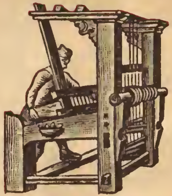

chi l'a pi 'd fil farà pi 'd teila

Ex libris

LUIGI FIRPO

Ioannis Leonis Africani
AFRICAE
Descriptio IX. lib. absoluta.
Lugd. Batav. Apud Elzevir. A°. 1632.

Io. Leonis Africani
Descriptionum
AFRICÆ
Rerumque in ea memorabilium,
LIBER PRIMUS.

Africa unde dicta.

Dicta est Africa lingua Arabica Iphrichia, à verbo faraca, quod eorum lingua idem sonat, quod Latinis divido: cur autem sic dicatur, duæ sunt opiniones, quarum prior hæc est: quòd ea terræ pars sit ab Europa mari Mediterraneo, ab Asia verò flumine Nilo separata. Altera, quòd hoc nomen ab Ifrico Arabiæ felicis Rege deductum arbitrentur, qui omnium primus hanc terram incoluisse fertur. Hic quum adversus Assyriæ Regem bellum gereret, ab eodem tandem regno pulsus, cum toto exercitu Nilum transmisit, & Occidentem versus suas copias traducens, non prius quievit, quàm in eam partem Carthagini vicinam per-

ventum eſt. Hinc eſt quòd Arabes ſolùm Carthaginis regionem,& eam partem quæ Occidentem reſpicit, Africam eſſe opinentur.

Africæ termini.

HAbet Africa ſuum initium (ſi modò illius gentis ſcriptoribus ſit fides habenda, qui & literati, & Coſmographiæ peritiſſimi ſunt) à fluminibus qui ex lacu *Gaogæ* deſerti effluunt, idque ex Meridie. Ad Orientem terminatur Nilo flumine: extendit ſe autem Septentrionem verſus ad Ægypti fines, ubi Nilus ſeptem oſtiis in mare Mediterraneum prolabitur: inde ad Occidentem, Herculeis columnis, deinde Nuno extremo maritimoque Libyæ oppido clauditur. Ex Meridie verò, porrigit ſeſe ſupra mare Oceanum, quod uſque ad deſerta Gaogæ, totam cingit atque complectitur Africam.

Africæ diviſio.

TRadunt noſtri ſcriptores Africam in quatuor dividi partes, Barbariam, Numidiam, Libyam, & Nigritarum terram. Barbaria initium ſumit à monte *Mejete*, qui extremus punctus Atlantis eſt, diſtatque ab Alexandria trecentis ferè miliaribus. Ex Aquilone, finit ad mare Mediterraneum, aſſumẽdo montis Mejetis initium, diffunditque ſeſe ad fre-

fretum usque Herculeum. Ad Solis occasum, terminatur jam dicto freto, atque transiens mare Mediterraneum, finitur postremis Atlantis punctis: hoc est, ad id caput occidentale, illi oppido vicinum quod *Messa* appellatur. Ad Meridiem finitur ea Atlantis facie, quę Mediterraneum mare respicit. Hæc est nobilissima totius Africæ regio, hanc homines subfusci coloris inhabitant, qui & ratione, & præscriptis quibusdam utuntur legibus.

Secunda Africæ pars Latinis Numidia, Arabibus verò Biledulgerid nuncupatur: hæc ea regio est quæ dactylos producit. Habet suum ex Oriente principium ab *Eloacato* urbe, quæ ab Ægypto centum distat miliaribus, extenditurque Occidentem versus ad Nunum usque maris Mediterranei oppidum. In Septentrione Atlante clauditur, ea nempe montis parte, quæ Austro exposita est. Ad Austrum verò, terminatur Libyæ deserto arenoso. Arabes eam uno nomine omnes terram appellitant dactyliferam: eo quod hæc sola Africæ regio dactylos habet.

Tertia pars quæ Libya Latinis, Arabica lingua non aliter quàm Sarra appellatur, quæ vox idem quod desertum significat, exorditur ad orientem Solem

à Nilo, hoc est ab eo loco qui Eloacato oppido confinis est, extenditque sese in Occidenté ad mare Oceanum. Septentrio eam Numidia claudit, in Meridie Nigritarum regioni jungitur, ex Oriente Gaogæ regno inchoatur, diffunditq; sese Occidentem versus ad regnum usq: Gualatæ, quod mari Oceano adjacet.

Quarta Africæ pars, quam Nigritarum terram vocant, ex Oriente initium habet ad regnum Gaogæ, inde Occidentem versus ad Gualatam usque extenditur. Septentrio eam Libyæ deserto claudit, terminaturque ad Meridiem mari Oceano, locis nobis incognitis: verùm mercatores qui inde ad Tombuti regnum indies proficiscuntur, satis nobis illius regionis situm describunt. Habet hæc Nigritarum terra fluvium, qui à regione sibi nomé assumens, Niger appellatur: sumit suum ex quodam deserto initium, quod Seu apud illos dicitur, atque hoc ex Oriente. Alii volunt hunc fluvium suam habere ex quodam lacu scaturiem, seseq: Occidenté versus volvere, donec in mare Oceanũ delabitur. Affirmant nostri Cosmographi, Nigrum fluvium è Nilo derivari, quem sub terra sese condere volunt, unde tandé hujusmodi lacus nasci videtur. Sunt præterea qui dicant jam dictum fluvium in Occidente

dente ex quodam monte scaturire, atq; Orienté versus fluendo maximum tandem lacum illic efficere : quod quidem verisimile non est, nam ex Oriente navigatur à Tombuto Occidentem versus usque ad regnum Gineæ, aut etiam ad regnum usq; Melli: quæ duo si Tombutum respicias, in Occidente sunt: neque habet hæc Nigritarum terra ulla regna, quæ cũ his loci amœnitate certare possint, quę ad jam dictũ fluvium sita sunt. Advertendum auté est, quòd (ut volunt nostri Cosmographi) ea Nigritarum regio, per quam Nilus fluere dicitur, hoc est pars Occidentalis illa, quæ ad Orientem vergit ad mare usq; Indicum, & quę in Septentrione aliqua sua ex parte mari rubro confinis est, id est, ea regio quę extra fretum Arabiæ fœlicis est, non sit Africæ pars dicenda, idq; multis rationibus, quę in longo hoc opere latius explicatæ reperientur: Latini eam partem Æthiopiam vocant. Inde veniunt religiosi quidam fratres, qui faciem habent igne signatam, videnturq; per totam ferè Europam, & Romæ potissimùm. Habent illi Imperatorem quendam, quem Pretũ Ioanné dicunt, atq; majoré illius regionis portionéChristiani incolũt. Est tamé & quidam Mahumeticus apud illos, qui multũ etiam ditionis possidere dicitur.

Quatuor jam dictarum Africæ partium divisio.

BArbaria in quatuor distinguitur regna, quorum primum est regnum Marocci, quod rursum in septem dividitur regiones, Heam, Susam, Guzulam, Marocci terram, Duccalam, Hascoram, & Tedletem. Secundum regnum Fessa nuncupatur, quod sub se totidem regiones comprehendit, Temesne, Fessam regionem, Azgaram, Elabatham, Errifitim, Garetum, Elcaon. Tertium regnum Teleusinum dicitur, quod & tres habet regiones, monteis nempe, Tenetem, & Elgesairam. Quartum Barbariæ regnum Tunetum appellatur, cui & aliæ quatuor suppositæ sunt regiones, Bugia, Constantina, Tripolis Barbariæ, & Ezzaba, quæ bona Numidiæ pars est. Bugia assiduo semper vexata est bello, eò quòd aliquando fuerit sub rege Tuneti, nonnunquam etiam & sub rege Teleusini. Hoc certum, ad nostra usque tempora regnum per se fuisse, idque donec à quodam Petro Navarriensi, regis Hispaniarum Ferdinandi jussu, præcipua illius regionis urbs capta fuit.

Numidiæ partitio.

HÆc totius Africæ ignobilissima pars est, hinc est quòd nostri Cosmographi illi regni nomen denegârunt, eò

quòd

quòd hujus habitationes longè admodum ab invicem distent: quod ex eo facilè colliges. Tesſetum, Numidiæ urbs domos habet circa quadringentas, estque ab omni habitatione (propter Libyæ desertum) trecentis ferè miliaribus semota, quare non regnum esse dicendum complures sunt opinati. Narrabimus quædam tamen de locis habitatis, sunt enim quædam quæ reliquis cum regionibus conferri possunt, quemadmodum est Segelmessa, qui locus in ea Numidiæ parte est, quæ Mauritaniæ respondet: situs item Zebi qui Bugiæ regnum respicit, & Biledulgerida regio, quæ ad Tuneti regnum extenditur. Servatis igitur multis in secundam hujus operis partem, sumemus exordium ab iis qui in Orientali plaga reperiuntur locis, quorum nomina hæc sunt: Tesſetum, Guadenum, Ifrenum, Hacca, Dare, Tebelbeltum, Todgatanum, Fercale, Segellomessa, Benigomis, Fegigum, Teguatum, Tsabita, Tegoraris, Mesabia, Teggortum, & Guarghela. Zebum regio quinq; continet oppida, Pescaram, Elborgium, Nestam, Taolaccam, & Deusin: totidem habet & Biledulgerida civitates, nempe Teozaram, Caphesam, Nefreoam, Elchamiden, & Chalbin: atq; ab hac Orientem versus reperiun-

tur Insulæ Gerbe, Garion, Messellata, Mestrata, Teoirraga, Gademis, Fizza, Augela, Birdeva, & Eloachetum. Hæc sunt nomina locorum famosorum totius Libyæ, à mari Oceano, ut antea dictum est, ex Occidente, & terminantur Nilo flumine.

Desertorum quæ inter Numidiam sunt & Nigritarum solum descriptio.

HÆc deserta nullum adhuc apud nos habent nomen, quanvis in quinq; dividantur partes, habeantque omnes ab incolis suam denominationem, hoc est à Numidis, qui etiam in quinq; partes distinguuntur, Zanegates, Ganzigates, Tergates, Leutatas, & Berdeitas. Sunt & quædam loca quæ ex soli bonitate aut malignitate particulare aliquod sunt nomen sortita, ut est Azoadi desertum, sic dictum propter illius loci sterilitatem atq; ariditatem: sic & Haira, etsi desertum sit, tamen sic dicitur propter aëris temperiem atque bonitatem.

Terræ Nigritarum in sua regna distributio.

DIviditur & Nigritarum terra in multa regna, quæ quamvis bona ex parte nobis incognita longeque à nostro commercio remota sint, narrabimus de iis locis tamen, quæ inhabitavi-

nus

mus ipsi, & quæ longa rerum experientia nobis sunt admodum nota: de illis præterea unde mercatores ad eas civitates venerunt, quas tum temporis ego incolebam, unde etiam illorum ritus optimè edoctus sum. Vidi ego quindecim Nigritarum regna, sunt tamen & multò plura, quæ ab illis satis perlustrata atque nota sunt, quæ ego nòn invisi: eorum igitur nomina, sumendo ab Occidente principium atque Orientem versus & Meridiem pergendo, sunt hæc: Gualata, Ginea, Melli, Tombutum, Gagos, Guberis, Agades, Canos, Casena, Zegzega, Zanfara, Guangara, Burnum, Gaoga, Nube. Hæc sunt quindecim illa regna, quæ maxima ex parte ad Nigrum sita sunt, & per quæ mercatoribus ex Gualata ad Chairam proficiscentibus iter patet. Longa est admodum via, secura tamen atque tuta. Sunt omnia hæc regna sibi invicem adjacentia, decem autem ex his sunt aut aliquo deserto arenoso, aut Nigro flumine separata: habuitque olim quodlibet suum regem, verùm nunc temporis omnia tribus ferè regibus subjiciuntur: Regi Tombuti qui maximam partem obtinet, Regi Bornensi qui minimam occupat, reliquum Regi Gaogæ paret: qui verò Du-

calæ

calæ regnum poſſidet, exiguum admodum habet ſatellitium. Habent & hæc regna alia multa ad Meridiem confinia, ut ſunt Bitos, Tenuamia, Dauma, Medera, & Gorania, quorum reges atque incolæ ditiſſimi & induſtrii, juſtitiæ & æquitatis amantiſſimi, quidam tamen beluino more viventes.

Afiicæ habitationes, item hujus vocis Barbar ſignificatio.

AFfirmant Coſmographi & Hiſtorici, Africam olim prorſus inhabitatam, præter eam quæ nunc Nigritarum terra dicitur, plagam: illudque vel certiſſimum habetur, Barbariam atque Numidiam multis ſæculis incolis nudas exſtitiſſe. Hujus ſubfuſci coloris incolæ, appellati ſunt nomine Barbar, à verbo Barbara, quod eorum idiomate idem ſonat quod Latinis murmuro: eò quòd Africanus ſermo Arabibus non aliter ſonet, quàm beluarum vox, quæ nullo accentu ſuas edunt vociferationes. Alii volunt Barbar nomen replicatum eſſe, eò quòd Bar lingua Arabica deſertum denotet. Et dicunt quòd cùm rex Iphricus ab Aſſyriis, ſive ab Æthiopis regno pulſus Ægyptum peteret, ſicque ab hoſtibus ſe preſſum videret, ut quid de ſe deque ſuis ageretur incertus eſſet, ſuos rogaſſe quo modo quave via ſalus quærenda

renda esset, atque illi responsum fuisse Barbar, quod erat, ad desertum ad desertum: hac voce indicare volentes, nullũ tutius illi patere refugium, quàm transmisso Nilo, ad Africæ desertum confugere. Videturque hæc ratio illis quadrare, qui Africanos ab Arabiæ felicis populo ortos affirmant.

Afrorum origo.

Circa Afrorum originem reperias nostros historicos multum admodum inter se dissentientes. Volunt enim quidam eos à Palæstinis derivatos, eò quòd cùm ab Assyriis fugarentur, in Africam tandem venisse, atque ibi propter soli fœcunditatem, sedem fixisse asserunt. Sunt & alii qui illos à Sabæis Arabiæ felicis populo ortos putent (uti jam dictum est) antea quàm ab Assyriis aut Æthiopis in fugam redigerentur. Alii, Africanos à quibusdam Asiæ incolis descendisse ferunt, unde bello à quibusdam illis moto, in Græciam aufugisse scribunt, quæ tum temporis nullos adhuc habebat incolas. Verùm insequentibus hostibus coacti sunt mare Peloponnesiacum trajicere, atque ubi jam in Africam appulissent, illic sedem fixêre: hostes verò in Græcia remanserunt. Quæ omnia de eorum duntaxat qui subfusci sunt coloris, hoc est de Numida-

midarum & Barbarorũ origine intelligi debent. Nam Nigritæ omnes ab origine Chusi dependent, qui patrem habuit Chamum filium Noæ. Attamen qualecunque habeant Subfusci & Nigritæ inter se discrimen, certum est idem omnes habuisse principium. Nam hi ex Palæstinis, Palæstini autem ex Mesraimo Chusi filio: illi verò ex Sabeis suum traxisse ortum volunt, Saba autem ex Rama Chusi filio progenitum compertum habetur. Sunt & aliæ circa hæc opiniones multæ, quæ quoniam non usque adeò necessariæ videbantur, consultò omisimus.

Subfuscorum in plures populos divisio.

QVI subfusci sunt coloris in quinque populos partiti sunt, Sanhagios, Musmudas, Zenetos, Haoaros, & Gumeros. Musmudæ occidentalem Athlantis partem occupant, ab Heha ad flumen usque Servi. Inhabitant & eam montis partem, quæ meridiem respicit, atque totam interiorem illius regionis planiciem. Hi sub se quatuor habent provincias, Meham, Susam, Guzulam, & Marocci regnum. Gumeri in montibus Mauritaniæ habitant, in ea parte quæ mari Mediterraneo opposita est, totumque fluvium occupant qui illis Rifa appellatur. Habet hic fluvius

vius suum ex freto Herculeo principium, atque Orientem versus fluit ad regnum usque Telensin, quod à Latinis Cæsarea nuncupatur.

Hi duo populi habent seorsim suas mansiones, reliqui promiscue per totam dispersi sunt Africam: iis tamen dinoscuntur indiciis quibus extranei, atque semper inter se belligerantur, præsertim illi qui Numidiam incolunt. Hi, inquam, sunt populi illi (ut à multis proditum est) qui non aliam habebant mansionem, quàm tentoria & rura: dicuntque eos ante aliquot sæcula inter se acriter pugnasse, victosque ad oppida missos, victores autem sibi rura camposque servasse, atque illic suas mansiones exstruxisse. Videtur & illud satis ex eo probabile, quòd illi qui civitates incolunt, habent cum reliquis unum idemque prorsus idioma: Zeneti enim sive civitates, sive rura habeant, eodem omnino loquuntur modo: quod & de reliquis item intelligendum est. Zeneti, Haoari, & Sanhagii rura Temesnes incolunt: hi aliquando in pace agunt, nonnunquam & prædictarum rixarum memores, acriter admodum inter se belligerantur. Sunt & ex his quidam, qui per totam Africam regnum possident, veluti Zeneti, qui olim eam familiam

liam profligârunt quæ Idris dicebatur, unde derivatos volunt veri Duces Fesſę, atque illius civitatis conditores: horum progenies dicta est Mecnasa. Venit postea & alia Zenetorum familia ex Numidia, quæ Magraoa dicta est, hæc Mecnasam cum omnibus ducibus regno pulsit. Non multum postea temporis expulsi sunt & hi à quibusdam qui ex Numidię deserto venerunt, ex progenie Sanariorum quæ Luntuna dicebatur.

Ab hac tandem vastata atque prorsus eversa est Temesna, omnesque trucidati, præterquam qui ex Luntunis reperti sunt; quibus Duccala tradita est inhabitanda, estque ab his ea civitas condita quod Maroccum vulgò dicitur. Evenit postea fortunæ mutatione, quod quidam Elmadus summus apud illos concionator, inito cum Hargiis consortio (erant illi ex Musmudis oriundi) omnes Luntinos ejecit, sibique id regni usurpavit. Post hujus mortem successit in ejus locum quidam ex illius discipulis nomine Habdul Mumen à Banigueriaghel ex Sanagiorum origine. Remànsit regnum huic familiæ circa centum & viginti annis, fuitque illi tota ferè Africa subjecta: tandem regno privata à Banimarinis in fugam redacta fuit, qui ex Zenetorum origine prognati,

prognati, postea circa centum & septuaginta annis rexisse dicuntur.

Gesserunt Banimarini assiduum bellum cum Banizeano Teleusini rege, qui ex Sanagiis & ex Magroa stirpe orti sunt: belligerantur & cum Tuneti regibus, qui ex origine Hantata & ex Musmudis venerunt. Videtis igitur quantum quinque illis populis semper fuerit negocii atque laboris in his regionibus.

Certum est neque Gumeros neque Haoaros nihil jam ditionis possidere, quanvis antea (ut in eorum Chronicis legitur) aliquam habuerint Dominii portionem, idque ante susceptam Mahometicam legem. Ex quibus jam certissimò colligitur, prædictos omnes populos in campis suas habuisse mansiones atque tentoria: favebat autem quisque suæ parti, habebantque omnes ad hominis vitam labores inter se communes. Agrorum præfecti armenta curabant: qui civitates incolebant, alicui operi manuali aut agriculturæ intenti erant. Divisi sunt populi illi in sexcentas stirpes, uti in Afrorum genealogiis videre licet, cujus autor est quidam Ibnu Rachu, quæ & sæpissimè me legisse memini. Habent multi historici regem Tombuti, regem Melli, & regem Akudessæ, suam habere ex populo Za-

naga, hoc eſt ex iis qui deſertum incolunt, originem.

Linguæ Africanæ conformitas atque diverſitas.

QVinque illi populi, qui pluſquam in centenas ſunt progenies diviſi, quique innumeras habent habitationes, in una omnes conveniunt lingua, quæ ab illis Aquel Amarig, hoc eſt lingua nobilis nominatur. Arabes qui Africam incolunt eam Barbaram linguam vocant, eſtque hæc vera atque genuina Afrorum lingua. à reliquis tamen prorſus aliena, quanquam multa habeat vocabula cum Arabibus communia, undè aliqui colligere voluerunt, Africanos ex Sabeorum Arabiæ fœlicis populi, ut antea dictum eſt, origine proceſſiſſe. Alii verò dicunt hujuſmodi vocabula tum demum inuenta, cùm Arabes in Africam venerunt eamque poſſidere cœperunt, verùm illi admodum rudes hebetiorique fuerunt ingenio, adeò quòd nihil ſcripti reliquerunt, quod in hanc aut illam partem adduci poſſit. Eſt & inter illos alia quædam non prolationis modò, verùm & ſignificatorum diverſitas: uti illi qui Arabibus viciniores ſunt, quique cum illis plus habent commercii, illorum magis utuntur idiomate. Quin & Gumeri

fere

ferè omnes & maxima Haoarorum pars, Arabicè loquuntur quanvis corruptè, id quod ex eo venisse puto, quod longa admodum fuerit illis cum Arabibus consuetudo.

Nigritæ diversa inter se habent idiomata, inter hæc quoddam Sungai ab illis dicitur, servitque multis regionibus, veluti Gualatæ, Tombuto, Gineæ, Mellidi & Gagonti. Est & alia lingua quæ Guber ab illis appellatur, hæc apud Guberos, Canontes, Chesenas, Perzegregos & Gangrates in usu est. Habet & regnum Borni suum loquendi modum, illi omnino similem, qui apud Gaogam est. Servatur & Nubæ regno sermo quidam, qui cum Arabica lingua, cum Chaldaica & Ægyptia magnam habet affinitatem. Omnes autem Africæ civitates maritimæ, à mari mediterraneo ad Atlantem usque montem, Arabico utuntur sermone corrupto. Excepto tamen Marocci regno, & Marocco oppido quod Barbara admodum utitur lingua, etiam Numidæ mediterranei, hoc est ii qui Mauritaniæ & Cæsareæ viciniores sunt. Quare qui Tuneti regno & Tripolitano confines sunt, Arabicè loquuntur, sed corruptissimè.

Arabes urbem Afiicam incolentes.

EX illo exercitu qui à Califa Otmeno tertio missus erat, anno Hegirç.400. venerunt in Africam tam nobiles quàm alii, circa octuaginta millia, qui post multas sibi devictas provincias, in Africam tandem appulerunt: remansitque ibi totius exercitus dux, qui Hucha Hibnu Nafich dicebatur. Hic jam magnam illam civitatem condiderat, quæ & apud nos Alcaira appellatur. Metuerat enim à Tuneti fluminis populis sibi insidias parari, verebaturque ne accito ex Sicilia insula præsidio, bellum sibi ab illis moveretur. Quare cum omni quem sibi nactus fuerat thesauro, desertum terramque solidam adiit, quæ à Carthagine circa centum & viginti milliaribus distat, illicque Alcairam tandem exstruxisse fertur. Illos autem qui illi adhuc supererant milites, jussit loca tutiora atque defensioni aptiora servare, & ubi nulla esset rupes, nullumque munimentum, illic eos ædificare volebat. Quod ubi sic factum est, effecti Arabes Africæ incolæ, atque inter Afros misceri cœperunt, qui quoniam jam aliquot annis sub Italis egerant, illorum adhuc idioma servaverant, hinc est quòd sic paulatim corrupta est genuina illa Arabum lingua, quæ cum Africana

magnam

magnam admodum habet affinitatem: ſicque duo illi populi in unum tandem coaluiſſe dicuntur. Solent tamen Arabes vel cantionibus quotidianis ſuum ſemper referre genus, quod & nobis & Barbaris etiamnum in uſu eſt. Nullus enim quamvis vel infimæ ſit conditionis, qui non ſuo nomini adjungat ſuæ gentis nomen: veluti Arabs aut Barbarus aut aliud ſimile.

Arabes qui tentoria incolunt.

Semper vetarunt Mahumetani Pontifices, ne Arabes cum exercitu & tentoriis Nilum tranſmitterent. Sed anno Hegiræ. 400. id illis à quodam Califa ſchiſmatico permiſſum legitur: eò quòd quidam ex illius magnatibus ſe illi oppoſuerat, atq; jam Alcairam cum tota ferè Barbaria occupaverat. Poſt hujus mortem remanſit ad aliquot annos ſuæ familiæ id regnum, atque, ut volunt Africanorum hiſtoriographi, in tantum illorum crevit ditio tempore Elcaini illius gentis & Califæ & Pontificis, quòd cum maximo exercitu ad illos miſſus fuerit quidã Gehçar, quem Califa Elcainus ex ſervo ſibi à conſiliis fecerat. Hic ſuas copias occidentem verſus traducens, totam recuperavit Numidiam, Barbariam, perrexitque ad regionem uſque Suſam, ubi cenſus ſibi

atque tributa largiſſima reddi juſſit. Quibus omnibus abſolutis, ad ſuum Califam redit, atque quicquid hoſtibus ademptum erat, id illi totum ſumma cum fide reddit. Califa ubi fœlices hujus ſucceſſus vidit, jam de majoribus exequendis cogitare cœpit. Gehoar autem quemadmodum jam occidentale illud regnum Domino recuperaverat, ita ſe mox armis totam orientalem plagam, hoc eſt Ægyptum, Soriam, & Arabiam recuperaturum firmiſſime pollicetur, nihilque intentatum ſe relicturum promittit vel ſummo vitæ periculo, ut injuriam illam vindicet quæ hujus prædeceſſoribus à familia quæ Lhabus dicebatur, illata erat, utque illum in ſuorum illuſtriſſimorum avorum, proavorum, atq; progenitorum ſedem reſtituat. Califa ut hujus animoſam pollicitationem intelligit, mox exercitu octuaginta millium collecto, ingentem illi auri vim, cum omnibus iis quæ bello neceſſaria videbantur, tradi jubet. Sic tandem bello paratus ſtrenuus ille & cordatus exercitus dux, ſuos per deſerta Ægypti & Barbariæ ducit, atque prius fugato Ægypti Vicecalifa (hic jam in Bagadedam ad Califam Elvir confugit) paucis diebus minimoq; negocio omnes Ægypti & Soriæ regiones ſibi ſubegit.

Non

Non tamen potuit securo prorsus esse animo, verebatur enim ne Califa à Bagadeda cũ Asiatico exercitu sibi negocium facesseret, neve quos ille ad Barbariam tuendam reliquerat, cogerentur jam devictas provincias relinquere. Quare munimen aliquod exstruere decrevit, ad quod, si eo opus esset, se milites recipere, atque hostium sustinere impetus possent. Condidit igitur civitatem, murisque eam cingere jussit. Hîc continuò unum ex suis, cui maximè fidebat, cum bona sui exercitus parte reliquit: civitati autem nomen indidit Alchaira, quæ postea apud quosdam Chair dicta est. Hæc adeò indies crevisse fertur, cùm ædificiis tum incolis, ut vel toto orbe non reperiatur quæ cũ hac sit ullo modo conferenda. Cùm jam Gehoar videret Califam Bagadedę nihil belli apparatus habere, mox suo Domino rescribit, omnes quas vicerat urbes, sibi debitos honores exhibere, omniaq; in tuto esse atq; tranquilla: quare si videretur commodum, & ipse Ægyptum inviseret, plus sua pręsentia effecturũ ad ea quæ adhuc recuperanda restabant, quam vel quovis expeditissimo exercitu: sperabat enim fore, ut cum Califa Bagadedæ hujus adventus certior fieret, ipse relicto & regno & pontificatu in fugam ageretur. Id ubi

egregium lætumque nuncium ad Califam Elcainum pervenit, mox hujus felicioris fortunæ eventu, multò quã antea superbior redditus, neque priùs quid mali inde evenire posset præcogitans, numerosum sibi exercitum collegit, totiusque Barbariæ gubernatorem reliquit quendam ex ea stirpe quæ Sanhagia antea dicta est, hunc illi non ex animo amicum postea intelliges. Mox ubi jam Califa Alchairam appulisset, honorificè admodum à suo Gehoar exceptus, cœpit magni aliquid animo volvere, atque maximo undiq; collecto exercitu, Califam Bagadedæ ad arma vocare parat. Interea qui Barbariæ dux summus relictus erat, initio cum Califa Bagadedæ fœdere, se totamq; sibi commissam Barbariam huic in manum dedit. Califa autem alacriori illum excepit animo, atq; totius Africæ Regem constituit. Quod ubi Califæ qui Alchairæ agebat nunciatũ est, incredibile dictu quantũ id sibi tristitiæ attulerit, partim quòd se regno expulsum videret, partim etiã quòd omne aurum quod secum allatum erat, consumpserat: adeò ut quid tandem aggrederetur, prorsus inscius esset, sæpissimeq; illi mali quicquã ominabatur, cujus consilio regnum reliquerat. Erat illi à secretis vir quidam

appri-

apprimè doctus, promptissimique ingenii, qui cum herum adeò mœstum videret, volés repentino casui, qui jam mox imminere videbatur, aliqua cõsilii dexteritate occurrere, in hunc illum solatur modum: Scit tua celsitudo, Califa invictissime, fortunę varias esse mutationes; neque ob jam pręteritos eventus, ullam virtutis tuorum diffidentiam esse habendam. Ego si fidum unquam me tibi præstiti amicum, nunc quoque bona fide consilium dabo, quo paucos intra dies omnia recuperes quæ tibi perfidia adempta sunt, quoque (mihi crede) ad optata facilimè venias. Id autem vel nullo poteris efficere satellitio, quin multam ab eo exercitu auri vim polliceor, quem ego mox tibi congessero, si modo quod dicam exequi velis. Califa his verbis aliquantulum alacrior factus, rogat quonam id possit tandem fieri modo: ille verò sic pergit: Certum est, mi domine, Arabes jam ita crevisse, illorumque tantum esse numerum, ut Arabia illos omnes capere non facile possit, vix reditus illorum armentis sufficere possunt, maxima afficiuntur inedia, magna est illis non habitationis modò, verùm & annonę caritas atq; penuria. Quãobrem si id illis abs te concessum fuisset, jam dudũ Africã intrassent.

Quare si id illis nunc licitum fuerit, ingentem auri vim ab his te accepturum non est quod dubitem. Non potuit hoc consilium Califæ animum usque adeò exhilarare: videbat enim fore, ut Arabes totam vastarent Africam, sicque nec sibi id, nec hostibus profuturum sciebat. Tamē quoniam omnino de suo regno actum esse videbatur, judicavit præstare se illos nummos recipere, quos ille pollicebatur, sicq; de hoste supplicium sumere, quam simul & regnum & aurū perdere. Quare singulis Arabibus, qui ducatum illi pendere volebant, permissum est, liberè Arabiam ingredi, ea tamen lege atque sacramento, quòd perfido sese Barbariæ Regi hostes præberent atrocissimos. Quod ubi id illis permissum est, mox decem Arabum stirpes in Africam venisse dicuntur, quæ dimidia totius Arabiæ desertæ pars fuit, his sese adhuc quidam adjungunt Arabiæ fœlicis incolę, sicque inter hos reperti sunt circa quinquaginta millia, qui jam armis apti erant: mulierum, puerorum, & pecudum tanta fuit multitudo, ut penè horum numerus infinitus sit habitus: quorum omnium meminit diligentissimus ille rerum Africanarum historiographus Ibnu Rachu, cujus & antea fecimus mētionem. Mox igitur ubi

Arabe,

Arabes id desertum transissent, quod jam inter Ægyptum & Barbariam esse diximus, primò Tripolim Barbariæ oppidum obsidione cinxerunt, qua tandē devicta, bona civium pars trucidata, reliqui fuga sibi salutē quæsierunt. Post hæc Cabino oppido arma parantur, quod ab iisdem captum atque eversum est. Tandem & Elchairoë obsidetur, verum quia illis optimè provisum erat, octo mensibus hostium impetus sustinuisse dicuntur: quibus jam transactis, oppidum obsidentibus patêre coactum est: hîc miseranda strages, crudelis ubique exspirantium vox, atque horrenda undique mortis imago. Hanc Arabes terram inter se diviserunt, illicque habitare cœperunt, magnos interim proventus à sibi subditis oppidis atque provinciis exigentes. Sic totius Africæ circuitum sibi servarunt, donec successerit in Marocci regnum quidam Iosephus Ieffin filius, hic primus Marocci rex fuit, atque omnibus viribus conatus est jam defuncti Africę regis amicos ad regnum provehere, nec prius quievit, quàm Arabes Elchairoën deserere coëgit. Arabes tamen loca viciniora occuparunt, atq; quòd potuerunt, se rapinæ & furtis dediderunt: defuncti verò amici diversis tantùm locis imperare potuerunt. Suc-

cessit

cessit postea Marocci regno quidam Mansor, hic quartus fuit Rex & Pontifex ejus sectæ, quæ Muoachedin dicta est. Ille quemadmodum avi atque proavi semper jam dicti defuncti amicis faverant, illosque pristino statui reddiderant, sic huic prorsus in animo fuit se illis hostem præbere, sibique illorum ditionem usurpare. Falso igitur cum illis pace sancita, Arabes in hos movisse, atque vel minimo negocio illum superiorem evasisse legitur. Mansor posthæc maximam Arabum partem secum in Occidentale regnum adduxit, horum nobilioribus Duccalam & Azgaram habitandam dedit, iis verò qui inferioris erant conditionis, Numidiā donavit. Successū autem temporis, qui Numidarū servi erant, libertati reddi jussit, sic, inuitis illis, eos in ea Numidiæ parte quam illis dederat, habitare voluit: hi verò indies suam magis atque magis locupletarunt ditionem. Qui verò Azgaræ & in aliis quibusdam Mauritaniæ locis habitabant, ad unum omnes in servitutem redegit. Quia Arăbes si extra deserta habitent, non aliter sese habent ac pisces sine aqua: sæpissimè jam deserta adire tentaverant, sed oberat illis mons Atlas, qui tum temporis à Barbaris tenebatur. Neq; per planiciem

patebat,

patebat illis transitus, quia reliqua illorum pars, illic suas habebant colonias: quare posita superbia, se agriculturæ dederunt, neque quicquam præter casas, tuguria, atque tentoria habebant. Accedit & horum miseriæ, quòd insuper & regi Mauritaniæ singulis quoque annis largissimos census solvere cogantur. Qui Ducculam incolebant, quia multitudine pollebant, se facilè ab omni tributo liberarunt. Bona Arabum pars Tuneti remanserat, eò quòd Mansor hos secum adducere recusaverat: hi mortuo Mansore Tunetum sibi occuparunt, remansitq; illis id dominii, donec tandem quibusdam ex populo qui Abu Haf dictus est, ea lege regnum relegarunt, ut illi dimidium censuum atq; proventuum totius regni ferrent: quod & in nostrum adhuc remansit ævum. Verùm quia Arabum tantus tamque copiosus est numerus, ut annuus totius regni non illis sufficiat proventus, Tuneti Rex quibusdam ex his optimè debitum reddit, ut illi mercatoribus transitum tutum atque securum reddant, quod & præstant, non enim cuiquam nocét. Alii verò qui hujusmodi emolumentis privantur, rapinę, cędibus, furtis, & hujusmodi se nequissimis dedunt facinoribus. Hi ferè semper in nemoribus latent,

latent, atque ubi mercatorem aliquem ſibi adventare ſciunt, continuò erumpunt, illumque bonis omnibus exutum interficiunt: adeò ut jam mercatores illac ad Tuneti regnum tranſire non audeant, niſi adhibito conductitio aliquo ſatellitio. Sic tandem tranſitur, non ſine maximo interim mercatorū incommodo. Coguntur enim jam dictis Arabibus, à Tuneti rege proviſis, ingentem pecuniæ vim exſolvere: tum illis periculum eſt, ne (quod ſæpenumero fit) viribus ſuperati, à prædonibus & bonis & vita ſpolientur.

Arabum, qui Africam incolunt, quique Barbari appellantur, in plures partes diviſio.

QVi Africam inhabitant Arabes, tribus diſtribuuntur populis. Horum enim quidam Cachini, alii Hilelli, reliqui verò Machili nuncupantur. Cachini in tres dividuntur populos, Ethegos, Sumaitas, & Sahidos. Ethegi rurſum tribus diviſi ſunt partibus, Dellegis, Elmuntefigis & Subairis: occupantque hi innumeras fere regiones. Hilelli quatuor item ſub ſe populos habent, Benihemiros, Riehos, Sufienos, & Chuſainos. Benihemir partitur in Huroam, Hueben, Habrum, Muſſimum. Rieh verò in Deuvadiam, Suaidiam,

Alge-

Algegiam, Elcheritham, Enedriam, & Garfam, quæ quidem partes infinitas occupant ditiones. Machili tres ſub ſe habent populos, Maſtaros, Hutmenos, & Haſſanos. Maſtari partiri volunt in Ruchen & Selim, Hutmen in totidem Elhaſin & Chinanam. Haſſan autem dividunt, Deviheſſen, Devimanſor, & Devihubaidulla. Deviheſſem diſtinguunt in Dulein, Berbunum, Vodein, Raemen, & Hamram. Devimanſor in Hemrun, Menebben, Huſein, & Abulhuſein. Devihubeidulla denique in Garagos, Hedegos, Telebos, & Geoanos. Quæ omnes innumeras poſſident regiones, quarum enumeratio non difficilis modò, verùm & impoſſibilis planè videtur.

Prædictorum Arabum manſiones & numerus.

ARabum omnium nobiliſſimi fuerũt Ethegi, quibuſq; Almanſor Duccalæ regionem atq; Tedles ſolum inhabitandum dedit. Hi in noſtrum uſque diem cùm à Luſitaniæ Rege, tum à Rege Feſſæ, miris undiq; afficiuntur modis. Si quando belligerandum eſt, milites habent armis aptos centum millia, horumq; bonam partẽ equites. Sumaitæ Libyæ deſertum occupant, reſpondentq; Tripolitano deſerto. Sępenumero ab his incurſiones

ſiones patitur Barbaria: nullus enim illis in ea locus datur, ſed perpetuò unà cum camelis deſerta tenent loca. Horũ numerus octoginta millia militiæ accommodi, pedites ferè omnes. Sahidi quoque Libyæ deſertum inhabitant, illiſque maxima ſemper fuit cum Guargalæ Rege conſuetudo.

Adeò huic genti copioſum pecus, ut ad omnes illius regionis civitates abundè inde carnium devehatur, idque æſtivo prçcipuè tempore, hyeme enim nunquam deſerta exeunt. Accrevit horûm numerus ad millia plus minus centum & quinquaginta, atqui non admodum multos inter hos reperias equites. Dellegi diverſas habent manſiones, horum maximam partem Cæſaria habet. Nonnulli & fines Bugiæ regni occupant, qui & annuum ſtipendium ab eorum vicinis accipere dicuntur. minima verò pars Acdeſeni campos incolunt, unà cum Mauritaniæ fines ac montem Atlantem, hi Regi Feſſæ ſubjiciuntur. Elmuntefigi Aſgari ſolum inhabitant, ſuntque à neotericis Elchaluth appellati. Enumerant & hi Regi Feſſæ annuum quendã cenſum, pollentque equitibus apparatui bellico aptiſſimis ad numerum ferè octomillium. Sobairi propemodum regno Gezeir confines

ſunt,

ſunt,ſubRegeTeléſini ſtipendia merent, ac bonā Numidiæ partem occupare dicũtur.Equites habét rei militaris peritiſſimos numero plus minus trium milium.Maxima eſt illis camelorum copia, quare hyeme deſertum habent.Reliqua horum pars planiciem occupat quæ inter Salā ac Mecneſen ſita eſt.Copioſum habent armentorũ numerũ,agricultura ſeſe exercent, coguntu rq; ſingulis quoq; annis Regi Feſſę aliquid céſus exſolvere. Horũ equites quos bello planè natos dicas,numerũ reddunt quatuor millium.

Hilel populus, eorumque ſitus.

Hllelli qui & Benihamiri appellantur, Regno Telenſino & Oranico vicini habentur. Illi per Tegorarin deſertum diſcurrunt, ſub Telenſini Rege ſtipendiantur, maximè & viribus & divitiis pollent, & ſi in quenquam movenda ſunt arma, mox illis ſex millia equitum in promptu eſt. Hurua fines tantùm Muſtuganim ſibi occupant, Hi ſylveſtres ſunt,furtis atq;rapinis ſeſe dedunt: nec admodum illis ad arma animus eſt. Nunquam à deſerto diſcedunt, nullus enim illis locus, nullæ prorſus manſiones, nec ſtipendium ullum à Barbaris datur: equites habent plùs minus duo millia. Hucbani Melianæ regioni confines ſunt, hi nonnihil ſtipendii

merent à Rege Tenetis, rudes ſunt, agreſtes, atque ut ſemel dicam, omnis humanitatis alieniſſimi: equites illis numero circiter mille & quingentos eſſe volunt. Habru eam regionem occupant quæ eſt inter Orania & Muſtuganim, hi agriculturam exercent, Regi Telenſini annuum cenſum exolvunt, vixq; centeſimus illis eques reperiri poteſt.

Muſſimi ea Maſſiliæ deſerta incolunt, quæ ad Bugiæ regnum extenduntur. Sunt & hi furtis tantùm & rapinis apti, tributa accipiunt tum à Muſſimis, tum etiam ab aliis ſibi regionibus vicinis. Riehi ea Libyæ deſerta inhabitant quæ Conſtantinis confinia ſunt, ampliſſimam habent in Numidia ditionem, ſuntque ſex jam in partes diviſi. Gens ea & nobiliſſima & rei militari aptiſſima, ſtipendia meret ſub Tuneti Rege, equitum illis numerus quinq; millium. Suaidi id deſertum habent quod ad Tenetis regnum extenditur. Latum admodum his patet imperium, à Telenſini Rege ſtipendia accipiunt, miraque illis cùm in bello tum in omni vitæ genere animi dexteritas. Aſgegi non uno loco habitant: horum enim pars quædam Garitum inhabitat, inter eum populum cui Hemram nomen eſt: reliqui verò, eam Duccalæ partem habent,

quæ

quæ Azafi vicina est. Elcheritæ id Helini solum habent, quod in Saidimæ planicie situm est, sibique Heha populum tributarium habent. Rude admodum atque incultum hominum genus. Enedri in Heæ planicie sedes occupant: perficit autem Hea numerum ferè quatuor millium equitum: atqui exigua illis in armis præstantia. Garsæ diversas habent mansiones, nullus illis neque Rex neque Dux est. Cæteris populis & præsertim Mannebæ & Hemram commiscentur. Devehunt illi è Segelmesa dactylos ad regnum Fessæ, indeque rursum ea convehunt, quæ Segelmesæ necessaria videntur.

Mahchil populus.

RUche populus qui à Mastaro originem duxisse creditur, id desertum sibi habet quod Dedeti atque Farcalæ proximum adjacet. Exiguas admodum habent ditiones, quare nec divites habentur, sunt tamen bellis gerendis aptissimi, cursuque velocissimi, adeò ut turpissimum illis habeatur, si quis pedes à duobus equitibus superetur. Neque inter hos vix quenquam reperias, qui non cursu quemlibet etiam equum quantumvis velocem antevertat, sit quamvis lōgum peragendum iter. Equites habent circiter quingentos, pedites

vero militiæ aptissimos octo millia. Selimi ad Daræ fluvium sibi mansiones delegerunt, discurrunt & hi per deserta, multas habent divitias, singulis quoque annis merces ad Tombuti regnum devehunt, atque illis Tombuti Rex maximè favere creditur. Est his in Derha multum sanè ditionis, copiosusque camelorum numerus: tum si quis belli tumultus exoriri videatur, mox illis tria millia equitum in promptu reperiuntur. Elhasimi id Oceani litus incolunt, quod Messæ adjacet. Equites armatos numerant plus minus quingentos. gens est bello planè rudis atque ignara. Eorum pars quædam Asgaram inhabitat: quos Messa habet, liberi habentur, sed qui in Asgar morantur, Regi Fessæ subjiciuntur. Chinanitæ inter eos moram trahunt, quos antea Elchalutas diximus, suntque & hi Regi Fessæ subditi. Bello plurimum valent, numerantque circa bis mille equitum. Devihessemi in Dulcimos, Burbunos, Vodeos, Devimansores, & Devihubei dullas dividuntur. Dulcini moras gerũt in Libyæ deserto, cum populo illo Africano, cui Zanaga nomen est. Neque imperium, neque stipendium ullum obtinent, quare nec divitiis pollent, furtis admodũ valent, Daras frequenter invi-

sunt,

sunt, cum quibus armentis dactylorum commutationem ineunt. Omnis illis negligitur ornatus atque decor: estque horũ numerus decies mille hominum, equites circiter quatuor millia, reliquì pedites. Burbuni populus eam Libyæ desertæ plagam obtinet, quę regioni Susæ contigua est. Horum magnus admodum numerus, neque ullas habent divitias præter camelos. Illis subjecta est Tesseta, quæ sola non illis sufficit equis alendis, etsi exiguo illis tamen sint numero. Vodæi id desertum habent quod inter Guadenum ac Gualatam situm est. Hi Guadenitis imperant, certumque censum annuum à Gualatæ Duce accipiunt, ac in infinitum ferè numerum accreverunt. Dicuntur enim producere sexaginta ferè millia hominum bello peritissimorum, verum illis magna est equorum inopia. Racmeni id desertum tenent quod Hacchæ proximum adjicitur. Copiosas habent possessiones, solentque Vernis quibusque temporibus in Tessetum proficisci: nam eo tempore cum hujus regionis incolis nonnihil illis negocii incedit. Milites armisque adulti numerum ferè duodecim millium perficiunt, at perpaucos proferunt equites. Hamrus populus Taganoti deserta inhabitãt, à Taganoti in-

colis nonnihil tributi accipiunt, ac crebris indies per id deserti incursionibus Nuno populo molestias inferunt. Milites supputant ad numerum ferè octo millium.

Devimansor.

DEhemruni qui à Deuimansore genus traxisse dicuntur, id desertum occupant quod Segelmessæ opponitur, ac quotidie per Libyæ deserta ad Igidam vsque discurrunt. Horum tributarii sunt Segelmesseni, Todgitæ, Tebelbetti, atque Daræ : tanta illis dactylorum copia, ut annuus proventus vitę necessitati facilè sufficeret, etsi nihil lucri accederet : hi apud reliquas nationes maximi sunt nominis, numerantque equites circiter tria millia. Habitant & inter hos abjectiores quidam Arabes, equorum tamen ac omnium generũ pecudum maxima illis copia est, qui eorum lingua Garsa Esgeh sunt appellati. Est & hujus populi Hemrun pars quędam, quæ multũ apud Numidas ditionis obtinet, unde & ubertimus illis annuus proventus reportatur: ab his frequens fit ad desertum usq; Fighig discursus. Æstivo tempore per totam Garitæ provinciam disperguntur, eamque Mauritaniæ partem occupant, quæ ad orientem Solem vergit. Nobiles sunt, viri probi, atque omnis humanitatis

tis

tis amantiſſimi, adeò ut reges Feſſæ ſolent ferè omnes ex his ſibi uxores deligere, quare & maxima eos amicitia atq; conſuetudo conjungat oportet. Menebbe populus idem ferè deſertum inhabitant, duaſq; ſub ſe habent Numidiæ provincias, Margaram & Retebben. Sunt & hi validiſſimi, ſtipendia merent ſub Segelmeſſenis, annumerantq: equites duo ferè millia. Huſeini qui & à Devimanſore ortum habere creduntur, Atlanti ſubjiciuntur. Spacioſam habent in mõtibus illis ditionem, multa paſſim caſtra, multas denique urbes opulentiſſimas, quas ſibi olim à Marini Viceregibus datas opinantur: quum enim id regni primùm adepti fuiſſent, maximam illis Huſeinitæ opem tulerunt. Eſt & horum regnum regibus Feſſæ atque Segelmeſſæ ſubjectum, Ducem habent qui ferè ſemper eam urbem inhabitat, quam Garſeluinum vulgò appellitant. Per id deſerti ferè ſemper vagantur, quod eorum lingua Eddara nuncupatur. Opulentiſſimi atque probiſſimi habentur, equitum adnumerant plus minus ſex millia, ſæpenumero inter hos & quoſdam Arabes reperias, verùm illos tantùm pro ſervis habent. Abulhuſein populus, partim jam dictum Eddara deſertum incolunt, atque minimum illic ditionis poſ-

fident: maxima verò horum pars ad tantam miferiam redacta, ut nec victus illis in tentoriis fylveftribus fuppetat. Verum quidem eft eos in Libyæ deferto quafdam fibi manfiones exftruxiffe, fed tamen & fame & fumma rerum omnium inopia premuntur: quin & (ne non fint omni ex parte miferrimi) affinibus & parentibus annuos exfolvere cenfus coguntur.

Devihubaidulla.

Est hujus populi Devihubaidulla pars quædam, quæ Charragi nominatur: hi Benegemi atque Fighig deferta occupant, latamque in Numidia poffeffionem obtinent. Stipendia merent fub Telenfini rege, qui & fedulò in hoc incumbit, ut eos in pacem vitæque tranquillitatem redigat: funt enim & latrociniis & furtis addictiffimi. Æftate folent fe Telenfinum conferre, ubi & per id tempus fedes figere creduntur: equites illis quater millefimum complent numerum, quos omnes & Marte digniffimos dicas. Hedegi quoddam defertum Telenfini vicinum habent, quod illis Hangad nuncupatur. Nullum prorfus ftipendium merent, nihil omnino ditionis poffident, rapina tantùm illis atque præda cordi fedet, his duntaxat & fibi & familiæ providetur,

detur, numerantque equites ferè quingentos. Tehlebi Elgezairæ planiciem incolunt, fitque ab his frequens admodum per deserta ad Tegdeatum discursus, Illis Elgezair atque Teddelles urbes maximè insignes subjiciebantur: verum nostro hoc tempore à Barbarossa illis ademptæ sunt, quod & eorum regem pessimè habere facilè quis conjicere poterit. Quin & tum temporis eum deletum populum perhibent qui apud illos Tehleb dictus erat: hos quidem neque virium neque rei militaris præstantia cuiquam populo cedere dixisses, equites numerabant plus minus tria millia. Gehoanitæ non uno loco habitant, horum enim pars quædam unà cum Cuaragis, reliqua verò inter Hedegos reperias, suntque illis non aliter quàm servorum vice, quod & animo tamen æquissimo tolerant perferuntq;. Illud autem hoc loco notandũ, priores illos duos populos, quos Schachinos atque Hilellos appellavimus, Arabes esse Arabiæ desertæ, qui & originem ab Ismaële Abrahami filio se traxisse opinantur. Quos autem nomine Machil antea notavimus, hos Arabiam fœlicem habere, ortumque ducere à Saba. Hos Mahumetici iis posthabitos volunt, qui ab Ismaële Ismaelitæ sunt appellati. Et quia

maxima ſemper inter eos fuit diſceptatio, utra pars nobilitatis primas partes obtineret, hinc factum eſt quòd utrinq; multa fuerint conſcripta colloquia atq; epigrammata, quibus quiſque ſuæ gentis encomia, mores atque ritus decantare ſolitus eſt. Veteres illi Arabes, qui ante Iſmaëlitas fuere, ab hiſtoriographis Africanis Arabi Araba, hoc eſt Arabes Arabici (ut ſic dicatur) vocitari ſolent. qui ab Iſmaële genus duxiſſe dicuntur, Arabi Muſtahraba, id eſt, Arabes (ut ita loquar) inarabati, vel Arabes per accidens nominantur, eò quòd non ſint Arabes nativi. Qui ex eo tempore in Africam demigrarunt, eorum idiomate Arabi Muſtehgeme (quod latinè Arabes barbari ſonat) ſunt appellati, quòd extraneis ſeſe adjunxerunt, adeò ut non ſolùm habeant ſermonem, verùm & mores corruptiſſimos, ſintque moribus prorſus barbari. Hæc ſunt, amice lector, quæ potuit memoria de Africanorum atque Arabum origine ac diviſione, hoc toto decennio ſervare, quo neque me legiſſe neque vidiſſe ullam de ea gente hiſtoriam memini. Si quis plura videre velit, eum Hibnu conſulat oportet, quem antea nominavimus.

Africanorum qui Libyæ deserta inhabitant mores atque ritus.

QVinque illi jam antea enumerati populi, Zenagates, Guansigates, Tergates, Leutatæ, & Barduitæ, à Latinis Numidæ dicuntur, estque omnibus unus idemque vivendi modus, absque ullis legibus aut rationis usu. Horum vestis panniculus est admodum angustus atque rudis, quo vix eorum pars dimidia tegi potest. Quorundam caput tela quędam nigra ad fasciæ modum revoluta cingit, cujusmodi fermè Turcas uti videmus, Dulipanum Itali vocant. Qui ceu magnates inter cæteros dinosci volunt, subuculam ex gossypio cæruleo confectam, latis manicis circunferunt. Gossypium autem illis à quibusdam mercatoribus è Nigritarum solo advehitur. Nullum habent equitationi aptum animal, præter camelum, cui natura inter eum gibbum quem in posteriori dorsi parte gerit & collum, ephippium dedit. Res sanè risu digna si quis hos equitantes aspiciat. Nonnunquam enim tibiam tibiæ innixam in ipso cameli collo habent: interdum verò stapedis vice, restis est camelo ex humeris dependens, nulla staffæ habita cognitione. Pro calcaribus, bacillo unius cubiti longitudine utuntur, qui cuspide altero

altero ferreum habet pugionem, quo humeros tantùm camelorum pungere solent. Qui equitatu parantur cameli, nares ferè omnes perforatas habent, annulusque coreaceus illis aptatur, quo ceu freno quodam & domari & duci facilius possint, quemadmodum & apud Italos bubalos videre licet. Lecti vice, stibadiis seu storeis ex junco confectis utuntur. Tentoria ferè ex undulato, aut ex aspera quadam lana conficiuntur, quæ intra dactylorum racemos reperiri solet. Quod ad victum attinet, non dictu facilè, quam sit ea gens famis inediæque patientissima. Neque pane vescuntur, neque cibo aliquo vel quocunque modo cocto, solo camelorum lacte contenti, nil præterea deliciarum ambiunt. Pro jentaculo ingentem lactis tepentis cyathum epotant, in cœnam nonnullæ carnes siccæ lacte ac butyro condiri solent, ex his suam quisque portionem arripit, ac sic è manu vorat. Et ne quid in stomacho siccus contrahat cibus, id juris quoque sorbent, quod carnes antea condiderat: qua in re cava manu cochlearis vice utuntur, tanquam naturæ instrumẽto ad id peragendum aptissimo. Exinde rursum lactis patera exhauritur, estque hic totius cœnæ colophon. Dum illis adhuc lactis
aliqua

aliqua datur copia, aquam prorſus negligunt, quod ferè in Vere accidit, quo toto tempore quoſdam inter hos reperias, qui nec manus nec faciem ſemel abluerunt. Quod hac de cauſa evenire credibile eſt,nam ut antea diximus,dum illis lac durat, ea loca non adeunt, quibus aqua inueniri poſſet: adde, quod illorum cameli, dum herbis paſcuntur, aquam non bibunt. Omnis eorum vita venationibus ac rapinis tranſigitur, in hoc enim totis brachiis incumbunt, ut hoſtium camelos abigant, nec ultra triduum eundem locum occupant,non enim diutius poſſent paſcua eorum ſufficere camelis. Et quamvis, uti jam dictum eſt, nullam habeant civilitatis rationem, nullumque vitæ inſtitutum præſcriptum, illis tamen dux quidam ſive princeps præſidet, cui ceu regi & obediunt & debitos honores tribuunt. Non literarum modò ac diſciplinarum rudiſſimi perhibentur, verùm etiam & virtutum apud illos ſummus eſt neglectus:adeò ut unum vix in toto illo populo reperias, qui aut conſilio polleat aut judicio.Quin & ſi quiſquam injuria affectus velit adverſariũ in jus vocare, huic totos quinq; aut ſex dies equitandum,priuſquã judicis cujuſquam tentorium pertingere queat. Tanta huic gẽti

artium

artium atque bonarum disciplinarum despectus, ut ne deserta illa studii ergò exire dignentur: neque si quis eruditus fuerit, eorum amare commercium potest, propter mores tũ incultos, tum omnibus modis detestãdos. At si quis tamen judex reperiatur, qui illorũ mores utcunq; ferens, cum illis manere velit, largissima huic in annum stipendia numerantur. Sunt enim qui mille ducatos annuè, sunt qui plus, sunt qui minus suo judici exsolvant, idque pro eorum judicio atque arbitrio. Qui nobiliores videri volunt, pannum, ut dixi, nigrum in capite gerunt, cujus pars quædam totam faciem oculis tantùm exceptis tegit, estque hic eorum habitus quotidianus. Quoties autem cibum in os ingerunt, pannum auferunt, ac mox singulis morsibus retegunt: hujusq; talem afferunt rationem: Quemadmodum, inquiunt, indecorum est, si quis cibum evomat, aut ex ore in terram dejiciat, ita nec honestum videri poterit, aperto ore cibum sumere. Hujus populi fœminæ crassiores sunt atque carnosæ, cæterùm non usque adeo albæ. Maxima illis pinguedinis portio circa pectus ac mamillas, sed ea parte quam cingulum premit graciliores sunt. Civilitatem summè colunt, cùm inter loquendum, tum

& in porrigendis manibus: patiuntur & interdum se osculo excipi, verùm si quis propius accedere conetur, vitæ periculo sese exponit Eam namq; ob causam multos se mutuò indies interficere videas, idq; beluino prorsus more, nulla adhibita hac in re misericordia. Videnturque hac in parte plus sapere, quàm nostratium plerique, cùm nec caprarum mariti se effici ullo modo velint. Majus semper illis fuit liberalitatis studium, quàm quis facilè exprimere queat. Quãdo utcunq; licet per ejus loci siccitatem aliam incedere viam, nemo est qui per eorum castra vel tentoria transitum sibi quærat, neque illi etiam communem illam adire viam volunt. Et si qua populi frequentia illorum deserta transire velit, tenentur hujus populi principi quiddam persolvere census, nempe pro cujuslibet cameli sarcina pannicellum, (ut vocant) quod nostra moneta ducato æquivalere dicitur. Memini me quodam die cum quibusdam mercatoribus in eam planiciem descendisse, quæ Araoan illis nuncupari solet, nosq; illic Zanagæ principem invenisse obvium, qui debitum sibi tributum exegit, pòst, universam illam mercatorum multitudinem rogavit, ut sua secum adire castra velit, illic conquiescendi gratia in tri-

triduum aut quatriduum manere. At quia illius castra nimium erant à via nostra semota, fuissetque diutius nobis ac voluissemus errandum, consultius ducentes rectam semper servare semitam, gratias egimus illius humanitati maximas. Verùm ille cùm nec precibus finem imponeret, jussit camelos recta præcedere: mercatores autem secum manere voluit, ac tandem in suo hospitio magnificè excepit. Quò ubi deventum est, mox bonus ille vir multos jubet mactare omnium generum camelos ac struthiones, quos in itinere illo venatus fuerat. Nos verò, ne cameli mactarentur assiduè rogabamus, illud & præterea affirmantes, nos non præsentibus aliis hujusmodi animantium carnibus vesci solitos. Hìc ille responsum dedit, non civiliter se facturum, si tam magnificis ac nunquam antea visis hospitibus parva tantùm animalia præponat. Quare nobis quæ in promptu erant, edenda fuerunt. Maximam hìc vidisses carnium assarum ac elixarum copiam: struthiones assi vasis vimineis variis herbis multoque conditi aromate apponebantur. Panis ex millio ac panico confectus, subtilissimi ac gratissimi erat saporis; tandem & dactylorum luxuriem, vasaque lacte referta

afferre

afferebant. Quin & insignis ille princeps*, quò nos sibi gratissimos hospites re ipsa comprobaret, nostro convivio, unà cum omnibus suæ regię aulicis, interesse voluit: nos tamen separatim prandebamus. Tum & religiosos quosdam doctissimosque viros nostro convivio accersi jussit, neque panem toto eo tempore quo apud illum epulabamur illorum quisquam tangebat, sed solis carnibus ac lacte vescebantur. Quamobrem nobis plus satis attonitis, humanioribus occurrit princeps ille verbis, seque omnes iis locis natos affirmat, ubi nulla frumenti species nasceretur: esse tamen semper magnam penes se frumentorum vim, ut esset quo exteri excipiantur. Proinde nos bono esse animo ac securo hortatus est, se autem iis duntaxat vesciturum quæ id solum ferebat: illud insuper addens, diebus pascæ atque aliis quibusdam quibus sacrificabatur, panem apud illos in usu remansisse. Hunc in modum apud illum totum biduum moras traximus, quo dictu incredibile quàm opulentis ac miris nos exceperint modis. Tertio autè die nobis discedere volentibus, princeps ad eum usque locum comitatur, ubi præcedentem illam turbam consequuti sumus. Illud autem vel

D san-

sanctissime affirmare ausim, nos decies plus apud principē consumpsisse, quàm antea tributi exsolveramus. Illud hoc loco subnectere libuit, ut quàm sit ea gens humana atque liberalis, utcunque docerem. Neque princeps ille nostrum, neque nos principis poteramus intelligere idioma, sed quicquid dicebatur aut respondebatur, interprete id fiebat. Quod jam de uno hoc populo diximus, de reliquis quatuor intelligendum est, qui per cætera Numidiæ deserta disperguntur.

Arabum qui Africam incolunt mores atque ritus.

QVemadmodū Arabum variæ sunt mansiones atque situs, sic & aliam habent atque aliam vivendi normam. Qui inter Numidiam atque Libyam habitant, vitam agunt miserrimam atque calamitosam, multumque hac in re ab iis differunt Africanis, quos Libyam habere jamjam diximus. Sunt tamen illis longè animosiores: mercaturam camelorū apud Nigritas exercent, estq; illis copiosus admodum equorum grex, quos in Europa vulgò Barbaros appellitant. Illis venatio admodum placet, cervos, onagros, struthiones, atq; id generis animalia insectantur. Neq; id interim omittēdum, majorem

rem Arabum partem qui Numidiam inhabitant, maximam habere in describendis versibus leporem atque elegantiam, quibus suos quisque amores, venatus, prælia, resque præclarè gestas decantare solet, idq; fit rythmis ad Italorum ferè more compositis. Liberalitatis cùm sint amantissimi, nullum per facultates ejus specimen edere licet, quotidie enim supra modum innumeris vexantur incommodis. Hi omnino ad Numidarum vestiuntur usum, nisi quòd eorum mulieres nonnihil à Numidiæ fœminis varient. Quæ jam illi habent deserta, olim ab Africanis occupari sunt solita: sed cùm eorũ exercitus eam Africæ regionem invasit, Numidis bello pulsis, sibi Arabes hi ea deserta servarunt quę dactylorum solo adjacet: Numidæ verò, tum id deserti inhabitare cœperunt, quod Nigritarum regioni vicinum est. Qui intra Africæ fines inhabitant Arabes, inter Atlantem ac mare mediterraneum, jam antea nominatis ditiores atque copiosiores habentur, cùm vestibus sumptuosioribus, tum & equorum pabulo, ac tentoriorum amplitudine atque magnificentia. Horum equi multò habitiores sunt, at non usque adeo veloces, ac illi quos jam dictum desertum alit. Agricul-

curam exercent, provenitque illis copiosus admodum grani cumulus. Pecorum atque armentorum innumerus illis ferè grex eſt, quare non uno loco habitare poſſunt, non enim omnibus paſcua ſufficerent. Aliquantulo barbariores ac viliores iis ſunt, qui in deſertis degunt, quamvis aliquam habeant liberalitatis portiõnem: eſtque illorum quædam pars (nempe qui Feſlæ habitant) Feſſæ Regi ſubjecta. Qui in Marocco atq; Ducala morantur, longo temporis intervallo liberi fuerunt ab omni gravedine ac tributo: ſed cùm primùm Luſitaniæ Rex Azafitis atque Azemoribus imperare cœpit, inter eos ſubortæ lites bellaque civilia. Quamobrem cùm à Feſſæ, tum à Luſitaniæ rege, maximaque illius anni rerum omnium inopia ac caritate domiti, ad id miſeriæ redacti ſunt, ut etiam ultro ſe Luſitanis mancipia obtulerunt, & ſe cuilibet aſtrinxerunt, qui Saguntinam illorum famem ſedare volebat: hoc pacto eorum vix quiſquam in Ducala remanſit. Porrò illi qui in deſertis Telenſino atque Tuneto confinibus morantur, omnes ferè nobiles atque magnates dici poſſent, Horum enim principes maximum quotannis à Rege proventum recipiunt, quem poſtea inter ſuos

quiſque

quisque cives distribuunt, ne quid discordiarum obrepat: hac arte omnis procul dissensio pellitur, servaturq; pax inter cives integra. Mira illis venustas cùm in componendis tentoriis tum in equis educandis. Solent æstivo quoque tempore Tuneti quædam loca viciniora invisere, ut sibi quisque abunde provideat, hic panes, arma, ac quidquid usui futurum arbitrantur, auferunt: atq; hoc modo deserta repetentes, tota illic latitant hyeme. Veris temporibus se venationi dedunt, nullaque reperiri potest fera, quæ non ab his insidietur. Aliàs me eorum tentoria invisisse memini, nec id meo quidem incommodo, ubi & majorem panni, æris, ferri atque aurichalci copiam inveni, quàm quis apud ditissimos quarundam urbium cives se inventurum credat. Non tamen illis fidendum est, sunt enim ubi locus datur, fures admodum peritissimi: etsi nõnnihil civilitatis præ se ferre videantur. Poësis summè ab his amplectitur, versus describunt elegantissimos, quum eorum lingua nunc sit castigatissima atque ornatissima. Si quis alicujus momenti poëta inter eos reperiatur, hic ab illius regionis magnatibus summo excipitur honore atque munificentia, nec quemquam facilè credere puto,

quantus insit illorum carminibus lepos atque venustas. Horum mulieres ad illius loci modum ornatissimo utuntur vestitu, linea circunferunt indusia nigra manicis latissimis, insuper & ejusdem coloris, aut cæruleum aliquando gestant linteamen, sic ut argenteum quoddam spinther affabrè admodum confectum, linteaminis angulos in humeris connectat. Annulos ex auribus suspensos habent, qui ferè ex argento fabricantur: quin & digitos quoque multis solent onerare annulis, solent item & crura atque calcanea fasciolis & annulis Afrorum more circundare. Facies illis panniculis quibusdam cooperitur, qui ad oculi locum foramen habent quo ceu perspicillo quodã utuntur. Quòd si quisquam illis occurrit obviam, continuò faciem abscondunt, ac mutæ prætereunt, nisi forsan is ex cognatione sit aut consanguineus, nam inter hos habent semper faciem apertam, nullúsque tunc est jam dicti panniculi usus. Si quando est illis aliquò migrandum (quod sæpenumero fit) fœminas camelis vimineis quibusdam sellis ad id apprimè compositis (cistulas esse dicas) imponunt, neque latiores sunt, quàm quæ soli fœminæ sufficere possint. Quum ad bellum proficiscuntur,

tur, suam quisque uxorem comitem ducit, quæ maritum consoletur atque timorem excutiat. Solent innuptæ omnes ferè puellæ, fuco quodã faciem, pectus, brachia, manus ac digitos depingere: quæ res apud illas honestissima videtur. Manavit autem id moris ab Arabibus illis quos Africanos antea nominavimus, cùm primum eam inhabitare regionem cœperunt: nunquam enim antea fuco usæ fuerant aut colore aliquo ascititio. Quæ Barbariam incolunt mulieres, nullum habent fuci fictive coloris usum, nativo tantùm colore contentæ, nihil præterea asciscunt. Conficiunt tamen aliquando ex gallæ fumo atque croco quendam colorem quo dimidia illis genarum pars, orbiculari figura ad unius aurei magnitudinem depingitur. Inter supercilia quendam triangulum describunt, similiter mento nescio quid appingitur, quod olivæ folium non dissimile videtur. quædam etiam tota depingunt supercilia: estque hic mos à poëtis Arabicis, atque ab illius regionis nobilibus summo loco habitus. At non ultra biduum aut triduum ita ornatæ incedunt: quandiu enim adhuc jam dicti videntur colores, nulli amicorum, præterquam filiis aut marito videri possunt,

 quòd

quòd ea res ad libidinem plus ſatis allicere videatur, dum hoc modo multò formoſiores atque elegantiores ſe effectas arbitrentur.

Arabum qui inter Barbariam & Ægyptum deſerta tenent, vivendi modus.

HOrum vita miſeriis atque calamitatibus abundat: ſunt enim ea quæ inhabitant loca ſterilia atque aſpera. Eſt illis camelorum atq; pecudum ſic ſatis copioſus numerus, verùm quoniam tãta eſt pabuli inopia, non admodum feliciter ſuccedere queunt. Neq; ſi totam illam regionem peragraveris, vix ullum ferendis frugibus aptum locum invenias. Quòd ſi quæ reperiantur in eo deſerto tuguriola, aut qui agriculturam exercere conentur, id tam cum exiguo fit frugum fœnore, ut nihil ſupra, niſi quòd dactyli aliquãtò illis uberius proveniant. Camelos ac reliquas pecudes frugibus atq; dactylis commutant: ſicq; miſeris illis agricolis utcunq; labores pẽſantur: ſed quid hoc famelicæ illi multitudini ſatisfacere poſſet? Eam ergo ob cauſam multos indies invenias horum filios apud Siculos, qui pignore illic relinquuntur. Si quando enim nihil ad manus eſt, quòd frumento commutetur, filiis obſidibus de pecunia cavendum

dum eſt. Tum ſi non ſtatim ad præſcriptum numeretur diem, pueros ſibi mancipiorum loco ſervant. Quo die elapſo, ſi quis parens ſuum redimere filium velit, ter aut quater debitam ſummam exſolvat oportet: quò fit ut nulli reperiantur neque furtis neque rapinis intentiores. Si quiſquam extraneus in illorum manus incidat, rebus omnibus exutus mox ab his in Siciliam devehitur, atque illis aut venditur aut frugibus commutatur. Neque putem ab hinc centum annis aliquam mercatorum ſocietatem ea maritima loca introgredi auſam, quibus jam dictorum deſertum cingitur. Quum fortè ob mercaturam, aut aliud quidvis ſerii, eſt prætereundum, illorum regio ad quingenta aut eò plus miliaria devitatur. Memini me quondam, quò tutior eſſet tranſitus, minuſque ab his periculi immineret, quibuſdam mercatoribus adjunctum fuiſſe, tribuſque navibus illos prætemavigaſſe. Cumque ab his videremur, mox ad littus accurrunt, ac indicio neſcio quo ſignificant ſe velle nobiſcum inire mercaturam, quam nobis maximè profuturam pollicebantur. Sed quia non adeò fidem illis habebamus, nullus navem exire audebat, quin prius quoſdam nobis

 obſides

obſides tradidiſſent. Quod ubi præſtitiſſent, ab his aliquot eunuchos bonamque butyri copiam emimus. Ac mox ſolutis anchoris inde fugam occepimus, metuentes ne à Siculis ac Rhodienſibus piratis obruti, non bonis modò, ſed & libertate ſpoliaremur. Sunt ergo hi rudes admodum, ſqualidi, pannoſi, macilenti, fame fracti, deos omnes perpetuò illis infenſos dicas, à quibus tot quotidie plagis afficiuntur.

Soava, hoc eſt, qui pecudum atque armentorum curam gerunt, quique cùm Africani ſint, mores tamen Arabum imitantur.

MVltos admodum inter Afros reperias, qui nihil aliud quàm paſtores agunt, habitantq; ad montis Atlantis initium, atque variè in illo monte diſperguntur. Semper aut Regi illius regionis, aut Arabibus tributa exſolvere coguntur, iis tantummodo demptis, qui Temeſnam incolunt, ſunt enim liberi atque potentiſſimi. Idioma habent cum cæteris Africæ populis commune, niſi quòd illi qui cum Vrbis (hæc civitas Tuneto vicina eſt) incolis verſantur, Arabicè loquuntur. Eſt & quidam præterea populus, qui id ſolum occupat, quod regionem dactyliferam à Tuneto dirimit. Solent hi ſæpenume-

ro in regem movere arma, ut annis his jam proximè elapsis, videre licuit, quibus dicti regis filius cùm à Constantina ad hos proficisceretur, quò debitum sibi censum exigeret, infœliciter admodum pugnavit. Mox enim ubi de regii filii adventu certiores facti sunt, cum duobus equitum millibus obviam eunt, ac tandem nihil tale cogitantem bello superant atque interficiunt, omnemque quam secum adduxerat supellectilem secum abducunt. Id autem accidit anno Hegiræ 915. Ab eo tempore maximi fuerunt apud omnes nominis. Multi etiam qui sub Tuneti rege erant, à rege ad hos desciverunt, adeò ut horum princeps tantus evasit, ut non habeat in tota Africa, qui cum eo ullo conferri modo possit.

Priscorum Afrorum fides atque religio.

FVerunt Africani illi antiqui idololatriæ dediti, quemadmodum & in hunc diem adhuc sunt Persæ, qui alii Solem, alii ignem ceu Deos colunt. Habuerunt jam dicti Africani magnifica atque amplissima templa, cùm in Solis, tum in ignis honorem exstructa. In his noctes atque dies accensus fovebatur ignis, accurateq; cavebatur, ne quid extingueretur, uti & apud Vestales

Veſtales Romanas factitatum legimus: quæ omnia fuſius atque copioſius videre licebit apud Perſarum ac Africanorum Chronographos. Qui Numidiam & qui Libyam incolebant Africani, planetam quendam quiſque adorabat, cui & ſacrificia atque vota fiebant. Quidam ex illis quos antea Nigri vocabulo notavimus, Guighimo, hoc eſt Cœli Dominum venerabantur, fuitque illis ſanior hæc mens, non à propheta quodam aut doctore, ſed quaſi divinitus introducta. Inde Iudaicam tandem ſibi aſſumpſerunt legem, in qua & multis annis ſtetiſſe dicuntur. Poſtea & Chriſtianæ fidei aſſertores, in ea tempora Chriſtiani remanſerunt, quibus ſuborta Mahumetanorum ſuperſtitio eſt, quod evenit anno Hegiræ 208. Eo tempore quidam ex Mahumetis diſcipulis apud hos tanta facundia, tantaque linguæ fallacia habuere conciones, ut infirmos adhuc animos in ſuam pertraxerint ſententiam, adeò quòd omnia illa Nigritarum regna quæ Libyæ adjacent, Mahumetis ſibi fidem aſſumpſerint: vixque ulla illic reperiri poterit regio, quæ Chriſtianos in hunc uſq; diem habeat. Qui tum aut Iudæi, aut Chriſtiani, aut Afri inveniebantur, ſtatim interfecti ſunt atque omnino deleti. Illi
verò

verò qui mari Oceano viciniores sunt, idololatriæ cum primis incumbunt omnes. Maxima his fuit estq; & in hunc usque diem cum Lusitanis consuetudo. Barbariæ incolæ in permultis annis idolorum cultores remanserunt, verùm annis ante natum Mahumetem plus minus ducentis & quinquaginta, fidem Christianam assumpsisse dicuntur: id eam ob caussam factum putant, quòd ea pars quæ Tunetum atque Tripolitanum continet regnum, olim duces habuit Apulienses ac Siculos, Cæsariæ verò & Mauritaniæ tractus, Gothis paruisse creditur. Quo etiam tempore permulti Christiani Gothorum furorem atque rabiem fugientes, dulcia liquerunt Italiæ arva, & ad ea loca tandem venerunt, quæ Carthagini viciniora sunt: ubi postquam aliquandiu sedes fixissent, ejus regionis dominium sibi usurpavere. Qui tamen Barbariam inhabitabant Christiani, nihil Romanæ ecclesiæ ritus curantes, illorum vivendi formam atque religionem sequebantur, qui Arriani dicti erant: in horum numero fuit eximiæ ille pietatis atque eruditionis vir Divus Augustinus. Cum ergo Arabes ad sibi subigendam Barbariam venissent, Christianos jam adjacentis regionis principes effectos invene-

venerunt, quare & acriter utrinque pugnatum, victoriam tamen tandem penes Arabes remansisse dicunt. Arriani ergo rebus omnibus atque dominio destituti, partim Italiam, partim Hispaniã adierunt. Post Mahumetem mortuum annis circiter ducentis, tota ferè Barbaria Mahumetis fidem atque normam assumpsit. Postea verò frequentioribus inter hos dissidiis obortis, Mahumetis fide neglecta, omnes ejus sacerdotes atque regionis duces necavere. Quæ res mox ubi ad Pontifices devenisset, copioso admodum exercitu in rebellantes Barbaros, id est, in eos qui à Bagadedæ Pontifice defecerãt, atrociter animadversum est, Ex eo tempore jactũ est Mahumeticæ legis perniciosissimum fundamentum, remanserunt tamen & in hunc usque diem multæ inter eos hæreses. De Mahumeticæ fidei assertoribus, deque religionis inter Afros atque Asiaticos discrimine, latius Deo favente alio volumine scribemus, hæc hoc loco annotasse lectori modò satisfaciat.

Literæ atque Characteres Afrorum.

QVi Arabum res gestas atque historias describunt, in ea omnes stant sententia, ut Africanos literis tantùm Latinis usos fuisse credant. Idque quoque firmissimè scribunt, Arabes cùm

Africam,

Africam, ac potiſſimum Barbariam (quę Africanorũ ſedes erat) invaderent, nullas ibi literas præter Latinas inveniſſe. Neque negant Afros peculiarem quendam atque proprium ſermonem, ſed eaſdem prorſus habere literas, quas in Europa Tuſci, conſtanter affirmant. Nullam habent Arabes de rebus Africanis hiſtoriam, quæ non prius fuerit Latinè deſcripta. Autores habent antiquos quoſdam, qui partim Arrianorum temporibus ſcripſerunt, partim etiam qui ante ea tempora fuerunt, quorum omnium nomina memoriæ exciderunt. Illorum autem volumina permultos continere libros credibile eſt: cùm enim horum interpretes nobis quid perſuadere vellent, id ſeptuageſimo haberi libro ex illis me audiſſe memini. Neque in vertendis jam dictis voluminibus, autoris ordinẽ per omnia ſunt ſecuti, ſed ſumpta cujuſdam Principis hiſtoria, tempora illa cum Perſarum Regum aut Aſſyriorum, aut Chaldæorum, aut Iſraëlitarum temporibus connexa maluerunt. Eo autem tempore quo (ut jam dictum eſt) à Bagadeda Pontifice deficientes rerum in Africa potirentur, omnes Afrorum libros igni committi juſſerunt. Sic enim perſuaſum habebant,

quan-

quandiu penes Africæ incolas esset aliqua naturalis scientiæ aut bonarum disciplinarum cognitio, fore ut superbia eos indies ad tumultum atque ad Mahumeticæ legis contemptum magis ac magis provocaret. Contrà, non desunt apud nos historiographi, qui Africanos proprias habuisse literas dicant, verùm ab eo tempore quo Itali primùm Barbariam inhabitare, quoque Christiani ex Italia Gothorum fugientes impetum, has sibi provincias subigere cœperunt, sublatas esse atque deletas. Victos enim victorum ritum atq; characteres assumere debere quis neget? Nonne idem & Persis dum adhuc Arabum staret imperium accidisse legitur? Certissimum constat hos quoque literas quas tum sibi peculiares habuêre, amisisse: omnesque illorum libros Pontificum, Mahumetanorum jussu igne consumptos, ne quid rerum physicarum cognitio aut idolorum leges, Mahumeticæ detraherent dignitati. Idem & Barbaris evenisse antea indicavimus, cùm Romanos atque Gothos eam sibi terram usurpasse scripsimus: quod hoc loco lectori sufficere videtur. Certissimum est atque compertum, omnes Barbariæ tam maritimas quam non maritimas civitates, Latinis tantùm

uti

uti characteribus, cum aut epitaphia, aut aliud quippiam posteritati cõmittere volunt. Quæ omnia tam mihi persuaserunt argumenta, ut Africanos suas habuisse literarũ notas proprias crediderim, quibus & suas descripsisse res gestas non dubitaverim. Verisimile enim est, Romanos cũ eam occupassent provinciam, omnes eorum literas (ut semper fieri solet) atque memoriam abstulisse, suasque literas intulisse, ut sola Romani populi illic staret memoria atque dignitas: quod & conatos fuisse Gothos in Romana ædificia, item & Arabes in Persarum monumenta, omnibus abundè notum est. Id quoque à Turcis quotidie factitatum videmus, qui ubi Christianis locum aliquem ademerunt, mox divorũ omnium imagines inde ejiciũt. Et ut hæc omnia omittamus, num obsecro nostris hisce temporibus Romæ quotidie accidere videmus, ut ædificia quãtumvis magnifica atq; sumptuosa, ob prælnaturã mortem unius Pontificis imperfecta, à succedente funditus extirpari, atque propter novitatem nescio quam destrui? num statim novus ille Pontifex præcedentis deleri arma, & sua insculpi jubet? aut certè si minus arrogans videri velit, relictis prioris monumentis, sua multò sumptuosiora

atque eminentiora erecta curat? Non igitur mirum, si Africanis longus ille rerum successus literas ademit. De 900. illis annis, quibus Afri Arabum usi sunt literis, Ibnu Rachich Africanarum rerum scriptor diligentissimus, suo Chronicorum libro copiosissimè disserit, fuerit ne Afris peculiaris scribendi modus nec ne. Concludit autem tandem partem affirmativã: nam si quis, inquit, id neget, & eos proprium habuisse idioma neget necesse est. Nã fieri nequit, ut aliquis populus habeat proprium loquẽdi modũ, literis autẽ utatur ab aliis mutuatis, atque à suo idiomate prorsus alienis.

Africæ situs.

QVemadmodũ Africæ quatuor sunt partes, ita non unus est ejus situs. Ea pars quæ mare Mediterraneum spectat, hoc est, à stricto Zibeltar ad confinia usque Ægypto loca, montibus occupata est. Ad Meridiem quibusdam locis ad centum circiter miliaria distenditur, quibusdam locis latior ac quibusdã strictior. Ab his montibus usque ad Atlantem planiciem habent spaciosam, & quosdam item colliculos. Maxima est huic regioni fontium copia, qui in unum tandem confluentes, rivulos reddunt perspicuos, visuque amœnissimos. Inter jam dictos montes & pla-

niciem

niciem ſitus eſt mons Atlas, qui à mari Oceano ex Occidente oritur, extenditque ſeſe Orientem verſus ad confinia Ægypti loca. Ab Atlante ea videtur Numidiæ regio, quæ dactylos producit, omni ex parte propemodum arenoſa. Inter Numidiam & regionem Nigritarum, Libyæ deſertum eſt arenoſum, quod & multos continet montes, verùm non illac mercatores iter faciunt, cùm facilius atq; multò tutius per alias proficiſci licet. A Libyæ deſerto initium habet Nigritarum regio, cujus omnia loca ſunt arenoſa, præter ea quæ flumini Nigro confinia ſunt, item & agri omnes qui fluvio aliquo aut flumine alluuntur.

Africæ loca fera atque nivoſa.

OMnis Barbariæ tractus, atque qui in ea reperiuntur montes, frigiditatis majorem habent portioné quàm caloris, vix enim ulla illis pertranſit aura, quæ non nivem ſecum adferat. His omnibus montibus fruges proveniunt atque fructus, at non frumenti uſque magna copia. Horum incolæ maxima anni parte pane veſcuntur hordeaceo. Qui ex illis montibus ſcaturiunt fontes, nativi ſoli ſaporem præ ſe ferunt, turbidiores ſunt, iiſque præſertim locis, qui Mauritaniæ confines ſunt. Sunt &

jam dicti montes nemorosi atq;excelsis admodum arboribus consiti, omnium generũ animalibus feracissimi. At colles atque planicies quæ inter jam dictos montes & Atlanta, reperiuntur,multò præstantiores frugumque ubertate fœliciores sunt. Vndique fluviis irrigantur ab Atlante manantibus, qui & tandem in mare Mediterraneum prolabuntur. Rariora hic reperiuntur nemora,estque hæc multò fœcundior planicies, quàm ea quæ inter Atlantem & Oceanum invenitur. ut sunt regionesMarocci,Duccalæ, Tedles, Temesnes, Asgaræ, & id solum quod ad Zibeltaram usque distenditur. Mons Atlas & frigidissimus est & sterilis, minimam fert frugum portionem, omnique ex parte nemorosus, omnia ferè totius Africæ flumina procreat. Fontes hujus montis summo æstu frigidissimi,adeò ut si quis manum aliquandiu huic aquæ immersam teneret,nulli dubium quin eam prorsus perderet.Non tamen ubique æquè magna est frigiditas: quædam enim loca adeò temperata,ut commodissimè inhabitare liceat: quin & bona horum pars incolas habet, uti secunda hujus libri parte copiosius dicetur. Quæ habitatoribus destituuntur loca, aut admodum frigida, ut sunt ea quæ Mauritaniam

spectant:

ſpectant: aut aſpera, qualia ſunt quæ Temeſnæ regioni ex adverſo reſpondent. Æſtate quidem licet greges pecuſque cogere, cæterùm hyeme nullo modo. Mox enim ſimul cum nive, tam incrudeſcit Boreas, ut omnes pecudes quæ in paſcuis inveniuntur, nec non & bonam hominum partem interficiat: quare temporibus illis quiſque ſibi aliquò proficiſcens, iter inter Mauritaniam atque Numidiam deligit. Qui dactylos è Numidia ad alias nationes devehunt mercatores, ſolent ſe circa finem menſis Octobris itineri committere, & tamen ſæpenumerò tam ſubita nive opprimuntur, ut vix eorum quiſquā ex tempeſtatum periculis aufugere poſſit. Quū enim noctu ningere incipit, mox ante exortum diem non currus modò ac homines, verùm etiam & arbores nive adeò obrutæ, ut ne harum quidem vel ullum veſtigium videre liceat. Mortuorum tum demum corpora inveniuntur, cùm Solis acceſſu nix eſt liquefacta. Ego quoque bis Dei Opt. Max. beneficio maximum aufugi periculum nivoſum, idque quo pacto evenerit, ſi non moleſtum eſt, paucis accipite. Quodam die jam dicto menſe cum magna mercatorū frequentia ad montem Atlantem veneramus, ubi circa So-

lis occasum frigidissima quadam nivosaque grandine salutabamur. Hîc ego undecim aut duodecim equitum copiā (Arabes putabam esse) inveni, qui cursus deserere, atque secum ire hortati, bonum securumque hospitium polliciti sunt. Ego ne incivilis viderer, non audebam commodè recusare, & tamen ab his metuebam mihi, ne quid mali inferrent. Quamobrem de relinquendā quadam aureorum summa, quæ tum penes me erat, cogitare cœpi. At quoniam jam omnes ad equitatum accincti nihil ocii condendi nummos ab his mihi dabatur, finxi me debere exonerare alvum. Inde me paululum ab illis subduco, ac sub arbore quadam, quam sedulò quodam noto indicio, pecunias inter saxa atque arborem recondo. Postea in mediam usque noctem taciti equitavimus. Tum horum uni satis diu expectatum fortasse videbatur, id demum prodere incipit, quod in animo erat: Rogat num quid nummorum penes me habeam. Hîc ego, me meas pecunias cuidam ex illis commisisse dico, qui currus comitabantur, nihilque prorsus ad manus esse. Id verò quoniam non satis illis persuaserat, vestes omnes exuere jubent, nulla interim habita frigoris ratione. Cùm nec tum quidem

quic-

quicquam pecuniarum reperire potuerunt, ridendo atq; iocando fingunt id eam ob caussam factum, ut viderent, num fortis essem, & num possem frigus atque tempestatum sævitiam ferre. Deinde quantum potuimus in ea cum obscuræ noctis tum temporis injuria atque incommoditate viam equitando consequuti sumus, ac tandem multarum ovium balatu percepto, nos non procul ab hominum conventu abesse inteleximus. Quare è vestigio illac nobis equitatio dirigebatur: equos cùm per densum nemus tũ per altissimas rupes diducere maximo iterum cum vitæ periculo cœpimus. Ac tandẽ post multos labores in quodã antro pastores invenimus: qui postquam oves omnes nõ sine magno negocio introduxissent luculentum sibi construxerãt focum, quẽ & assiduè ob frigus ambiebant. Qui ubi nos Arabes esse intellexissent, primo exterriti ac veriti ne quid sibi mali à nobis inferretur, postremo aurę sevitia persuasi ac paulò securiores redditi, hospitalitatem produnt erga nos maximam. Panẽ, carnes atq; caseum nobis apponunt, quibus statim ac cœnam absolvissemus, quisq; se ad ignem, somno dedit. Ingens adhuc omnes frigus habebat, meq; præsertim, qui maximo cum tremore paulò

antea veſtibus omnibus fueram exutus. Sic totum biduum apud hos remanſimus: nam non antea propter cõtinuas nives exitus patebat. Tertio autem die ubi jam nivem non amplius cadere vident, ſummo labore eas quas pro antri oſtio nives habebant, amovere occipiunt. Quo peracto, nos eò deducunt ubi equos noſtros optimè de fœno proviſos reperimus, idque in alio quodam erat antro. Poſtquam jam equis inſedimus, paſtores nobis ad aliquot paſſus comitantur, viam monſtrant, qua non uſque adeò altam eſſe nivem ſciebant, equorum tamẽ adhuc pectora contingebat. Eo die uſi ſumus cœlo ſereno, ſol ferè totam præcedentis diei frigiditatẽ abſtulit. Tandem quoddam rus ingreſſi quod Feſſæ vicinum erat, intelleximus prætereuntes currus nivium ruina oppreſſos. Tum Arabes, cùm viderent nihil ſpei ſupereſſe, quæ actorum laborum penſationem aliquam polliceri videretur (currus enim à latronum atque prædonum inſultu ſecuros ſervarant) Iudæum quendam, qui in noſtro erat numero (hic magnã propter nives dactylorum copiam amiſerat) captivum in eorum tentoria abducunt, eo animo, ut tã diu detineretur, quoad pro omnibus ſatiſfeciſſet. Mihi verò equum ademerunt,

merunt, ac ventis atque fortunæ commendarũt. Inde mulo quodam vectus, tertio die Fessam appuli, quo jam triste nuncium allatum inueni de amissis inter nives mercibus atque mercatoribus. Quin & me quoq; cum cæteris oppressum opinati fuerant, verùm aliter fati visum est benignitati. Nunc finita rerum mearum prolixa enumeratione, ad id redeamus unde digressi sumus. Vltra Atlantem reperiuntur quędam loca calida simul atq; arida, quæ paucis admodum, iisdemque ex Atlante manantibus fluviis irrigantur, quorum nonnulli ad Libyæ deserta derivantur, in arena dispergunturr, quidam lacum tandem efficiunt. Neque multos hic reperias frugibus ferendis aptos agros, & si dactylorum maximam habeant copiam. Inveniuntur & hic alię quędam arbores fructiferæ, verùm adeò raræ, ut nihil ferè inde detrahere liceat. Habes & in iis Numidiæ locis quæ Libyæ confinia sunt, asperos quosdam arboribusq; nudos montes, ad cujus radices spinosæ quædam atque infrugiferæ proveniunt arbusculæ. Nullos inter hos montes rivos aut fontes invenias, nullamq: prorsus aquam, nisi puteis quibusdam illius regionis incolis ferè incognitis. Habet & Numidia infinitam scorpionum atque

 serpen-

ſerpentũ copiam quorum morſibus venenoſis multi quotannis interfecti inveniuntur. Eſt & Libya regio deſerta planè, arida, atque arenoſa, quæ nec fontes, nec rivos, nec ullam habet aquam, prçter eam quç ſalſa ut plurimum rarioribus quibuſdam continetur puteis. Adde quod ſex interdum aut ſeptem dierũ itinere ne gutta quidem aquæ inveniatur, niſi à mercatoribus utribus camelis impoſitis, fuerit illis advecta. quod iis præſertim locis evenit, quà è regno Feſſæ Tombutum, item quà à Telenſino Agadim itur. Eſt & periculoſa ſatis profectio, quæ à recentioribus per Libyæ deſerta Feſſà Chairam iter facientibus, nuper eſt inventa, niſi quòd maximus illic reperiatur lacus, cujus accolæ ſunt Sinitæ & Gorranitæ. Ea autem via quæ è Feſſà Tombutum ducit, quoſdam habet puteos aut camelorum pellibus aut oſſibus circumſeptos. Neque parvo mercatorum vitæ periculo illac æſtate tranſitur: tum enim ſæpiſſimè evenire ajunt, ut Auſtro incrudeſcente, putei omnes arena ſuffocentur. Mercatores verò cùm nec puteos ipſos, nec indicium aliquod puteorũ reperire queant, extrema intereant ſiti oportet: horumque corpora poſtea hic atque illic Sole ac æſtu toſta offenduntur. Vnum

hae

hac in re idque inauditum prorſus illis remedium: cùm enim tam ingenti diſcrucientur ſiti, unum è camelis mactant, è cujus inteſtinis aquam premũt, hanc potant, hanc circunferunt, donec aut puteum quendam inveniunt, aut certè nimia ſiti animam exſpirent. In eo deſerto quod Azaoad illis nuncupatur, duo adhuc extant monumenta marmore neſcio quo exſtructa, eſtque epitaphium marmori inſculptum, quod alterum ditiſſimum fuiſſe mercatorem, alterum verò mercium vectorẽ ſignificat. Ditiſſimum autem ab alio aquæ ciathum decẽ millibus ducatorũ emiſſe, nec tamen potuiſſe aquam neque huic, neque illi ſufficere, quin utrunque ſitis ingens ſuffocaverit. Continet & jam dictum deſertum multa omnium generum animalia, de quibus in quarta hujus libri parte, ubi de Libya, deque Africæ animalibus copioſior fiet enumeratio, ſumus dicturi. Plura ſcripturus eram de iis rebus quæ nobis obvenerunt, cùm per Libyę deſerta Gualatã nobis iter erat. Interdũ enim nobis impẽſe ſitientibus, ne gutta quidem aquæ reperiri poterat, partim quoniam dux noſter jam à recta aberrarat via, partim quia hoſtes puteorum aquæ-ductus atque venas obſtruxerant. Adeò ut paululum illud quod

invene-

inveneramus aquæ, parcè admodũ servandum fuit, quæque vix ad quintum sufficere potuisset diem, totis decẽ diebus sufficere necessum erat. Verùm si omnia scriptis persequi vellem, quæ memoratu dignissima sunt, vix totus hic annus satis esse posset. Nigritarum regio calidissima est, habetque humiditatis quoque aliquam portionem, idque propter Nigri fluvii continuam irrigationem. Omnes autem qui Nigro vicini sunt agri, fœlicissimi sunt, pecorum frugumque feracissimi. Nullas hic arbores præterquam magnas quasdam vidi, quę fructum castaneæ similem eundemque nonnihil amarum producunt, Goron eorum lingua appellitãt. Provenit & in hisce regionibus cocci, cucumeris, cœpæ, atq; id genus holerum maxima copia. Nullos neque Niger, neque Libya montes continent: crebræ ubique paludes & lacus inveniuntur, qui ex Nigri inundationibus remansisse dicuntur. Neque desunt hujus regionis nemoribus elephantes, atque id genus animalium, de quibus & suo dicetur loco.

Quos habeat Africæ aër motus naturales. quidque inde producatur.

PEr totam ferè Barbariã medio Octobri transacto occipiunt imbres atque frigus incrudescere. Decembri autem

atque

atque Ianuario (quod ubique ferè accidit) frigus intentius aliquantulum percipitur, verùm hoc manè duntaxat, idque adeò remissè ut nemo ignem magnoperè curet. Februarius hyemi bonam frigoris partem adimit, sed inconstans adeò, ut quinquies interdum aut sexies uno die incidat auræ mutatio. Martio mense summo impetu flant Boreas atque Zephyri, efficiuntq; ut totæ arbores floribus vestiãtur. Aprilis omnibus propemodum fructibus dat formam, ita ut Maij initiũ ac Aprilis exitus matura soleãt dare cerasa. Medio Maio ficus ex arbore colligunt: medioq; Iunio uvas quibusdã locis maturas invenire licet. Pira quoq; chrysomelæ atq; pruna Iunio atque Iulio mensibus ad maturitatẽ pertingunt. Autumni ficus Augusto maturi decerpuntur, nulla tamen major ficuum atque malorum persicorũ copia, quàm in Septembri. Dimidiò jam Augusto peracto, uvas Sole desiccari curant. Quòd si id in Septembri per cœli serenitatem perfici non possit, è relictis adhuc in palmite uvis, vinum sibi conficiunt, atque mustum, idque præsertim in Rifa provincia, uti & suo dicetur locò. Medio Octobris mel colligunt, item mala punica atque cotonea. Novembri autem olivas, non scalis, quemadmodum

modum fit in Europa, ac manibus detrahunt, eo quòd tam excelsæ sunt Mauritaniæ atque Cæsariæ arbores, ut ad fructum scala quantumvis longa pertingere non posset. Quas autem Tuneti regnum olivas continet, ejusdem cum Europæ olivis dicas esse altitudinis. Cum ergo olivas maturitatem pertigisse vident, arbores ipsas ascendunt, ac procerioribus quibusdã perticis ramos pulsitant, quamvis autẽ id maximo arborum incõmodo fieri sciant. Est interdum Africæ satis copiosus olivæ proventus, interdum verò harum summa est penuria. Majores hîc quædam olivæ inveniuntur, quæ oleo cùm non adeò conducãt, maturæ illius regionis incolis eduntur. Nulla illis tanta anni intemperies, quin tres illos Veris menses semper temperatos habeant. Veris autem initium ad decimumquintum Februarii diem constituunt, finem verò decimo octavo May annumerant: quo toto tempore aura illis perpetuò gratissima. Quòd si à vigesimoquinto Aprilis usque ad quintum May nulla illis obtingat pluvia, sinistri quippiam ominis exinde colligere volunt. Iam dicti verò temporis pluvialem aquam Naisan, hoc est, à Deo benedictam vocant. Plerique hanc urceolis quibusdam inclu-

clusam, ceu rem sacram, religiosissimè servant. Æstatem computant ad decimumsextum usque Augusti, quo tempore cœlo utuntur calidissimo atque serenissimo. Nisi fortè Iulii atque Augusti temporibus pluvia incidat, quæ totum aërem velut infectum reddat, hinc statim pestilentissima illis febris oboritur, qua quisquis inficitur, ægrè aut nullo modo inde convalescere datur. Autumnum à decimaseptima Augusti, usque in decimumsextum Novembris diem collocant: habentque duobus illis mensibus, Augusto videlicet atque Sept. æstum non tam ingentem. Id tamen tempus quod inter decimumquintum Augusti ac decimumquintum Septemb. includitur, ab antiquis totius anni furnum appellitari cõsuevit, eò quòd ficus, mala cotonea, atque id generis fructus ad maturitatem perducere solet. A decimoquinto Novembris die principium hyemis numerant, quam in decimumquartum Febsuarii diem protrahi volunt. Ad hujus initium eam arare terram incipiunt, quæ in planicie est: in montibus verò Octobri mense agriculturam exercent. Certissimùm sibi Africani persuasum habent, annum quadraginta dies habere calidissimos, quos à duodecimo Iunij initium sumere volũt: con-

contraq; totidem & frigidiſſimos, quos à duodecimo Decembris die inchoare dicunt. Æquinoctia ad decimumſextum Martii, ſimiliter & ad decimumſextum Septembris, Solſtitia verò ad decimumſextum Iunii atque ad decimumſextum Decembris diem conſtituunt. Hanc regulam accuratiſſimè ſervant, cùm in agricultura atque navigatione, tum & in planetarum domos atque ſitus inveſtigando: hæc atque ſimilia ad ipſam rem conducentia, mox pueris ab ipſis ævi rudimentis edocta curant atque inſtillata. Multi ſunt Africani ruſtici, qui cùm nunquam ne literas quidem norunt, diſertiſſimè tamen de rebus Aſtrologicis diſputant, rationibuſque validiſſimis argumenta comprobant. Quicquid hac in re cognitionis habent, id ad illos è Latinis manavit fontibus: menſes quoque ad eùm, quo Latini, appellant modum. Exſtat & penes hos ingens quoddam in tres diviſum partes volumen, Theſaurum agriculturæ vocant. Hic iis temporibus à Latino in eorum linguam verſus eſt, cum Manſor apud Granatas rerum potiretur. In hoc theſauro omnia reperiuntur, quæ ad agrorum culturam pertinere videntur: veluti temporum varietas, ſerendi modus, multaque id genus ſimilia,
quæ

quæ nec hodie Latinus sermo, ex quo desumpta sunt hæc, continere puto. Quicquid vel Africani vel Mahumetani habent, quod ad illorum vel legem vel fidem pertinere videtur, id omnino ad Lunæ cursum computatur. Illis annus in trecentos & quinquaginta quatuor dividitur dies: sex enim menses triginta, reliqui viginti tãtum & novem dies continent: quos si in unam collegeris summam, jam dictus inde excrescet numerus: quare illorum annus à Latinorum undecim differt diebus. Horum dies festus atque jejunia diversis accidunt temporibus. Autumni finis, tota hyems, bonaque Veris pars, impetuosis plena ventis, quin & grandinibus, fulguribus, fulminibusque horridis discruciantur: neque deest multis Barbariæ locis nix copiosa. Qui ex Oriente aut ex Austro, aut ex Euroaustro flant venti, Maio atque Iunio mensibus maximè nocent: tum enim & segetes perdunt, & arborum fructus ad maturitatem pervenire non sinunt. Maximè quoque infestantur segetes à nive, idque præsertim si nix interdiu cadere incipiat, cùm seges floribus ornatur. In Atlante dividunt annum tantùm in duas partes: nã ab Octobri usque ad Aprilem continua illis hyems est: & ab Aprili rursus in

Octobr. Æstatem id tempus nominant: nullus vero datur dies, quo non montium summitates multa nive niteant. In Numidia velocissimè fluunt anni partes. Majo enim mense frumentum colligunt, Octobri dactylos: à medio autẽ Septembri frigus ingens in Ianuarium usque durat. Quod si September pluviam secum adducat, actum est de maxima dactylorum parte. Omnes Numidiæ agri irrigationem propter semina exigunt, at si Atlas nullas habuerit pluvias, & Numidiæ ferè fluvii aqua destituuntur, quo fit ut nec agri irrigentur. Octobri à pluviis abstinente, omnis agricolæ serendi spes adimitur: idem evenit, si Aprilis pluvialem secum non adferat aquam. Contrà vero dactyli siccitate gaudent, estq; multò potior apud Numidas dactylorum, quam frumenti collectio. Quamvis enim uberrimum habeant frumenti proventum, vix illis ad medium potest sufficere annũ. Atqui si fœlix fuerit dactylorum redditus, fieri non potest quin habeant & satis copiosam frumenti effluentiam, quæ illis ab Arabibus frumento commutatur. Si in Libyæ deserto incidat circa medium Octobris auræ immutatio & si pluvia per totum Decembrem, Ianuarium, ac aliquam Februarii partem duret, dictu

incre-

incredibile quantam adferant pascuis atque lacti fœcunditatem: multi tum passim lacus, frequentesque invenias in Libya paludes, quare his tẽporibus per Nigritarum regionem mercatoribus Barbaris proficiscendum est. Hîc omnia multò maturius proveniunt, si pluvia circa Iulii exitum inchoatur, at non usque adeò copiosa. Porrò ea est pluviæ apud Nigritas natura, ut nec prosit quicquam, nec damnum adferat. Tanta à Nigro flumine fertilitas ad illorũ agros (quibusdam tantum mõtibus exceptis) reportatur, ut nihil illis fructuosius excogitari potest: nam quod Nilus Ægypto, id Niger est Nigritarum solo: crescit enim ad Nili instar à decimoquinto Iunij die per totos quadraginta dies, ac per totidem decrescit. Incrementum autem sumente Nigro, cymbam per totam Nigritarum regionem deducere licet, cum omnia inundatione Nigri sint plena, quanquam id non sine maximo naviũ fiat periculo, ut in quarta hujus libri parte copiosius dicetur.

De hujus populi vitæ brevitate atque longitudine.

VNiversus ille de quo locuti sumus Barbariæ populus ad annum 65. aut 70. pertingit, pauci verò hunc numerũ excedunt. Nisi quod in illis mon-

tibus quosdam vidi qui 100. attigerant annum, nonnullos etiam qui & eum se egressum dicebant, illis senectus erat vegetatissima atque florentissima. Quin & quosdam hic invenias octogenarios qui agris arandis, vineis amputandis, ac bellis gerendis validissimi sunt, ita ut etiam sæpissimè juniores illis dare palmam cogantur. In Numidia, hoc est in regione illa dactylifera, longissimæ sunt ætatis, sed maturius illis dentes excidũt ac mirum in modum oculorum acies rumpitur. Quod eam ob caussam evenire credibile est, quia assiduò dactylis vescuntur, quorum dulcedo atque vis nativa dẽtes sensim evellit: tum quòd pulvis atque arena subsolano vento in aërem redacta, oculos intret, ac tandem visum miserè depravet. Qui Libyam incolunt aliquantulò brevioris sunt vitæ, robustiores tamen ac validissimi ad annum perveniunt 60. quamuis corpore sint graciliores atq; macilentiores. Nigritæ his omnibus breviorem degunt vitam, at maximus illis semper vigor, maximaque dentium omnium firmitas ad extremum usque vitę diem: sed nulla gens his ad luxuriam proclivior, quo vitio & Libyæ atque Numidiæ incolæ maximè inficiuntur. Barbari verò his omnibus imbecilliores sunt.

Mor-

Morborum, quibus afficiuntur Africani, genera.

HVjus regionis puelli, nonnunquam & provectioris ętatis mulieres, alopecias patiuntur, qui morbus ægrè admodum ab his divelli potest. Frequens illis dolor capitis, qui nullo etiam febris accessu eis accidere solet. Non paucos dentium quoque dolor offendit, quem inde contractum opinãtur, quòd immediatè sumpto jure calido, aquam bibant frigidam. Cruciantur & interdum maxima stomachi ægritudine, quam ob imperitiam, cordis dolorem vocant. Vexantur item indies totius corporis interno quodam cruciatu, idque propter continuum aquæ potum. Neque desunt his frequentes articulares morbi atque podagræ, quæ ex eo nasci creduntur, quòd plus æquo humi sedeant, quodque nunquam pedibus calceos adjungant. Quidam magnates sibi podagram ex nimio vino, cibisque delicatioribus contraxerunt. Nonnulli ex olivis, nucibus, & hujusmodi cibis crassioribus ac vilioribus scabiem sibi conciliavere. Qui natura sunt sanguinei, ex eo sibi magnam tussim parant, quòd Vernis tẽporibus plus satis humi sedeãt. Nec me mediocriter oblectavit, quòd diebus Veneris non

semel ab illis factitatum vidi. Hoc die concionis causa copiosus solet in eorũ templis confluere hominum numerus. Iam si cuiquam dum concio habetur incidat sternutatio, omnes uno ore unoque impetu sequuntur, fitque tantus inter illos obstrepitus, qui non nisi unà cum concione finitur, ut vix quisquam fructum aliquem ex concione illa domum reportare possit. Si quis apud Barbaros eo morbo inficiatur, qui Gallicus vulgò dici solet, raro aut nunquam pristinæ redditur sanitati, quin mors tandem inde consequatur. Solet autem hic morbus quodam dolore ac tumore primùm prorepere, ac tandẽ in ulcera verti. Paucis admodum toto Atlante, tota Numidia, totaque Libya hoc notum est contagium. Quòd si quisquã fuerit qui se eo infectum sentiat, mox in Numidiam, aut in Nigritarum regionem proficiscitur, cujus tanta est aëris temperies, ut optimæ sanitati restitutus inde in patriam redeat: quod quidem multis accidisse ipse meis vidi oculis, qui nullo adhibito neque pharmaco neque medico, præter saluberrimum jam dictum aërem, revaluerant. Hujus mali ne nomen quidem ipsis Africanis ante ea tempora notum fuit, quàm Hispaniarum Rex Ferdinandus Iudæos omnes ex Hispa-

nia profligasset, qui ubi jam in patriam rediissent, cœperunt miseri quidam ac sceleratissimi Æthiopes cum illorum mulieribus habere commercium, ac sic tandem velut per manus pestis hæc per totam se sparsit regionem: ita ut vix sit familia, quæ ab hoc malo remansit libera. Id autem sibi firmissimè atque indubitatè persuaserunt, ex Hispania ad illos transmigrasse, quamobrem & illi morbo ab Hispania, malum Hispanicũ (ne nomine destituerentur) indiderunt. Tuneti verò, quemadmodum & per totam Italiam, morbus Gallicus dicitur. Idem nomen illi in Ægypto atque Syria ascribitur, unde malè imprecantis proverbium: Te morbus malè perdat Gallicus. Apud Barbaros rarum id malum est, quod Latinis Hernia appellatur. Ægyptiis verò aliquantò notius. Nonnullis interdum adeò turgent testiculi, ut non facilè quis exprimere possit: morbũ autem ex eo natum conjiciunt, quòd plus æquo gummi, salsoque vescantur caseo. Morbus caducus pueris plerisque obtingit, verum ubi paulò grandiusculi evadunt, à morbo illo liberantur. Hoc malũ ad multas fœminas Barbaras atq; Nigritas devenit, atqui ut paulò honestius illis sonet, spiritosç dici malunt. Pestis apud Barbaros, ad decimum, xv, aut

vigesimum quintũ semper recurrit annum, maximamque hominum turbam è medio tollit: siquidem nullum noverunt huic addere remedium, nisi quod fortè glandem unguento quodam ex Armeniaca terra confecto, ungant. In Numidia pestis vix anno percipi potest centesimo. Nigritæ autem quid sibi hic morbus velit prorsus ignorant: quandoquidem nunquam experti sunt.

Africanorum encomia.

QVi in Barbaria ac in maris Mediterranei tractu habitant Arabes, maximè trahuntur ad scientiæ studium atque cupiditatem: habentque apud illos locum primum, ea quæ ad illorum fidem atque religionem spectant. Fuerunt olim & Mathematicarum disciplinarum, Philosophiæ, atque Astrologiæ studiosissimi: sed ab hinc annis ferè quadringentis, ea studia (ut jam dictum est) ab illorum principibus atque fidei professoribus è medio fuerunt sublata. Civitatum incolæ, ea quæ ad religionem spectant, religiosissimè servant atque reverentur: quin & doctores atque sacerdotes, unde legis notitiam accipiunt, seu semideos quosdam venerantur. Continuo tẽpla adeunt, ut præscriptas quasdã illic absolvãt precationes: miraq; superstitione sibi persuaserunt,

ferunt, non debere eo quo orant die, quædam corporis membra ablui, cùm alias & totum corpus lavent. De his, Deo favente, secundo libro copiosius dicetur, ubi de Mahumetis fide atque lege incidet mentio. Sunt & hi qui Barbarię civitates incolunt in Architectura atque inventione mathematica mirè dexteri, quod facilè ex eorum structuris artificiosis colligere quis poterit. Probissimi sunt viri, nullus illis fucus: simplicitatem omnem atque veritatem non amplectentes modo, verùm & re ipsa comprobantes: quanquam longè aliter Latini quidam scriptores, qui de iis regionibus scripserunt, sentire videantur. Validissimi sunt atque robustissimi, & inter hos præcipuè illi, qui montes incolunt. Fidei omnis observantissimi, citiusque illis vitam adimas, quàm non quicquid polliciti sint, præstent. Nulla gens magis vexatur zelotypia, adeo ut vel mori malint, quàm ex uxoris parte aliquam ferre contumeliam. Divitiarum atque honoris adeo avidi, ut nullis quidem cedere sibi videantur. Per universum ferè orbem mercatū proficiscuntur. Perpetuo enim vidētur apud Ægyptios, Æthiopes, Arabes, Persas, Indos, atque Turcas: quoquo autem sese conferant, summo honore excipiun-

 tur:

tur: nemo enim inter illos eſt, qui non eam cui operam impendit artem, exactiſſimè ſciat. Illis ſemper civilitas omnis atque pudor maximè arriſerunt:idq; inter eos religio eſt maxima, ſi quis in publicum ſcurrile quoddam proferat verbum. Vbiq; illud in animo eſt, quod ſcripſit quidam : Majori cede. Si quis filius coram patre, patruo,aut quodam conſanguineo de amoribus aut canat aut loquatur, id illis ſummo habetur ſupplicio dignū.Quod ſi fortè quis puer aut juvenis eo incidat, ubi de amoribus fit mētio,mox ſe inde ſubducit,ubi quid dicatur intellexerit. Hæc ſunt quæ de Barbarorum civilitate, humanitatè,atque morū integritate relatu digniſſima arbitrati ſumus: nunc ad alia. Qui tentoria inhabitant Arabes,hoc eſt,qui pecorum curam gerunt, liberaliori ſunt ingenio præditi:pii,animoſi,patientiſſimi,comes,œconomi,vitæque integritatis amantiſſimi,ſi quiquam alii.Fidei atque promiſſi ſervatores accuratiſſimi: ſuorum morū ceu æmulos habēt, quos in montibus illis degere antea indicavimus. Hos tamen cùm eruditione, tum virtutis atq; religionis ſtudio antecedere videntur Numidæ,quanquā phyſicæ philoſophiæ nullam aut parvam habeāt cognitionem. Rei militaris peritiſſimi,

animosi, atque humanitatis omnis ardentissimi perhibentur. Libyæ incolæ Afri atq; Arabes liberalioris quoq; sunt ingenii, synceri, non fucati, exteris faventissimi, simplicitatis quoque amantissimi. Quos subnigros aut fuscos antea nominavimus, fidem in amicitia quàm arctissimam servant: externarum quoque nationum æstimatores candidissimi: in hoc totis incumbunt viribus, ut vitam quàm lætissimam atque hilarissimam transigant. Bonarum artium fautores, eruditissimos quoque alunt viros, religionique addictissimos. Neque ullos habet vel tota Africa populos, qui feliciorem aut splendidiorem degant vitam.

Iam dictorum Afrorum vitia.

NVlla unquam gens tam virtutibus prædita fuit, quin sua habuerit & cõtraria vitia, sed videamus nunc, num horum vitia virtutibus sint majora nec ne. Quos jamiam Barbariæ civitatum incolas appellavimus, egeni sunt, superbia multa tumidi, iracundi ut nihil supra, adeò ut vel minimam injuriam durissimo (ut ajunt) insculpant marmore, ne aliquo temporis intervallò excidat. Tam illis rusticitas omnis atque morum ruditas animo sedet, ut vix exterus quispiam illorum sibi

conci-

conciliare amicitiam poteſt. Simplicioris ſunt ingenii, plus ſatis creduli, etiam ſi quis impoſſibilia apud illos referat. Phyſicę Philoſophiæ tam ſunt ignari, ut omnes naturæ actus atque operationes pro divinis habeant. Nulla illis neq; vitæ neque legis aliqua methodus ſervatur. Cholerica bile plus ſatis infecti, nunquam niſi iracundè, ſtentoreaque voce (quod ajunt) loquuntur. Neque multas interdiu invenias plateas, quibus non bini aut terni ſint qui ſe mutuis pugnis laceſſant. Natura viliores ſunt, neque apud ſuos duces multò majori in precio, quam ſi canes eſſent, neque oratores habent neque cauſidicos, quorum aut conſilio, aut prudétia regãtur. Nec minus mercaturæ ignari, neq; trapezitas habẽt, neq; pecuniarũ campſores: quamobrẽ mercator abſens nihil quicquã efficere poteſt, at cogitur quocunq; ſequi, quò merces devehũtur. Nihil excogitari poteſt avarius hoc populo: nec multos hic reperiri poſſe puto, qui aut civilitatis, aut humanitatis, aut etiam religionis ergò, exterum quendam ignotum ſuo dignentur hoſpitio. Injuriarũ memores, beneficiorũ autem planè immemores ſemper fuerũt. Animus illis perpetuo turbarum atque diſſidiorum plenus, ſic ut nunquã aut raro admo-

admodũ aures cuiquam benignas præbere velint, idque inde factum volunt, quòd impensè lucro intenti vilissimo, nunquam aut humanitatem, aut civilitatem aliquam discere potuerunt. Pastores illius regionis, miseram, laboriosam, calamitosam atque inopem vivunt vitam, rudiores sunt, furtis, perfidiæ atque brutis moribus planè natos dicas. Adolescentibus omnibus licet & amica & amore frui vario, donec ex omnibus unam sibi in matrimonium delegerint. Quin & pater filiæ procum benignissimè excipit, ut vix credam quenquam quamvis magnatem, ex his sibi virginem in uxorem ducere: quanquam hanc viro conjunctam nemo præterea ambiat aut inviset, sed novos sibi quisque aliunde parat amores,

Horum maxima pars neque Mahumetani, neq; Iudæi sunt, neq; Christiani, vixque in his vel fidei alicujus scintillulã quis invenire poterit. Nulla habent templa, nullas omnino orationes, sed ab omni planè pietate alienissimi, vitam agunt beluinam: & si cui fortasse melior mens afflaverit, cum neque legislatorem habeat, neque syncerioris fidei institutoré, aliorum vitam atque mores sequatur necessum est. Numidæ omnes rerũ omnium cùm naturalium tum

rum domesticarum ac politicarum imperitissimi, proditionibus, insidiis, cædibus, furtis atque rapinis addictissimi. Ea gens cùm sit vilissima, nullum apud Barbaros tam vile aut abjectum reperiri munus potest, quod non vel lubentissime obire velit. Inter illos plerique latrinas evacuant, alii culinariam curant, alii stabularios agunt, alii id genus similia exercent. Qui Libyam incolunt, beluino etiam vivunt more, literarũ bonarumq; artium negligentissimi atque ignari, furtis se prorsus atque rapinis dedunt. Nulla illis religio, nullæ leges, nulla denique vitæ regula, sed fuit ac erit semper vita illis miserrima atque infœlicissima. Nulla tam horrenda excogitari proditio potest, quàm illi lucri caussa perpetrare non ausint. Totam vitam aut nequissimis negociis, aut venationibus, aut bellis transigunt; neque calceos gestant, neque vestes. Nigritarum regionis incolę beluino etiam vivunt more, à rationis usu, ab ingenii dexteritate atq; ab omni arte alienissimi; nihil omnino meliorem vitam ducunt, quã si nunquam inter feras aliud quicquam præter sylvas vidissent. His numerosus satis meretricum grex est, unde & quam vitam degant, facilè quis colligere poterit, nisi fortasse aliquãtò se melius habeant qui famo-

famosiores urbes inhabitant: hos enim paulò propius ad humanitatem accedere, credibile videtur. Nec me latet quàm meipsum dehonestem, quum talia de Africa scribam, cui & vitæ initium & educationis meæ bonam partem debeo: verùm hac in re nullam omnino purgationem quæro, præter unum illud historiographi officium, feriam ubiq; in scribendo veritatem, quæ si aliquam adulari videatur, in vitium vertitur. Ea me res omnes uti sunt enarrare cogit, nullo prorsus fuco adhibito: quare hoc in loco lectorem rogatum velim, hunc nostrum laborem ne lato quidem digito à vero discedentem, (quamvis nullus reperiatur ornatus verborum, nullaque artificii elegantia) ceu nova quædam benigno excipiat animo, ac quàm fuerit illis æquitatis studium animusque prorsus infractus, ex iis facilè edíscere poteris, quæ tribus verbis narraturus sum. Ferunt nostratem quendam juvenem scelestum ac moribus corruptissimum propter quoddam facinus fustuario adjudicatum. Postridie verò, ubi se negocio paravit carnifex, cognovit nebulo se ante aliquot annos carnifici amicum fuisse atque familiarem: quæ res non mediocrem spem addidit, fore, ut aliquantò mi-

tò mitius secum ageretur, quàm cum aliis non notis. Sed egregiè sua spe frustratus, nihilo melius à carnifice acceptus, quàm si nũquã novisset. Quare initio miser ille de carnifice cõquerens, Au mi germane, exclamat, quæ te jam crudelis agit furia, ut non veterem agnoscas sodalitatem? Hic carnifex multo quàm antea atrocius fustigans: Amice, inquit, ego semper officii memor, nullũ hac in re soleo misericordiæ dare locum: ac sic cõtinuò fustigans, non prius ab officio quievit, quàm judicis sententię satisfactum fuit. Magnum æquitatis argumentum, cùm in puniendo nullus omnino fuerit præcedentis amicitiæ respectus. Hæc ego eam ob caussam hoc loco inserere volui, ne illorum tantùm vitia describens, his adulari videar, quibus cum nunc mihi negocium est, aut præstantiam Afrorum solummodo enumerans, illorum in futurum mihi gratiam venari dicar, unde jam meapte sponte descivi, ut aliquando tutior ad eos pateret recursus. Hujus etiam argumenti & hanc quoque accipite apologiam: Avicula elegantissima atque naturæ tàm insigni dote prædita, ut tam in mari inter pisces, quàm in aëre inter aves degeret, ἀμφίβιον dicere potuisses, cùm quodã die

die apud avium regem in jus vocaretur, ut annuum solveret censum, mox de mutando elemento, deq; Rege illudendo cogitare cœpit, ac unico volatu se ex aëris regione demittens, Oceano immersit. Quod ubi pisces miraculum animadvertunt, continuo gregatim omnes accurrunt, advenā salutant, ac quid causæ huc venerit, sedulo inquirunt. Mox avicula: An non scitis, inquit, pisces boni, sic prorsum inversum rerum ordinem, ut vix quis in aëris parte amplius degere secure possit? Noster si diis placet imperator iniquissimus, rabie nescio qua impulsus, membratim me lacerare jusserat, cùm tamē nullam unquam habuerit sua aula avem, quæ adeò atq; ego regiis per omnia faverit commoditatibus. Quam postquam iniquissimam intellexi conspirationem, huc ad vos transmigravi. Quare vel angustus uspiam mihi hic apud vos concedatur angulus, quò me plus fidei atque benevolentiæ apud exteros, quam apud concives invenisse affirmare queam. Hac oratione piscibus persuasit, ac apud eos totum annum transegit, nemini vel obulum numerare coactus est. Quo peracto, Rex piscium sua quoq; tributa exigere cœpit, ac tandē ad aviculam perventū est. Avis porrò æquitatis eam esse regulā affirmat, ut uni-

cuique quod suum est reddatur, seque omnia facturam, quæ fidissimo conveniunt subdito. Hæc dum loquitur, expansis alis subitò se in altum tollit, atque ad superos redit. Sicque quotannis avicula ubi se regiis exactionibus gravatum iri videt, elementum mutat. Nihil ex hoc Apologo inferre nunc velim, quàm homines omnes eam maximè regionem appetere, quæ minimum adfert damni atque incommoditatis. Quòd si Afros apud quosdam malè audire sensero, ego me ex Granata ortum affirmabo: sin autem Granatenses aliquo vitio notatos percepero, Afrum me profitebor. In hoc autem aliquanto Africanis magis adblandiar, quòd illorum tantùm vitia magis nota atque præcipua enumerabo, iis omnino neglectis quæ levia videbuntur atque minutiora.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

ENumeratis prima hujus operis parte Africæ civitatibus, terminis, divisionibus, iisque maximè rebus quæ memoria dignæ videbantur: secunda hac parte multò uberius, propius, copiosius atque distinctius varias describemus provincias, oppida, montes, situs, leges, ritus atque mores. Adeoque nihil non tactum relinquemus, quod ad hujus instituti intelligentiam utcunque facere videbitur. Sumpto igitur ab occidentali parte exordio, enarrationem eo usque extendemus, dum ad Ægypti terminos perventum fuerit. Partiemur autem hunc nostrum laborẽ in septem libros, quibus diis faventibus & octavum annectemus, qui flumina, animalium genera, arbores, plantas, fructus, stirpes, aliaque id genus lectu jucundissima complectetur.

Hea regio occidentalis.

HEa Marocci regio ex Occidenti atque Septentrione mari Oceano alluitur, ex meridie Atlante terminatur, atque ex oriente flumine quod illi Esfivalo appellant, clauditur. Nascitur autem is fluvius ex jam dicto monte, tandemque delabitur in Tensistim fluvium,

vium, atque Heam à proximè sibi adjacente regione dividit.

Heæ situs atque descriptio.

Est hæc terra admodum aspera, saxosis montibus, umbrosis nemoribus & rivulis undique scaturientibus plena, inhabitatoribus tam copiosa atq; opulenta, ut vix credere quis posset. Maximus illis caprarum atque asinorum numerus, verùm non adeò magna ovium, boum aut equorum copia est. Ingens his est fructuum inopia, non quod solum sit infrugiferum, sed hac in parte tam sunt rudes atque ignari, ut perpauci illic reperiantur, qui arborum culturam noverunt. Quod ex eo facile mihi persuaserim: memini enim me apud quosdam rei hortensis peritiores satis bonam invenisse fructuum copiam. Frumentum non tam illis copiosum est, quàm sunt hordeum, millium, & panicum. Magna apud hos mellis affluentia est, quo ceu vulgatiori cibo vescuntur, & quoniam quid cera valeat prorsus ignorant, eam ejiciunt ac negligunt. Reperiuntur & hic spinosæ quædam arbores, quæ fructum crassiorem producunt, iis olivis similem, qui nobis ex Hispania afferuntur: hunc illi eorum idiomate Argan appellitant. Oleum inde conficiunt quod gravioris est odoris,

tamen

tamen eo cibos condire, lychnoq; pensili infundere solent.

Hujus populi cibus atque victus.

HI ferè semper pane vescuntur hordeaceo non fermentato, quem libum dicas citius quàm panem: coquitur autem in hujusmodi sartagine testacea, qualis est apud Italos ea quæ placentas tegere solet: neque adeò multos invenias, qui pane vescantur furnaceo. Reperitur & apud hos insipidus quidam vilisque cibus, qui eorum idiomate Elhasid dici solet, atque in hunc ferè modum componitur: Farinam hordei in bullientem aquam injiciunt, quam assiduo quodam bacillo circumvolvunt miscentque, idque tantisper dum jam abundè coctam vident. Deinde huic pulti mensæ appositę oleum quod apud illos nascitur infundunt, omnes illius familiæ ipsum catinum circumstando, non cochlearibus sed manibus ac digitis exedunt. Veris autem atque æstatis temporibus jam dictam farinam lacte commiscent, & olei vice, butyrum injiciunt: sumiturque apud illos hic cibus non nisi inter cœnandum. Nam jentaculo hyemali, panis ac mel satisfaciunt: æstivo autem tempore lac atq; butyrum pani addunt. Solent præterea & carne elixa vesci, cui quidam cœpe, quidam fa-

bas, nonnulli etiam condimentũ quoddam quod apud illos Cuſcuſu dicitur, addere ſolent. Nullus inter hos eſt menſarum aut mapparum uſus, ſed mattam quandam rotundam humi ſternunt, quæ & menſæ & mappæ vicé apud rudem hanc gentem obtinere conſuevit.

Iam dictorum veſtitus atque ritus.

HOrum maxima pars panno veſtitur, qui ex lana ad ſtraguli modum confici ſolet, eorum idiomate Elchiſe nuncupatur, lodices eſſe dicas, quibus Itali lectos ſuperſternere conſueverunt. His inquam pannis ſeſe involvunt, deinde non medium, ſed nates laneo quodam cingulo circumdant. Eſt & apud hos pannicellum quoddam palmorum longitudine decem, latitudine verò duorum in uſu, quo ſolent caput ornare: hoc ferè ex juglandium radicum ſucco tingitur, aptaturq; capiti in hunc modum, ut ſuperior pars ſemper nuda remaneat. Pileum nemo geſtat niſi ſit ſenex aut vir doctus, ſi qui tamen reperiantur docti: eſtque hîc pileus duplicatus atque rotundus, ejus propemodum figuræ, qualis eſt quorundam in Italia Medicorum. Raro admodum in his regionibus ſubuculas invenias, quod eam ob rem facilè evenire crediderim, quod aut linum nõ illis proveniat, aut ſi provenit,

venit, non eſt qui texendi telam artem calleat. Illorum ſedilia nihil aliud quam ſtoreæ quædam pilis juncisq; intertextę. Lecti vice culcitram quandam habent piloſam, quarum quædam decem ulnas longitudine, quædam etiam plus, quædam minus occupant, quin & quædam viginti ulnarũ reperias, nunquam verò longiores: harum pars una lectus eſt, reliqua verò linteaminis atq; ſtraguli loco utuntur. Verno ſemper tempore parte quæ piloſa eſt corpus tegunt, aliquanto enim plus caloris adfert: æſtate verò villoſa illa parte rejecta, atque culcitra inverſa, alteram malunt. Pulvinaria ferè ex hujuſmodi tela vili atque aſpera conficiunt: qualis ea eſt quæ nobis ex Albania aut Turcia equis tegendis adferri ſolet. Illorum mulieres ut plurimum facie denudata incedunt, hæ vaſculis ligneis tornatilibus utuntur: catini verò cæteraq; culinæ vaſa, ut plurimum fictilia ſunt. Hoc indicio facilè internoſcas quis uxorem duxerit, & qui non: quod qui nõ duxit, barbam radere ſolet, quam poſt matrimonium initum prolixiorem gerunt. Habet hæc regio non multos ad modum equos, verùm eos adeò agiles, ut non felis his velocius montes illos tranſvolare poſſit. Nulli illis adhibentur calces, ſolentque hujus regionis coloni

equis tantùm atque asinis arare. Magnam hic invenias cervorum, capreolorum, atque leporum copiam: at nulla illis venatio placet. quæ res, credo, facit, ut multo copiosiori numero reperiantur. Id auté omnino mirum videri potest, quòd quum multi hic ubique reperiantur rivuli, rariori tamen numero sunt molæ: verũ id ex eo sequi credibile est, quod quælibet ferè domus suam habeat molam ligneam, quam eorum mulieres manibus agere consueverunt. Hic neq; artes neq; literę locum aliquem habent: nisi forte aliquot reperiantur qui aliquã sibi legis notitiam polliceantur, cùm præterea virtutis ne umbra quidé inter hos reperiri possèt. Nullus apud illos medicus, nullus omnino chirurgus alicujus eruditionis aut gratiæ. Quòd si quando aut morbus aliquis, aut aliqua urget necessitas, mox illi hominibus perinde atque Itali equis cauteria addunt. Chirurgi tamen aliquot apud illos inveniuntur, qui circuncidendorum puerorum curam tantùm gerunt. Non conficitur apud illos sapo, sed ejus loco cineres usui sunt lotricibus. Perpetuum apud illos est bellum, sed intestinum, adeò ut nullos præterea populos bello lacessant. Quòd si cuiquam peregrè proficiscendũ est, hic alterius partis vel scortum, vel

uxo-

uxorem, vel religiosum aliquem suæ viæ comitem assumere cogitur. Iustitiæ nullus planè inter eos cultus, idq; præsertim iis in montibus, qui principe ac duce omnino destituti sunt: quin & hujus regionis nobiliores, qui intra civitatis alicujus muros habitāt, vix populo aliquod jus, aut regulam aliquam præscribere audent, tanta est horum ubiq; insolentia. Horū civitates exiguo sunt numero, at multos habent pagos, vicos, atq; castra munitissima, de quib⁹ postea suo loco copiosius atq; uberius, Deo favēte, dicemus.

De Tednesta Heæ civitate.

TEdnestam civitatem antiquissimam condiderunt Africani in planicie amœnissima atque amplissima, quam altissimo muro ex lateribus atque creta circundederunt. Est & rivulus qui ex urbe defluens hujus fossæ aquam prebet. Aliquot hic reperias mercatores, qui pannum venalem habent, ex quo hujus incolæ vestes sibi conficere consueverunt. Venit & apud hos quoddam telæ genus, quod illuc ex Lusitania advehitur: cæterum artifices nullos admittunt, præter sutores, sartores, fabros, atque aurifices quosdam Iudæos. Nullum habet hoc oppidum diversorium, nullumque hypocaustum, aut œnopolium: quod si quis mercator huc

appulerit, ad notum aliquem se conferat necesse est: si verò hujusmodi non occurrat, sortiuntur inter se nobiles, quisnam ignotum hunc mercatorem hospitio excipiat: adeò ut nemini quamvis Barbaro hospitium desit aut humanitas, quin & exteros splendide atque honorifice semper accipere solent. Qui autem hospitio exceptus fuit, in digressu suo hospiti munus aliquod in gratitudinis signum dare consuevit, quò gratior illi in posterum pateat reditus. Si verò hujusmodi advena non fuerit mercator, huic fas est quam velit ipse eligere magnatis domum, nulli astrictus dono aut hospitii pensitationi. Quod si denique mendicus aliquis illac transeat peregrinus, huic mox apparatur cœna in quodam Xenodochio, quod pauperibus tantùm exstructum, publico fovetur ære. Vrbis medio vetustum templum visitur sumptuosum & inusitatæ magnitudinis, iis temporibus erectum putant, quo Marocci Rex apud eos rerum potitus est. Habet porrò templum medio sui loco ingentem quandam cisternam, multos præterea sacerdotes, atque id genus homines, qui ejus curam habent, ac rebus necessariis provident. Reperiuntur hîc passim & alia permulta templa, quæ etsi angusta, nitidissima ta-

men sunt,atq; optimè exculta. Iudæi in hac urbe ædeis plus minus centenas possident, quæ nullum prorsus annum exsolvunt tributum, nisi quod nobilibus quibusdam, quos sibi quisq; maximè favere intelligit, munusculũ subinde mittit, quo amicitiam foveat, augeatque: estq; maxima urbis pars Iudæis referta. Horũ sunt monetariç ædes, nummumq; cudunt argēteum,cujus Asperi(sic enim illi vocant)centũac septuaginta,unciam unam pendent, ei monetæ persimiles, quæ apud Hungaros in usu est,nisi quod hæc quadrata cuditur,Hungarorum autem non ita. Illorũ incolæ ab omni tributo annuoq;censu liberi sunt:si quibus tamen in publicum aliquod ædificium aut alium quemvis sumptum pecuniis opus fuerit, mox convocatur populus, ac quod cujusque vires ferunt, id illis in promptu numerandũ est.Ruinam passa hæc civitas anno Mahumetes 918.Quo tempore illorũ cives omnes ad montes confugêre, indeq; Maroccum se contulerunt. Hujus autem rei hanc rationem enumerant: Audierant incolæ vicinos Arabes cum Lusitaniç Ducibus(qui tum temporis Azafam occuparant) fœdus iniisse, pollicitosq; se oppidum in Christianorum ditionem tradituros,quæ res inhabitatores adeò deterruisse dicitur,

ut illi protinus fuga salutem quæsierint. Memini quoq; me hanc civitatē omnino eversam vidisse, muros solo æquatos, ædificia deserta, nihilq; in iis præter cornicū aliarumve avium nidos tum temporis videri potuit. Fuit hoc anno 920.

Teculetum Hea oppidum.

HAbet Tednesta vicinum sibi ex Oriente oppidum, quod octodecim ab ea miliarium spacio, ad cujusdam montis radices situm est. Teculetum illis appellari consuevit, domosque circa mille obtinet. Huic contiguus est quidam rivulus, qui ex utraque parte hortos amœnissimos, omnisque generis arbores habet. Multi intra hujus urbis muros putei reperiuntur, è quibus aquam limpidissimam atq; dulcissimam hauriunt. Egregium hic eminentissimumq; templum conspicitur: quatuor item pauperum Xenodochia, atque unum religiosorum monasterium. Incolæ multò ditiores habentur, quam qui Tednestam inhabitant: quod facilè ex eo quis colligere poterit, nam portum celeberrimum habent ad mare Oceanum, mercatoribus Goz vulgò appellatum. Magna reperitur apud illos frugum atque leguminum copia, quæ ex fertilissimis illis circumjacentibusque agris proveniunt. Solent & hi ceram mit-

mittere in Lusitaniam: magnaque illis est in vestitu & equorum apparatu cura. Quo tempore apud illos agebam, repperi nobilem quendam qui in eorum Conciliis primum obtinebat locum: hujus officium erat, cùm de tributo, quod singulis annis Arabibus exsolvebatur, tum etiam de pace inter Arabes atque suos cives curare, si qua esset inter eos orta dissensio. Ingentes sibi hic collegerat divitias, quas amicis parandis potius quam scriniis augendis collocari maluit: in pauperes munificentissimus, in omnes suos cives largissimus, atque fautor candidissimus, adeò ut non immeritò illum omnes ceu patrem atque tutorem optimum venerarentur. Cujus etiam rei ipse ego periculum feci: qui non vulgariter, sed miris admodum ab illo exceptus modis, aliquandiu apud eum commoratus sum, variasque in illius ædibus de Afrorum rębus gestis historias legi. Cecidit vir ille probus unà cum filio in quodam pręlio, quod cum Lusitanis gessit: idq; anno secundum nostram computationem 923. Christi verò an. 1514. Post hæc, civitatē eversam, populi partem in fugam redactam, partem captivam, ac reliquam ab hostibus interfectam intelleximus, quæ omnia multò copiosius enumeravimus

in

in eo libello, qui de Africanis rebus, nunc recenter excusus, in lucem editus est.

De Hadecchite Hea oppido.

HAdecchiscivitas in planicie sita, octo miliaribus ad Meridiem à Teculetho distat: focos numerat septingentos: hujus murus ex vivo lapide, ac ex eodem constructa totius urbis templa atq; domus. Vrbis medio amplissimus est fluvius, qui utrinque multas vites atq; pergulas habet. Multos reperias artifices Iudæos. vestitus illis sic satis decorus: equi habiles: mercaturam ut plurimum exercent: nummum cudunt, suntque apud illos singulis quoque annis nundinæ, ad quas vicinæ nationes convenire solent. Magnam apud hos invenias armentorum, lanæ, butyri, olei, ferri, & panni copiam: durantque illis nundinæ dies quindecim. Mulieres forma præcellentes, candidæ, obesulæ, venustæ, atque imprimis elegantes. At viri beluino prorsus sunt animo, adeoque zelotypia laborant, ut si quem cum uxore confabulantem reperiant, confestim interficiant. Nullus apud hos qui jus dicat, nullus eruditus qui inter cives Magistratus pro dignitate distribuat: solus is suo arbitratu regit, qui divitiis cæteros antecellit. In his quæ ad religionem pertinent, sacerdotes habent ministros.

stros.

ſtros. Neque tributum aliquod, neque annuum exſolvunt cenſum, quemadmodum nec illi, de quibus jamjam diximus. Hìc à quodam ſacerdote, ingenio mirè liberali, hoſpitio exceptus ſum, qui & carminibus Arabicis admodum ſeſe oblectabat. Quamobrem ſplendide ab eo exceptus, prælegi illi de eadem re opuſculum: quæ res fecit, ut non niſi ampliſſimis onuſtum muneribus à ſe diſcedere ſit paſſus. Maroccum hinc me contuli. Poſt hæc audivi & hoc oppidum ſimiliter à Luſitanis exciſum, omnesque incolas ad proximos montes confugiſſe, Anno 922. hoc eſt, eodem quo patriam, viſendi ſtudio, reliqui, Anno qui erat à Chriſto nato, MDXIII.

Ileuſugaghen Hea oppidulum.

AB Hadecchite Meridiem verſus octo diſtat miliaribus, in jugo excelſi cujuſdam montis ſitum: focos numerat circa quadringentos: infimum collem alluit parvus amnis. Nuſquam hortus reperitur, nulla omnino arbor à qua fructum aliquem expectent: cujus hæc, ni fallor, ratio eſt, quòd horum incolæ adeò ſunt ignavi atque inertes, ut nihil præter hordeum & oleum curent. Omnibus anni temporibus nudis incedunt pedibus, ditiores calceos ex camelino

lino aut bubulo corio geſtare ſolent. Continuum cum vicinis bellum gerunt, idque tanta cum ſanguinis effuſione ac hominum ſtrage, ut canes magis quàm homines appellandos dicas. Nullum apud hos judicium, nullus ſacerdos, nullusque legis peritus, qui aliquem vitæ modum, quive rempublicam inter eos conſtituat: quare nec juſtitiæ nec probitatis ullus eis eſt cultus. Nihil omnino fructuum producunt montes illi: magnam habent mellis copiam, quo omnes incolæ veſci, finitimisque nationibus divendere ſolent. Et quia ceræ nullum noverunt uſum, eam cum reliquis mellis excrementis ejiciunt. Habet hoc oppidulum anguſtum ſacellum, centum vix hominum capax, quo tamen ita infrequentes conveniunt ut ampliore illic non ſit opus, tantus eſt his religionis atque pietatis neglectus. Quocunque foris ſe conferant, pugionem, quidam etiam haſtam geſtant: neque raro audias apud illos civem aliquem interfectum. Nihil his excogitari poteſt ſceleratius, nihil proditionis atq; omnis nequitiæ amantius.

Memini me quondam cum Serifo iter illuc feciſſe, qui & Heæ ſibi vendicat imperium, idque quo diſſidium inter eos componeremus; dictu enim incredibile,

dibile, quàm acre illic cum ob homicidas tum ob latrocinia atque furta, bellum exortum erat. At quia Serifus nullos secum adduxerat Legisperitos, nullos item qui dissidia componerent judices, voluit me pro virili id munus suscipere. Mox gregatim accurrunt oppiduli cives: hic vicinum octo ex sua cognatione interfecisse docet, ille contra ex suis decem necatos queritur, atq; ob id factum aliquot pro veteri consuetudine aureos sibi numerari cupit. Hic sibi aureos exolui debere asseverat, quòd decem sint ex sua familia interfecti, cùm ille ex alterius octo tantùm cæde affecerit. Ad quod, jure id factum respondetur, eo quod fundum quendam patrium, sibique ex hæreditario jure debitum, vi atque injuria eripere studuerant, verùm suos invitis legibus & æquitate solùm vindictæ cupiditate obtruncatos. Ejusmodi nugis transigitur totus dies, neque ullus dabatur interim dissidia finiendi modus. Circa medium noctis vidimus magnam in foro turbam concurrentem, tantaq; sanguinis effusione atq; strage dimicantem, ut nemine tam atrocem putem, qui non seriò exhorrescat. Quamobrem sibi metuens Serifus, ne quid proditionis aut conspirationis lateret inter scelestissimos nebu-

lones, mox ſatius illinc migrare exiſtimans quàm hujus actus finem exſpectare, hinc Aghilinghighilũ profecti ſumus.

Teijeutum.

TEijeutum item oppidulum in planicie ab Ileuſugagheno Occidentem verſus decem diſtat miliaribus: familias numerat plus minus trecentas. Murum habet ac domus lateritias: incolæ agrorum curam gerunt: ſolum hordeo fœcundiſſimum, vix aliud ſemen recipit. Hortos amœnos & ſpacioſos habent, vitibus, ficubus, & perſicis conſitos: Capras innumeras poſſident. Multi hîc paſſim leones, à quibus non mediocri afficiuntur incommodo: ſæviunt enim indies cùm in capras, tum & in cæteras ejus regionis pecudes. Nos cùm in hanc terram incidiſſemus, ob hoſpitii inopiam ad quandam domunculam divertimus, quæ vetuſtate ruinam minabatur: equis de pabulo abunde proſpectis, fores lignis & ſpinis quàm fieri potuit curioſiſſimè, occluſimus: Quæ dum à nobis geruntur, menſis erat Aprilis, quo tempore ingens illis eſt æſtus. Quare nos in ſummum domunculæ aſcendimus locum, quò magis aëri inter dormiendum expoſiti eſſemus. Circa medium noctis, ſenſimus duos inſignis magnitudinis leones, qui huc

huc equorum odore allecti, senticosum illud munimentum ab ostio submovere conabantur. Equi verò terrore commoti, talem hinnitum atque strepitum edebant, ut omnino vereremur ne invalida casula corruente, nos leonibus jentaculo futuri essemus. Post hæc ubi jam auroram sensimus, mox equos sternimus, atque inde ad eum locum nos contulimus, ubi principem cum exercitu adesse sciebamus. Non longo post hæc tempore subsequutum est oppiduli excidium. Bona civium pars occisa, reliqui à Lusitanis capti, in Portugalliam abducti sunt. Hæc autem Anno 920. gesta, à Christo nato 1513.

Tesegdeltum Heæ oppidum.

TEsegdeltum sic satis amplum familias habet plures octingentas, in summitate excelsi cujusdam montis situm, altissima rupe ceu nativo muro cingitur: distat autem à Teijeuto meridiem versus, miliaribus duodecim, habetq; sub se fluvium, cujus nomen memoriæ excidit. Horti apud illos amœnissimi, omnisque generis arboribus feracissimi, juglandibus consiti. Incolæ ditissimi, equorum magna illis affluentia, nullumque Arabibus tributum exolvere coguntur. Continuum his cum Arabibus bellum, non sine maxima

utrinque sanguinis effusione atque hominum strage. Solent viciniores pagi & vici eo quicquid grani habent deferre, ne ab hostibus quotidie incursiones facientibus, spolientur. Cives humanitatis atque civilitatis amantissimi, à nullis se neque liberalitate, neque erga exteros munificentia superari sinunt. Habet quælibet urbis porta suos custodes, qui ingredientes humanissimè excipiunt, atque num quem habent illic amicum aut notum sciscitantur. Quòd si nemo sit, in egregium aliquod hospitium deducunt, atque pro dignitate acceptum dimittunt: quicquid sumptus fuerit, non ex hospitis sed ex publica pensatur pecunia. Laborant & hi quidem zelotypia, sed fidei atque promissi observantissimi. Est in civitatis medio templum elegantissimum & ornatissimum, quod suos habet sacerdotes atque ministros. Et quò apud illos jus summa æquitate administretur, judicem habent apprimè doctum, qui omnium totius Reipubl. rerum (criminalibus tantummodo exceptis) curam gerit. Campi in quos sementem jacere solent, per montem sunt dispositi. Ad hos quoque una cum Serifo profectùs sum Anno 919. qui Christi fuit millesimus quingentesimus decimus.

Tagtessæ civitatis descriptio.

TAgtessa antiquissima civitas figura rotunda, in summitate montis sita: cujus clivus flexuosos gradus habet, ipsi montis saxo incisos. Distat à Tesegdelto miliaribus plus minus quatuordecim. Ad hujus montis radices præterfluit fluvius, ex quo Tagtessanæ fœminę aquam hauriunt, neque alium habent incolæ potum: tametsi à Tagtessa sex ferè miliaribus distat, tamen si quis è civitate prospiciat, sesquimiliare vix abesse videtur. Est porrò via angusta quæ ab urbe gradibus rupi incisis ad eum ducit fluvium. Hujus cives direptionibus, furtis, rapinis, & perpetuo cum vicinis bello gaudent. Nullus illis ager, nullum pecus, præterquam in hoc monte: aprorum maxima illis copia: equorum verò tanta inopia, ut vix unum in hac civitate quis reperire posset. Adeò difficile per eorum regionem patet iter, ut neminem transire sinant, nisi fide publica exhibita. Ego cùm apud eos agerem, magna regionem illam invaserat locustarum copia, quas in tantum crevisse affirmare ausim, ut spicas, quæ tum temporis maturitatem attigerant, multis partibus excederent: adeò ut ipsa soli superficies locustis planè tegeretur. Idque Anno 919. qui Christi fuit 1510.

Eitdevetum.

A Tagtessa Meridiem versus miliaribus circiter quindecim distat & aliud oppidum, Eitdevetum vocant, loco eminentiori, in planicie tamen exstructum. Familias numerat plus minus septingentas: habetque sui medio fontes limpidissimos atque frigidissimos. Cingitur oppidum rupibus undiquaque, & nemoribus vastissimis. Omnis generis artifices Iudæos hic reperias : neque desunt qui primos hujus incolas ex Davide prognatos asserant : verùm ubi eam regionem Mahometes occupasset, etiam populi fidem iisdem temporibus immutatam dicunt. Multos hic videre licet Iuris peritissimos, qui legum ac decretorum summam ad unguem tenent: memini enim me quendam apud illos provectissimæ ætatis hominem vidisse, qui magnum eorum idiomate conscriptum volumen promptissimè recitabat, Elmudeuvana vocabant, hoc est, totius Iuris corpus. Dividitur id volumē in tres tomos, in quibus quę difficiliores sunt quæstiones explicantur: tum etiam cujusdam autoris (Melic appellant) in easdem consilia. Forum dicas judiciale, in quo quicquid inter cives atque vicinas civitates dissidii exoriri potest, continuo deciditur ac sedatur. Neque

solùm

solùm ea attingunt, quæ ad Rempubl. attinent, verùm etiam quæ ad religionem & fidem spectant: quanquam in criminalibus non admodum illis à populo fides habeatur, neque etiam hac in re magni fit eorum eruditio. Cùm apud hos agerem, diversabar apud quendam causidicum, virum eruditissimum, qui ut suum hospitem lautius exciperet, multos secum ad cœnam suæ farinæ doctores convocari jusserat. A cœna verò, multæ (ut fit) in medium allatæ sunt quæstiones: ac inter cæteras rogatum est. Num vendere quis eum posset, qui à quoquam populi commodo nutritur. Erat inter eos senex quidam barba vultuque verendus, cui omnes multum tribuebant honoris, hunc eorum lingua Hegazzare vocitabant. Quod nomen ubi jam ter quaterve audivissem, ex convivis illius nominis veram etymologiam mihi dari cupio. Illi Lanionem significare affirmant: nam, inquiunt, quemadmodum lanio singularum partium anatomiam probè novit, sic senex ille nodos omnes difficilesq; Iuris quæstiones optimè solvit explicatque. Horum vita miseriis atque calamitatibus obvoluta, cibus illis panis hordeaceus, oleum arganicum & carnes caprinæ. Nullum

noverunt frumenti usum: fœminas habent forma præcellentes, coloris non aspernandi: viri validi atque robustiores, pectus ferè omnes pilosum habent, insignis liberalitatis, at zelotypiæ morbo addictissimi.

Culeihat Elmuridin, quod Latinis rupem discipulorum sonat.

Est arx in jugo excelsi cujusdam montis exstructa, habetque utrinque & alios ejusdem ferè altitudinis montes, qui rupibus ac vastissimis sylvis cinguntur. Nullus ad arcem accessus, præter angustam quandam semitam ex altero montis latere. Ab altera parte rupes, altera verò Tesegdelti promontorium ad sesquimiliare vicinum habet, distatque ab Eitdeveto miliaribus fermè octo & decem. Nostris temporibus à quodam Apostata (Homar Seijef vocabant) exstructa est: qui primùm populo à concionibus, nescio quid novæ legis innumeris, quos in suam sententiam traxerat, discipulis proponere conatus est. Hic ubi se tantùm apud suos profecisse vidisset, ut ab his pro semideo propemodum haberetur, ex concionatore, versus est in atrocissimum tyrannum, stetitque ejus imperium annis duodecim. Hic quidem ruinæ totius ejus provinciæ causam dedit. Tandem ab uxore inter-

interfectus, quòd cum filia, quam ex alio marito susceperat, rem habere convictus esset. Tum demum apud omnes illius detecta est perversitas & nequitia: nullam enim nec legum, nec probitatis cognitionem habuisse perhibetur. Quare non multis ab hujus obitu diebus, omnes regionis incolæ collecto undique satellitio, cunctos ipsius discipulos, falsæque fidei sectatores interfecerunt. Relictus tamen est Apostatæ nepos, qui postea in hac arce conspiratorum vim totum annum pertulit atque repulsit, adeo ut illis ab incepto desistendum fuerit. Idem & in hunc usque diem Heam & viciniores incolas perpetuo vexat bello, ex rapto furtoque vivit, quare & aliquot secum habet equites, qui viatores observent, & infestent, quique nunc armenta, nunc homines captivos abducant. Nec illi sclopetarii desunt, qui viatores quamvis longinquos (distat enim ab eo loco via publica integro ferè miliari) non parum timoris incutiant. Verùm tā acri eum persequuntur omnes odio, ut ne latum quidem pedem extra montem seminare aut dominari possit. Hic avi sui corpus in eadem arce honorificè sepeliri curavit, eumque ceu Divum quendam à suis adorari patitur. Parum abfuit cùm quodam die

illuc præterirem, quin sclopi ictu interfectus fuerim. Hujus avunculi vitam, fidem, atque mores, ex quodam illius discipulo probè didici, ac in quodam de rebus Mahumeticis compendio copiosissimè depinxi.

Igilingigilum Heæ oppidum.

Est præterea & oppidulum in monte ante aliquot sæcula ab Africanis extructum, Igilingigil incolæ nominant: distat ab Eitdeveto Meridiem versus circiter sex miliaribus, familias habet ferè quadringentas. Multos hîc invenias artifices, rebus tantùm necessariis vacantes, ut sumptum sibi inde comparent. Horum ager hordeo fertilissimus, mellis atque olei arganici magna apud hos copia. Angustissima ad hanc urbem ducit via, idque ex una tantummodo montis parte. Est porrò adeò ardua atque difficilis, ut nòn nisi maximo labore illac ascendere equi possint. Incolæ omnes validissimi, armisq; exercitatissimi, perpetuum cum Arabibus bellum gerunt, verùm faustissimo ut plurimum Marte, idque propter locum natura situque munitissimum. Hac gente liberaliores inveniri vix ulli possunt. Vasis fictilibus conficiendis pariter se omnes exercent, quæ nusquam finitimis in locis formari existimo.

Tesethne

Tefethne Hea portus atque emporium nobilißimum.

ADjacet mari Oceano urbs, quæ & situ & opere munitiſſima eſt, Tefethne vulgò nominant: diſtat ab Igilingigilo miliaribus circiter quadraginta Occidentem verſus. Hanc à quibuſdam Africanis exſtructam volunt, atque focos numerare ſexcentos aut eo amplius. Hîc naves mediocres ſatis tutas habent ſtationes, ſolent autem illuc Luſitani confluere mercatores, qui ceram pelleſque caprinas inde avehunt. Nihil illi agrorum præter quoſdam hordeo feraciſſimos montes obtinent. Habet hoc oppidum vicinum quendam rivulum, in quem ſe naves adverſa tempeſtate tutò recipiunt. Hujus murus ex candido elaboratoque lapide & lateribus conſtructus eſt, annumeratur & apud hos annuus cenſus: verùm quicquid reditus eſt aut emolumenti, id in ſolidum civibus ex æquo diſtribuunt, nempe qui armis apti inveniuntur. Neq; hîc ſacerdotes neque judices deſiderabis, atqui ad illos nihil de homicidiis aut hujuſmodi criminibus inquirere quicquam pertinet. Quòd ſi interfecti aut vulnere affecti affinis quiſpiam illi occurrat qui vel interfecit vel vulnus intulit, ilico ad talionis pœnam, nullis adhibitis judici-

bus

bus vocatur: quod si id non fiat, ab illorum consortio per septem continuos annos segregatur: quibus transactis, reus defuncti affinibus aureis exolutis, in gratiam recipitur &inter cives annumeratur. Hujus loci omnes incolæ candidissimi, amicitiæ atque adeò humanitatis studiosissimi, plus exteris quàm concivibus favent. Amplissimum atque ditissimum habent Xenodochium, tametsi qui isthic agunt, ut plurimum in civium ædibus diversentur. Viximus & nos apud eam gentem cum Seripho principe tribus diebus, qui quidem totidem mihi annis constare visi sunt, cùm propter pulicum incredibilem multitudinem, tum propter urinæ atque caprorum stercoris fœtorem nulli ferendum. Habet enim quilibet ferè civis copiosum caprarum gregem, quas interdiu ad pascua adigunt, noctu autem per totam domum, imò & ad cubiculi ostium ferunt.

Idevacal populus qui Atlantis montis priorem occupat partem.

ENumeratis hactenus omnibus Heæ civitatibus quæ memoratu dignæ videbantur, visum est & hoc loco montes omnes annectere, ne quid huic nostro labori deesse videatur, quod lectorem oblectare posset. Maxima igitur hujus

hujus populi portio montes occupat, atque inter hos nonnulli Idevacal (sic enim nominantur) eam Atlantis partem inhabitant, quæ ab Oceano Orientem versus ad Igilingigilum usque extenditur, hæc Heam à Susa dirimit. Hujus montis latitudo trium dierum itinere constat. Tefetnæ enim, inde hic mons in Septentrione initium habet, tantum à Messa (quod oppidum montem in Meridie terminat) distat, quantum ego equitando tribus potui conficere diebus.

Qui regionem hanc æquè atque ego noverit, mihi facilè testis erit, quàm non sit incolis destituta, & quàm multa passim reperiantur rura. vescuntur carnibus caprinis, hordeo atque melle. Neque subuculas gerunt, neque alias vestes sutiles, eò quòd nemo inter eos sit, qui aut acum, aut ejus aliquem noverit usum: quicquid vero vestium habent, id nodo quodam ex humeris dependet. Horum mulieres annulos argenteos auribus addunt, quædam tres, nonnullæ plures. Fibulas habent argenteas tantæ magnitudinis, ut unciam unam quælibet pendeat, his vestes in humeris conjungunt, ne decidant. Gestant & digitis atque tibiis annulos argenteos nobiles atque divites, qui

verò

verò tenuioris sunt fortunæ, ferreos duntaxat aut ex aurichalco confectos. Habet & hæc regio equos aliquot, eosq; tam pusillos tantæque velocitatis, ut non immeritò quis eos miretur. Innumeros hîc reperias capreolos, lepores atque cervos, nec tamen illorum quisquam est, qui venationi studeat. Innumeri hîc fontes, innumeræ ubique arbores, ac inter eas juglandes numero excedunt. Maxima illorum pars Arabum vivit more locumq; subinde mutant. Pugionibus utuntur latis & incurvis: enses vero crassitudinis falcium, quibus fœnum demetimus. Si quando illis est belligerandum. 3. aut 4. gestant venabula. Nullus toto hoc monte, neque judex, neque sacerdos: nullumq; templum reperitur. Eruditio tam illis incognita, ut neminem habeant qui eam colat aut amplectatur. Omnes nequissimi, sceleratissimi, atq; omnibus flagitiorum generibus deditissimi. Serípho me præsente nunciatum est, hanc montis plagam viginti millia armatorum, si quando res postulat, annumerare posse.

Mons Demensera.

Est & hic mons Atlantis pars quædam à prędicto monte exordium sumens, distenditque sese ad orientem Solem per miliaria plus minus quinquaginta, ad mon-

montem usque Nififam; in Maroccenorum regione. Dividit autem bonam Heæ partem ab ea regione quam antea nomine Sus appellavimus. Non procul hinc ad Susam itur. Incolis abundat, verùm barbaris, moribusque planè beluinis. Equorum magna hîc est copia: frequens gerunt cum vicinis cæterisq; Arabibus bellum, è quibus neminem intra sui regni fines ingredi patiuntur. Nulla hîc neque oppida, neque arces: multos habent pagos & tuguria, quò se ditiores recipere solent. Nobilium magnus ubique numerus, quibus & reliqui optimè parent. Ager hordeo atque milio fœcundissimus. Fontium magna hîc passim reperitur copia, qui per totam eam provinciam sparsi, in eum tandem fluvium prolabuntur, qui eorum lingua Siffaia nuncupatur. Vestitus, sic satis cultus: ferri item maxima copia, quod inde in cæteras exportatur nationes, estque gens ea ad rem plus satis attenta. Innumeri hîc reperiuntur Iudæi, qui sub Principe aliquo stipendia merent, suntque continuò in armis: hi à cæteris Iudæis Africanis hæretici reputantur, dictique sunt eorum lingua Carraum. Excelsas habent buxos atque lentiscos, prętерea & juglandes proceras. Nuces argano (sic fructum vocant) addere solent,

atque

atque ex hac commiſtione oleum plus ſatis amarum exprimunt, quod illi quibuſdam eduliis, lychnoque penſili infundere ſolent. Ex multis hujus regionis magnatibus intellexi, poſſe apud hos aptiſſimorum militum reperiri ad viginti quinque millia. Mihi è Suſa redeunti, propter quaſdam à Seripho principe traditas literas, maximos exhibuerunt honores: nec me (quò ſuum erga Seriphum animum declararent) non niſi ampliſſimis donis atque muneribus dimiſerunt. Id accidit anno 920. qui à Chriſto nato fuit M. D. XI.

Mons ferreus, qui & Gebelelhadih vulgò appellatur.

NOn eſt hic mons Atlantis pars dicendus, initium enim habet ex Septentrione ab Oceano: diſtendit ſeſe Meridiem verſus ad fluvium uſque Tenſiſtum: Heam autem à Duccala atque Marocco dividit. Incolæ Regraga dicuntur. Vaſta hîc ubique ſolitudo, fontes limpidiſſimi, mellis atque olei arganici ubertas magna, frumenti leguminumque penuria, niſi id ſibi ex Duccala adferri curarent. Rari hîc divites, ſed omnes religionis obſervantiſſimi, veræque pietatis cultores ſtudioſiſſimi. In hujus montis jugo multos reperias heremitas, qui fructibus tantummodo quarundam

dam

dam arborum & aqua vescuntur. Est ea gens fidissima pacisque amantissima. Si quis in furto, aut alio quovis maleficio deprehensus fuerit, per aliquot confestim annos in exilium mittitur. Mira inter eos simplicitas, adeò ut quicquid ab heremitis factitatum viderint, ceu miraculum quoddam admirentur. A vicinis Arabibus crebris infestantur incursionibus, quare gens pacis studiosissima, annuum numerare censum, quam bellum gerere mavult. In hos Fessæ Rex Mahumetes castra movit, adeò ut hi relicta patria ad montes fugere coacti sint. Monticolæ verò, Mahumetis adjuti copiis, Arabes fuderunt, adeò ut interfectorum tria millia & octuaginta equi ad Mahumetem deducti sint. Monticolæ ex eo tempore propter bellum feliciter gestum, ab omni tributo liberi remansere. Hæc cùm ita gererentur, regi stipendium merebam. Id autem anno 921. hoc est à Christo nato, millesimo quingentesimo duodecimo. Solent ubi bellum aliquod suscipiendum est, duodecim millium armatorum exercitum educere.

Susa.

NVnc se mihi regio Susa offert Meridiem versus, ultra Atlantem regni Hea è diverso posita, hoc est in extrema

totius Africæ parte. Ex Occidente initium habet à mari Mediterraneo, in Meridie deserto arenoso clauditur, ex Septentrione Atlante atque extremo Heæ oppido terminatur. Occidens verò eam regionem magno illo fluvio, qui à regione nomen accepit, concludit atq; finit. Sumpto igitur ab Occidente exordio, eas omnes civitates, eaque loca enumerabimus, quæ memoratu digna videbuntur.

Messa.

TRia non procul à mari Oceano ab antiquis Africanis condita sunt oppidula, ad mille passus ab invicem distantia, eodem ipso loco quo Atlas initium habet: his omnibus idem nomen Messà indiderunt, estque illis ex lapide candido murus. Fluit inter eas latus quidam fluvius, quem Sus illorum lingua appellavêre: hic æstate tam aquis destituitur, ut nullo periculo facilè quis eum pedes permeare liceat, Verno tempore non item. Habent tum quidem naviculas quasdam, verùm non huic flumini aptas. Situs autem harum urbium locus est palmis fœcundissimus, neque alias ferè habent divitias, quanquam dactyli illi non magni admodum sint valoris, non enim in annum unum servari possunt. Incolæ omnes agriculturam exer-

exercent, idque mensibus præsertim Septembri atque Aprili: illis augetur fluvius. Majo verò mense sata maturitatem pertingunt. Quòd si duobus illis mensibus flumen solito more non excreverit, actum est de satione illius anni. Pecudum his summa est penuria. Non procul à maris littore templum habent, cui religiosissimè favent. Ex quo eum Prophetam venturum scribunt historiographi, de quo vaticinatus est magnus ille Mahumetes. Neque desunt qui Vatem illum Ionam à pisce in Messæ solum ejectum affirment, cùm ad Ninivitas prædicationis causa missus esset. Hujus templi tigni ex balænarum costis sunt: nec rarò illis usu venit, ut mare balænas visendæ magnitudinis in littus mortuas ejiciat, quæ propter molem atque miram deformitatem, terrorem aspicientibus incutiant. Vulgus omnes balænas morti addictas putat, quæ illud templum præternatant, idque propter arcanam quandam vim huic templo à Deo cœlitus infusam: quæ res mihi aliquo modo persuasisset, & tum præsertim, cùm quodam die illuc iter faciens, ipse maximam quandam in ripam ejectam vidissem: nisi postea quidam mihi Iudæus non id mirum esse dixisset, cùm utrinque magni ad duo miliaria repe-

riantur ſcopuli, ac commoto mari ſolent ſe quoque balænæ commovere: quòd ſi illis fortè contingat, ut ſcopulo aliquo illidantur, facilè ex vulnere intereant, adeò ut in proximum *littus* ejiciantur. Hæc mihi ratio magis quàm vulgi opinio perſuaſit. Memini & me in his regionibus iis temporibus fuiſſe, quibus Seriphus rerum potitus eſt, atque à quodam nobili invitatum, & in hortum deductum ſuburbanum: ubi balænæ coſtam quandam tam admirandæ magnitudinis oſtendit, ut in arcum reflexa, portam referebat, cujus ſummitatem neque ille neque ego camelis inſidentes vel capite contingere potuimus: hanc ille pluſquam centum annis eo loco poſitam fuiſſe affirmabat, eamque ceu miraculum quoddam aſſervari. Reperias in maris littore magnam electri copiam, quod inde à quibuſdam Luſitanis atque Feſſæ mercatoribus avehi ſolet, idque vel viliſſimo precio: vix enim illi aureum unum pro electri ſelectiſſimi uncia exſolvunt. Nonnulli electrum è balænæ ſtercore, alii verò è ſpermate derivari volunt, quod tandem à mari induratum in proximum projicitur ſolum.

Teyeu-

Teijeutum Susæ antiquum oppidum.

TEijeutum à priscis, ut illi dicunt, Africanis amœnissimo exstructum loco, in tres dividitur partes, quarum unaquæque per integrum ferè miliare ab alia distat, reddun tque inter se figuram triangularem: familias numerant quatuor millia, neque procul à Susa absunt flumine. Solum frumento, hordeo, omnibusque leguminibus feracissimum. Provenit & apud hos saccarum satis copiosè: verùm quoniam illud neque coquere, neque parare noverunt, non aliter quàm nigrum atque insipidum habent: quare mercatoribus Fessæ, Marocci, & Nigritis divendunt, quicquid saccari illis superesse potest. Dactylorum item bona illis provenit copia, neque aliqua illis in usu est pecunia, præterquam aurum suo nativo solo evulsum. Mulieres unius aurei panniculum in capite gerunt. Nihil illis est argenti præterquam quod fœminæ pro ornamento habent. Minima apud hos moneta ferrea est unius ferè unciæ. Nihil fructuum apud hos luxuriat, præter ficus, uvas, persica mala, atque dactylos. Non olivas hîc invenias, neque oleum, nisi ex quibusdam Marocci montibus sit advectum. Olei cantarus Susæ quindecim venit aureis: Cantarus

autem centum & quinquaginta libris Italicis æquivalet. Horum aurei, quia nullam habent monetam, ejus ſemper ſunt ponderis, ut ſeptem cum parte tertia unius aurei unciam unam pendant. Vncia illis eadem eſt, qualis eſt Italis: verùm libra octo & decem capit uncias, vocaturque eorum lingua Rethl, centum verò Rethl Cantarum unum efficiunt. In devehendis huc atq; illuc mercibus, illud ferè obſervant, ut pro cameli ſarcina, id eſt, pro 700. libris Italicis, tres aureos adnumerent, Verno præſertim tempore: nam Æſtivo nunc quinque, nunc ſex aureos pro temporis exigentia perſolvunt. Hîc egregium illud corium paratur, quod vulgò Marocceum dicunt, horum duodecim ſex coronatis divenduntur, quum totidem coria, Feſſæ octo væneant coronatis. Ea parte qua Atlantem ſpectat, multa habet hæc regio rura, multos item vicos atque pagos: ſed ea quæ Meridiem reſpicit, omnino eſt incolis nuda, vicinis enim Arabibus ſubjacet. Hujus urbis medio egregium eſt viſendæque amplitudinis templum, quod illi maximum ſummumque appellant, ac per illius medium jam dicti fluminis partem aliquam deducunt. Incolæ horridi, inteſtinis perpetuò bellis vexati, vix ullum unquam

vide-

lerunt pacis diem. Habet quælibet ur-
s pars ſuum ducem atque rectorem,
ii ſimul totius Reipub. curam gerunt:
l nunquam niſi tribus imperant men-
ous, quibus tranſactis, ſuccedunt & alii
es. Veſtitu eos ferè referunt qui Heam
colunt: niſi quòd quidam inter eos, ve-
s, ſubuculam, omniaque corporis or-
amenta ex tela candida conficiunt.
ıjus regionis canna (quæ ulnas duas
cit) panni vilioris ſeſquiaureo vendi-
r, tela quæ vel ex Luſitania, vel è Ger-
ania inferiori illuc devehitur, medio-
is gracilitatis, ſi ulnas contineat vigin-
uatuor, quatuor ad minimum aureis
ndi ſolet. Sunt & hìc judices ac ſacer-
tes complures, ſed religionis tantùm
ram gerunt: in rebus civilibus, qui
ıres habet amicos, huic maximè ſem-
r favent. Si quando contingat, ut quis
alio quopiam interficiatur, mox in-
fecti cognati in ejuſdem omnes mor-
n conſpirant, qui amicum interfecit.
ıòd ſi id perficere nequeant, reus toto
tennio civitatis exul proclamatur,
i malit invitis omnibus, ſemperque
arma paratus, remanere. Qui ab exi-
redeunt ante tempus ſibi præfixum,
is indicitur pœna, qualis pòſt ſuo lo-
deſcribetur. Poſt totum ſeptennium
exilio rediens, civitatis magnates atq;

proceres ad convivium vocat, ac ſic priſtinæ reſtituitur libertati. Multi hic habitant Iudæi, inſigneſque artifices, qui neque cenſum annuum neque tributum aliquod exſolvere coguntur: niſi quòd urbis primoribus vel ultro munuſculum aliquod offerant.

Tarodantum Suſæ oppidum.

TArodantum oppidum ſatis amplum ab antiquis Africanis conditum, domorum numerat circiter tria millia. Ab Atlante Meridiem verſus diſtat miliaribus quatuor, à Teijeuto verò Orientem verſus triginta quinque. Huic eadem eſt ſoli ubertas, iidem prorſus mores, quales ſunt qui Teijeutum incolunt, niſi quòd hæc aliquantò minor, moribuſque utcunque civilioribus prædita ſit. Cùm enim Marinorum familia Feſſæ ageret, hujus quoque pars quædam Suſam inhabitabat, eratque Suſa tum temporis illius ſedes, qui Regis vicem gerebat. Viſitur & in hunc uſque diem rupes quædam humi proſtrata, quæ à jam dicto Rege exſtructa fuit. Deficiente verò ea familia, incolæ ad priſtinum rediere ſtatum. Horum veſtes partim tela, partim panno conficiuntur, habentq; omnis generis artifices quamplurimos. Omnium rerum poteſtas penes nobiles eſt, qui ſemper quaterni

ſex

ex tantùm mensibus imperant. Pacis admodum amantissimi: nemini unquam vicinorum nocuisse leguntur. Ab hoc oppido Atlantem versus multi sunt pagi, multaque ubique rura: ea autem pars quæ Meridiem spectat, ager est Arabicus. Oppidani magnum quotannis censum enumerant, ut iter mercatoribus huc atque illuc proficiscentibus tutum atque securum semper servetur. Hoc oppidum nostris temporibus Arabibus bellum indixit: quod ut felicius illis gereretur, Seripho principi sese dediderunt, anno 920. hoc est Christi M D XI.

Garguessem.

GArguessem arx est in ipso Atlantis jugo loco munitissimo exstructa, eamque Oceani plagam respicit, quæ Susæ fluminí initium præbet: agrum habet felicissimum atque uberrimum. Hunc Lusitani locum abhinc annis viginti occupaverunt, quæ res ilico Heæ atque Susæ incolas ad arma vocavit, ut arcem vi captam, vi quoque reciperent. Innumero igitur exercitu tam exterorum quam incolarum collecto, ducem sibi elegerunt Seriphum quendam, hominem ex Mahumetis familia oriundum: ac arcem obsidione circundederunt. Verùm res infausto Marte tentata est, nam qui

obſidium tenuerant, ubi viderent ſe nihil proficere, multa ſuorum ſtrage, relicta arce in patriam redierunt. Niſi quòd nonnulli apud Seriphum remanſerunt, eo animo ut bellum in Chriſtianos ad extremum uſque vitæ diem continuarent. Qui Suſæ habitabant, cùm non eſſent uſque adeo bellandi avidi, Seripho pecunias enumerarunt quibus quingentos aleret equites. Qui poſtquam innumeros ſibi nummis adjunxiſſet milites, omnibuſque illius regionis incolis innotuiſſet, ipſe ſibi id ditionis uſurpavit. Illud mihi certiſſimùm conſtat, Seriphum eo tempore quo me ab illius aula ſubduxi, equites habuiſſe plus 3000. Peditum verò atque pecuniarum tantam vim, ut nō facilè quis enumerare queat.

Tedſi Suſæ oppidum.

TEdſi magnum admodum eſt oppidum ab Africanis ante aliquot ſæcula loco amœniſſimo atque fertiliſſimo exſtructum, familias habet aliquantò plures quam quatuor millia: diſtat à Tarodanto Orientem verſus, miliaribus triginta, à mari Oceano ſexaginta, ab Atlante verò viginti. Magna hîc provenit frugum, ſaccari, atque glaſti ſylveſtris copia. Multos in hac urbe reperias mercatores, qui huc è Nigritarum regione ad mercatum veniunt. Cives omnes pacis

cis atque civilitatis omnis amantissimi: egregia apud hos Resp. totius civitatis moderatio semper penes sex est, qui ad id muneris forte creantur: illorum autem regimen sedecim tantùm est mensium. Susa fluvius tribus hinc abest passuum millibus: multi hîc habitant Iudæi aurifabri, fabri, & id genus artifices peritissimi. Templum habent egregium, sacerdotes legisque doctores quamplurimos, qui publico aluntur stipendio. Singulis quibusque diebus Lunæ, solent huc ad mercatum innumeri confluere Arabes, rustici atque monticolæ. Anno 920. se ultrò in Seriphi deditionem conjecerunt: estque huc totius regionis collatum publicum concilium.

Tagavostum.

NVllam habet Susa urbem quæ cum ea pugnare possit, quam Tagavostum vulgari nomine appellare solent: domos enim numerat plusquam octies mille: hujus murus ex crudo lapide: ab Oceano miliaribus plus minus sexaginta, ab Atlante verò Meridiem versus circiter quinquaginta distat: urbis autem conditores Afros fuisse volunt. Hinc ad miliaria ferè decem illis est fluvius Susa: ingens hîc artificum atque officinarum multitudo: populus in tres divisus est partes. Bellum illis perpetuò intestinum geri-

geritur, habetque ſemper pars altera Arabes ſecum, qui pro ſtipendii præſtantia nunc huic nunc illi favent parti. Magna hîc frugum pecudumque cõpia, magna item lanæ vilitas. Conficiuntur apud hos veſtium quædam genera, quæ poſtea Tombutum atque Gualatam apud Nigritas deferri conſueverunt, idque ſemel in anno. Mercatus illis bis qualibet celebratur ſeptimana: veſtitu utuntur ſic ſatis culto atque honeſto: horum mulieres forma præcellentes: virorum bona pars ſubfuſca, ex nigro nempe atque candida prognata. Summa illic rerum poteſtas penes eos eſt, qui & ditiſſimi & potentiſſimi habentur. Nos quoque per tredecim apud hos cum Seriphi cancellario primario egimus dies, qui in hoc venerat, ut ſuo principi aliquot ſervos emeret: id autem anno 919. hoc eſt, à nato Chriſto M D X.

Hanchiſa mons.

SVmit hic mons ſuum ab Atlante ex Occidente initium, extenditque ſeſe Orientem verſus ad miliaria ferè quadraginta. Ad hujus radices, ſita eſt Meſſa cum reliqua totius Suſæ parte. Hujus incolæ pedites valentiſſimi, adeò ut unus non dubitet duobus ſeſe opponere equitibus. Nihil frumenti hîc neque

frugum

frugum nalcitur præter hordeum, mellis quoque maxima illis eſt affluentia. Nullum ferè datur tempus, quo non multa nive vexentur: verùm quàm ſint frigoris patientiſſimi, ex eo facilè quis colligere poterit, quòd quatuor anni temporibus unicis tantùm veſtibus uti conſueverunt. Hos ſæpè conatus eſt Seriphus princeps in ſuam redigere ditionem, ſed rem illi nondum feliciter ceſſiſſe intelleximus.

Mons Ilalemus.

HAbet hic mons ex Occidente ſuum à jam dicto monte exordium, ex Oriente Guzula regione terminatur, atque ex Meridie ipſa Suſæ planicie clauditur. Incolæ validi atque nobiles, magnam habent equorum copiam. Perpetuum illi inter ſe propter quaſdam in hoc monte fodinas, bellum gerunt: qui ſuperiores evadunt, argenti quantum poſſunt effodiunt, ac inter ſe dividunt, donec ab aliis rurſum illis adimatur effodiendi poteſtas.

Marocci regionis ſitus atque habitus.

HAbet hæc regio ſuum Occidentem verſus à monte Nifiſa principium, tendit in Orientem ad montem uſque Hadimeum, diducitur ad Septentrionem in eum uſq; locum, ubi Tenſiftum & Aſifinual, notiſſimi fluvii conjunguntur,

guntur, hoc eſt, ubi ad Orientale latus Hea inchoat. Figuræ propemodũ triangularis hæc regio eſt, omnino amœniſſima, multijugis armentorum, pecudum, atque ferarum generibus abundans: ubique herbida, rerum omnium quæ ad victum conveniunt, quæ naribus adblandiuntur, quæ oculos paſcunt, feraciſſima. Perpetua penè planicies, Longobardię non admodum diſſimilis. Montes ſi quos habet, frigidiſſimi atque ſteriliſſimi ſunt, adeò ut nihil aliud quàm hordeum producant. Sumpto igitur à parte Occidentali initio, reliqua omnia, eo ut hactenus cœpimus ordine, perſtringemus.

Elgihumuha Marocci oppidum.

Est in planicie ea quæ ab Atlante miliaribus ferè ſeptem diſtat, nec procul à flumine Seſſeva oppidulum quoddam, Elgihumuha appellant incolæ, ab Africanis ut illi arbitrantur conſtructum. Poſtea in quorundam Arabum redactum ditionem eſt, iis ipſis temporibus quibus ea familia quæ Muachidin dicta eſt, à regno deficere cœpit. Nunc perexigua raraque hujus oppiduli tantùm veſtigia cernere licet. Qui nunc eo loco habitant Arabes, tantum duntaxat ſeminis terræ ingerunt quantum vitæ neceſſitati ſatis eſſe putant, reliquum agro-

rum incultum atq; ociosum relinquentes. Eo autem tempore quo adhuc incolumis illorum stabat Respubl. annuus inde proventus aureorum centum millium ad principem redibat: familias supputabant sex millia, aut eo plus. Ego cum illac iter facerem, humanissimè à quodam Arabe exceptus, hujus populi liberalitatem maximè persensi: nisi quòd perfidos, proditoresque sceleſtissimos à quibusdam eos esse intelleximus.

Imegiagen.

IMegiagen propugnaculum est in vertice quodam Atlantis exstructum, loci natura adeò munitum, ut nullum prorsus murum nec habeat, nec adeò indigere videatur. Diffidet ab Elgihumuha Meridiem versus miliaribus ni fallor, viginti quinque. Imperium quondam penes illius regionis nobiles fuit, atq; postea à quodam Homar Essuef Apostata occupatum est, uti postea dicemus: hic maximam eo loco exercuit tyrannidē, ita ut neque pueri, neq; mulieres quamvis gravidæ, hujus effugere crudelitatem potuerint, quin aperto matris utero, infantulos nondum natos (horribile dictu) interficere jusserit. id factum est anno 900. remansitque locus ille habitatoribus vacuus. Anno 920. incœpit aliqua hujus regionis pars novos recipere inco-

incolas: ſed poteſt nunc montis tantummodo dorſum alterum excoli, planicies enim huic loco ſubjecta, tam non eſt tuta, ut nec illac quiſquam iter facere audeat, cùm propter Arabes tum propter Luſitanos eam regionem quotidianis incurſionibus divexantes.

Teneſſa.

EST & Atlantis mons quidam Ghedmina dictus, in hoc ſitum eſt ab antiquis (ut volunt) Africanis exſtructum oppidum, quod Teneſſa appellavere, fortiſſimum atque munitiſſimum, à flumine Aſiſinual Orientem verſus circiter octo diſſidet miliaribus. Huic ſubjacet egregia quædam planicies, quæ niſi à perditiſſimis quibuſdam impediretur Arabibus, nullum haberet ſolum, quod cum hoc frugum ubertate certare poſſet. Et quoniam hujus urbis coloni inſigni hoc privantur bono, eam duntaxat terram exercent, quæ in montis dorſo, quæque inter ipſum flumen atque civitatem eſt. Neque id gratis illis conceſſum eſt, tertiam enim frugum portionem Arabibus vectigalis loco quotannis pendunt.

Delgumuha nova.

MAximum munitiſſimumque in vertice excelſi cujuſdam montis exſtructum eſt noſtro ævo propugnaculum,

lum, frequentibus undique cinctum montibus, Delgumuham novam incolæ vocant: ad hujus montis radices principium sumit Asifinual, quod Africè Rumoris fluvius interpretatur, quod nimirum per montem maximo strepitu perrumpens, gurgitem reddat profundissimum, illi persimilem, quem Romani infernum Tyburtinum appellavere. Habet hic locus familias ferè mille. Aliquandiu sub quodam tyranno egit, qui ex familia Marocci Regis huc venerat. Numerosum hîc reperias equitatum atque peditatum, colligunt singulis annis à confinibus Atlantis partibus vectigal ad minimũ decem millium aureorum. Arctissima illis cũ Arabibus semper fuit familiaritas, mutuis illi inter se donis invicem salutare ac resalutare consueverunt: quo nomine etiam Marocci principes maximè sibi infensos non semel reddiderunt. Civilitatis apud hos summum semper fuit studium; vestitus nitidus atque decórus, nullus in tota urbe est angulus, qui non frequentissima sit hominum turba oppletus: artificum hîc nullum genus desideres, cùm à Marocco quinquaginta tantùm miliaribus distet. Spaciosi in hoc monte reperiuntur horti, unde & magna ad illos fructuum copia quotannis redire solet.

Hordeum, linum, atque cannabim conferunt, estque apud hos infinitus propemodum caprarum numerus. Et sacerdotes habent & judices complures, cæterùm quòd ad ingenium attinet, rudes sunt, agrestes atque zelotypiæ addictissimi. In hac urbe apud quendam mihi affinem per aliquot dies commoratus sum, qui dum adhuc Fessæ habitaret, immodico alchimisticæ studio exhaustus, coactus fuit in hunc locum migrare, ubi successu temporis loci primario à secretis factus est.

Imizmizi.

EST & in quadam Atlantis parte civitas sic satis ampla, quam Imizmizi dixere. Occidentem versus à jamdicta miliaribus circiter quatuordecim distat: hujus conditores feruntur Arabes fuisse. Huic subjacet via illa publica quæ in transversum Atlantis ad Gusulanorum regionem ducit, appellaturque vulgò Burris, hoc est via plumis strata: eò quòd frequentes illic admodum cadant nives, quas plumas quis potius quàm nivem judicaret. Subjecta est & huic oppido egregia amplaq; planicies, quæ per triginta continua miliaria ad Marocci usque regnum extenditur. Solum felicissimum tam insigne producit frumentum, ut non putem me unquam

tale vidisse. Nisi quòd Arabes & Marocci milites multis eos agros semper vexent incommodis, ita ut potior pars incolis nuda sit, quin & quamplurimos cives civitatem deserere audivi: satius esse existimantes migrare, quàm tot indies incommodis divexari. Exigua his pecuniæ summa., verùm id maxima cùm agrorum tum frugum abundantia pensatur. Ego cùm ad hos venissem, ad quendam heremitam me contuli, quem illi Sidicanon appellabant, non facilè dixerim, quàm me vir ille illustris magnique nominis, humane exceperit.

Tumeglastum,

TRia sunt in planicie oppidula hoc nomine appellata, à Marocco triginta distantia miliaribus, ab Atlante verò Septentrionem versus quatuordecim, palmis, vineis, omnisque generis fructiferis arborib⁹ circumcincta. Campos habent spaciosos atq; sationi aptissimos, nisi multa Arabum indies vastarentur injuria. Incolarum tanta hîc est paucitas, ut non putem ultra quindecim familias in iis reperiri posse, quæ omnes jam dicto heremitæ affinitate conjunctæ sunt: quæ res facit ut aliquam illius planiciei partem exercere detur, nullo interim numerato Arabibus tributo. Nisi quòd Arabes illac ali-

quo iter facientes, hospitio excipere tenentur. Casulas illas humiles minimeq; commodas, porcilia potius dicas, quàm hominum receptacula: hinc fit quod pulicibus, cimicibus, aliisq; id genus insectis perpetuò vexentur. Horum aqua mire salsa. Nos hanc quoq; visimus cum Sidi Iehie amico nõ vulgari provinciam, qui huc venerat, quo regis Portugalliæ nomine tributa illius regionis reciperet, hic totius tractus qui Azafi apud illos appellatur præfectus constitutus fuit.

Tefrastum oppidulum.

Situm est in ripa fluminis Asifelmel. à Marocco Occidentem versus quatuordecim distat miliaribus, ab Atlante verò circiter viginti. Multos passim habent hortos dactyliferos frugibusque maximè commodos, maxima incolarum pars studio hortensi sibi victum parat. Id interim interdum illis evenit, ut flumen in eum excrescat modum, quòd hortos omnes frugesque submergat. Accedit & horum calamitati, quòd Arabes æstivis quibusque temporibus totam eam regionẽ occupent, omniaq; vorent, quæ miseri sibi coloni maximo studio atque labore collegêre. Tantum ego temporis apud hos commoratus sum, quantũ equo sumendi pabuli sufficere poterat: parum tamẽ abfuit quin

ab Arabibus quibusdam prædonibus & vita & bonis omnibus exutus fuerim.

Magnæ illius insigniusque urbis, quam Maroccum vocant, exactissima descriptio.

INter maximas totius mundi urbes, ea adnumerari solet, quæ in Africa non obscuro nomine Maroccum appellari consuevit. In spaciosissimo est exstructa campo, ab Atlante miliaribus circiter quatuordecim distat. Conditoré ferunt quendam Iosephum, qui patrem habuit Tesfinum, populi Lontunensis regem, iisq; ipsis temporibus conditam, quibus ille suas in hanc regioné copias adduxit, sedemq; fixit non procul à via illa publica, quæ ab Agmeto ultra Atlantem ad ea deserta ducit, quæ à jamdicto populo occupari consueverunt. Miram hîc reperias architecturam: tanta omnia arte ingeniique dexteritate sunt exstructa, ut nō facile quis depingere posset. Amplissimum hoc atque inauditæ magnitudinis oppidum, eo tempore quo adhuc principem habuit Hali Iosephi regis filium, domos numerabat plusquam centies mille. Portas in ambitu 24. habebat: murus maximę crassitudinis ex candido lapide atq; calce viva exstructus est. Distat ab hac urbe Tensiftum flumen sex ferè passuum millibus. Non hîc templorum,

non collegiorum, hypocaustorum, neq; hospitiorum copiam desiderabis: omniaq; secundum illius regionis normam atque consuetudinem. Quædam templa à Lontunorum rege, quædam item ab hujus successore Elmuachidino exstructa sunt: sed nullum artificiosius neque magnificentius, quam quod medio urbis, ab Hali Ioseph illius filio, primo Marocci rege, ædificatum est, vulgò templum Haliben Iosephi nominant. In hujus tamẽ locum successit quidam Abdul Mumen, qui ut prius illud nomen deleret, suumq; apud posteros notum redderet, maximum hoc totius Marocci templum extinguere, atq; aliquantò quàm antea magnificentius reformare curavit. verùm non oleum modò, sed sumptum omnem atque operam perdidit: vulgus enim & in hunc usque diem templum antiquo illo nomine appellant. Est & in hac civitate non procul à rupe templum ab eodem exstructum, qui secundus id sibi regnum vi occupavit: ac post hujus mortem illius nepos Mansor, templum hoc quinquaginta cubitorum amplitudine ex qualibet parte auctum reliquit, multisque columnis, quas ex Hispania huc convehere jussit, opulentius reddidit. Cisternam sub hoc templo ejus magnitudinis confecit, cujus totum est tem-

templum: tectum templo addidit plumbeum: singulis angulis canales dedit, qui pluvialem aquam in cisternam subjectam mittant. Turris ex lapide durissimo atque elaborato, quale Romanum illud est Vespasiani amphitheatrum, ulnas in ambitu plus centum continet, altitudine turrim ipsam Bononiensem superat. Gradus quibus ad hanc turrim ascenditur, habent singuli novem palmos latitudinis: exterius verò muri latus decem, turris autẽ crassitudo quinque. Septem habet hæc turris mansiones, ad quas gradibus viaque satis lucida ascenditur: innumeræ enim ferè sunt fenestræ, quę quo plus luminis adferant, interius latiores sunt quàm exterius. Huic turri superstructa est & alia turricula, quæ in acus modum assurgit, caputque in ambitu 25. ulnas, altitudine verò paulò plus quam duas hastas superans, tres alteram alteræ superpositas habet mansiones, fitq; ab una ad aliam lignea quadam scala ascensus. Habet & hæc turricula in summa parte ferrum quoddam luna ornatũ aurea, tres item sphæras aureas, quæ ferro sic sunt insertæ, ut maxima inferiorem, minima superiorem locum occupet. Si quis à summo turris loco oculos in terram defigat, nõ potest quin multa laboret vertigine,

ligine, adeò ut illi homines, quamvis procerioris staturæ, non aliter ac pueri appareant unius tantū anni. Hinc commodissimè Azafi promontorium, quod tamen inde centum & triginta distat miliaribus videri potest. Quòd si montes vel procul distantes propter magnitudinem facile perspici posse dicas, jam & illud addā, quòd inde etiam ad quinquaginta miliaria in planicie facillimè sereno cœlo videantur. Interior hujus templi pars non usque adeo ornata est. Tectum habet summa elegantia laqueatum, asseribus affabre admodum compositis, ita ut pleraq; Italiæ templa non elegantiora vidisse meminerim. Sed quamvis majus vix reperiatur templū, etiam si universum orbem pererraveris, locus tamen ferè omnino desertus est, nunquam enim præterquam diebus Veneris huc populus confluere consuevit. Quin & bona urbis pars habitationibus est destituta, idq; vel maximè circa jam dictū templum, adeò ut maximo labore illud adire liceat, propter ruinam multarum domorum accessum impedientē. Sub hujus templi porticu centum ferè librorum officinas, totidemq; è regione quondam fuisse dicunt: verùm non puto vel unum modò reperiri posse in tota hac urbe bibliopolam. Vix tertia oppidi

portio

portio incolas habet. Hîc intra muros vineæ, palmi, horti ſpacioſi, agrique frumentis fœcundiſſimi: nam extra muros terram exercere, frequens Arabum illos vetat incurſio. Hoc unum certiſſimum habetote, hanc urbem intempeſtivè ſibi ſenium contraxiſſe: vix enim quingenti & ſex ſunt anni, quòd illa primum ædificari cœpit, quandoquidem temporibus Ioſephi, qui Tesfin filius fuit, anno 424. Hegiræ, prima illius ſunt jacta fundamenta. Verùm ego non aliam ob cauſam id eveniſſe exiſtimo, quàm belli quotidie ingruentis injuria, ac frequentes Magiſtratus atque Reip. mutationes. Ioſepho patri ſucceſſit filius Hali, poſt quem illius filius princeps creatus, Reip. præfuit. Hujus tempore exorta eſt cujuſdam concionatoris Elmaheli, hominis in hoc monte & nati & educati, factio: hic multa undique collecta militum copia, bellum in ſuum principem Abrahamũ movit. Rex verò educto in hunc exercitu, infelici pugnavit Marte: interruptum illi fuit iter quo ad urbem rediret, quare Orientẽ verſus cũ aliquot militibus, qui à pugna adhuc ſupererant, ad Atlantem uſq; confugiendum fuit. Elmaheli verò, cui ſuum principẽ regno expulſum nec dum ſufficere poterat, cuidam è ſuis (Abdul Mumen

vocabant)cum sui exercitus parte dimidia negotium injungit, ut regem profugum quantum posset, insequeretur: ac quod reliquum fuit militum Elmaheli remansit,quo Maroccum obsidione cingeret. Rex verò cum iis qui illum comitabantur tandem Oraniam pervenit, sperans fore ut ibi novas sibi reciperet copias. Sed subitò accedente Abdul Mumen cum ingenti exercitu, cives regi denunciant, se nihil periculi illius causa subire velle. Quare miser ille rex omnino sibi desperans, noctu equo insedit, sumpta secum quam habebat uxore, atque in equo sibi à tergo locata, urbem reliquit. Ast ubi se ab hoste notum animadvertit, mox ad rupem quandam, quæ Oceanum respiciebat, confugit: hîc equo eum in modum calcar addit, ut se cum conjuge charissima, cumque equo præcipitem dederit: ac paulò pòst inter rupes atque saxa interfectus, ab incolis vicinis repertus sit. Abdul Mumen victoria exultans, Maroccum repetit, ubi jam dictus ille Elmaheli vitam finierat, in cujus locum rex electus est atq; pontifex quadraginta discipulorum, habuitque decemviros sibi à secretis, quod novum quiddam fuit in lege Mahumetis. Hic igitur postquam totum annum id oppidum obsidione vexasset, superavit tan-

tandem: ac Isaaco qui Abrahami relictus erat filius unicus, propria manu interfecto, omnes quoque qui id loci servarant milites, nec non & bonam civium partem interficere jussit. Regnavit hujus posteritas ab anno quingentesimo decimosexto Hegiræ, usque ad annum sexcentesimum sexagesimum octavum, fuitque tandem regno pulsus à quodam Marinorum rege. Nunc varias mihi hic fortunæ vices atq; mutationes quæso animadverte. Marini huic regno post hujus mortem pręfuerunt ad annum usque Hegiræ 785. Tandem indies decrescente magis ac magis Marocci imperio, reges habuit qui huc ex monte proximo venerant. Verùm nullos habuit Maroccum duces, à quibus tanta fuerit contumelia affectū, quàm à Marinorum familia. Hæc Fessæ suam habuit curiam pręcipuam. Marocci verò quendam qui imperatoris vicē suppleret: adeò ut Fessa perpetuò totius Mauritaniæ atque totius Orientalis regni caput fuerit: uti copiosius à nobis, Deo favēte, eo compendio dicetur, quo Mahumeticas leges describemus. Sed plus satis hactenus à nobis cessatum est, nunc ad id quod cœptum erat redeamus. Est in hac urbe arx quædam munitissima, quæ si amplitudinem, si muros, si turres, si deni-

denique portas ex Tyburtino marmore exstructas videris, oppidum jure censeas. Templum habet altissima turri ornatissimum, in cujus fastigio luna, atq; sub hac tres inæqualis magnitudinis sphæras aureas, quæ omnes 130 mille aureos pendent. Non defuerunt reges huic civitati, qui precio auri allecti, sphęras loco amovere conati sint: sed mirum illis semper obtigit infortunium, quod conatum impedivit: adeò ut omen maximè sinistrum vulgò opinentur, si quis eas manu contrectare studuerit. Quidam tali planetarum influentia ibi positas affirmāt, ut nullo artificio inde distrahi queant. Alii dæmonem quendam arte magica ad id coactum asserunt, ut contra omnes omnium impetus sphæras loco servet. Nostro hoc ævo factum est, quòd Marocci princeps vulgi opinionem negligens, sphæras auferre voluit, quò se contra Lusitanorū vim, qui tum in illum arma parabant, tutū redderet: verùm non id permiserunt ipsius aulæ purpurati, totius Marocci pręcipua monumēta existimantes. Memini me apud quendam historiographum legisse, Mansoris uxorem condito à marito templo, quo & suum nomen apud posteros notissimum redderet, sphęras illas ex mundo muliebri, quem à marito sumptuosissimum

fissimum acceperat conflatas, dedisse. Habet & hæc arx nobilissimum quoddam collegium, cui triginta insunt aulę. Hujus medio visendę amplitudinis quædam est, in qua publicè maximoque apparatu prælegere solebant, dum adhuc apud illos literaria floreret Respub. Qui in hoc collegio recipiebantur, his victus dabatur atq; vestitus. Professorum alius centum, alius ducentos quotannis pro lectionis qualitate aureos accipiebat: neque quenquam prælectioni admittebāt, qui non exactissimè calleret, quę ad eam artem quam profitebatur, pertinere putabant. Locus ornatissimus, parietes habet opere vermiculato elegantissimos, eaq; præsertim aula, in qua publicè semper prælegere solent. Omnes porticus, omnesque adeò convexitates ex lapide depicto vitreoque compositi sunt, apud illos Ezzulleia dici solet, cujusmodi adhuc apud Hispanos in usu est. Hujus structuræ medio egregius limpidusque admodum est fons, cujus murus ex marmore candido atque elaborato, quamvis humilis, quales ferè sunt qui in Africa inveniuntur. Audivi frequentem quondam hìc fuisse discipulorum numerum, verùm meo tempore non plures quinque inveni: prælectorem nunc habent stupidissimum, atque

ab

ab omni humanitate alienissimum.

Ego cùm Marocci agerem, magna mihi erat cum quodam Iudæo, homine ditissimo atque historiographo peritissimo, licet jurisperito frigidissimo, familiaritas atq; notitia. Hic propter egregia quædam in suum principem collata officia, sensit in se quoque regis liberalitatem atque munificentiam. Reliqui omnes, qui publico hic funguntur munere, ingenio quantum conjicere possum, infeliciori sunt atq; obtuso. Habet præterea & ea arx undecim, ni fallor, aut duodecim atria, maxima industria summaq; artis acuitate à quodam Mansore ædificata. Primum quosdam Christianos balistarios, numero ferè quingentos habebat, qui semper Regem quocunque iret præcedebant. Huic illud proximum est, in quo se totidem sagittarii regii continere solent. Non procul hinc Cancellarii ædes sunt, illorumque qui principi sunt à secretis, quæ domus apud illos negociorum locus appellari consuevit. Tertium victoriæ atrium nuncupatur: in hoc totius urbis arma atque munimenta recondi solent. Quartum is occupabat, qui equorum omnium curam gerebat. huic contigua tria sunt equorum stabula, quorum unumquodque ducentis sufficere poterat equis.

Sunt

Sunt & præterea equilia duo, quorum hoc mulos, illud verò regios duntaxat centum ad minimum caperet equos. Stabulis adjuncta erant horrea duo, duobus à se invicem distinctis locis. in inferiori stramen, in superiori hordeum reponebatur. Est præterea & alius recondendis frumentis locus spaciosissimus, adeò ut illorum quilibet modia trecenta capiat, aut eo plus. Hujus tectum foramen habet, ad quod certis quibusdam ascenditur gradibus lapideis. Vbi jam jumenta frumentis onerata ad dictum pervenerunt foramen, dimensum illud per id foramé injiciunt. Quòd si rursum ab eo loco quid auferre velint, nihil aliud quàm inferiora quædam aperiunt foramina, per quæ quantum satis est frumenti, effluere sinunt, idque nullo prorsus negocio aut labore. Est præterea & alia quædam aula, in qua regis filio cæterisque omnibus purpuratis prælegi solitum est. Reperias deinde egregium quoddam conclave quadrangulare, quibusdam circa ambulacris vitreis circumductum fenestris, in quibus variæ summo artificio sunt historiæ depictæ: armaria hic visuntur multo auro micantia. Post hoc atrium est stipatorum quorundam, deinde & illud in quo de regni negociis, deque Reipubl. statu

ageba-

agebatur: cui adjunctum est & aliud, in quo legati consilium conferebant cum iis qui principi erant à secretis. Habent & regis amicæ, cæteræque principes fœminæ, suum quoque locum non aspernandum: huic contiguæ sunt & ædes, in quas regis filii sese recipere solent. Ea autem arcis parte quæ campos respicit, non procul à muro, spaciosissimum reperias hortum, in quo ullum vix arboris genus desiderare posses. Est præterea & porticus sumptuosa atque superba, ex marmore plusquam Tyburtino atq; quadrato exstructa: cujus medio columna est quæ leonem marmoreum summo artificio exsculptum habet, è cujus ore aqua fluit limpidissima, quam ipsa porticus quodam receptaculo excipit: habet & quilibet hujus porticus angulus ex marmore candido confectũ leopardum, maculis à natura distinctum rotundis: hujus marmoris genus nusquam præter in quodam Atlantis loco reperiri potest, qui à Marocco miliaribus circiter centum & quinquaginta situs est. Non procul ab horto sylva est, muris undiquaque circumsepta: in hac nullum animalium aut ferarum genus deesse puto: hîc enim elephantes, leones, cervos, capreolos, atque id genus alia reperias: leones autem interstitio

quo-

quodam à cæteris feris sunt discreti, vocaturque is locus & in hunc usque diem, leonum mansiones. Quæ igitur Maroccoco relicta sunt antiquitatis monumenta, etsi numero exigua sint, fidem tamen facient, qualis ea Mansoris tempore civitas fuerit. Omnia hoc sæculo vacua sunt atria illa, jam antea à nobis depicta: nisi quòd fortasse principis muliones, quique equorum curam gerunt, atrium illud occupent, quod jamjam balistarios atque sagittarios habuisse diximus: reliqua omnia avibus tantummodo relicta sunt. Hortus ille, quem antea paradisum dixisses, nunc locus est in quo totius urbis sordes colliguntur. Vbi quondam copiosa illa fuit bibliotheca, nunc tantùm gallinæ, columbæ, cæteræque id genus aves habitant, ibique nidos construunt. Certum est, illum de quo jam sæpè locuti sumus Mansorem, fuisse potentissimum principem: nam constat eum à Messa usq; ad Tripolitanum Barbariæ regnum imperasse, quæ nobilissima & præstantissima est totius Africæ regio, adeò lata atque ampla, ut quis hujus longitudinem nonaginta vix diebus itinere conficere possit: latitudo autem itineris quindecim ad minimum est dierum. Imperavit olim ille Mansor huic Hispaniæ regioni quę Granata dici-

tur. item habuit quæ à Tariffa ad Arragoniam extenduntur, cum bona Castellæ atque Portugalliæ portione. Neque solùm hic, sed & ipsius avus Abdul Mumen, pater Iosephus, hic Iacobus qui Mansor fuit, tum & hujus filius Mahumetes Enasir, qui victus in ea regione quam Venalza appellant, milites amisit tam equites quàm pedites ad sexaginta millia hominum: ipse tamen salvus evasit, ac Maroccum reversus est. Christiani hac victoria superbi, non prius à bello destiterunt, quam triginta annorũ spatio hæc omnia oppida suis regnis adjecerint, Valentiam, Deniam, Alicantum, Murciam, Carthagenam, Cordubam, Hispalim, Iaen, & Vbedam. Infaustum hoc illis gestum bellum, mox subsecuta est Marocci regni ruina. Reliquit Mahumetes ab obitu decẽ jam provectæ ætatis filios, inter quos variè de regni imperio certatum. Hinc factũ est, dum nihil inter fratres convenire potuit, dumque illi se mutuis infestarent bellis, cœpit Marinorum populus Fessæ, cæterarumq; regionũ adjacentium sibi id imperium usurpare. Populus qui illis Habduluad appellatur rerum Telensinarum potitus est, Tuneti verò principe ab hoc populo expulso, illi pro arbitrio alium instituerunt. Habes jam illorum exitum, qui

Man-

Mansori relicti sunt successores. Devolutum igitur est regnum ad quendam Iacobum Habdulaeh filium, qui primus fuit Marinorum rex. Tandem autem insigne illud oppidum ad summam devenit calamitatem, perpetuis Arabum injuriis obnoxium: tanta est rerum omnium vicissitudo. Quæ hic de Marocco scripsimus, partim vidimus ipsi, partim cùm ex historia cujusdam Ibnu Abdul Malich, rerum Maroccenarum historiographi accuratissimi, tum ex eo quod de rebus Mahumeticis compendio conscripsimus, desumpta sunt.

Agmettum oppidum.

DIstat à Marocco Agmettum miliaribus plus minus vigintiquatuor, ante aliquot sæcula ab Afris ædificatum oppidum in cujusdam montis dorso, qui ab Atlante ferè principium habet. Familias quondam plus sexies mille numerabat, dum principem habuit Muachidinum: populus erat sic satis civilis, tantaque his erat omnium rerum affluentia atque magnificentia, ut eam Marocco æqualem dicere quamplurimi non dubitaverint. Amœnissimos utrinque habuit hortos, nec non & vitium magnam copiam, quarum nonnullæ in ipso monte, reliquæ in planicie erant. Huic subterfluit flumen satis amplum,

 quod

quod ex Atlante nascens, tandem in Tensiftum delabitur. Qui flumini adjacet ager, tantæ est fertilitatis ut satorum quinquagecuplum quotannis proferre dicatur. hujus aqua perpetuò alba, quanquam si quis flumen aspiciat, Narniæ solum, aut etiam Nigrum Vmbriæ fluvium colore non malè referre videatur. Nec desunt qui id flumen Maroccum usque fluere affirment, idque subterraneis quibusdam ductibus, ut nusquam sese prodat nisi in loco quodam Marocco proximo, ubi tandem erumpere dicitur. Complures olim principes fuere, qui absconditi fluminis viam cognoscere studentes, quosdam per eos ductus intromisere, qui ut facilius viam reperirent, faces atque lucernas circumferebant. Hi ubi aliquantò processissent, ventorum tantam sensere procellam, quæ lumen extinxit, quæque illos non sine maximo vitæ periculo repulsit, ut nunquam se tale quid sensisse affirmarent. Tum & hoc addunt, quòd flumen crebris scopulis interruptum, quos aquæ nunc hac nunc illac pulsat, item quòd & scrobes atq; gurgites non infrequentes transitum impediant. Remansit igitur in hunc usque diem res illa incognita, neque jam quisquam reperiri potest, qui tantum discrimen amplius aggredi audeat.

audeat. Illud me apud quosdam historiographos legisse memini, quòd is qui Maroccum condidit, cujusdam Astrologi vaticinio edoctus, fore ut ea regio perpetuo vexaretur bello, arte magica effecisse, ut id flumen omnibus semper remaneret incognitum: ne si quis in posterum hostis lædere vellet, non posset hujus cursum adimere civitati. Huic flumini vicina est via illa publica, quæ ultra Atlantem ad Guzulam Marocci regionem ducit. Verùm hæc civitas cujus jam descriptionem habuistis, nullos omnino præter lupos, vulpes, cervos, & id genus animantia, incolas habet. Nisi quòd cùm illac fortè iter facerem, heremitam quendam inveni, qui centum secum ducebat suæ vitæ sectatores: hi omnes equos habebant maximè habiles, studebantque imperium exercere, verùm non illis suppetebat facultas. Apud hunc decem, ni fallor, diebus commoratus sum, invenique inter hujus discipulos quendam, quo cum ab ipsa adolescentia maxima fuerat familiaritas: nos enim aliquot annos Fessæ unà studueramus, & cùm ejusdem ferè essemus eruditionis, eum Theologiæ librum audivimus, qui Epistola Nensefi illis nuncupari solet.

Hannimea oppidum.

Est in eo Atlantis dorso quod planiciem respicit, oppidulum quoddam, quod Hannimea illis appellatur, à Marocco circiter quadraginta distat passuum millibus Orientem versus: hac ex ea Atlantis parte Fessam proficiscentibus iter patet. Hoc oppidum Agmet fluvius ad miliaria ferè quindecim præterfluit: ager autem inter eum fluvium & ipsum oppidulũ feracissimus, quemadmodum & ille quem Agmeto adjacere modò scripsimus. Ea regio quæ inter Maroccum & fluvium hunc continetur, Marocci principi paret: à fluvio autẽ ad Hannimeam, sub ditione Hannimeorum est. Habuit hoc oppidum egregium quendam Ducem ætate juvenili, qui continuum gerebat cum Marocci principe, interdum etiam & cum Arabibus bellum. Amplissimam habuit & in Atlante ditionem, ingenium illi liberale atque strenuum: vix decimum sextum egressus annum, avunculum interfecit, sibique illius imperium usurpavit. Mox ubi id Arabes resciverunt, numeroso suo exercitui trecentos equites Christianos, qui è Lusitania venerant, adjungunt: ac ex improviso ad portam usq; civitatis exercitum educunt. Princeps verò cum suo exercitu, cui vix centum

tum intererant equites, pedites perpauci, hostibus occurrit, ac eo animo pugnavit, ut Arabum bonam partem interfecerit: Christianos item in hunc modum fudit, ut non putem ex iis quenquam in Portugalliam rediisse, quod eam ob causam illis evenisse volunt, quòd Christiani neque regionem, neque illorum bellandi noverant modum. hæc gesta sunt anno 920. Christi verò 1511. Posthæc & à Fessæ rege bello fatigatus (hic sibi ab Hannimeis tributum exsolvi volebat) bombardæ ictu cecidit: quare & oppidulum regi Fessæ tributarium remansit. Quin & defuncti principis uxor regi aliquot nobiles captivos in manum dedit. Rex verò postquam ducem quendam instituisset, qui suas vices apud Hannimeos gereret, urbem reliquit Anno 921. à Christo autem nato MDXII.

Mons Nisifa.

ENumeratis hactenus omnibus Marocci civitatibus, superest nunc, ut & montium summo quod fieri poterit compendio, situm atq; naturam explicemus. Exordium igitur sumemus à mõte Nisifa, unde ex Occidente principium sumit Maroccorum regio, quique Maroccum ab Hea dividit. Incolarum hic maxima est copia: hujus montis jugum

etsi perpetuas habeat nives, hordei tamen maximam producit quotannis affluentiam. Agrestissimum hoc hominum genus tam ab omni humanitate atque morum civilitate est alienum, ut non exteros modò, verùm & exterorum vestitum maximè mirentur. Ego biduo tantùm apud hos mansi, quo omnes totius oppidi cives ad me confluxere, neque poterant satis vestem mirari, quæ candida erat, uti solent ferè nostrates incedere, qui literas profitentur, eam quisque manibus contrectare gestiebat, adeò ut quæ antea candida erat, intra biduum atra sit facta atque sordidissima. Hic civem quendam inveni, qui rei novitate allectus, non prius à rogando quievit, quàm illi ensem meum, quem Fessæ sesquiaureo emeram, illius equo commutassem, quem plusquam decem emptum affirmabat. Id ex eo facile evenire existimarim, quòd nunquam neque Fessam, neque alias adeant civitates. Neque si maximè velint, non auderent tamen se publicæ committere viæ, propter prædonum atque latronum frequentes impetus. Maxima illis mellis, capratum, atque olei arganici copia est: nam ab hac regione illud oleum in usu esse incipit.

Seme-

Semede mons.

ANisiſæ terminis initium habet & alius quidam mons, qui illis Semede appellari ſolet: hos duos dividit fluvius Seſſava: extendit ſeſe Semede ad Orientem Solem per viginti fere miliaria: hujus incolæ vilioris ſunt conditionis, ingeniique hebetiſſimi. Magna hîc fontium ubique copia eſt, perpetua nix, nulla lex, nulluſque prorſus civilitatis aut probitatis cultus, niſi fortaſſe advenæ cujuſdam ſequantur conſilium, ſi viderint aliquam præ ſe ferre modeſtiam. Hîc ego à quodam illius gentis religioſo (is plurimi inter ſuos habebatur) exceptus, iiſdem cibis veſcendum fuit, quibus ſolent illi, hoc eſt, hordei farina calida commixta aqua, tum & additæ erant caprinæ carnes, quæ duricie ipſa magnam præ ſe ferebant ætatē. A cœna, nullus omnino datus eſt lectus, præter nudam terram. Poſtridie ubi jam equitationi ſummo mane me paraveram, me iſthinc diſcedere volenti circuncingunt pluſquam quinquaginta incolæ: horum mox quilibet ſuas cauſas enumerare cœpit, non aliter ac ſolent coram judice noſtrates. Quibus ego me illius regionis mores nunquam neque ſciviſſe neque audiviſſe, reſpondi. Mox ſe nobilis quidā magniq; nominis

vir obtulit, qui apud eos id esse moris affirmavit, ut nullum à se exterum discedere patiantur, quin prius omnes incolarum lites & audierit & optimè diffinierit. vix ille hæc dixerat, cùm mihi equum ademptum vidi: quare per novem dies totidemque noctes, illius regionis penuriam, ne dicam miseriam, mihi ferendum fuit. Accessit hoc & meæ molestiæ, quòd in tanta tamque varia negociorum turba, nullus fuit qui vel verbum scribere, aut adnotare noverat: quare mihi & judicis & scribæ fuit obeundum munus. Vbi jam octavus dies nobis fuit transactus, egregium omnes imposterum munus polliciti sunt. Ea nox totus visus est mihi annus: sperabam me postridie ingentem aureorum summam à montānis recepturum. Postquam jam dies sequens illucescere cœpisset, sub quadam templi porticu me constituunt: hîc finita quadam de more oratiuncula, quilibet suum munus summa cum reverentia attulit. Hic gallum doño adferebat, ille nuces aut cœpas, nonnulli & allii manipulum offerebant. Qui nobiliores videri cupiebant, hircum adducebant: atqui cùm nullas habeat hic mons pecunias, nemo fuit qui pro muneribus vel obulum numerare posset: quare hæc omnia meo hospiti

pro

pro egregio reliqui hospitio. Hæc insignis illa fuit tantorum laborum remuneratio: quibus omnibus peractis, quinquaginta mihi inde proficiscenti adjungunt milites, qui viam alioqui periculosam, securam reddiderunt, atque à latronum insidiis tutam.

Mons Seusava.

SVmit hic mons à Semede initium, producitq; de se rivulum, qui à monte ceu à progenitore sibi nomen accepisse creditur. Nunquam huic nives deesse quisquam vidit. Incolæ beluino prorsus vivunt more: perpetuum illis cum vicinis geritur bellum: qua in re neque gladiis, neque hastis, neque aliis omnino instrumentis, præterquam funda utuntur, qua lapides mirum in modum emittere solent. Horum victus hordeum & mel, quibus insuper carnes addunt caprinas. Innumeri in hoc monte reperiuntur Iudæi, qui artem exercent fabrilem, conficiunt & hi sapam, falces, & calces equinos. Multi item hîc inveniuntur cementarii. Non ex alia materia, quàm ex crudo lapide atque creta muri apud hos construi solent, quibus tandem culmen ex palea addi consuevit: neque aliud habent calcis aut laterum genus. Ex hujusmodi materia ædificatæ sunt domus omnes, quas jam

dicti

dicti montes habent. Magna hîc doctiſſimorum & legiſperitorum copia, quorum ſemper utuntur conſilio. Inter hos nonnullos repperi, qui mihi in ſtudiis literariis Feſſæ commilitones aliquando fuerant: quique propter veterem illam inter nos amicitiam, magnificè me exceperunt: & quò tutior eſſem à latronum injuria, bonam itineris partem comitati ſunt.

Secſiva mons.

NIhil ferè in hoc monte altiſſimo atque frigidiſſimo, præter ſylvas niveſque perpetuas reperiri poteſt. Incolæ pileos candidos geſtare ſolent: eſtque maxima illis fontium copia. Ab hoc ſcaturiginem habet fluvius ille, qui Aſinual à nobis antea dictus eſt. Altiſſima hic paſſim inveniuntur antra, quibus illi per totos tres menſes, Novembrem, Decembrem, & Ianuarium pecus introcludere ſolent, pabulumque quantum ſufficere putant, fœnum, ac frondes quarundam arborum apponunt. Victus illis ex proximis advehitur montibus, cùm nihil frugum id ſolum gignat: niſi fortè Veris & Æſtatis temporibus, lactis, caſei recentis, & butyri bonam habeant affluentiam. Senectus illis in annum nonageſimum, aut etiam centeſimum, nonnunquam vegetiſſima atque robu-

robustissima agitur. Pecus ad extremum usque vitæ diem cogunt, neque unquam aut rarò exteros vident. Nullos omnino calceos, præter soleas quasdam, quò pedis planta tueatur, gerunt: tum & cruribus pannum quendam seu fasciam crurulem addunt, ut à nivis injuria aliquantò sint tutiores.

Temnella.

ALtissimus simul & frigidissimus hic mons, incolas undique permultos habet: hujus vertex oppidum habet, quod à monte nomen accepit. civium item maxima hic copia: egregium quoque atque amplissimum templum visitur. Rivulum habent amœnissimum atque limpidissimum. Est illud oppidum Elmahdi concionatoris quondam disertissimi, nec non & hujus discipuli Abdul Mumen monumentis nobile. Incolæ etsi ab omnibus pro hæreticis habeantur, nulla tamen eruditio, quam sibi non arrogare audeant: idque eò fortasse, quòd Elmahdi scripta (qui tamen & hæreticorum dux fuit) ad unguem teneant: adeò ut si quem ad se exterum venisse sciant, mox hunc ad literarium certamen provocent. Pannosi admodum incedunt, idque eam ob causam, quòd nullos apud se habeant vestiarios. Respublica beluino illis regitur

modo,

modo, quanquam sacerdotem habent, qui hanc restituere suo consilio maximè studet. Horum victus panis hordeaceus & oleum olivarum: magna item illis nucum atque pinorum copia est.

Mons Gedmeva.

GEdmeva à monte Semmeda ad Occidentale latus principium habet, protrahiturq; Orientem versus per miliaria ferè viginti & quinque, adeò ut regioni Mizmizi contiguus sit. Incolæ omnes rustici, miseri, inedia vexati, Arabibus subditi, eò quòd iis campis vicini sint, qui ex Meridie monti Tenmellæ opponuntur. In hujus dorso innumeræ proveniunt olivæ, ager hordeo fertilissimus, spaciosa in montis jugo nemora, fontes item producunt quamplurimos.

Hanteta mons altissimus.

NVsquam me, quòd sciam, excelsiorem vidisse puto montem, quàm eum qui Hanteta illis appellari consuevit. Ex Occidente principium sumit à Gedmeva, extenditque sese Orientem versus per quadraginta quinque ferè miliaria, ad eum usque montem, quem Adimmei antea diximus. Hujus accolæ validi, ditissimi, & equorum numero copiosissimi. Est & hic arx quædam munitissima, quæ à quodam nunc nobili possi-

possidetur, quem Marocci principi affinitate junctum volunt: perpetuum tamen inter hos geritur bellum, idque propter quosdam agros inter horum ditiones sitos. Multi hîc Iudæi habitant, quorum quilibet suam exercet artem. numerantque hujus montis principi ingentem quotannis auri vim. Quod ad fidem attinet, eorum potissimum sententiam sequuntur, qui Carrain sunt nuncupati. Perpetua in hujus summitate nix est. ego cùm primum hunc montem vidi, nubes propter incredibilem altitudinem arbitratus sum. hujus costæ herbis atque arboribus planè destitutæ, loca habet complurima unde marmor egregie candidum effodere possent, nisi illorum cùm ignavia, tum & poliendi ac effodiendi inscitia in causa esset. Innumeræ hic columnæ atque epistylia, quæ summo artificio confecta curaverunt præpotentes illi principes, quorum antea non uno loco nomina scripsimus: decreverant autem iis in construendis fontibus uti, ni belli injuria institutum interrupisset. Vidi & apud hos rerum memorabilium maximam copiam, quarum nulla hoc loco fiet repetitio, partim quòd memoria exciderint, partim etiam quòd ab hujusmodi minutulis ad seriora progredi statueri-

tueri-

fuerimus, ne quid lectori simus plus satis molesti.

Adimmei mons.

AB Hanteta ex Occidente initium habet & alius quidam mirandæ magnitudinis atq; altitudinis mons, quem illi Adimmei vocitare solent, porrigitque sese Orientem versus ad fluvium usque Tesfeutum. In hoc sita est ea civitas, cujus principem in prœlio cum Fessæ Rege inito, cecidisse diximus. Maximus huic monti incolarum numerus, sylvæ frequentissimæ, quæ juglandes, olivas atque mala cotonea producunt. hîc homines inhabitant validissimi, animalia omnium generum possident, est enim mira illius aëris temperies, maximaque agri fœcunditas. Innumeri ferè fontes, item & duo flumina ex hoc monte scaturiunt, quorum copiosior fiet suo loco descriptio. Enumeratis igitur omnibus Marocci civitatibus ac montibus, hoc est iis locis quæ Atlanti ex Meridie adjacent, nunc montem trajiciamus, eamque regionem describamus oportet, quæ ultra Atlanta Marocco è regione sita est, Guzzulam vulgò dicunt.

Guzzula Regio.

ESt regio hæc incolis ditissima, ex Occidente Ildæ Susæ monti confinis:

ex Septentrione Atlanti contigua, ad Orientem verò Solem Heæ vicina est regioni. Incolæ feri, pecuniarum egentissimi, pecudum verò atque hordei copiosissimi. Maxima hîc effoditur æris atque ferri copia, conficiunturque apud illos ænea vasa, quæ ad alias solent devehi nationes: hæc panno, telæ, equis aliisque id genus mercimoniis illorum regioni necessariis, commutant. Nullum hîc neque oppidum, neque castrum invenitur, quod aliquo sit muro cinctum: pagos habent latissimos atque ditissimos, quorum multi familias plus mille enumerant. Nullus illis rex est neq; dux, qui leges præscribat: sibi hic quisque dux est atque imperator, hinc fit quòd perpetuum inter illos sit bellum, neque unquam diutius illis sunt induciæ, quàm tribus qualibet septimana diebus, quibus liberè ac tutò illis licet vel cum hoste mercaturam exercere, atque quocunque velint locorum proficisci. Verùm his transactis, ingentem quotidie stragem inter scelestissimos hujus regionis nebulones reperias. Inducias illis quidam heremita instituit, quem illi ceu numen quoddam venerabantur. hunc ego monoculum vidi, fidum tamẽ, syncerum, humanum, atque modis omnibus liberalem. Vestitus illis subucula

est ex lana confecta, strictissima & sine manicis. Pugiones circunferunt incurvos, latos atque ancipites: gladii verò iis persimiles, quales illi qui in Hea inveniuntur. Semel in anno apud hos sunt nundinæ, quæ duobus durant mensibus: hoc tempore omnibus victum gratis præbent, qui apud illos aut merces attulerunt, aut illuc merces evehendi causa venerunt, quantumvis etiam magnum habeant mercatorum numerum educandum. Vbi illis nundinarum appetit tempus, mox inducias ineunt, ac subito quælibet pars suum creat ducem, qui cum centum peditibus nundinarum fidem ab omni nebulonum incursione atq; injuria sanctam tueatur. Si quid peccatur, mox in reum à ducibus animadvertitur: quòd si quisquam fuerit furto deprehensus, ille continuò non aliter ac si brutum esset interficitur: interfecti verò furis cadaver canibus ac feris dilaniandũ relinquunt. Celebrantur nundinæ in quadam planicie, quæ inter montes sita est: merces omnes intra tentoria continentur, & in tuguriolis ex frondibus compositis, sic ut quodlibet mercaturæ genus suum habeat ab aliis secretum locum. qui armenta habent venalia, procul à tentoriis sunt semoti. Habet & quodlibet tentorium

torium suum ex frondibus compositum tuguriolum, in quo se magnates atque nobiles recipere solent. Hic exteris mercatoribus mensa sternitur, victus ut jam diximus gratis ministratur. Sunt & quidam inter eos, qui eduliorum curam gerunt, quique advenis optimè de cibis providere solent. Et quamvis ingens hac in causa insumatur pecunia, id tamen multo cum fœnore ad illos redit: illuc enim omnes illius regionis mercatores ad mercatum confluere solent, tum & è Nigritarum regione huc proficiscuntur non pauci, qui copiosissimos secum adferunt omnium mercium cumulos. Et quanvis crassissimum illis sit ingenium, mira tamen in conservandis nundinis industria est: quarum initium est, eodem ipso die quo natus fuit magnus ille Mahumetes, hoc est. 12 die mensis Rabih, qui tertius est anni Haraba, ut illi numerant. Interfuimus & nos una cum Seripho his nundinis per 15. dies anno 920. hoc est Christi 1511.

Duccalæ regionis succincta descriptio.

SVmit hæc regio suum ex Occidente à Tensifto principium, terminatur ad Septentrionem mari Oceano, ex Meridie flumine Habid clauditur, atque ad Occidentem solem fluvio Hammirabih finitur. Hujus longitudo iter est trium

dierum, latitudo verò plus minus duorum. Incolis hæc est frequentissima: populum habet admodum rudem, civilitatis atque humanitatis plus satis ignarum. Paucas habet civitates muris cinctas, de quibus omnibus suo dicetur loco, neque quicquam quod memoria dignum videbitur, diis faventibus, omittemus.

Azafi oppidulum.

IN eodem Oceani littore ab Afris extructum, familias numerat quater mille: incolarum maxima frequentia: civilitatis autem atque humanitatis mira illis raritas est. Quamplurimos olim habuit Iudæos, qui & varias exercebant artes. Ager illis supra modum fertilis, sed tanta est ingenii ruditas atque ignavia, ut neque colendi, neque serendi, neque vites plantandi artem calleant: nisi forsan qui ingeniosiores videri volunt, hortulis nescio quid olerum inserant. Postquam Marocci reges hujus reliquerunt imperium, cœpit ea civitas à quibusdam occupari, qui ex Farchon originem traxisse dicebantur. Nostris autem temporibus hæc imperio cujusdā principis paruit, qui Hebdurrahmam dictus fuit. Hic regnandi aviditate adactus, avunculum interfecerat: post cujus mortem aliquot annis oppido imperavit.

vit. Filiam habuit forma præcellentem, quæ amore cujusdam aulicj capta (Hali vocabant, eratque cujusdam Gnesimeni filius) opera matris ac ancillæ sæpenumerò cum amatore rem habuit. Pater ubi rem rescivit, uxorem objurgavit, ac mortem ni filiæ mores corrigeret, minatus est: postea verò furorem dissimulavit. At quoniam mater probè mariti animum noverat, filiæ amatori nunciavit, quam non esset regi fidendum, proinde sibi cavendum esse. Hali verò metuens ne quid sibi mali inferri posset, ipse de interficiendo rege cogitare cœpit, ac suæ conjurationis sibi socium adjungit, quem à pueris & fidum & maximè familiarem habuerat, eratque & ille quorundam peditum dux. Vbi jam utrique idem esset erga suum regem animus, nihil illi aliud quàm suæ conspirationis locum atque opportunitatem exspectabant. Rex contrà, sui instituti quantum poterat ansam quærens, Hali quodam festo die renunciari jussit, se finita concione cum eo deambulare velle: ac locum indicat in quo collecto satellitio eum interficere statuerat: posthæc templum adiit. Hali porrò non nihil mali suspicans, consodali indicat jam tempus adesse, quo, quicquid illis in animo erat, peragendum esset.

Id mox & aliis decem familiaribus exponunt, quod animo conceperant: ac ut res omnino secura atque rata evaderet, ingentem mox colligunt peditum copiam, quam postridie se in Asamurum missuros fingebant, ut si fugiendum esset, mox haberent in promptu, unde auxilium peterent. Postquam jam quisque probè armis instructus esset, ea ipsa hora templum adeunt, qua rex vix intraverat cum suis, ac se concionatori quam proxime junxerat. Templum auditoribus plenum, rex circum se suam habebat custodiam, quæ quoniam sciebant hos juvenes principi admodum notos atque familiares, noluerunt accessum illis impedire, nihil enim mali suspicabantur. Iuvenum igitur alter quasi salutaturus regem, à fronte sese obtulit: Hali verò, à tergo se ingerit, ac pugione transfodit: alter eodem momento gladio quoque regem transfixit, adeò miser ille animam cum multo sanguine exspiravit. Regii milites conjuratos apprehendere conati sunt, sed ab aliis viribus superati, tùm etiam eam esse populi conjurationem suspicati, fuga salutem sibi quæsierunt. Id quoque & alii omnes sequuti, ita ut soli remanserunt, qui hujus conjurationis fuerant autores. Hi etiam mox in publicum prodierunt, ac

populo

populo multis verbis persuaserunt, eam ob causam regem interfectum, quòd & sibi, & universo populo exitium fuerat machinatus. Cives plus satis creduli, hos duos in regnũ admiserunt: verùm non diu inter illos de regni imperio convenire potuit, quin mox variè huc atque illuc, nunc ab hoc, nunc ab illo coacta fuit illorum Respublica. Quare mercatores Lusitani, quorum maxima semper in ea civitate erat copia, suo regi rescripserunt, ut exercitum mox ad eam urbem mitteret: nam illi fore sperabant, ut facillimè minimoque negocio eam in suam redigeret deditionem. Rex verò nihil hoc nuncio commotus, nullas omnino colligere copias voluit, quàm prius à mercatoribus audivisset, interfecto civitatis rege, multa esse inter conjuratos dissidia. Tum etiam quòd hujusmodi pactum cum quodam alterius partis duce inierant, ut nihil ferè in devincendo oppido laboris insumendum esset. Illis enim arx quædam munitissima in ipso maris littore erat exstructa, qua in tutò illorum servarentur mercimonia. Persuaserant namque Lusitani, quòd dum magnus ille tumultus propter regem interfectum irrepserat inter cives, non procul abfuerat, quin & vita & bonis omnibus destituerentur.

tur. In hanc arcem bombardas, ac omnium generum bellica instrumenta intra olei vasa atque mercibus obvoluta devehi curaverunt: cives autem rerum ignari, nihil præter debitum pro mercibus tributum exegerunt. Postquam jam abundè sibi de machinis bellicis atque armis provisum viderunt Lusitani, omnibus modis ansam cum civibus pugnandi quærere cœperunt. Tandem eò res rediit, Servus quidam Lusitanus cùm carnes emeret, lanionem ad tantam concitavit iram, ut post multas lites, Lusitanus pugno læsus, lanionem gladio transfoderit, eumque humo stravit, ac mox arcem petiit quam mercatores occupare sciebat. Mox populus ad arma confugit: arcem eo omnes animo adeunt, ut hanc evertant, omnesque quotquot erant jugulent. At quæ tum erant paratæ bombardæ atque balistæ: in cives mirum in modum sævire cœperunt: quæ res multum terroris attulisse, nemo est qui dubitet. Ceciderunt primo hoc instanti plusquam centum & quinquaginta cives, non tamen propterea à bello destiterunt reliqui, quin arcem crebris indies oppugnationibus vexarent. Tandem à Portugalliæ rege auxiliares missæ sunt copiæ, bombardarum magna copia, peditum 5000. equitum

verò

verò 200. Quos ubi adventare cives viderunt, mox se in pedes conjecerunt, ac ad montem Benimegher confugerunt: neque illorum quisquam manere ausus fuit, præterquam qui exstruendæ arcis autor fuerat. Ita factum est, ut Lusitanorum exercitus minimo negocio eam sibi urbem occupaverit. Posthæc totius exercitus dux arcis conditorem ad se accersi jussit, illumque ad Portugalliæ Regem misit. Rex verò hunc cum aliquo satellitum numero Azafin remisit, atque totius circumjacentis regionis gubernatorem instituit. Lusitanus enim non illorum ritum noverat, neque quo pacto administranda esset illorum Respublica, didicerat. Subitò subsecuta est non civitatis modò, verum & totius regionis miseranda ruina. Nos aliquantò prolixiores hac in re ac æquum fuit, ut quid posset mulier, quidque mali secum adferrent dissidia, doceremus. Ego cùm hæc agerentur, annum agebam, ni fallor, decimum: anno verò ætatis decimoquarto jam dicto duci me loquutum fuisse memini. Hic cùm exercitu quingentorum equitum Lusitanorum, Arabum verò equitum plus 12000. Marocci Regem aggressus, Portugalliæ Regi totam eam recuperavit provinciam anno 920. uti in

nostro compendio fusius atque copiosius dicetur.

Conta Duccalæ oppidulum.

AB Azafi miliaribus plus minus viginti situm est, à Gotthis iis temporibus, quibus eam regionem occupabant, exstructum volunt: nunc autem deletum est prorsus: hujus tamen ager imperio quorundam Arabum paret, qui Duccalam inhabitant.

Tit ejusdem regionis civitas.

ANtiquissima hæc civitas ab Azemuro miliaribus ferè viginti quatuor sita est, ab Afris quondam in ripa Oceani condita. Spaciosos habet agros, qui frugum fertilitate non immeritò laudari debent. Hujus incolæ crassiori sunt ingenio atque infelici, neque hortorum, neque civilitatis ulla illis cura est. Vestitus aliquo modo ferendus: solent enim illi maximum semper habere cum Lusitanis commercium. Eo tempore quo subactum fuit Azemurum, hæc quoque civitas se in deditionem Regii ducis conjecit, exsolvitque Regi per aliquot annos tributum. Nostro tempore conatus est Fessæ Rex regioni Duccalæ subvenire, verùm ea re non fœliciter illi cedente, Christianum quendam, qui regi fuerat à thesauris, cum Iudæo suspendi jussit. Quos secum habebat socios, Fes-

sam

ſam adduxit; illiſque regiunculam quandam inhabitandam dedit, quæ incolis nuda erat, hæc à Feſſà 12. diſtabat miliaribus.

Elmedina Duccala urbs celeberrima.

ELmedina propemodum illius regionis caput, vilioribus quibuſdam ad regionis modum cincta muris. Incolæ quemadmodum ingenio, ita & veſtitu planè ſunt inculto: pannum gerunt qui apud illos confici conſuevit. Horum mulieres argentea habent ornamenta: viri validiſſimi, equorum magnam habent affluentiam. Hi à Feſſæ rege regno pulſi ſunt, eò quòd nonnullam hic de Luſitanis opinionem animo conceperat. Audierat enim quendam illius regionis ducem ſuis ſubditis conſilium dediſſe, ut Portugalliæ regi tributa exſolverent. Hunc ego miſerum nudis pedibus captivum abducere vidi: neque potui ſanè lachrimas tenere, cùm coactus non perfidia hæc fecerat. Duxerat enim vir bonus, multò ſatius eſſe Luſitano nonnihil cenſus exſolvere, quàm ſimul cum omnibus facultatibus vitam amittere. Hujus liberandi cauſa permulti proceres ſummam adhibuerunt diligentiam: tandem ingenti nummorum ſumma adnumerata, in priſtinam rediit libertatem. Pòſt verò remanſit ea urbs

urbs habitatoribus orba, idq; anno 921.

Centum putei Duccalæ oppidum.

EST in colle quodam qui ex Tyburtino est marmore oppidulum conditum, quod in suburbano multa habet antra, in quibus suum recondere frumentum solent: quod illic adeò integrum atque sanum servabatur, ut vel centum annis perdurare posset, nullo prorsus contracto fœtore, aut corruptione. A multitudine autem antrorum, puteorum formam referentium, is locus Centum putei appellari cœpit. Illius incolæ nullius aut exigui admodum sunt nominis, nullos præter Iudæos quosdam habent artifices. Cùm Fessæ Rex Elmadinæ inhabitatores in suam coëgisset regionem, conatus est & hos quoque illuc ducere: verùm illi loci mutationem recusantes, maluerunt ad Azafi ditionem confugere, quàm patriam deserere exoptatissimam. Id ubi ad Regem pervenit, mox id oppidulum depopulari jussit, in quo nihil præter frumentum, mel, & res quasdam minimi potuit invenire momenti.

Subeita ejusdem regionis oppidum.

SVbeita angustum est oppidulum in ripa fluminis Ommirabih exstructum à Meridie. Distat ab Elmadina miliaribus plus minus quadraginta, atque imperio

perio Arabum quorundam qui in Duccala habitant, parere dicunt. Frugum atque mellis maxima illis est affluentia: sed ea est illorum cùm ignorantia tum ignavia, ut neque hortum, neq; vineam ullam hîc quis reperire possit. Eo tempore quo devicta fuit Bulahuan, Rex Fessæ hos omnes in suam coëgit provinciam, illisque plagam quandam antea nunquam habitatam dedit, quæ Fessæ confinis erat: Subeita verò, deserta atque incolis vacua in hunc usq; diem remansit.

Temeracostum.

HAbet & Duccala angustissimum quoddam oppidulum ad flumen ferè Ommirabih, ab eodem exstructum qui Maroccum condiderat, unde & nomen sibi usurpasse creditur. Incolis ditissimum familias numerat plusquam quadringentas. Illud quondam sub Azemuris fuit, sed deleto à Lusitanis Azemuro, periit & hoc oppidulum, populus verò se Elmadinam contulit.

Terga.

SItum est ad ripam fluminis Ommirabih oppidulum, quod Terga illis appellari solet, ab Azemuro miliaribus plus minus triginta distat: maxima hîc populi confluentia, focos numerat circiter trecentos. Hæc quondam Duccalæ incolis paruit, sed exciso Azafite, Hali

qui in Lusitanos exercitum duxerat, per aliquot dies hoc oppidulum cum suo exercitu tenuit. Postea verò à Fessæ rege ejectus est, remansitque oppidulum desertum: adeò ut nihil ab eo tempore præter noctuas, ac hujusmodi aviculas in ea reperire potuisses.

Bulachuan.

EST & hoc oppidulum in ripa fluminis Ommirabih exstructum, familias supputat circiter quingentas: habuit olim incolas nobiles atque præclaros,& præsertim eo vico qui flumini adjacet, quique ad Marocci regnum ducit. In hac urbe egregium condiderunt hospitium, quod & multas habuit mansiones: hîc quotquot illac prætereunt peregrini, magnificè excipi solent, atque communi totius oppidi sumptu asymboli dimitti. Ditissimi hîc sunt incolæ, frugum atque pecudum opulentissimi. Nullus ferè civis,qui non centum possideat boum juga: horum præterea sunt qui duo milia,sunt & qui tria milia frugum mensurarum quotannis colligant: indeque Arabes tantum frumenti evehunt, quantum totius anni necessitatibus,satis esse putant. Anno 919. misit Fessæ rex fratrem, qui Duccalæ regionem & regeret & tueretur, qui cùm ad hoc oppidum pervenisset, à quibusdam

illi nunciatum eſt, principem Azemuri cum exercitu copioſo eo animo huc adventare, ut urbe exciſa, cives omnes captivos abduceret. Quare mox duos ad id oppidulum duces cum 2000. equitibus, ac 800. ſagittariis miſit. Eadem autem hora qua hi ad urbem venerunt, Luſitanos quoque milites cum 2000 Arabibus illuc appuliſſe ſenſerunt: à quibus, eò quòd militum numero eſſent multò inferiores, miſerè fuerunt trucidati, adeò ut ſagittariorum qui à Feſſa venerant vix duodecim ad montes proximos cùm equitibus confugere potuerint. Poſtea tamen Arabes ad prælium redierunt, ac interfectis ex Luſitanis pluſquam centum & quinquaginta equitibus, hoſtes in fugam redegerunt. Deinde regis frater Duccalam pervenit, ac tributa ſibi à populo exſolvi juſſit, pollicitus ſe ad extremum vitæ diem hoſtes repulſurum. Poſthæc viribus ſuperatus, coactus fuit Feſſam redire ad fratrem. Populus verò ubi vidit regis fratrem tributa recepiſſe, neque quicquam ipſius adventum illis profuiſſe, mox oppido relicto ad Tedletis promontorium confugerunt: timebant enim, ne ſi Luſitani quoque cum exercitu adventarent, multò majorem exigerent argenti ſummam, quam qui non ilico

ilico exſolverent, captivi abducerentur. His omnibus ipſe interfui, atque vidi ſtragem illam quam dixi ſagittariorum: ab his namque ad integrum ferè miliare aberam, eratque mihi equus velociſſimus. Tum temporis mihi Maroccum iter erat, miſſus à Feſſæ principe, ut Marocci regi atque Seripho indicarem, jam Duccalam mox venturum regis fratrem : proinde illi milites pararent, quò facilius Luſitanorum reſiſterent exercitui.

Azaamurum.

AZaamurum Duccalæ oppidum Afris conditoribus ad Oceani. littus eo ipſo loco, quo flumen Ommirabih initium habet, exſtructum: ab Elmadina miliaribus ex Meridie plus minus triginta diſtat. Spatioſum eſt atque ampliſſimum, habitatoribus copioſiſſimum, familias numerat circiter quinquies mille. Hanc perpetuò Luſitani mercatores inhabitant. Incolas habet civiles, habituque admodum ornatos. Populus in duas diviſus eſt partes, & tamen perpetua illis pax eſt. Frugum atque leguminum maxima illis provenit copia, etſi nihil quicquam horti præter ficus producant. Piſcium his tanta eſt affluentia, ut inde ſingulis annis aureorum aliquando ſexies mille, nonnunquam & ſepties

ſepties mille proventus redeat. Piſcandi autem tempus ab Octobri menſe, ad finem uſque Aprilis eſt. Solent piſces in ſartagine cum aliqua olei portione frigere, atque inde tantum pinguedinis colligunt, ut non facilè quis credere poſſit: hanc lychno penſili infundunt, non enim aliud habent huic rei aptum oleum. Huc ſemel in anno confluunt Luſitani, ac tantam piſcium copiam inde avehunt, ut illi jam dictam enumerent aureorum ſummam. Hinc factum eſt, quòd Portugalliæ Rex, ſpe prædæ allectus, non ſemel ad eos claſſes miſerit extructiſſimas: quarum prior, propter ducis imperitiam, in ipſo gurgite disjecta, ac propemodum omni ex parte ſubmerſa fuit. Poſthæc rex ducentarum navium claſſem expeditiſſ. miſit, qua conſpecta tantum intulit civibus terrorem, ut omnes in fugam ſint redacti, tanto cum portas ingredientium ſtrepitu atque turba, ut in ea civium pluſquam octuaginta fuerint interfecti. Venerat his in auxilium princeps quidam, qui, ut ſuæ ſaluti conſuleret, ſe ex alia urbis parte fune demiſit. Mox variè huc atque illuc diſperſi ſunt incolæ: hic nudis pedibus, ille eques fugit. Nec potuiſſes, ſcio, à lachrymis continere, ſi fœminas, ſi ſenes atque pueros capillis

N paſſis,

passis, nudisque pedibus fugere vidisses. At priusquam Christiani cum Iudæis aliquod sint prœlium auspicati, qui relicti erant à fuga cives, eo pacto sunt in gratiam recepti, ut Lusitanus nullis invitis portisque undique patentibus illarum rerum potiretur, quæ civitatis erant: proinde nulla præterea inferretur civibus injuria. Hunc in modum cœperunt Lusitani eam incolere regionem. Iudæi verò partim Salæ & partim Fessæ adierunt regnum. Nec puto aliam ob causam id illis à Deo Opt. Max. fuisse illatum, quàm propter horrendum illud Sodomitarum crimen, cui civium pars maxima tam fuit addicta, ut juvenem vix non corruptum à se dimitterent.

Merameris.

OPpidum est à Gothis in ipsa planicie exstructum, ab Azafi miliaribus ferè quatuordecim distat, focos habet circiter quadringentos: ager olei atque frumenti mire ferax est. Paruit olim imperio Azafitis principis, verùm postea à Lusitanis occupatum, incolis omnibus in fugam redactis, remansit per integrum fere annum habitatoribus vacuum. Sed inito tandem cum Lusitanis fœdere, ad solitum quisque rediit locum. Nunc de montibus quoque nonnulla

nulla annumerare lubet, quæ memoria non indigna videbuntur.

Mons Benimegher.

Benimegher mons est ab Azafite circiter 12. distans miliaribus, multos habet omnis generis artifices, quorum quilibet suas quoque habet Azafiti ædes. Loci tanta est fertilitas, idque olei præcipuè atque frumenti, ut non facile quis sibi persuadere possit. Paruit hic mons aliquandiu imperio principis Azafitis, verùm incolæ in fugam redacti, nullum habuerunt alium quo se reciperent locum, quàm ad montem Benimegher. Postmodum per aliquot annos Lusitanis tributa exsolvit, sed cùm illuc Fessæ Rex cum suo exercitu appulisset, quosdam secum Fessàm conduxit, reliqui Azafitem redierunt: quasvis enim injurias perferrè parati erant, quàm sub Christianorum degere imperio.

Mons Viridis.

Visendæ altitudinis hic mons est, initium habet ex Oriente ad flumen Ommirabih, extendit sese Occidentem versus ad colles usque Hasara illorum lingua dictos, separatque Duccalam ab aliqua Tedeletis parte. Est autem hic mons nemorosus atque asper, magnam producit glandium & pinuum copiam, nec non & ejus fructus quem Itali

vulgò Africanum appellitant. Innumeri in hoc monte heremitæ, non aliis vescuntur cibis, præterquam quos illis suppeditat locus sylvestris: absunt enim ab omni hominum commercio plusquam 25. miliaribus. Maximus hic fontium, maximus item ararum numerus, quæ omnes ad Mahumetanorum exstructæ sunt modum: reperias & passim multa ædificia ab Afris exstructa antiquissima. Ad hujus montis basim insignis visitur lacus, illi persimilis, qui à Romanis lacus Volsiniensis appellari consuevit. Infiniti in hoc reperiuntur pisces, anguillæ, lupi pisces, atque id genus alii, quos nunquam in Italia vidisse memini: sed nemo est qui in hoc lacu piscibus insidietur, quare non mirum, si tantus sit illorum numerus. Cùm quodam die Mahumetes Fessæ Rex illac ad Marocci regnum iter faceret, ad hunc lacum per totos octo dies suum exercitum sistere voluit. Hic quibusdam piscandi fecit copiam, inter quos nonnullos vidi, qui subucularum manicas atque collaria farciebant, ac circulis quibusdam distendebant, ut quoniam nihil aliud in promptu erat, retis loco illis esset, & tamen hoc modo multas captabant piscium myriades: illos taceo, qui retia habebant, quos multo plures

cepisse,

cepisse, nemo est qui dubitet. Atqui pisces uti mox dicemus, planè perturbati ad retia quasi coacti fuerunt. Nam Mahumetes 14000. equitum ex Arabia habebat, qui & multo majori numero camelos secum adduxerant: erant & equites hujus fratris numero plusquam 5000. cum infinito propemodum peditum exercitu: hos omnes lacum introire jussit, adeò ut vix tantum aquæ superesset, quantum camelorum siti satis esse potuit, quare non usque adeo mirum videbitur, si tanta intra casses reperta est piscium multitudo. In hujus lacus ora multæ reperiuntur arbores, quæ folia habent pinus foliis non admodum dissimilia, intra quorum ramos infiniti sunt turturum nidi, sic ut mira hîc sit hujusmodi avium vilitas. Postquam ad hunc lacum jam per octiduum latitasset Mahumetes, voluit montem visere, quem viridem jamjam diximus: nos cum maxima doctorum atque aulicorum copia illum sequuti sumus. Quotiescunque aram aliquam videret, exercitum illic paululum manere jussit, ac positis genibus supplex his orabat verbis: Tu scis Domine Deus meus, me non aliam ob causam huc venisse, quàm ut Duccalæ populum à tyrannide Arabum atque ab immaniss.

Christianis liberarem: quòd si institutum non rectum esse cognoveris, in me solum cadat peccati vindicta quæso: nihil enim mali qui me sequuntur meruerunt. Eo modo per totum illic remansimus diem: appetente verò nocte ad tentoria reversi sumus. Postridie Rex venationem parari jussit, mox canes atque falcones (erat horum magna semper penes Mahumetem copia) in promptu erant, ea venatio non aliud quàm anseres anatesque sylvestres, turtures atque alias id genus aves dedit. Sequenti verò die alia instructa est regis jussu venatio, cui canes venaticos, falcones atque aquilas interesse voluit: præda fuerunt lepores, cervi, hystrices, capreoli, lupi, coturnices atque ariones: adeò non fuit infelix ea venatio, cùm centum vix ante id tempus annis quisquam venatus fuerat. Postquam autem per aliquot dies hic commorati sumus, Rex cum exercitu Elmadinam Duccalæ oppidum profectus est, doctores omnes atque sacerdotes quos secum adduxerat, Fessam redire voluit. Me autem legatum cum aliquo militum numero, Maroccum misit: id anno evenit 921. Hegiræ, qui Christi fuit 1512.

Hasco-

Hascoræ regionis dilucida delineatio.

Regio hæc ab iis collibus ex Septentrione originem habet, qui Duccalæ regioni confines sunt, ad Occidentem solem eo flumine terminatur, quod ad Hadimmei montis radices præterfluit, Tensiftum antea appellavimus. In Occidente finitur flumine Quadehabid in Servi regione,quod flumen interstitium ponit inter Hascoram & Tedeletem. Duccalæ autem colles, Hascoram à mari Oceano dividunt. Hujus incolæ illis multis partibus civiliores sunt, qui in Duccala habitant. Magna hic olei est affluentia, nusquam major Maroccenorum copia, caprarum item greges complures,è quarum pilis pannum conficiunt atque ephippia. Huc omnes vicinæ regiones caprinas conferunt pelles, è quibus jam dictum conficitur corium. Plurimum his est cum Lusitanis commercii, telam enim hujusmodi coriis atque ephippiis commutant. Moneta illis eadem est quæ Duccalæ. solent ex hac regione Arabes oleum, aliaque illorum victui necessaria convehere. Nunc civitates omnes suo ordine enumeremus.

Elmadina Hascoræ oppidum.

Est Hascoræ oppidum quoddam quòd Elmadina ab incolis vocari so-

let in Atlantis dorso fabricata, focos habet aliquantò plures 2000. distat à Marocco Orientem versus nonaginta ferè passuum milibus, à Duccala verò circiter sexaginta. Hîc multos reperias coriarios, aliosque omnis generis artifices, mercatores Iudæos innumeros. cingitur id oppidum sylva, olivis atque juglandibus altissimis consita. Incolæ perpetuò ferè bello intestino vexantur, nec non & cum quodam oppidulo, quod quatuor hinc dissidet miliaribus continuas alunt inimicitias. Neque quisquam planiciem inter duas has urbes intrare audet (mancipiis tantum & fœminis demptis) nisi egregio satellitio securus: quare sibi quisque sagittarium habet, cui singulis mensibus decem aut duodecim exsolvere aureos tenetur, qui apud Italos sedecim æquivalent aureis. Reperiuntur & inter cives doctissimi quidam insignisque eruditionis viri, ex quibus judices creantur atque notarii. Quicquid exteri census exsolvunt, id quibusdam ad id destinatis quęstoribus ærariis enumerant, qui & eandem postea pecuniam in communem vertunt utilitatem. Arabibus pro iis possessionibus quas in ea planicie habent, nonnihil tributi exsolvere coguntur, verùm ea pecunia illis ab Arabibus ad decuplum aut

cò

eò plus redit. Ego cùm Marocco redirem, hac iter facere libuit, ubi à quodam Granatensi meo concive homine ditissimo splendidissimè exceptus fui, hic per octodecim annos sagittarium in his egerat regionibus. Et quanvis haberet ea civitas insigne quoddam hospitium, in quo mercatores omnes illac iter facientes ære alebantur publico, hic tamen nunquam id permisit, quin me cum novem aulicis, præter servos omnes quos nobiscum adduxeramus, humanissimè per totos tres dies exceperit, quibus alii cives nunc vitulos, nunc agnos, nonnunquam & gallinas offerebant. Ego verò cùm quodam die innumeras in ea civitate vidissem capellas, rogavi ex meo concive, quare non nobis capellam aliquam apponi jussisset: hic ille, id omnium abjectissimum atque vilissimum animal apud eos esse, respondit. Horum mulieres formosæ atque candidæ, adeò exteros non fastidiunt adolescentes, ut si quando id secreto fieri datur, horum concubitum non invito animo admittant.

Alemdinum.

JAm dicto oppido vicinum est illud quod Alemdin vulgò appellant, distat hinc Occidentem versus miliaribus quatuor, in valle, ac inter quatuor altissimos

 est

est exstructum montes,quare & loci mira est frigiditas. Incolas habet mercatores, artifices, atque nobiles, familias numerat plus minus 1000. Perpetuum huic cùm jam ante dicto oppido bellum gerebatur, verùm nostro tempore redactæ sunt duæ illæ civitates in Regis Fessæ deditionem, idque cujusdam mercatoris opera,uti mox dicemus. Mercator quidam Fessanus in hac civitate amicam habuit, quam propediem sibi in uxorem ducere decreverat, verùm ubi jam nuptiarum venisset dies, repperit amicam sibi à quodam urbis rectore præreptam, quæ res mirum in modum hujus excruciavit animum, etsi quantùm poterat ægritudinem celaret. Vbi jam ille ad Fessæ regem redisset, rara quædam atque pretiosissima illi obtulit munera, rogans ut sibi centum exhiberet sagittarios, trecentos equites ac pedites quadringentos: hos omnes se propriis stipendiis aliturum, nec non & jam dictum oppidum regis nomine occupaturum, è cujus proventibus septies mille aureos singulis annis missurum pollicitus est. Hæc Regi conditio placuit, & ne illiberalis videretur, noluit committere, ut mercator cuiquam præterquam sagittariis stipendium numeraret. MoxTedletis præfecto

man-

mandavit, ut mercatori equites atque pedites suppeditaret, tum ut adderentur & duo exercitus duces. Sic tandem Alemdinum ventum est, quam sex diebus obsidione cinxit. quibus transactis cives præfecto indicarunt, nolle se Fessæ regem sibi hostem, nedum quicquam sua causa mali ferre. Quare ille mendici habitu fugam tentare cœpit, sed agnitus ad mercatorem ductus, ab eodem in carcere asservatus fuit. Mox civitatis portæ apertæ, mercatorem cum exercitu intromiserunt, ac se illi regique Fessæ dediderunt. Puellæ parentes apud mercatorem præfecti vim in causa fuisse affirmaverunt, quò minus ille optata potitus erat amica. Illa verò ex præfecto relicta erat gravida, sed postquam hanc enixam intellexisset mercator, rursus ad illam animum adjecit, ac tandem in uxorem duxit. Captivus autem præfectus fornicationis reus à judicibus pronunciatur, ac eodem ipso die lapidibus obruitur. Remansit autem mercator duarum civitatum dux atque dominus, pacem inter eas firmissimam stabilivit, Regique Fessæ bona cum fide promissam quotannis numeravit pecuniam. Ego postea & oppidum illud ingressus, mercatorem principem probè novi. Eo ipso anno Fessà relicta itineri

neri me commisi, ut Constantinopolim venirem.

Tagodastum Hascoræ oppidum.

EXstructum est id oppidum in vertice excelsi cujusdam montis, habetque circum se & quatuor alios montes eximiæ altitudinis: inter hos & jam dictum oppidum multi sunt horti spaciosissimi atque amœnissimi, in quibus nullum desiderare fructum posses: hic mala aurea ita luxuriant, ut non facilè horum magnitudinem quis credere posset. Vineæ omnes in arborum ramos rejectæ, pergulas efficiunt elegantissimas: horum uvæ subrubræ, apud illos à magnitudine, ni fallor, ova gallinacea vocantur. Olei atque mellis optimi maxima apud hos est copia: mel autem quoddam candidum, quoddam flavum reperitur. Habet hoc oppidum multos fontes, qui in fluvium tandem conversi, quibusdam molis urbi vicinis aquam præbent. Innumeri hîc reperiuntur artifices, qui rebus tantùm necessariis sumptum exercent suum. Incolæ sic satis civiles, fœminæ formosissimæ, multoque argento ornatissimæ. Oleum ad vicinas urbes conferunt, quæ infra Atlantem sunt Meridiem versus: corium verò Fessam atque Mecnasam mittunt. Illorum planicies patet in longum

gum sex ferè passuum millibus: ager frugibus ferendis fœcundissimus, cogitur Arabibus nonnihil quotannis censu numerare. Habet id oppidum & suos judices atque sacerdotes, necnon & nobilium copiosam multitudinem. Ego, cùm hac quodam die fortasse iter esset, illius loci rectorem quendam inveni extremæ senectutis, qui jam senio visu captus erat. Hic ut à quibusdam intellexi, fortissimus atque validissimus in adolescentia vir fuerat, atque post multa alia præclarè ab eo gesta facinora, propria manu quatuor duces interfecerat ipsi populo infestissimos. Deinde tantum sua industria effecit, ut qui antea perpetuò inter se bellum gesserant, amicitia reddiderit conjunctissimos. Nihil hîc quicquam ab urbis rectoribus fit, quod ad Rempublicam attinet, nisi hujus id fiat consilio atque autoritate. Apud hunc senem cum octuaginta equitibus diverti, atque magnificè ab eo exceptus, quotidie è recenti venatione, recentes nobis apponi cibos jussit. Familiarissimè nobis omnes suos labores exposuit, quos in pace sarcienda sumpserat: neq; puto rem illi tam arcanam fuisse, quam nobis vir bonus ceu germanis, non explicaverit. In digressu symbolum pro me ac sociis numerare volui:

verùm

verùm homo ille liberalis id nullo modo permisit, quin se regi Fessæ addictissimum pronunciavit, non tamen illius causa hos sumptus fecisse affirmavit: verùm quicquid bonorum habebat, id sibi à parentibus ea lege legatum, ut in amicos omnes, notos, atque exteros illac iter facientes, munificum sese præberet atque liberalem: tum etsi non ea lex astringeret, tamen suum erga Deum amorem, sibique à Deo insitam liberalitatem id exigere dicebat. Quin & Dei Opt.Max.beneficio omnia optimè providentis, hoc ipso anno septem millia frumenti atque hordei modia collegisse se affirmabat: adeò ut plus satis & sibi & omnibus incolis proventuum esset. Tum & numerum tam ovium quam caprarum centum millia excedere dicebat, unde sibi lanam tantùm reservari jubebat, caseum enim & lac pastoribus relinquebat, nisi fortasse sibi aliqua inde butyri afferretur portio. Nemo hîc est qui caseum, butyrum, lac, aut hujusmodi quicquam habeat vænale, cùm omnes maximum habeant pecudum gregem. Coria verò, oleum, atque lanam ab ea civitate in circumjacentes devehunt nationes. Præterea & hoc addidit, si fortè, inquit, contingat Fessæ regem Duccala redeuntem nostram ingredi regionem,

nem, non permittam quin mox illi obvius eam, ac me totum illi ceu principi observantissimo dedam. Eo tandem modo ab hoc sene dimissus, non potui satis ignoti erga ignotum laudare humanitatem atque beneficentiam.

Elgiumuha.

IAm dicto oppido vicina est Elgiumuha, quod quinq; circiter passuum millibus ab eo distat. Nostro ævo in jugo excelsi montis exstructa, familias numerat plus minus quingentas, totidemque domos pagi habent, qui in eo monte inveniuntur. Innumeri hîc fontes: horti ubique amœnissimi, omnisque generis fructibus feracissimi. Iuglandes hîc maximæ atque altitudinis non vulgaris. Colles qui montem cingunt, campos habent hordeo uberrimos, neque hîc olivarum desiderabis copiam. Innumeri in hac urbe inveniuntur artifices, fabri, coriarii, & id genus alii. Et quoniam maxima apud hos ferri est fodina, calces conficiunt equinos. Quicquid autem ex eorum provenit labore, id ad externas devehunt nationes, in quibus ea desiderari putant: unde mancipia, glastum sylvestre, & quorundam animalium corium sibi conferunt, ex quo scuta construunt durissima belloque validissima: hæc tandem Fessam ad mercatum defe-

deferunt, quorum vice tela, pannus, aliaque illorum usui necessaria, mutuò succedunt. Est illud oppidum publicæ viæ adeò propinquum, ut pueri quotidie prætereuntes illac mercatores summè admirentur, idque præsertim, si inusitato incedant vestitu. Omnes hujus montis incolæ illius oppidi imperio atque consilio reguntur. Hujus conditores eos fuisse volunt, quos Tagodastum inhabitare antea diximus: idque hunc in modum id factum narrant: Cùm enim inter Tagodastenses nobiles orta esset dissensio, populus neque huic neque illi favere parti cupiens, Elgiumuha condiderunt, ac nobilibus Tagodastum reliquerunt inhabitandum: quò fit ut in nostra usque tempora hîc tantùm ignobiles, illic verò solùm nobiles inveniantur.

Bzo Hascoræ oppidum.

BZo oppidum antiquissimum in monte altissimo exstructum, à jam dicto Occidentem versus viginti distat miliaribus. hoc ad tria ferè passuum millia præterfluit fluvius, quem Servi nuncupavimus. Cives habet probos mercaturam exercentes, atque circa vestitum satis curiosos: ad eos qui deserta incolunt, pannum, oleum, atque corium transmittunt. Horum montes,

olivis,

olivis, frugibus, atque omnis generis fructibus luxuriant: solentque quotannis uvas desiccare, quæ colorem habent atque saporem non vulgarem. Ficus hîc ubique copiosa: juglandes verò tantæ altitudinis reperiuntur, ut in illarum summitate miluus sibi securè nidum construat: nemo enim est, qui eousque ascensu pertingere queat. Habet ea via, quæ ab hac urbe ad Servi fluvium ducit, hortos utrinque elegantissimos atque amœnissimos. In hac regione me fuisse memini, eo ipso tempore quo chrysomela, ficus, atque alii hujusmodi fructus maturi legebantur: ubi ab illius urbis sacerdote exceptus fui: hic non procul à templo quodam magnifico habitabat, quod fluviolus ille præterfluit, qui per forum quoque suum habet cursum.

Mons Tenueves.

Situs est hic mons è regione Hascoræ, ea Atlantis facie, quæ Meridiem respicit: incolas habet permultos, validissimos, armis gerendis tam equites quàm pedites aptissimos: ingens illic equorum exiguæ magnitudinis numerus. Plurimum in hoc monte glasti sylvestris atque hordei provenit: sed frumenti nę spica quidem, adeò ut non nisi hordeaceo vescantur pane. Nullum datur anni tempus, quo non nives hîc repe-

rias copiosas. Magnus item hîc nobilium atque magnatum numerus, qui imperio cujusdam parent principis. Huic satis largum numerant quotannis tributum, quo ille suos alat milites: continuum enim illi geritur bellum cum montis Tensitæ inhabitatoribus. Princeps mille fermè equites bello aptissimos habet, ac totidem semper hujus montis nobiles propriis alunt stipendiis. Sunt præterea & principi centum, partim sagittarii, partim sclopetarii, qui regem quovis euntem comitantur. Ego cùm hunc montem invisi, principem offendi, qui supra modum laudari ab omnibus gestiebat: cæterùm, quod ad liberalitatem, humanitatem, atque civilitatem spectabat, non puto facilè reperiri posse, qui cum hoc sit ullo modo conferendus. Linguam Arabicam etsi non intelligebat, tamen amabat unice: plurimumque inde voluptatis capiebat, si quis sententiam illi explicabat, quæ in illius laudem composita esset. Eo ipso tempore, quo meus avunculus à Fessæ rege ad Tombuti regem legatus missus erat, in cujus sodalitio ego quoque eram, cùm Daram regionem ingressi essemus (distat ea regio ab hoc principe centum ferè passuum milibus) protinus ille avunculi nomine audito, qui

qui insignis erat orator atque poëta elegantissimus, Daræ principi literas misit, quibus oravit, ut ille avunculo persuaderet, illumque ut per Tenuevem montem Tombutum proficisceretur, oraret: cupiebat enim hominem videre & alloqui. Avunculus autem id non decere affirmavit, ut qui à Rege legatus aliquò missus erat, principes longè à via distantes inviseret, ac sic sui principis seriora negocia in longum differret. Verùm ne videretur omnino non morigerus hujus principis animo, se nepotem illuc missurum pollicitus est, qui hominem salutet, ac suo nomine debitos exhibeat honores. Post hæc insignia quædam mihi dedit ad principem deferenda munera: stapedes inauratas artificiosissimè fabricatas, vigintiquinque, ni fallor, aureis emptas: calcaria duo elegantissima quindecim aureorum. Duos præterea funiculos holosericos, miro artificio filis aureis intertextos, quorum alter punicei erat coloris, alter cerulei. Insuper & librum elegantissimum, qui illustrium atque eximiæ sanctimoniæ Africanorum vitam enarrabat, cum quibusdam carminibus in laudem hujus principis compositis. His tandem rebus onustus, ego me itineri commisi: sumpsique mecum duos equites, qui

 me

me ad hunc montem proficiſcentem comitarentur: atque inter equitandum carmen quoddam in ejuſdem encomium compoſui. Vbi jam eò perventum eſſet, princeps regiam egreſſus venationi ſeſe paraverat cum ſummo nobilium apparatu. Qui poſtquam me adveniſſe intellexit, ad ſe accerſiri juſſit, ac poſt ſalutationem exhibitam, rogavit, quî ſe avunculus haberet: ego illum perbellè valere, ac principi ad omnia addictiſſimum reſpondi. Poſtea hoſpitium egregium parare, ac tantiſper ab itineris moleſtia conquieſcere jubet, donec à venatione redeat. Vbi verò multa jam nocte à venatu rediiſſet, continuo nos in regiam vocari juſſit: ubi poſtquam hominem honorificè quoad potui ſalutaſſem, munera ab avunculo miſſa obtuli: quæ, quantum conjicere potui, acceptiſſima fuerunt. Tandem & carmen ab avunculo compoſitum dedi; quod mox à quodam ſibi legi juſſit, quem à ſecretis habebat. Interea verò dum ille principi ſingulas explicaret voces atque ſententias, dictu mirum quantum ipſa facie alacritatis atque gaudii præ ſe ferebat. Abſoluto carmine continuò menſæ accumbit, ac me ſibi non modò convivam, verùm & proximum eſſe voluit. Diſcumbentibus appoſiti

ſunt

ſunt caſtores, ac tandem carnes vitulinæ aſſæ, atque elixæ, ſed pane in placentæ ferè modum fartæ. Allati ſunt præterea & alii permulti cibi, quorum non fuit facilè meminiſſe. Exacta autem cœna, cœpi principem his tandem alloqui verbis: Habes modò, mi domine, ea munuſcula, quæ avunculus tibi ad omnia paratiſſimus per me miſit, quò animi erga te promptitudinis fidem faceret, utque in tua memoria vel aliquis illi relinqueretur locus: ego verò, idem & ſororis filius & diſcipulus, nihil habeo præter verba, quod tibi ceu principi obſervantiſſimo offeram: accipe igitur & à me quod noſtrum in itinere potuit parere ingenium. His dictis cœpi illi & meum recitare carmen: hîc princeps ſumma animi alacritate me (qui jam annos ferè ſedecim natus eram) legentem auſcultavit, ac quicquid non probè intellexerat, id ſibi per interpretem exponi juſſit. Poſthæc à venatu fatigatus, cùm jam multam eſſe noctem intellexiſſet, nos omnes ſomno operam dare voluit. Poſtridie ſummo mane ad jentaculum vocari juſſit, quo lautiſſimo traducto, centum aureos numerari curavit, quos avunculo deferendos dedit, inſuper & tria addidit mancipia, quæ avunculum in itinere comitarentur.

 Mihi

Mihi verò, quinquaginta aureos & equum egregium dari jussit: utrique illorum qui mecum venerant, decem aureos dono dedit: avunculo autem renunciare jussit, illud quicquid erat exigui muneris, propter elegans in illius laudem compositum carmẽ exhibitum fuisse, non propter insignia illa quæ acceperat donaria: nam horum gratiæ relationem, in reditum à Tombuto differre se affirmavit, quò sui in illum animi significationem aliquam daret. Deinde per quendam qui illi à secretis erat, nobis viam commonstrari jussit: atque humanissimè salutatos, valere jussit: se eodem die in hostes incursionem facturum affirmans. Ab eo itaque digressus, ad avunculum sum profectus. Hæc ea de causa hoc loco subnectere libuit, quò & Africam etiam homines liberales & humanos habere doceremus.

Mons Tensita.

TEnsita Atlantis pars est, initium habens ex Occidente à jam dicto monte, vergitque Orientem versus ad montem usque Dedes, ad latus verò meridionale eo deserto clauditur, quod apud illos Dara appellari consuevit. Est autem hic mons multitudine hominum abundans, habetque castella plus minus quinquaginta, & creta crudis lapidibus exstru-

exſtructis muris circunſepta: & quia ad Meridiem vergit, ferè ſemper imbrium expers. Omnia autem ea caſtella ad Daran fluvium exſtructa, hæc per tria, illa verò per quatuor miliaria ab invicem diſtant. Potentiſſimus hujus regionis princeps equites numerat ferè mille & quingentos, pedites autem numero haud multò minori, quàm princeps ille, de quo modò ſumus loquuti. Et cùm inter hos maxima ſit conſanguinitas, nunquam tamen non poteſt alter quin in alterum bellum moveat atrociſſimum. Incredibile dictu, quàm ſit ille mons dactylis felix, incolæ partim agriculturam, partim mercaturam exercent. Hordeum illis ſumma provenit affluentia, verùm frumenti atque carnium tanta apud hos penuria eſt, ut nuſquam ferè major: non enim pecudes neque armenta ea alit regio. Ex hoc monte annuus proventus viginti millium aureorum ad principem redire ferunt: ſed illorum aureus duas tantùm tertias Italici æquivalet aurei. Maxima ſemper inceſſit inter hunc principem & Feſſæ regem familiaritas atq; conſuetudo, adeò ut frequentiſſimè alter alteri inſignia miſſitet donaria. Memini me cum primis inſigne ab hoc principe ad regem miſſum vidiſſe munus, quin-

quaginta nempe mancipia mascula & totidem fœminea ex Nigritarum regione collecta, decem eunuchos, duodecim camelos, unum camelopardalum, struciones decem, sedecim feles ex iis quæ excrementum odoriferum emittunt, tum & ejus excrementi libram unam, electri libram unam, ac ferè sexcenta coria animalis cujusdam quod apud illos Elamt appellatur, ex quibus clypeos sibi conficere solent, valetque quodlibet corium Fessæ aureis octo. Mancipiorum masculorum singula viginti aureis erant empta, fœminæ verò quindecim. Eunuchus aureos quadraginta æquivalebat, camelus quinquaginta, felis ducentos: musci jam dicti excrementi atque electri libra una, sexaginta apud hos emitur aureis. Mittebantur unà cum his quæ jam enumeravimus & alia permulta, quæ brevitatis caussa consultò hic omisimus. Ego, cùm hæc ad regem deferrentur donaria, unà præsens aderam: orator natione Nigrita fuit, corpore humili atque obeso, cæterùm idiomate atque moribus plusquam satis barbaris: hic Regi literas obtulit ineptiss. atque imperitissimè depictas, sed multò rudior atque ineptior ea fuit oratio, quam pro suo principe coram rege pronunciavit,
adeò

adeo ut rex ipse cum omnibus qui tum aderant, vix risum temperare valerent, quin cogebantur omnes os aut veste aut manu tegere, ne plus satis viderentur inciviles. Finita tamen oratione, Rex oratorem splendidissimè excipi jussit apud summi templi sacerdotem, apud quem per aliquot dies cum quatuordecim sociis, quos secum adduxerat, commoratus, tandem regis liberalitate asymbolus ad suum principem reversus est.

Mons Gogidema.

Est prædicto monti & alius quidam cõfinis, quem Gogidema nominant. hic ad Septentrionalem tantùm faciem incolas habet: ea vero pars quæ Meridiem respicit, habitatoribus omnino vacua est: cujus rei hanc rationem esse affirmant, quod cum Marocci Rex Abrahamus ab Elmadi discipulo prostratus regnoque pulsus esset, ad hunc montem confugerit. Incolæ Regis excidio commoti, omnibus modis (sinistro tamen Marte) illi auxilio venire studuerunt: Quod ubi rescivit Elmadi discipulus, in hos maximo exercitu, maximaque animi furia commotus, omnes illorum mansiones atque pagos incendio delevit, habitatores partim in fugam egit, partim interfecit. Ea vero facie quæ

incolas habet, vilissimos tantùm, pānnosos atque abjectissimos homines reperias: hi olei atque hordei exercent mercaturam: neque hîc aliud præter hordeum præterque olivas provenit. Satis magna apud hos caprarum & mularum copia est, verùm mulæ & equi exiguæ admodum sunt magnitudinis. Hujus montis cùm situs tum qualitas prohibet, quò minus habitatores libertatem obtineant.

Teseuon.

TEseuon duo sunt montes contigui, habentq; à supradicto ex Occidente initium, finem verò in monte Tagodasto. Incolæ paupertate summa premuntur: nihil enim illorum agris præter hordeum & millium provenit. Ex hoc monte scaturit flumen quoddam, quod inde per campos fluit amœnissimos. Sed quia hi montani nunquam in campos illos descendunt, hinc fit, quòd illud flumen ab Arabibus tantummodo occupetur. De his hoc loco satis dictum est, nunc ad Tedletis descriptionem veniamus.

Tedletis Regionis descriptio.

TEdles regio non usque adeo ampla, principium habet à flumine Servi, idque ex Occidente, finitur autem ad fluvium Ommirabih, hoc est ad caput

jam

jam dicti fluvii: ex Meridie Atlante terminatur, ex Septentrione autem eo loco finem habet, ubi Servi in fluvium Ommirabih prolabitur. Est ferè hæc regio figura triangulari: nascuntur enim duo hæc flumina ex Atlante, fluuntque Septentrioné versus, paulatim sese astringentia, donec in unum confluant.

Tefza Tedletis oppidum.

TEfza totius Tedletis celeberrimum oppidum, ab Africanis in Atlantis costa conditum, ab ipsa planicie quingentis circa passuum milibus situm est. Hujus murus ex Tyburtino marmore exstructus, qui illorum idiomate Tefza appellari solet, hinc & oppidum sibi nomen sumpsisse asserunt. Hanc ditissimorum omnis generis mercatorum turba maxima inhabitat: ducentæ ferè hic reperiuntur Iudæorum, mercaturam variaque vitæ munera exercentium familiæ. neque hic desiderabis exterorum copiosam affluentiam, qui inde chlamydes cum cucullis auferunt inconsutas & nigras, Ilbernus vulgò nominant: harum non tam in Italia, quàm in Hispania copiosus est numerus. Nulla ferè Fessæ mercatura est, quæ non in hoc oppido reperiatur: quòd si quis mercator velit suas merces in alias commutare, facilius extrudit: indigenis enim mul-

multæ ſunt merces, veluti mancipia, equi, glaſtum, tergora, atque id genus mercimonia: quæ quidem ſi non niſi prompta pecunia diſtrahere velint, tum vero æquum valorem nō adipiſcuntur. Nummum habent tantùm aureum, neque imagine, neque ulla inſcriptione inſignitum: veſtitus ſatis cultus atque ornatus: mulieres forma moribusq; præcellentes. Multa hoc in oppido reperiuntur templa, multi ſacerdotes atque judices, fuitque optima ſemper inter illos Reſpublica, ſed in pejus ſemper degenerantibus rebus, varia poſtmodum ſuborta diſſidia atque bella, adeo quod quidam hinc expulſi ad Feſſæ regem venerunt, ſupplicesque rogaverunt ut illos alicujus ſatellitii auxilio in patriam reſtitueret, ea lege ut illi feliciter pacatis omnibus, regi id oppidum in manus traderent. Conditio placuit, Rex mille equites expeditiſſimos mox ad hanc rem peragendam in promptu habuit, his inſuper & quingentos ſagittarios atque ducentos ſclopetarios equites addidit. Præterea quibuſdam Arabibus (Zuair vulgo dictis, hi equitum quatuor ferè milia ſub ſe habent) reſcripſit, ut ſi fortaſſe eorum auxilio opus eſſet, mox illi cum ſuis copiis ſuppetias ferrent. Huic exercitui rex quendam ducem præfecit ſtre-

ſtrenuiſſimum, quem Ezzeranghi dicebant. ille mox ubi jam ſua tentoria oppido vicina fixiſſet, cœpit oppugnationē cum oppidanis conferre. Verùm ubi res ſummis viribus attentata eſſet, civium animi armis belloq; paratiſſimi exterorum conatū facilè reddiderunt irritum. huic quoque acceſſit, quod vicini Arabes Benigebir appellati, oppido cum 5000 equitum exercitu ſubſidio veniebant. Quod ubi Feſſæ dux animadvertiſſet, continuò obſidione ſoluta in adventantes ſubito irruit Arabes: quibus poſt triduum fuſis, ille tuto ſe rurſus ad obſidionem recepit. cives ubi omnem ſibi ab Arabibus ſpem ademptam viderent, legatis cum hoſte pacem attentare ſerio cœperunt, quam ut faciliusimpetrarent, omnes ſe ſumptus reſtituturos, quos Rex in hanc expeditionem inſumpſerat, deinde & ſingulis annis pluſquā decies mille aureos miſſuros polliciti ſunt, ea tamen lege, ut illi in quorum gratiam Rex milites miſerat, oppidum ingreſſi, ab omni Reipublicæ regimine ſecluderentur. Illi vero, poſtquam conditiones intellexerunt, ducem his verbis ſunt aggreſſi: Si tuo præſidio contingat nos in priſtinam redire dignitatem atq; ſtatum, aureos numerabimus pluſquam 100000. neque eſt quod quiſquam inju-
riam

riam ſibi aut vim ullam illatam iri formidet, neminem enim ne minimum quidem detrimenti à nobis paſſurum certiſſimùm pollicemur: quin ab adverſariis tantum reditus bonorum noſtrorum exigemus, quæ per tres annos continuos invitis legibus ſibi uſurpaverunt. excreſcet autem pecunia ad ſummam uſque 30000 aureorum, quos tibi in ſolidum pro omnibus noſtro nomine inſumptis laboribus, vel lubentiſſimè perſolvemus. dehinc & reditus hujus regionis ad te quoque redibunt, qui aureos circiter 20000 producunt. præterea corradentur tibi ex Iudæorum tributo aureorum decem millia. His itaque præfatis, totius exercitus dux civibus renunciari jubet, Feſſæ regem his qui ſecum venerant ſanctiſſimè promiſiſſe, ſe illis nunquam defecturum, donec ad optata pervenerint: quare illos regere malebat, quàm qui jam adhuc oppidum illud occupabant, idque multas ob cauſſas: quocirca, inquit, ſi in Regis deditionem vos concedere ſtatuiſtis, nihil quicquam mali vobis eventurum habetote: ſin autem ad extremum lubet veſtra iſthac perſiſtere pertinacia, extremum à vobis teruncium exacturum regem certiſſimum ſcitote. Hæc ubi populus intellexiſſet, ſubito in

varias

varias ſcindi cœpit partes: erant enim qui Regi per omnia favebant, alii perpetuum gerere bellum, quàm regem admittere malebant: adeo ut jurgiis, rixis, atque diſſidiis tota urbs mirum in modum adimpleretur. quod tandem per exploratores ad obſidionis ducem perventum eſt, qui mox dimidium ſui exercitus ad arma vocari juſſit: ac illorum opera trium horarum ſpatio urbe potitus eſt, idque vel abſque minima ſuorum ſtrage. nam qui ex oppidanis regi favebant, intus portas ſuis munimentis nudabant, idem agebant foris & illi, qui obſidionem jam per aliquot dies tenuerant, neque quiſquam illorum reſiſtebat conatui, idque fortaſſe propter inteſtina illa quæ jam diximus bella. Tandem Feſſani exercitus dux, urbem ingreſſus, regis ſigna in foro atque in mœnibus attollere juſſit, equites totam circumagere urbem voluit, ne quis civium hinc aufugere poſſet: deinde militibus per prȩconem nunciari præcepit, ut ſi quis vel minimam civibus inferret injuriam, continuò capite plecteretur. Mox omnes alterius factionis duces ad ſe captivos adduci imperavit, quibus tantiſper carceres minatus eſt, donec Regi abundè, quicquid in illo exercitu conſumptum erat, ſatisfactum eſſet:

ſum-

ſumma autem ad duodecim aureorum millia accreverat, quam ilico captivorum uxores atque cognati annumeraverunt. Necdum tamen illis libertas eſt conceſſa: nam illi in quorum gratiam Rex milites miſerat, omnia ſibi reſtituta volebant, quæ per aliquot annos ſibi invitis legibus adempta affirmabant. Aſſervati igitur captivi in proximum diem, quo ſummo mane utrimque producti ſunt oratores atque cauſidici, qui coram judice atq; duce diſſidia finirent. Verùm poſt prolixam admodum inter eos diſceptationem, nihil omnino convenire potuit, quin dux tædio affectus ſe ad cœnam contulit. Poſthæc captivos ſibi adduci jubet, ac debitum ut exſolvant argentum hortatur, ni malint ad Feſſæ regem deduci, qui duplum (inquit ille) aut eo plus ſibi exacturus eſt. His itaque verbis attoniti, uxoribus reſcribunt, ut alicunde eas corradere pecunias velint, alioqui de ſe actum eſſe. Octo poſthæc diebus, mulieres cùm aliquot aureis annulis, armillas, aliaq; id genus ornamenta attulerunt, quæ 28000 aureis æquivalebant: hæc enim dare pro maritorum liberatione, quàm quibus pollerent divitiis oſtentare, malebant; quaſi exhauſtis pecuniis coactæ fuiſſent, mundum adferre muliebrem. Vbi igitur

tur & Regi & aliis civibus abundè satisfactum esset, adeò ut nihil obesse videbatur quò minus illi liberarentur captivi, illos in hunc Dux alloquutus est modum: Ego, Domini mei, Regi omnia significavi, quæ hic acta sunt, quod tamen me malè habet: nam ego vos nullo modo dimittere auderem, ni prius id mihi regiis fuerit concessum literis. Atqui vos bono esse animo velim, quia quandoquidem cuique quod suum erat, bona fide reddidistis, nemini dubium, quin vos propediem in pristinam restituat libertatem. Hac eadem nocte dux quendam ad se vocavit, cujus sæpenumero consilio feliciter usus fuerat, ac quo pacto plures pecunias ex iisdem extorquere posset, rogat.: adeò ut culpa tamen atque perfidia carere videretur. Ad quod ille: Finge te à Rege literis ad hoc coactum, ut illos ad unum omnes capite trunces: verũ misericordia commotum, non posse tantum facinus perpetrare in innoxios: cæterùm te illos Fessam missurum, quò Rex pro arbitrio aut puniat aut condonet. Fictæ igitur sunt tanquam à Rege missæ literæ, quas dux postridie quadraginta duobus illis (tot enim erant captivi) flebili voce ostēdit. Sinistrum de vobis nuncium (inquit) ad Regē pervenit, amici mei, vos nescio

quid conſpirationis in animo habuiſſe: quapropter his literis quam arctiſſimè injungit, ut vobis omnibus enſe caput auferam: id autem etſi animo maximè invito, tamen principi mos gerendus eſt mihi, niſi meipſum quoque perditum iri malim. Quibus intellectis cœperunt miſeri multis lachrymis ducis implorare miſericordiam. Ille etiam lachrymas ſimulans: Quandoquidem, inquit, nihil jam melius occurrit, quod eligamus, ego vos cum aliquo equitum numero ad Regem mittam, cujus fortaſſis aliquo modo iram mitigare poteritis. Hîc captivi illi multò quam antea triſtiores effecti, ſe diis atq; ducis benignitati commendare, multoq; cum luctu illius implorare clementiam cœperunt. Continuò intervenit alius quidam, qui ut aliquam inter ſe auri ſummam invenirent, hortatus eſt, quæ fortè Regis animum flecteret: ducemque captivorum nomine orare videbatur, ut & ille apud Regem literis quantum poſſet efficere vellet. Idem omnes una voce captivi agebant, ad Regem ſe bonam auri vim miſſuros, nec non & ducem ampliſſimis donis ſalutaturos pollicebantur. Hîc ille, quaſi conditio non uſque adeò placuiſſet, tandem quantum auri ad Regem mittere ſtatuiſſent, rogat; hic au-

reos 1000. ille 500. alius verò 800. numeraturum promittit. At quasi hoc parum fuisset, finxit dux nolle se Regi tantillum renunciare: sed præstabit, inquit, vos ipsos Regem adire, futurum forsitan ut melius quàm speratis cum illo agatis. Illi autem metuentes ne si Regem adirent, malè secum ageretur, multò quam antea feruentius instare atque rogare, ut ipse quantum posset, illorum consuleret saluti. Quare dux tandem tanquam precibus victus, in hunc illos alloquitur modum: Vos hîc quadraginta duo nobiles atq; ditissimi, si mihi singuli duo aureorum millia pollicemini, vestro omnium nomine id Regi indicabo, speroque me hoc pacto persuasurum: quòd si ea conditio non arriserit, ego vos ilico in Regis aulam relegabo. Conditionem omnes accipiunt, ea tamen lege, ut quisque pro facultatum ratione numeraret, atque ut numerandi tempus in quindecim produceretur dies. Duodecimo die, finxit à Rege missas literas, quibus significabatur, regem ducis gratia erga captivos mitiorem redditum. Decimoquinto die numerata sunt duci octuaginta quatuor aureorum millia: neque potuit ille satis mirari tantam auri vim in tam angusto oppidulo, inter 42. tam subitò reperiri

potuisse. Pòst suo Regi quid actum esset rescripsit, atque quid de auro agendum sit rogavit. Rex statim cum duobus qui ei erant à secretis, centum equites misit, qui aurum adferant. Qui libertati erant restituti, duci equos, mancipia, muscum, aliaque id genus munera miserunt aureis plusquam 2000 empta: gratiasque egerunt pro recuperata salute maximas: illud rogantes, ut quicquid erat muneris æqui bonique consuleret: nam nisi exhaustę omnino pecuniæ fuissent, multò sumptuosiora se daturos affirmaverunt. Paruit igitur ab eo tempore ea regio Fessæ Regi, nec non & imperio jam dicti ducis (Ezzeranghi vocabant) donec à quibusdam Arabibus proditoribus interfectus est. Recipit & in hunc usque diem Rex ab ea civitate aureorũ 20000 singulis annis proventum. In hac narratione aliquantulo quam par erat prolixior fui, id eò fortassè, quòd his ego omnibus interfuerim, bonamque navaverim operam ut cives liberarentur: neque me unquam memini majorem vidissè auri cumulum, quam qui his astutia ademptus fuit. Imò ne ipse Rex quidem unquam tantum uno tempore auri penes se habuit: quamvis enim quotannis 30000 aureos recipiat, nunquam tamen tantum potuit uno momento

mento

mento colligere cumulum: id quod & de hujus patre affirmant non pauci. Gesta sunt hæc an. 915. Christi verò MDVI. Nunc mihi hoc loco perpende, quid humana possit in extorquendis pecuniis efficere industria. Miratus est Rex hanc auri summam, sed multò magis postea cujusdam Iudæi miratus opes, qui solus plus exoluit, quam omnes antea enumerati cives. fuitque hujus opulentia in causa, ut Rex à Iudæis collationem 50000 aureorum exegerit, eò quòd ejus hostibus nonnihil favisse dicebantur. Ego ipse illum sum comitatus, qui Regis nomine aureos à Iudæis recepit.

Efza Tedletis oppidum.

A Tefza duobus passuum millibus situm est, familias habet ferè sexcentas in colliculo ad Atlantis radices sito, constructum. Multos hîc Mauros atque Iudæos reperias, qui bernussi conficiunt. Incolæ aut alicui artificio, aut agriculturæ sunt addicti, parentque Tefzanitarum imperio. Horum fœminæ lanificio sunt præcellentes, adeò ut eas plus lucrari dicant, quàm ejusdem oppidi viros. Inter id oppidum & Tefzam præterfluit fluviolus quidam, Derne incolæ vocant, nascitur autem ex Atlante, ac per illius regionis campos fluens, tandem in Ommirabih delabitur. Habes ex

cent campi, vineis ac hortis spaciosis sunt amœnissimi, provenitq; illis tanta fructuum copia, ut in foro nullos omnino fructus reperias. Horum mulieres albissimæ, & quia pinguiores acceptissimæ, multoque argento ornatæ incedunt: oculi atque capilli subnigri. Incolæ morosi plus satis, nunquam regis (qui Tedletis sibi devicerat reliquas civitates) imperio parere voluerunt: quin duce quodam mille equites collegêre, quibus ita regio sese opposuerunt exercitui, ut non semel illi periculum fuerit, ne non quod partum erat, rursus amitteret. Posthæc Rex unà cum fratre auxiliares suo Duci copias misit, verùm ille quoque infausto pugnavit Marte. Tandem ubi bellum in totum triennium protraxissent, hujus civitatis dux à quodam Iudæo regis jussu veneno necatus est: sic tandem hanc sibi quoque Rex provinciam nactus est, anno Hegiræ 921.

Eithiad.

Oppidulum hoc in quodam Atlantis colliculo ab Africanis exstructum, familias numerat plus minus trecentas. Ex montis tantùm parte muros habet, nam ea facies quæ planiciem respicit, tam est rupibus munita, ut muro nequaquam egere videatur. A Cithiteba

miliaribus circiter 12 distat. Templum hic angustum tamen ornatissimum est, quod circum se rivulum habet ad fluminis ferè modum. Incolæ ditissimi atque nobiles, frequentissima illis mercatorum tam incolarum quàm exterorum semper est copia. Qui hic habitant Iudæi, partim artem, partim mercaturam exercent. Innumeri hic fontes, qui per montis rupes erumpentes in fluviolum oppido suppositum delabuntur. Ex utraque fluvii parte horti reperiuntur uvis, ficubus atque juglandibus fœlicissimi. Costæ item hujus colliculi olivis sunt feracissimæ. Mulieres non minorem habent formæ quàm civilitatis portionem, multo ornatæ sunt argento, annulos tum digitis tum brachiis addunt elegantissimos. Campus illis omnis generis frugibus, collis autem hordeo atque capellis aptissimus est. Nostro ævo sibi Raoman Benguihazzan id oppidulum usurpavit, ac ad extremum usque vitæ diem eo potitus est. Ego quoque ab hujus regionis sacerdote hospitio exceptus fui, anno 921.

Seggeme Tedletis mons.

ETsi Meridiem respicit hic mons, tamen inter Tedletis montes adnumerari volunt. Initium habet ex Occidente à monte Tesavonio, extenditur autem

tem Orientem versus ad montem Magranum, unde & Ommirabih fluvius notissimus suum habere exordium dicitur. Meridies illum Dedete monte terminat. Hujus accolas à Zanagatibus genus traxisse volunt: habiles sunt, alacres, animosi, belloque valentissimi. Illorum arma sunt jacula, gladii incurvi atque pugiones. Mira illis quoque in mittendis saxis dexteritas atque vis est. Continuum illis cum Tedletis incolis bellum geritur, adeò ut mercatoribus illac transire non liceat, nisi fide publica interposita, maximoque pecuniarum dispendio. Adeò non voluptariæ illorum sunt mansiones, ut ternę interdum aut quaternæ in unam sint constrictæ domus. Caprarum hic maxima est copia, nec non & mulorum asini staturam vix excedentium, hi pabulum sibi iis in nemoribus quærunt, fitque sæpenumero ut à leonibus dilanientur. Nulli unquam voluerunt parere principi, adeò enim scabrosus atque difficilis mons est, ut inexpugnabilis ferè videatur. Nostro tempore conatus est dux ille qui Tedletis sibi oppida devicerat, & in hos quoq; movere arma. Quod ubi montani animadvertunt, collecto copiosissimo exercitu, se in quodā montis loco condunt, quà mox transituros hostes sciebant.

Poſtquam verò vidiſſent equos omnes montem aſcendiſſe, ſubitò ex inſidiis irrumpentes ſe in hoſtes conjiciunt. Bellum non admodum prolixum fuit, verùm pluſquam ſatis cruentum: ducis namque exercitus montanorum vim ferre non potuit, neque aſcendere, neque deſcendere dabatur: quare cum hoſte cominus ad extremum vitæ ſpiritum dimicandum erat. Multi unà cum equis à rupibus diſiecti, animam cadendo exſpiraverunt: reliqui aut capti, aut interfecti ſunt, adeò ut quenquam vix ſalvum inde aufugiſſe crediderim. Captivi autẽ omnium miſerrimi fuerunt: nam cùm viri captivos interficere nollent, eos uxoribus dilaniandos dederunt, quę miſeros non aliter ac ſi beluæ fuiſſent, crudeliſſimo affecerunt mortis ſupplicio. Ab eo tempore nullum omnino habuerunt cum Tedletanis commercium, neque etiam illorum opera magnoperè egere videntur: magnam enim habet ille locus hordei, pecudum, atque fontium copiam: niſi quod fortaſſe ab omni mercatura excludantur.

Magranus mons.

ALiquanto ultra jamdictum montem ſitus eſt Magranus, qui ex Meridie Farclam regionem deſerto confinem reſpicit: ex Occidente initium ferè ſu-

mit

mit à Seggeme, in Oriente verò ad radices Dedetis finem habet. Perpetuis cooperitur nivibus, incolæ pecudibus atque armentis opulentiſſimi, adeò ut non uno poſſint manere loco. Domos ſibi ex quarundam arborum cortice conſtruunt, quibus tectum ex perticis gracilioribus compoſitum addunt: trabes hujuſmodi ſunt circuli, è quibus ciſtarum cooperculum, quas ſecum mulieres Italæ in muli dorſo gerunt, cum aliquò proficiſcuntur. Integra illis hunc in modum domus quibuſdam circumfertur mulis, donec locum aptum invenerint: quem ubi nacti ſunt, in eo domos figunt, ac cum tota familia tantum temporis remanent, quantum gramen illis ſufficere poteſt. Vernis tamen temporibus fixas ſibi ſervant manſiones, ſtabula componunt admodum humilia, quibus tectum ex frondibus confertum addunt, atque in iis armenta noctu ſervantur: & ne frigus illis impenſe noceat, ignem ſtabulo propinquum conſtruunt maximum: fit autem ſæpenumero, ut ignis ventis agitatus ſtabulum invadat, adeò ut niſi pecus fuga ſaluti conſuleret, in maximo eſſet vitæ periculo: quemadmodum igitur nullos habent domus parietes, ſic neque ſtabula. Maximo indies à leonibus

nibus atque lupis afficiuntur incommodo. Vestitus atque ritus illis omnino iidem sunt cum iis,quos prædictũ montem occupare antea diximus, nisi quòd hi domos ligneas, illi verò lapideas sibi habeant. Fuimus & nos in hac regione anno 917. cum Dara Fessam rediremus.

Dedetis montis descriptio.

EXcelsus atque frigidissimus hic mons fontes habet quamplurimos, totus nemorosus. à Magrano initium sumit ex Occidente, finiturque non procul à monte Adesano: in Meridie Todgæ campis confinis est. patet autem in longum octuaginta ferè passuum millibus. In hujus montis summitate antiquissima fuit fabricata civitas, cujus propter ruinam rara tantùm hodie visuntur monumenta: muri nempe ex candidis lapidibus,in quibus quasdam inscriptiones videre licet, quas nec incolæ intelligere possunt. Permulti adhuc in ea perstant sententia, ut illam à Romanis conditam arbitrentur: verùm ego nullum unquam rerum Africanarum historiographum inveni, qui illud affirmet, aut qui de ea civitate scribat. Nisi quòd Serif Essacalli in quodam suarum historiarum libro Tedsi mentionem faciat, quam Segelmessæ atque Daretæ confinem scribit: sed non indicat, sit ne in

Dede-

Dedete monte fabricata nec ne. Nos tamen eandem esse judicamus: nam in ea regione non alia quàm hæc reperiri civitas potest. Incolæ, ut verum fatear, vilissimi sunt: horum pars maxima antra inhabitant: illorum cibus hordeum est atque Elhasid, hoc est hordei farina aqua cum sale elixa, uti antea diximus, cùm Heæ regiones describeremus: nam nihil hic omnino præter hordeum reperiri potest. Maxima illis caprarum atque asinorum copia: antra autē in quibus pecudes servare solent, nitro mirū in modum sunt referta: adeò ut non dubitem si hic mons Italię vicinus esset, quin singulis annis inde plus quā 25000 aureorum proventus colligeretur. Verū tanta est illorum cùm ignavia tum inscitia, ut ad quid nitrū conducat prorsus ignorent. Tantam illi in vestibus præ se ferunt ignaviam, vt plusquam dimidia corporis pars nuda remaneat. Mansiones habent admodū deformes, multoq; caprarum numero fœtidas. Toto hoc monte neque castellum, neq; oppidum invenias muris cinctum: si quando domunculam exstruere velint, lapides tantū lapidibus sine aliqua calce superimponunt, tectum autem ex rudere conficiunt, quod & in quibusdam locis Sisæ atq; Fabriani videre licet: reliqui ut jam

dixi-

diximus, antra inhabitant, neque unquam me majorem vidisse pulicum copiam memini, quàm apud hos. Sunt præterea & proditores, furtis, rapinis nec non & rixis addictissimi, ita ut vel minimo commoti verbulo, non rixentur modò, verùm & se mutuo interficiant. Neque Iudicem, neque sacerdotem, neque alicujus probitatis rectorem habent. Nullus hic mercator reperiri potest: nam cùm incolæ perpetuum agant ocium, nec operæ quicquam inter illos fit, nihil mercatoribus est negotii. Quòd si quis merces per illorum regionem devehere studuerit, nisi ab illorum duce fide publica sit munitus, ei periculum est, ne bonis omnibus spolietur. Si verò merces illorum non videantur convenire necessitatibus, harũ partem quartam pro tributo sibi exigunt. Horum mulieres sordidissimæ, multoque quàm viri pannosiores. Illarum conditionem asinorum posthabendam dixeris, adeò perpetuis sunt laboribus impeditæ: atque ut semel dicam, nullus fuit in tota Africa locus qui magis me tædio affecit: tamen illac mihi iter necessario fuit, dum cujusdam jussu Marocco Segelmessam proficiscerer, anno 918.

LIBER

LIBER TERTIUS.

Fessæ exactissima delineatio.

FESSAE regnum in Occidente à flumine Ommirabih initium ducit, finitur autem in Oriente Milvio flumine: Septentrio Fessam partim mari Oceano, partim Mediterraneo claudit. Dividitur autem Fessa in septem regiones: Temesnen, Fessæ tractum, Asgaram, Elhabetum, Errifam, Garetum, & Elchausum: habuitq; quondam harum quælibet suum ducem: neque semper Fessa regiam habuit sedem, sed à quodam Apostata exstructum, remansit ibi hujus posteritas annis ferè centum & quinquaginta. Huic successit Marinorum familia, quæ omnium prima Fessæ regni dedit nomen, suasque hic fixit sedes, idque rationibus quibusdam, quas in eo libello, quem de rebus Mahumetanis scripsimus, copiosius enarrabimus. nunc singulas partes suo ordine, summo quoad fieri poterit compendio, perstringamus.

Temesna Fessæ regio.

IN Occidente initium habet à flumine Ommirabih, finiturq; Orientem versus Buragrago fluvio: Meridies hanc regio-

regionem Atlante, Septentrio autem mari Oceano claudit. Perpetua est planicies, patetq; in longum ex Occidente Orientem versus octuaginta ferè passuum millibus, ab Atlante autem ad Oceanum usque sexaginta circiter numerantur miliaria. Fuit ferè semper hæc regio totius Africæ caput. habuit namque oppida plus minus quadraginta; castella verò, trecenta; quæ incolas omnis generis Barbaros habuit. Anno Hegiræ trecensimo vigesimo tertio, à tributo liberata fuit à quodam concionatore hæretico, Chemin Mennal filium vocabant. Hic populo Fessano nullum principi neque tributum neque honorem exhibendum persuasit, quòd homo esset plus satis iniquus: tum etiam se prophetam professus est: quare mox non religionis modò, verùm etiam & totius Reipublicæ negotia sibi usurpavit. Tandem bello contra Fessæ regem moto (hic cum Zenetis bellum gerebat) eo res rediit, ut pacis leges hæ fuerint inter illos sancitæ, quòd hic Temesnam, ille vero Fessæ sibi ditionem servaret, neque post hæc alter alteri quicquam noceret. Tenuit hic imperium annis circiter trigintaquinque: post hunc vero ejus successores annis ferè centum regno potiti sunt. Ast ubi Iosephus Ma-

roccum

roccum condidisset, conatus est & hunc in suam redigere ditionem. misit ergo doctores atque concionatores quamplurimos, qui hominem ab hæresi avocarent: atque, si modò fieri posset, sine armis illius se dederet imperio. quod ubi incolæ animadvertunt, unà cum prædicti concionatoris cognato in quadam urbe (Ansa vocabant) consilium inierunt, ut legatos Marocci regis interficerent: quod tandem fecerunt. post hæc exercitu quinquaginta millium collecto, Maroccum eo animo suas traduxere copias, ut Luntinos cum principe regno expellerent. Hoc ubi nuncium ad Iosephum allatum esset, dictu mirum, quantum inde conceperit animi mœrorem. Expeditissimo igitur atque numerosissimo exercitu non hostium expectavit adventum: quin agmen ex insperato Temesnam tertio duxit die, atque jam Ommirabih cum suis transmiserat; cùm Temesnitæ hujus perterriti copiis, Buragragum fluvium transmiserant, Fessámque omnes confugiebant. Rex autem adeò totam depopulatus est Temesnam, ut ne puellis quidem pepercerit, quin omnes gladio subjicere jusserit. Remansit hujus exercitus per octo menses in ea regione, atque civitates omnes sic delevit, ut exigua tam

hodie illarum videre licet monumenta. Fessæ verò rex ubi Temesnitas jam adventare intellexisset, induciis cum Zenetis pactis, se cum ingenti exercitu in horùm copias convertit. Hos tandem ad Buragragum multa jam fame atque inedia fractos repperit, illisq; ulterius progrediendi omnem facultatem ademit, quare præruptos montes atque sylvas adire coacti sunt. Postremò regiis copiis circumacti, nonnulli fluminis aquis submersi, alii ab excelsis rupibus præcipitati, reliqui ab hostibus miserè trucidati sunt. Decem igitur mensium intervallo, adeò omnes Temesnitæ deleti sunt, ut perpaucæ admodum relictæ sint ab eo bello ejus populi reliquiæ. Luntunorum porrò Rex Iosephus posthæc Maroccum redjit suas copias reparaturus, quò Fessæ Regem bello peteret. Temesnam autem habitatoribus vacuam, feris tantùm inhabitandam reliquit. neque prius novos ea regio sibi incolas recepit, quàm centum & quinquaginta pòst annis Mansor à Tuneto rediens quosdam secum Arabes adduxit, quibus Temesnam inhabitandam reliquit. Hi tantisper sibi id regni occupavere, donec quinquaginta ab eo tempore annis Mansor regno pulsus est: atque tum de[illegible] à Luntunis ejecti, ac in extremam

mam calamitatem redacti sunt. Quibus transactis Marinorum Rex Zenetis atque Haoaritis eam regioné dono dedit. Hinc factum est quòd Zeneti atque Haoaritæ Luntunis ut plurimum semper favisse, ac à Marocci principis impetu securos reddidisse creduntur. Ab eo ergo tempore Temesnam tranquillè occuparunt, ac in tantum nunc crevisse dicuntur (centum annis ni fallor illorum vix stetit imperium) ut regem Fessæ nihil formident. equites enim 60000 aut eò plus numerant, castra verò ducenta. Ego maximam cum illis habui consuetudinem atque notitiam, quare & singula quæ hîc memoratu digna reperiuntur, enumerabo.

Anfa Temesnes oppidum.

AMplissimum hoc oppidum à Romanis in Oceani littore exstructum, ab Atlante Septentrionem versus sexaginta, ab Azemuro Orientem versus totidem, à Rabato autem Occidentem versus, quadraginta distabat passuum milib. Cives habuit humanissimos atque opulentissimos: ager illis omnibus frugum generibus fœcundissimus: neque est ulla in tota Africa civitas, quæ cum hac situ locique amœnitate certare queat. Planicies illi (præterquam in Septentrione, nam ea parte mare respicit) patet in

longum octuaginta ferè passuum milib. Templa quondam habuit magnificè exstructa, officinas complures, palatia insignia:cujus rei facilè fidem facient,quæ in hunc usque diem relicta sunt monumenta. Spaciosi illis fuere horti,è quibus & hodie magna fructuum copia decerpitur, melonum præsertim ac citrioli: quæ omnia maturitatem medio Aprili attingunt.quare incolæ suos fructus Fessam deferre solent, quòd multò citius matura colligantur,quam Fessę. Vestitus illis cultus est atque ornatus,fuitq; summa eis semper cum Lusitanis ac cum Anglis consuetudo. Eruditorum hîc copiosus numerus est. Verùm duas ob causas hujus loci ruinam evenisse volunt, primò quòd supra modũm libertatem ambiebant, secundò quòd myoparones in portu habebant,quibus Gades atq; Lusitanos miris indies vexabant incommodis. Quare tandem Portugalliæ Rex classem expeditissimam quinquaginta navium ad eos misit, quæ incolis tantũ terroris intulit, ut illi arreptis secum quæ poterant bonis, Rabatum nonnulli, alii Selam confugisse dicantur, hostibus eam urbem depopulandam relinquentes. Qui autem à Rege totius classis dux missus erat, fugæ omnino ignarus, suas copias accuratè instruit. Postea

verò

verò quæ gesta erant à quibusdam intellectis, milites in urbem introduxit, quam unius diei spacio sic vastarunt, domos incendio deleverunt, atque muros multis locis solo æquarunt, ut in hunc usque diem habitatoribus vacua remanserit. Ego cùm huc venissem, vix lachrymas tenere potui, ubi quorundam ædificiorum atque templorum (quorum adhuc quædam exstabant monumenta) miserandam ruinam seriò contemplatus fuissem. Horti etsi nonnihil adhuc fructuum producant, sylvas tamen dicas magis quàm hortos. Nunc autem Fessanorum injuria ad tantam redacta est ea urbs calamitatem, ut nulla prorsus spes sit, novos in posterum colonos recipiendi.

Mansora.

A Mansore Marocci rege ac pontifice in amœnissimo campo exstructum est oppidulum, ab Oceano duobus, à Rabato quinque & viginti, ab Anfa verò totidem distat miliaribus: familias olim numeravit fermè quadringentas. Hoc oppidum alluit fluvius quidam quem Guir incolæ appellant, felicissimos habuit utrinque hortos, verùm nunc nihil hic omnino fructuum reperire licet. Excisa enim Anfa, hujus incolæ relicto oppido Rabatum con-

fugerunt, metuentes ne à Lusitanis simili vexarentur incommodo. Hujus tamen murus ubique integer remansit, nisi quibusdam in locis Temesnitæ solo æquarunt. Hoc ego etiam oppidum non sine maximo animi mœrore invisere potui: facillimè restaurari, novisque incolis reparari possèt, si quis domos aliquot à ruina revocet: sed tanta Temesnitarum nequitia est, ut neminem hic sibi ædeis exstruere paterentur.

Nuchaila.

MEdio ferè Temesnæ exstructum fuit oppidulum quoddam non usque adeo amplum, Nuchaila incolæ vocavere. Inhabitatores olim habuit quamplurimos, fueruntque illis iis temporibus quibus hæretici id imperium tenuerunt, nundinæ annuæ, ad quas omnes totius Temesnæ solent accurrere mercatores. Cives habuit ditissimos, planicies enim illis omni ex latere quadraginta ferè in longum patebat passuum milib. Ego me apud quendam historiographum legisse memini, tantam illis fuisse frugum ubertatem, ùt quantum camelus frumenti ferre poterat, pro calceorum pari commutaverint. Cùm autem Iosephus Temesnæ Rex eam regionem vastaret, deletum est & hoc oppidulum cum omnibus cęteris, quæ tum

ea

ea regio capiebat civitatibus: hodie tamen aliquot hujus monumenta videre licet, partes nempe quasdam muri, item turrim quandam templi eminentissimam. videas & hic hortos quosdam spaciosissimos, vitibus atque arboribus consitos, quæ propter ætaté nihil quicquam fructuum producunt. Vbi agricolæ illius regionis pensum diei absolverunt, rastros, aliaque id genus rustica instrumenta in hanc turrim reponunt: arbitrantur namque eximiæ sanctitatis virum hic sepultum, cujus vi effectum credunt, ut nemo hujus terrore aliena loco amovere instrumenta audeat. Sæpissimè hoc ego oppidulum vidi, cum mihi Rabato Maroccum iter esset.

Adendunum.

INfra quosdam colliculos exstructum fuit hoc oppidulum, ab Atlante quindecim ferè miliaribus, à prædicto autem oppido viginti & quinque situm erat. Ager illis frugibus serendis felicissimus. Non procul ab hujus muris nascitur insignis quidam rivus. Innumeras hîc reperias palmas, verùm humiles admodum atque infrugiferas. Rivus per valles atque rupes præterfluit, ubi ferri fodinas olim fuisse affirmant, quòd partim ex terra ferri colorem referente, partim ex aqua gustu ferrum arguente,

facilè deprehendi poteſt. Nihil hic præter perexigua quædam viſuntur monumenta, domorum ruinas, columnaſque humi proſtratas: deletum enim id oppidulum fuit eo tempore quo totam eam regionem vaſtatam antea docuimus.

Tegegetum.

AB Africanis in littore Ommirabih exſtructum eſt, ea via, quæ à Tedlete Feſſam ducit. Incolas aliquando habuit civiles atque ditiſſimos, non enim procul diſtat à quadam via publica, quæ ab Atlante ad deſertum tendit: huc omnes vicini confluere, atque frumentum inde avehere ſolent. Exciſum etiam fuit & hoc oppidulum eo tempore quo aliæ omnes civitates, quanquam longo pòſt tempore novos receperit incolas. Huc omnes Temeſnitæ frumentum convehunt, quod à civibus ſervatur. nullam hìc omnino officinam, nullumq; adeò artificem, præter quoſdam fabros ferrarios reperias, qui agricolarum inſtrumenta, ſoleaſque ferreas cudant. Civibus autem ab Arabibus, quorum imperio parent, ſeriò injunctum eſt, ut exteros omnes illac iter facientes, honorificè excipiant. Mercatores pro panni aut telę ſarcina Regalis unius portorium exſolvunt; ab equis autem ac camelis

melis nihil sibi tributi exigunt. Mihi sæpissimè illac iter facienti oppidum non admodum placuit, etsi illorum ager frugibus atque armentis sit felicissimus.

Hain Elchallu.

EXiguum admodum oppidulum est, non procul à Mansora, conditum in quadam planicie. Hîc frequentissimæ corni, aliæque arbores reperiuntur spinosæ, fructum ferunt rotundum, cerasis non admodum dissimilem, nisi quòd crocei sint coloris: magnitudine olivas excedunt, estque exterior pars saporis non adeò grati. Frequens hîc palus maximam habet testudinum atque rubetarum copiam: rubetas autem non venenatas ab illius loci incolis intellexìmus. Nemo inter historicos Afros est, qui hujus aliquam dederit descriptionem, propterea fortassè, quòd vix oppidi nomine dignã putaverunt, vel quòd olim eversum fuerit atque destructum. Neque ab Africanis, quantum videre licuit, conditum est: verùm à Romanis, aut ab alia quavis gente non nota extructum existimarim.

Rabati descriptio dilucida.

MAximum hoc atque amplissimum oppidum, non multis abhinc annis regnante Mansore Marocci rege atque pontifice constructũ in Oceani littore.

Hoc ex Oriente alluit fluvius, quem Buragragum antea nominavimus, ubi & se in Oceanum fundit. In Buragragi gurgite rupes est, quæ ab una parte fluvium, ab alia verò mare habet Oceanum. Quod ad structuram pertinet, aut ædificia, Marocco non dissimilem dixeris, cùm Mansor id sedulò imitari jusserit: nisi quòd multis partibus angustius sit Marocco. Quòd autem eo loco conditum fuerit, hanc illi adferunt rationem, quòd Mansor Granatense regnum & bonam Hispaniæ partem occupans, vidit Maroccum adeò longè hinc abesse, ut si quod bellum ingrueret, non posset adversus Christianos auxiliares copias mittere: quare oppidum in maris littore condere statuit, ubi tota æstate cum suo exercitu remaneret. Suaserant nonnulli ut in Setta (quæ civitas ad fretum Calpes sita est) cum suis remaneret: verùm Mansor cùm ea civitate propter soli penuriam non posset regios milites tribus vel quatuor mensibus alere, brevi admodum temporis spacio hoc sibi construxit oppidum, quod mirum in modum templis, collegiis, palatiis, officinis, hypocaustis, xenodochiis, aliisque id genus structuris ornandum curavit. Tum extra urbis mœnia ea parte quæ Meridiem respicit, turrim quan-

quandam Maroccenæ turri persimilem composuit, sed ampliori multò cochlea, adeò ut terni equi turrim ascendere commodè possent: à summitate autem turris naves in mari quam longissimè dissidentes videri possunt. Ejus sanè meo judicio altitudinis est, ut non facilè ædificium reperiri posse putem, quod hanc altitudine superet. Atque quò major huc undique confluerct artificum atque mercatorum copia, statuit ut cuilibet pro officii aut exercitii ratione annua etiam præterea numeraretur pecunia, quò factum est, ut intra paucos menses ea civitas omnis generis artificibus atque mercatoribus refertissima ferè totius Africæ evaserit, eò quòd duplum civibus contingebat lucrum. Hîc Mansor cum suis ab Aprilis initio in mensem usque Septembrem remanebat. Et quoniam ei loco non erat aqua potui accommoda (mare enim ad miliaria ferè decem in fluvium irrumpit, putei item salsam tantùm habent aquam) Mansor per quosdam aquæductus à quodam fonte miliaribus duodecim inde distante aquam huc derivari curavit. Aquæductus autem per arcus composuit, quales permulti reperiuntur in Italia, & Romæ potissimum. Vbi in ipsum oppidum protra-
ctus

ctus esset aquæductus, illic in plures partes distribui voluit, quarum quædam aquam in templa, aliæ in collegia, aliæ in Principis aulam, cæteræ autem ad fontes communes per omnes civitatis vicos mitterent. Post mortem verò Mansoris, id oppidum ita collapsum est, ut decima vix hodie pars videri queat. Egregius ille aquæductus eo bello deletus est, quod Marini cum Mansoris successoribus gesserunt, decrescitque indies magis ac magis nobilis illius urbis imperium: adeò ut quadringentas vix hodie domos in tota urbe reperias quæ habitatores habeant, reliquæ in campos atque vineta mutatæ sunt. Circa rupem duæ adhuc sunt aut tres plateæ in quibus officinas aliquot reperias, neque tamen periculo carent, nam quotidie à Lusitanorum exercitu sibi excidium inferri timent: cùm Portugalliæ Rex non semel in animo habuerit hos armis adoriri, sperans fore ut ea urbe sibi devicta, facilè ad reliqua Fessæ regna pertingeret. Summis tamen viribus hanc semper Fessæ rex servavit, atque quantum potuit in adventantes hostes munitam reddidit. Ego hujus præteritam felicitatem cum præsenti rerum omnium mutatione conferens, non possum sanè quin lachrymis miserandam

candam illorum vicem prosequar.

Sella.

OPpidulum hoc non procul à flumine Buragrago à Romanis exstructum, ab Oceano duobus miliaribus, à Rabato autem uno tantùm miliari situm est: per quod si quis Oceanum adire velit, iter sit peragendum. Iisdem quoque temporibus deletum est, quibus ut antè diximus, hæretici inferiores evasere. Postea verò Mansor novis illud cingi mœnibus curavit, ac in eo xenodochium egregium cum palatio magnifico exstruxit, in quo se ejus milites ubi videretur recipere possent. Amplissimum item hîc templum locavit, in quo aulam opere vermiculato fenestrisque undique elegantissimis superbam construi voluit, atque ubi se morti proximum vidit, suis injunxit ut corpus in ea aula sepelirent. Quod ubi sic factum esset, marmoream tabulam illi ad caput, unam item ad pedes posuerunt, in quibus varia sunt descripta epitaphia. Hoc sequuti omnes ejusdem familiæ magnates, in eadem aula sepulturam sibi delegerunt. Idem à Marinis factitatum legimus, cùm illorum adhuc floreret Respublica. Ego eandem aulam aliquando ingressus, triginta ibi procerum sepulchra numeravi, omniaque sedu-

sedulò epitaphia excerpsi: id autem anno evenit Hegiræ noningentesimo decimo quinto.

Mater Auvan.

NOstris temporibus à quodam conditum est pontificis Habdulmumen thesaurario, in ripa fluvii Buragragi. Neque desunt qui propter quasdam ferrifodinas tantùm exstructum affirment. Ab Athlante decem distat passuum milibus, reperiunturque inter Athlantem & hoc oppidum nemora umbrosa ingentibus leonibus atque leopardis plena. Tantisper dum penes conditoris posteros hujus dominium remansit, fuit incolis, ædificiis, templis, hospitiis, atque xenodochiis refertissimum: verùm quotidie magis ac magis ingruente Marinorum impetu, tandem ab illis deletum est. Incolæ partim trucidati, partim capti, & partim in fugam redacti Sellam confugerunt. Missæ erant à Marocci rege auxiliares copiæ, at cives viribus victi, oppidum deseruerant, atque in deditionem Marinorum conjecerant. Verùm adventante à Marocco dux quidam cum exercitu numerosissimo, Marinum ducem oppido pellit, atque ipse sibi ejus imperium assumit. Tandem verò ipse Marinorum rex cum suis copiis, cùm fortasse Maroccum peteret,

teret, hac ſibi iter inſtituit: qua re perterritus qui prædictum tenebat oppidum, antequam Rex adeſſet fuga ſalutem ſibi quæſierat. Rex verò civibus omnibus interfectis, oppidum adeò destructum reliquit, ut ab eo tempore nullos habuiſſe incolas dicant. Viſuntur & in hunc uſque diem hujus muri atque templorum quorundam turres. Ego hanc eo tempore viſi, quo Feſſæ Rex pacem cum ſuo cognato compoſuit, cumque Thagiam proficiſceretur, quò ſepulchrum eximiæ ſanctitatis viri inviſeret (Seudi Buhaſa vocabant) id anno evenit DCCCCXX. qui Chriſti fuit MDXI.

Thagia Temeſnæ civitas.

ANguſtum admodum eſt oppidum ante aliquot ſæcula ab Africanis inter quoſdam Atlantis montes exſtructum. Cœlo utitur frigidiſſimo, agrum habet plus ſatis aridum ac ſterilem. Vaſtiſſimas habet ſylvas leonibus aliiſque feris refertas. Exigua hic frumenti provenit copia, ſed id abundè mellis atque caprarum penſatur affluentia. Nullam apud hos reperias civilitatem, domos habent rudi admodum modo fabricatas, nullum enim habent calcis uſum. Viſitur hic egregium quoddam ſummæ ſanctitatis viri ſepulchrum, qui tempore Habdulmumen pontificis multa edidiſſe

edidisse contra leonum sævitiam miracula creditur, quare ceu vates summus à multis est habitus. Memini me hujus miraculorum enumerationem, apud quendam illius gentis scriptorem legisse, quem Etdedle vulgò nominabant: verùm ea ne arte magica, an miro aliquo naturæ secreto effecerit, incertum est. Hujus interim fama, summaque reverentia in causa est, quòd id oppidum incolas habeat frequentissimos. Fessani quotannis mox transacto paschatis festo, huc sepulchri visendi caussa confluere solent, idque tanta cum hominum caterva, ut exercitum jure censeas, quisque enim suum tentorium, & quæ vitæ necessitati convenire videntur secum devehi curat, sic gregatim centena tentoria aut numero interdum plura incedunt. Totis quindecim diebus in eo sunt itinere, distat enim id oppidum à Fessa cxx. ferè passuum milia. Ego aliquoties cum patre illuc puer profectus sum, & in virili ætate me propter crebra vota in leonum periculis nuncupata, sæpissimè admodum recurrendum fuit.

Zarfa.

IN spaciosa atque amœna Temesnes planicie conditum fuit ab Africanis hoc oppidum, fluviolos atque fontes habet

habet limpidissimos. Circum antiqua urbis vestigia, frutices permultos, ficus, cornos atque cerasos invenias, quæ hujusmodi cerasa producunt, qualia Romani ultramarina appellare consueverunt. Spinosæ præterea hic arbores sunt, cujus fructum Arabes Rabich nominant. Aliquanto minor est ceraso, sapore autem Zizipho non adeò est dissimilis. Reperias & hic passim palmas quasdam sylvestres, unde fructum quendam olivæ Hispanicæ non multò dissimilem decerpunt, nisi quòd nucleus major, saporis verò non tam grati sit: sorbi propemodum saporem habere dixeris, antequam ad maturitatem pervenerint. Oppidum unà cum hæreticis deletum fuit, nunc illorum possessiones Temesnitarum sementem suscipiunt, idque summo fit cum frugum fœnore.

Fessa tractus, seu territorium.

EX Occidente à Buragrago flumine initium habet, distenditque se Orientem versus ad fluvium usque, quem Inavem vulgò dicunt: distant autem ab invicem hi fluvii centũ ferè miliaribus. In Septentrione fluvio Suba, in Meridie verò Atlantis radicib⁹ finitur. Ager illis tam frugibus, fructibus atq; armẽtis abundans, ut nulli planè cedere videatur.

Pagos hic ubique maximos reperias, quos oppida non immerito appellaveris. Planicies præteritorum bellorum injuria adeò vastata, ut paucos admodum jam habeat incolas, nisi quòd miseros hic quosdam invenias Arabes, quorum nonnulli proprium habent agrum, nonnulli cum Fessanis, alii cum Rege aut cum quodam aulico communem possident. Porrò Salæ atque Mecnasæ ager à quibusdam Arabibus nobilioribus colitur, subjiciturque ut plurimum Regi Fessæ. Nunc quæ hic memoriæ digna reperiuntur, suo quoque loco enumerare decrevimus.

Sela.

VRbs antiquissima à Romanis condita, post à Gothis vi occupata. Deinde cum Mahumetanorum exercitus eam regionem ingressus fuisset, Gothi eam Mahumetico duci Tarico in manum dederunt. Verùm ab eo tempore quo exstructa fuit Fessa, cœpit hæc urbs Fessanis parêre ducibus. Sita autem est in littore Oceani loco amœnissimo à Rabato sesquimiliari vix distante, sic ut Buragragus fluvius duas has urbes ab invicem dirimat. Hic ædificia antiquitatem præ se ferunt, domus opere vermiculato marmoreisque columnis admodum superbæ. Templa ornatissima,

ma, officinæ sub porticibus latissimis compositæ. Post verò multas officinas arcus est qui (ut illi volunt) artem ab arte dividit. ac (ut uno dicam verbo) omnia hic reperias, quæ ad urbem ornatissimam atque Reipublicæ statum elegantissimum pertinere videntur. Adde quòd unus hic Fessæ portus frequentissimos omnis generis mercatores tam Christianos quàm alios recipit. Huc Genuenses, Veneti, Angli, atque inferioris Germaniæ populi se recipiebant. Anno Hegiræ D C LXX. à Castellano quodam duce occupata fuit, incolis fugatis, Christiani sibi urbem reservarunt. At postquàm eam per decem tantùm dies occupassent, à quodam Iacob primo Marinorum rege adorti, (idque ex improviso: non enim putabant illum ab eo instituto posse desistere quod jam in Telensinos cœperat) oppidani inferiores remanserunt. Maxima horum pars interfecta, reliqui fuga salutem sibi quæsierunt. Ab eo tempore Rex ille ceu princeps omnibus exoptatissimus illarum rerum potitus, atque post hunc regno successerunt qui ex eadem stirpe ortum ducebant. Et quamvis intra paucissimos dies hæc urbs hostibus fuerit rursum adempta, non tamen facilè quis credat, quanta interea inciderit

cùm domorum tum Reipublicæ status immutatio. Vbique hic invenire licet domos vacuas, idque circa mœnia potissimum: quæ quamvis multo opere vermiculato marmoreq; elegantissimo sint ornatissimæ, nemo tamen est, qui eas inhabitare velit. Quæ civitati circumjacent loca, arenosa sunt: quorum permulta frumento non admodū sunt apta, sed hortos habent atq; campos lino xilino feracissimos. Incolæ ut plurimum gossypium texunt subtilissimum. Conficiuntur item & hic pectines elegantissimi, qui per totum Fessæ regnum distrahuntur, habet enim ea regio buxi alteriusq; ligni ad id peragendum aptissimi bonam copiam. Composita admodum est in hunc usque diem illorū Resp. doctissimi hic judices, rectores atq; legis administratores sunt. Innumeri illic Genuenses, mercatores ditissimi à rege in summo semper habiti sunt precio: nam ex illorū industria haud parvum quotannis sibi colligit emolumentum. Mercatores partim hic, partim Fessæ suas habent mensas: atque quod ad mercaturæ tractum attinet, mutuam illi inter se operam præbent. Hos ego in negotiis atque mercaturis peragendis insigniter liberales intellexi: nihil non attentare audent, quò aulicis grati evadant, neque

id lucri gratia, sed ut apud exteros etiam candidi vocari meritò possent. Meo tempore in Regis aula quendam vidi Genuensem, quem Thomam Marinum vocabant, hominem sanè doctum atque sapientem, hic à Rege summo profectò honore semper excipiebatur. Postquam jam triginta ferè annis in regis aula vixisset, vita defunctus à rege Genuam, uti morti proximus petierat, cadaver mitti jussum est. Reliquit mercator ab obitu multos in Regis aula filios, qui & ditissimi, & Regi per omnia amantissimi perhibentur.

Fanzara.

Oppidum est non admodum amplum, sed in amœnissimo quodam campo à Rege Machidin constructum, à Sela decem ferè passuum milia distat. Estque illis ager frumento cæterisque frugibus mire abundans. Extra urbis mœnia non procul à muro frequentes admodum limpidosque invenias fontes, quos hoc loco ab Abulchefeno Fessæ Rege exstructos ferunt. Temporibus Abusahidi qui ultimus Marinorum rex fuit, ejus cognatus (Sahid vocabant) à Granatensium Rege Habdilla captus fuit, qui suum cognatum Fessæ Regem per literas oravit, ut summam quandam argenti, à Granatensium Rege exactam

mitteret. Quod ubi Rex facere denegasset, mox Habdilla suum captivum libertati restituit, ac cum maximo exercitu Fessam misit, quò oppidum ipsumque regem perderet. Sahid posthęc montanorum quorundam Arabum auxiliis adjutus septem annis Fessam obsidione cinxit, quo tempore deleta sunt omnia oppida vicina, omnes pagi atque vici ferè totius Regni. Postea autem pestis inter milites suborta, ipsum ducem cum bona sui exercitus parte abstulit: Anno Hegiræ 918. Deleta verò illa oppida nunquam novos ab eo tempore incolas receperunt, præcipuè Fanzara quæ principibus quibusdam Arabibus, qui Sahid in auxilium venerant, inhabitanda tradita est.

Mahmora.

MAhmora angustiss. oppidulum à quodam Muachidinorum rege eo loco conditum ubi Subo fluvius in mare labitur, distat tamen à mari ferè sesquimiliare, à Sela autem miliaribus plus minus duodecim. Quæ circumjacent loca, omnia sunt arenosa. In hoc porrò exstructum fuisse ferunt, ut hostes à fluminis ingressu arceret. Haud procul ab oppido sylva est arboribus excelsis referta, quarum glandes magni atque oblongi, prunis Damascenis non admodum

dum dissimiles, gustu verò atque suavitate castaneas vincunt. Vicini bonam horum partem Fessam convehunt, maximamque inde pecuniæ vim colligunt, nisi quòd maximum semper illis instet à leonibus periculum, qui quum sint totius Africæ maximi, necnon & hominibus atque pecudibus infestissimi, solent non rarò in eos sævire qui hunc fructum colligunt, nisi sibi homines providere sciant. Ab hinc annis centum & viginti id oppidum eo bello deletum est, quod Sahid cum Fessæ rege gessisse diximus, neque inde quicquam remansit, præter exigua quædam raraque admodum vestigia, quæ angustissimum fuisse oppidulum declarant maximè. Anno Hegiræ DCCCCXXI. Portugalliæ Rex numerosum huc misit exercitum, ut propugnaculum in amnis ostiis exstruerent, id mox ubi eò appulissent cœptum est. Iam jacta erant fundamenta, jam muros in altum extollere cœperant, cùm à Fessæ regis fratre illis institutum est interruptum: quin una nocte tria ferè Lusitanorum millia à Fessanis sunt interfecta, idque in hunc evenit modum: Lusitani quadam nocte ante Solis exortum trium millium exercitu collecto, eo animo Fessanos invisere statuerunt, ut bombardas omnes

secum in novam arcem abducerent. id autem incogitanter ab illis factum est, cùm numero tantùm 3000. essent, Fessani autem peditum 50000. equitum verò 4000. numerabant. Verùm Lusitani milites tam astutè se suum negocium peracturos sperabant, ut prius quàm Fessani ad arma prosilirent, illi bombardas in arcem, quæ inde duobus distabat miliaribus, adveherent. Qui bombardas observabant milites, numero fere 7000. cùm Lusitani in eorum castra venissent, somno omnes sese dederant, fuitque res tam fausto Marte attentata, ut ad integrum fermè miliare bombardas avexerint, priusquam id hostes animadvertissent. Verùm rumore tandem nescio quo oborto, mox se Fessani ad arma paraverunt, summoque impetu Lusitanos sunt insequuti, qui mox agmine in unum contracto, prœlio omnes se composuerunt. Et quamvis undique se hostibus inclusos viderent, tam non timuerunt, ut etiam summo impetu se in hostes conjecerunt, tantoque animo pugnaverunt, ut facilè salvi ad suos rediissent, nisi scelestissimi quidam nebulones Fessani Lusitanorum lingua clamitassent: Ponite arma socii, jam pax est cum Regis fratre sancita. Quod postquam Lusitani fecissent,
Mauri,

Mauri, ut sunt admodum inhumani, hos omnes interfecerunt, tribus tantùm aut quatuor demptis, qui ducis miseratione salvi evaserunt. Hac strage fractus Lusitanorum dux (in eo namque prælio omnes amiserat, quorum viribus maximè fisus fuerat) auxilium ab alio quodam petiit, qui cum classe exstructissima, cumque nobilium magna multitudine huc venerat. Atqui ille à Fessanis impeditus (hi illum quotidie maximis vexabant incommodis, adeò ut multæ essent naves submersæ) non potuit quod in animo erat perficere. Interea rumor de Hispaniarum regis morte inter Lusitanos sparsus est, ita ut permultæ naves adornarentur, quæ in Hispaniam innumeros propemodum Lusitanos veherent. Ille etiam qui relictus erat novæ arcis dux, ubi se ab omni auxilio destitutum vidit, relicta arce naves intrare voluit, quæ tum in ipso flumine erant. Verùm facto in recessu totius ferè classis naufragio, sclopetariorum impetum evitare studentes, arenæ sese infigebant, cùm nō adeò altum eo loco flumen esset, atq; à Mauris miserè interficiebantur. Quamplurimæ hîc naves igne consumptæ sunt, machinæ autem bellicæ in mare sunt dilapsæ. Adeò magna fuit illa Christianorū strages (decem

milium scribunt nonnulli) ut totis tribus diebus maris undæ eo loco multo fuerint sanguine tinctæ. Posthæc Fessanus in fundo maris quadringenta reperit tormenta ænea. Duabus igitur ex causis maxima hæc Lusitanis obvenit calamitas: primò quòd temerè vel minimo militum numero Fessanos aggredi sint ausi, quos tamen adeò potentes sciebant. Deinde quòd cùm Lusitanus propriis sumptibus ad hanc expeditionem classes mittere potuerat, non consulto videbatur suas cum Castellanis conjunxisse. Quandoquidem cùm propter militum, tum propter consiliorum diversitatem, nihil perniciosius, quam si quis duos simul populos in eandem gentem ducat: quin Fessani mox futuram victoriam ex eo sperant, quando exercitum ex duobus populis collectum vident. Nos singula hujus regionis loca perlustravimus, cùm hinc Constantinopolim proficisceremur.

Teselfeltum.

IN campo arenoso conditum hoc oppidulum à Mahmora Orientem versus quindecim, ab Oceano autem duodecim ferè distat miliaribus. Non procul hinc rivulus præterfluit, qui utrimq; nemora habet multò immanioribus leonibus referta, quàm antea scripsimus,

mus, maximoque illos afficiunt incommodo, qui in his regionibus pernoctare coguntur. In eo suburbano qua Fessam proficisci solitum est, domunculam invenias desertam, quæ conclave concameratum habet: huc se muliones atque mercium vectores noctu recipere dicuntur, ostium verò ramis atque spinis muniunt quantum possunt. Neque desunt qui hanc domunculam (dum adhuc id oppidum incolas habebat) egregium fuisse diversorium affirment. Deletum autem est eo bello Sahidico, cujus jam antè descriptionem dedimus.

Mecnasæ descriptio.

A conditoribus Mecnasitis nomen accepit hoc oppidum, à Fessa triginta sex, à Sela plus minus quinquaginta, ab Atlante verò quindecim ferè distat miliaribus. Familias habet sexies mille, incolis ditissima. Quibus temporibus hi in campis degebant, tranquillam inter se gerebant vitam: verùm dissidio inter eos oborto, qui inferiores remansere, cum pecore illis adempto, nihil amplius in campis esset quod agerent, consortio inter illos inito, hanc sibi civitatem exstruxerunt in planicie amœnissima. Huic vicinus est angustus quidam fluvius: horti qui hinc tribus circiter absunt miliaribus, omnium gene-

rum arboribus ſunt feliciſſimi. Mala hic cotonea inſignis ſanè magnitudinis atque odoris colligere licet: mala item punica hic reperias, quæ maxima atque eſui gratiſſima cum ſint, nullos omnino habent nucleos, tamen vili admodum emuntur. Magna hic etiam eſt prunorum damaſcenorum, candidorum atq; ziziphorum copia, quæ vernis quibuſque temporibus ſole exſicca edunt, bonamque partem Feſſam devehunt. Reperias & apud hos bonam ficuum ac uvarum affluentiam, ſed quæ non niſi recentes edi poſſunt: nam ſi ficus deſiccare conentur, non ſecus ac farina in pulverem reducuntur, neque uvæ ſi exſiccatę ſint, palato gratæ eſſe poſſunt. Tanta eſt illis malorum perſicorum atque chryſomelorum abundantia, ut ea planè negligant: ſed perſica mala aquoſa, immatura palato minime ſunt grata. Olivarum apud illos cantarus (qui centum libras Italicas continet) ſeſquiaureo emi ſolet. Eſt quoque ea regio lini ditiſſima, quod Feſſam ac Selam ad mercatum deferre ſolent. Templa hic ornatiſſima ſtructuræ mirificæ viſuntur: tria item collegia ac decem Thermæ ampliſſimæ. Singulis Lunæ diebus forum hic frequentiſſimum extra urbis mœnia reperias, ad quod Arabes vicini confluere ſolent:

Hîc boves, castores, aliaque id genus animalia emuntur: neque butyri, neque lanæ, hic desiderabis affluentiam, quæ omnia parvo admodum emuntur. Nostro hoc ævo Rex id oppidum principi cuidam dono dedit, unde tantum quotannis fructuum colligitur, quantum è tertia totius Fessæ regni parte. Multa quondam passa est ea civitas bellorum incommoda, adeo ut hujus reditus nunc triginta, nunc quadraginta, nonnunquam & plurium etiam aureorum milibus sint diminuti: totis enim sex aut septem annis obsidione cinctam legimus. Nostro tempore hujus princeps, qui Regi Fessæ germanus erat, populi favore fretus, cœpit bellum adversus suum principem atque germanum gerere. Quare Fessanus cum numeroso exercitu hanc urbem duorum mensium obsidione vexavit, quæ cùm ei parere nullo modo vellet, vicina circum loca vastavit atque destruxit: adeò ut eo bello reditui annuo viginti & quinque aureorum milia adempta fuerunt. Quid de obsidione censendum, quæ cives sex aut septem annis continuis fatigasse legitur? Tandem qui Fessano favebant cives, portam quandam aperuerunt, atque fortissimè adversariorum sustinentes impetum, Regem cum suis intro-

intromiserunt. Sic illorum ope urbe potitus est Rex: perduellis autem Fessam captivus ductus, post aliquot dies effugit. Munitissima igitur atque amœnissima hæc civitas vicos habet admodum latos, aqua his limpidissima ex quodam aquæductu, qui per tria ferè extenditur miliaria, profluit, atque variè se huc atque illuc inter cives diffundit. Molæ ab urbe duobus fermè absunt miliaribus. Incolæ validissimi armisque exercitatissimi, nullis liberalitate neque civilitate cesserint, ingenio tamen sunt aliquantò hebetiori atque rudiusculo præditi: illorum quidam mercaturam exercent, alii artificium aliquod, reliqui pro nobilibus habentur. Dedecori habetur si quis jumentum frumento onustum ad agricolam mittat. Perpetuas ferè semper alunt cum Fessanis inimicitias, verùm unde id natum sit, vix sciri potest. Nobilium fœminæ nunquam nisi noctu domum exeunt, nec tum non nisi coopertæ, ut à nemine videantur, tanta hîc viros vexat zelotypia. Vernis temporibus adeò lutosa hæc urbs est, ut mihi sæpissimè non minus molesta quàm tædiosa fuerit.

Gemiha Elchmen.

ANtiquum hoc oppidum in planicie non procul à Thermis quibuſdam conditum, à Mecnaſa Meridiem verſus quindecim, à Feſſa Occidentem verſus triginta, ab Athlante verò decem circiter diſtat paſſuum milibus. Hac Feſſa Tedletem proficiſcentibus iter patet. Illorum ager ab Arabibus occupatus, oppidum autem bello Sahidico delétum fuit. Quibuſdam tamen in locis mœnia adhuc integra, turres autem atque templa tectis nudata videre licet.

Cannis Metgara.

OPpidulum hoc ab Afris in Zuagæ campo exſtructum, à Feſſa Occidentem verſus quindecim fermè diſtat miliaribus: ager illis fertiliſſ. hortos habuit ad duo miliaria fructibus feliciſſimos: verùm injuria belli Sahidici vaſtàtum. remanſit ea regio centum & viginti annis habitatoribus orba. Poſtquam autem Granatenſium pars quædam Mauritaniam trajecit, cœpit hæc regio novos recipere colonos. Et quòniam Granatæ utplurimum ſerico ſeſe exercent, factum eſt quod innumeras huc advehi arbores curaverint, quæ mora ferebant candida. Sacchari præterea cannas quamplurimas huc attulerunt, è quibus non tantum collegerunt,

runt, quantum solent in Bætica. Habuit hic locus aliquando incolas admodum civiles; sed id nostris temporibus videre non contigit, quandoquidem jam omnes agriculturam exercent.

Banibasilum.

Oppidulum hoc ab Africanis in ripa cujusdam rivuli eo loco exstructum est, qui Mecnasen à Fessa æquis inter se spaciis dirimit. A Fessa Occidentem versus circa decem & octo distat passuum milibus. Planiciem habet in qua rivuli permulti suam desumunt scaturiginem, quæque omnino ab Arabibus hordeo atque lino exculta est: neque hic aliud quicquam seri commodè potest, cùm propter sterilitatem, tum propter perpetuam ferè aquarum inundationem. Quicquid hic utilitatis colligitur, id in universum ad Fessæ summi templi Sacerdotes redit, colligunt autem singulis fere annis 20000 aureorum. Fuerunt & olim hic spaciosi atque fructibus fœcundissimi horti, quod ex monumentis quis facilè videre poterit, sed unà cum cæteris civitatibus excisi sunt tempore Sahidici belli. Vrbs circiter c x annis incolis nuda remansit; sed redeunte à Duccala Fessæ Rege, aliquam sui populi partem hunc locum inhabitare jussit,

quam-

quamvis id populus agrestissimus invito animo perficiat.

Fessa, totius Mauritaniæ Metropolis, ejusque conditores.

FEssa temporibus Aronis Anno Hegiræ CLXXXV. hoc est à Christo nato 786. ab hæretico quodam condita est. Cur autem sic dicta sit, nonnulli ex eo esse opinantur, quòd quum prima ejus jacerentur fundamenta, eo loco inventus fuerit auri cumulus, quod Arabibus Fez appellatur. Quæ quidem ratio non mihi sinistrè quadrare videtur, quanquam nonnulli à flumine sic dicto nominatam putent. Quoquo autem modo se res habeat, aliis discutiendum relinquimus, illud certissimum habetur, conditorem habuisse Idridem, qui pontifici maxima consanguinitate conjunctus fuit. Huic eò magis pontificia dignitas debebatur, quòd Hali Mahumetis germani nepos fuerit, qui sibi Falernam Mahumetis filiam in uxorem duxerat, adeò ut ex utroque parente cognationem duceret: Aron verò ex altera tantùm parte, nepos videlicet cujusdam Habbus, qui Mahumetis avunculus fuit. vterque tamen à Pontificatu eas ob causas quæ in Chronicis reperiuntur, exclusus fuit, quamvis Aron fraude sibi pontificatum usur-

paverit. Nam hujus avunculus cùm esset homo callidissimus, fingens se Hali familiæ maximè favere, maximeque optare ut hæc pontificatum adipisceretur, suos legatos in universum ferè orbem misit. Hic in causa fuit, ut ea dignitas ab Vmevo ad Habdullam Seffec primum pontificem translata fuerit. Quod ubi Vmevus animadvertisset, Hali familiæ mox bellum indixit, tantumque armis effecit, ut nonnullos in Asiam, reliquos verò in Indiam confugere coëgerit. Remansit tamen ex ea familia religiosus quidam in Elmadina, qui quum grandævus admodum esset, dignitatem illam non curavit. Relicti tamen sunt huic duo filii, qui ubi cónfirmatam ætatem attigissent, cœpere Elmadinorum familiæ mirum in modum favere, adeò ut ab hostibus in fugam redacti, unus in fuga captus, ac postea suspensus fuerit: alter, cui nomen Idris, in Mauritaniam aufugerit. Hic cùm in monte Zaron, qui à Fessa triginta distat miliaribus, habitaret, non Reipublicæ tantùm, verùm & religionis quoque curam suscepit: atque huic annuum censum numeravit totius Mauritaniæ tractus. Tandem sine prole legitima mortuus Idris, ancillam reliquit gravidam, quæ ex Gothis in illorum fidem illecta erat.

Filium

Filium patris nomine Idridem appellaverunt. Hunc ſibi incolæ Principem cùm delegiſſent, curioſiſſimè educandum curarunt: pòſt verò armis edoctum voluerunt, illique ſtrenuum quendam atque rei militaris peritiſsimum ducem (Raſid vocabant) adjunxerunt, qui puerum inſtruerèt. Vix puer decimumquintum exceſſerat annum, cùm præclaris facinoribus atque ſtratagematis omnibus innoteſcere, miriſque modis regnum amplificare cœpiſſet. Quare creſcente indies exercitu atque familia, de exſtruendo oppido, deque habitatione mutanda cogitari cœptum eſt. Quamobrem innumeros ex omni natione architectos accerſiri juſsit: qui omnibus regionis locis ſedulo perluſtratis, eum tandem locum delegerunt, ubi jam Feſſà eſt ſita. Hìc enim reperti ſunt frequentiſsimi fontes, item & amplum quoddam flumen, quod ex planicie quadam non procul hinc naſcens, placidè admodum inter colliculos per octo ferè miliaria fluit in planiciem. Ex Meridie verò nemus invenerunt, quòd maximè ad oppidi commodum fore providerunt. Hìc igitur oppidulum in fluminis ripa ad Orientale latus condiderunt, quod ter mille familiarum capax erat: neque quicquam quod ad

egregiam Rempublicam pertinere videbatur, omissum est. Defuncto Idride, hujus filius alterum è regione ab altera fluminis parte oppidum construxit. Successu verò temporis in tantum utrumq; crevit oppidum, ut minima tantùm inter ea esset distantia: nam qui in hoc vel illo imperium habebant, in hoc quisque summis viribus incumbebat, ut suam amplificaret ditionem. Posthæc verò circiter centum & octuaginta annis, maxima inter has civitates sunt orta dissidia atque bella, quæ totos centum annos durasse leguntur. Tandem Luntunorum Rex Iosephus, exercitu maximo in hos principes educto, captivos in suam patriam adduxit, atque crudelissimo mortis supplicio affecit. Incolas verò sic fudit, ut interfectorum triginta millia sint enumerata. Deinde statuit Iosephus, duo illa oppida in summam rerum omnium concordiam reducere: quare longo in transversum fluvii ponte exstructo, muroque utriusque ea parte soli æquato, in unum tandem redegit, quod postea in duodecim divisit regiones. Nunc singula quæ hîc hodie memoratu digna visuntur, suo quoque loco enumerabimus.

Exactissima Fessæ descriptio.

DIctu incredibile, quàm ampla, quàm frequens, quamque muris egregie cincta sit hæc civitas. Maximam ejus partem montes atque colles occupant, sic ut urbis tantum medio planicies reperiatur. Duabus viis fluvius oppidum intrat, in duas namque est divisus partes, quarum altera Fessàm novam alluit hoc est latus meridionale, altera autem eo loco ingreditur, qui Occidentem respicit. Moxque urbem illapsus in infinitas ferè, per quosdam aquæductus sese spargit, ac per singulas ferè domos, per templa, per collegia, per hospitia, & Xenodochia sese diffundit. Templis vicinæ sunt quædam foricæ ad quadratæ domus figuram ædificatæ, quibus circum adjunctæ sunt cellulæ quædam cum suis porticibus: horum singulæ fontem habent, qui per parietem perrumpens, in quodam marmoreo recipitur vasculo. Deinde per foricas percurrens, totius civitatis sordes secum trahit atq; foras in fluvium educit. Hujus domus medio fons est admodũ humilis, cujus profunditas trium est cubitorum, latitudo quatuor, longitudo autem duodecim, aqua porrò per quosdam canales in jam dictas foricas mittitur, quæ numero ferè centum sunt &

quinquaginta. Maxima domorum pars lateribus depictoque lapide sunt elegantiſsimæ. Aperta item loca atque porticus ex latere verſicolori exſtructá ſunt, qualia ſunt vaſa illa cretacea quæ Itali majorica appellant. Domorum laquearia multo auro aliisque coloribus elegantiſsimis depingunt, quæ quidem lignea & plana fabricantur, quo æſtivo tempore pannus ſuperinſterni commodè poſsit, nam hic propter æſtum noctu quieſcere ſolent. Habet autem quælibet domus duas, nonnullæ verò tres contignationes: deinde elegantiſsima his addunt deambulacra, quib⁹ ex uno in aliud tranſeunt ſub eodem tecto cubiculum, nam medium ſemper domus tecto caret, cubicula autem quædam ab hac, alia ab illa parte ſunt ædificata. Oſtia cubiculorũ inſignis ſunt altitudinis atque latitudinis: qui ditiores ſunt, ea ex quodam ligno elegantiſsimo atque artificioſe inciſo conficiunt. Cubile quodlibet armarium ornatiſsimè depictum habet ejus latitudinis qualis eſt cubiculum, quidam illud altum, quidam ſex tantùm palmorum altitudinis volunt, ut ſuprà lectum locari poſsit. Omnia cubiculorum deambulacra columnis lateritiis majorica obductis, quædam etiam marmoreis innituntur. Columnas autem in ſuperiori

riori loco arcu quodam connectunt, quem multo museaco exornant. Quæ tabulatum sustinent trabes, summo artificio incisæ sunt atque depictæ. Reperias & apud quasdam domos cisternas figura propemodum quadratas, quarum latitudo sex, aliquando septem, longitudo verò nonnullis decem, nonnullis auté duodecim est cubitorum, altitudo quorundam sex, quorundam septem est palmorum, omnes autem apertæ lateribus & majorica obducta variè pictæ. In longitudine cisternæ fonticulos elegantissimos construunt, qui aquam in vasa quædam marmorea diffundunt, uti in Europa multis in locis videre licet. Vbi fontes aqua peræquantur, quod superest in cisternas coopertis quibusdam aquæductibus effluit: quodque cisternis supereffluit, id rursus aliis meatibus in latrinas fertur, ac sic tandem in fluvium dilabitur. Cisternæ porrò mundæ atque nitidæ semper servantur, neque eas unquam præterquam æstate cooperiunt, quo tempore in iis se viri, mulieres atque pueri abluere solent. Turrim insuper ædibus fabricare solent multis ornatam cubiculis, ad quam sese mulieres, ubi laboris sunt pertæsæ, recipere, animumque remittere solent, à qua ad omnia ferè urbis loca prospectus patet.

Templa atque oratoria hic ſeptingenteſimum fere complent numerum. Reperias inter hæc quinquaginta magnifica atque ſumptuoſiſſime extructa templa ſuis inſtructa fonticulis, inſigniter marmore atque lapide Italis ignoto compoſitis, columnæ in ſummitate opere muſeaco, tabuliſque mirum in modum inciſis ſunt elegantiſſimæ. Culmen perinde atque in Europa ex aſſeribus compoſitum eſt: area verò ſtoreis ad invicem conſutis tam artificioſe tegitur, ut ne latum quidem digitum nudatum videre liceat. Parietes quoque intus ad hominis altitudinem ſtoreis veſtiuntur elegantiſſimis. Turrim item quodlibet habet templum, è qua nonnulli qui huic negocio creantur, horas orationum indicare ſolent. Vnicum habet quodque templum ſacerdotem, cui orandi committitur ratio: hic etiam omnes qui ad templum pertinent redditus, pro neceſſitate diſpergit: ex iis namque foventur lampades nocturnæ, janitores, & qui noctu horas orationi ſtatutas clamando indicant: nam qui interdiu à turri vociferantur, nihil inde lucri habent, quàm quod ab omni tributo atque exactione liberantur. Summum in hoc oppido templum, Carrauven appellatur, eſtque tantæ magnitudinis,

dinis, ut in circuitu sesquimiliare fere contineat. triginta & unam habet visendæ magnitudinis atque altitudinis portas. Tectum in longitudine centum & quinquaginta capit cubita Hetrusca, in latitudine verò plus minus octuaginta. Hujus turris, unde plusquam stentorea voce ad concionem vocatur populus, altissima est. in latitudine viginti, in longitudine verò triginta innititur columnis. Ex Oriente, Meridie atque Occidente deambulacra habet, quorum longitudo quadraginta, latitudo autem triginta capit cubita. His subjecta est cella quædam, in qua oleum, lychni pensiles, storeæ, aliaque id genus templo necessaria recondere solent. In hoc templo singulis noctibus D CCCC accenduntur lucernæ, habet enim quilibet arcus suam lampada, atque ii præsertim, qui per medium chori extenduntur. Reperias & quosdam arcus, qui singuli centum & quinquaginta habent lucernas: item luminaria quędam maxima ex ære conflata, quæ mille & quingentas capiunt lucernas, quæ ex campanis confecta ferunt Christianis olim à Fessano rege ademptis. Suggestus in hoc templo juxta murum reperias frequentes, unde doctissimi quidam viri populo ea prælegere solent, quæ ad fidem atq; religioné

pertinere videntur. Lectionem statim post auroram auspicantur, atque in primam diei horam producunt. Æstiva verò lectio tantùm à vigesima quarta hora, in noctis sesquihoram durat. Neque hic minorem habent moralis philosophiæ, quàm earum rerum rationem, quæ ad Mahumeticam fidem conducunt. Lectio æstiva à privatis quibusdam hominibus prælegi solet, hyeme autem ii tantùm prælectioni admittuntur, qui legis summam habere notitiam creduntur. numeratur autem professoribus amplissimum in annum stipendium. Hujus templi sacerdos orationum tantùm curam gerit, & quicquid in pauperum usum offertur, summa fide administrare cogitur. Singulis quoque festis ab eo omnibus pauperibus pro cujusque egestate erogatur, quicquid pecuniarum aut grani allatum est. Quæstori verò redituum singulis diebus aureum unum pendunt. Hic octo sub se notarios habet, quorum quilibet singulis mensibus sex aureos lucratur: item & alios sex, qui locationes domorum, officinarum, atq; aliarum rerum recipiunt, quæ ad templum pertinent, hi pro mercede vigesimam sumunt omnium proventuum portionem. habet præterea & viginti procuratores, qui extra urbis mœnia

mœnia ad operarios, ad agricolas, ad vinitores atque hortulanos eant, atque de omnibus provideant: horum lucrum est singulis mensibus tres aurei. Distant ab urbe fornaces plus minus viginti, qui calcem, totidemque qui lateres conficiunt, quæ ad templi aut ad aliquam templi domum necessaria sunt. templum autem singulis diebus ducentorum aureorum proventum recipit, quorum plusquam dimidia pars in res prædictas expenditur. Tum si quæ sunt templa, quæ nihil omnino proventus habent, ab hoc omnia foveantur necessum est; si quid omnibus sumptibus superest, id in communem erogatur utilitatem: populus enim nullum planè proventum recipit. Rex nostro tempore ab hujus templi sacerdote maximas sibi pecunias mutuò dari jussit, quas nunquam postea reddidit. Sunt in hac urbe duo celeberrima collegia, multis ædificiis multoque opere museaco elegantissima, horum omnes trabes incisæ, parietes tum marmorei, tum cretacei. Sunt quæ centum habent museolos, sunt quæ plures, sunt quæ pauciores, omnia autem diversis regibus, qui ex Marinis oriundi erant, condita sunt. Atque horum quoddam est amplitudine & elegantia admirandum visuque dignis-

digniſſimum, quodque à quodam Rege conditum eſt, quem illi Habu Henon vocabant. Hic egregium quendam fontem reperias marmoreum, cujus vas duas cupas continet. præterfluit quoq; in hoc collegio rivulus intra canalem nitidum atque elegantiſſimum, cujus margines marmore & majorica ſunt elegantiſſimè conſtructæ. Tria item hic viſuntur deambulacra tecta, miro artificio atque labore ornatiſſima, quæ columnis quibuſdam innituntur octogonalibus variis coloribus diſtinctis. Ab una autem columna ad aliam arcus videas labore muſeaco auro atque ceruleo colore conſpicuos, tectum autẽ ligneum eſt miro artificio inciſum. Porticus cancellis elegantiſſimis ſunt ſecreti, adeò ut qui foris ſunt, illos videre nequeant qui intus deambulant. Murus undiq; quantum manu contingere licet, opere cretaceo, quod majorica vocant, depictus eſt. Reperias multis in locis carmina quædam quæ annum indicant, quo exſtructũ fuit collegium, item & permulta in conditoris laudem conſcripta epigrammata. Sunt & characteres magni admodum nigro colore obductæ quæ à longo optimè legantur. Portæ collegii iſtius æreæ multo artificio ornatiſſimæ, cubiculorum verò januæ ligneæ miro item

item artificio incisæ. Aula quæ orationibus est dicata, suggestum habet, ad quem novem gradibus ebore & hebeno constructis ascenditur. Absoluto collegio dicunt nonnulli, Regem quantum pecuniarum in eo exstruendo consumpsisset scire voluisse, moxque folio uno aut altero perlustrato, quadraginta milium aureorum summam repperisse, quare omnino lacerum librum in eum fluviolum conjecit, hoc addens ex cujusdam Arabis scriptis dictum: Quicquid charum quamvis carum, si pulchrum, carum non est: neque nimio constitisse dicendum, quod animo arridet. Fuit tamen Regi quidam à thesauris qui sumptum accuratissime annotavit, atque in egregium hoc opus quadringenta & octuaginta aureorum milia insumpta collegit. Reliqua Fessæ collegia cum hoc aliquam habent similitudinem, habetq; quodlibet suos professores, quorum quidam ante meridiem, alii horis pomeridianis prælegunt. his autem optime à conditoribus provisum est. Olim qui hic literis incumbebant, toto septennio vestitus atque victus dabatur, at nunc illis nihil præter cubiculum obtingit gratis. Bellum enim Sahidicum multas delevit possessiones, quarum emolumentis alebantur studia: nunc autẽ du-

centi

centi huic collegio, illi verò centum vix aurei in annum redeunt, qui professoribus enumerantur. Hæc fortasse inter alias permultas una ratio est, cur tam minutum sit non Fessanum imperium modò, verùm & totius Africæ civitatum. Iam nullos habent hæc collegia præter exteros quosdam scholasticos, qui civium victitant eleemosynis: & si quis è civibus inhabitet, numerum duorum vel trium non transcendunt. Professore lectioni parato, ex auditoribus quisquam textum prælegit, cui postea prælector commentum addit atque locorum obscuriorum interpretationem aliquam. solent & interdum præsente prælectore discipuli inter se de lectionibus certare.

Xenodochiorum atq; balneorum, quæ in hac urbe reperiuntur, descriptio.

MVlta Fessæ reperias Xenodochia, prædictis collegiis neque structura, neque elegantia inferiora. Solebant in iis quotquot adveniebant exteri per triduum communi sumptu excipi. Sunt & in suburbano quædam, quæ non minori sunt neque amplitudine neque artis præcellentia exstructa. Nihil his olim opulentius excogitari potuisset, verùm eo tempore quo Sahidicum adhuc gere-

gerebatur bellum, cùm ingenti pecuniarum summa egeret Rex, non defuerunt, qui ut Xenodochiorum divenderet bona, hortati sunt. Quod ubi populus permittere nollet, orator regius ea omnia bona ab hujus regis avis atque proavis data populo persuasit, proinde multò præstantius esse, his periclitanti regi occurrere; qui bello finito omnia brevi recuperare posset, quàm omnes regis fortunas in discrimen adducere. Venditis igitur omnibus, Rex prius immatura morte interiit, quàm quod erat in animo absolvere potuerit: quare bonis omnibus destituta remanserunt xenodochia. Recipiuntur quidem & hodie hujus civitatis pauperes, verùm nullo modo exteri, nisi doctores sint aut nobiles. Est hic & aliud quoddam, quod exteros recipit morbo correptos, his solus datur victus, nullus autem illis adhibetur Medicus, aut medicamentum: sed sunt quæ ægrotos curant, donec aut pristinæ sunt restituti sanitati, aut animam expiraverint. Habent in hoc xenodochio & fanatici suum locũ, qui strictissimè catenati servantur: hujus autem loci pars quæ deambulacrum respicit, ligneis atque ferreis trabibus est munitissima. qui illorum curam habet quoties cibum illis adfert, bacillo ad id com-

composito mordentes atque percutientes cohibet. Evenit etiam interdum, ut illac prætereuntes fanatici ad se accersant, ac quàm inique hic detineantur, quantaque indies contumelia à ministris afficiantur exponunt, cùm tamen ad mentem se rediisse affirment. Quod cùm ita esse persuaserunt, tandem aliquanto propius accedentes veste una manu attrahunt, atque altera vestem atque faciem multo stercore defœdant. Et licet omnes habeant suas latrinas, nisi à servis locus aqua subinde purgaretur, suo stercore perirent: adeò ut ingens perpetuusque fœtor in causa sit, quo minime à civibus invisentur. Habet & hoc xenodochium multas mansiones, quæ à Procuratoribus, Notariis, coquis, aliisque ægrotorum ministris occupantur, numeraturque singulis in annum mediocre stipendium. Ego cùm adhuc juvenis essem, duobus annis hic notarium egi, quod officium qui exercent, singulis mensibus tres aureos lucrantur.

Reperias præterea in hac urbe plusquam centum balnea, multo artificio atque structura elegantissima: & quamvis inæqualis sint magnitudinis, omnia tamen ad eundem modum sunt fabricata. Habet quodlibet balneum qua-

tuor

tuor aulas: foris verò sunt quædam ambulacra loco eminentiori fabricata, ad quæ quinque aut sex ascenditur gradibus: hîc se homines exuunt, nudique inde ad balneum eunt. In medio aquam ceu in cisterna quadam conservant. Primò igitur balneum intrare volentes, aulam quandam transeunt frigidam, in qua frigida servatur aqua, qua calidam cōmiscere solent, deinde ad alium locum aliquanto calidiorem itur, ubi à servis mundantur atque abluuntur: postea ad tertium vaporarium, ubi quantùm lubet sudatur, in hoc aqua calefit, quæ ligneis quibusdam vasis adfertur, ac in caldarium effunditur. Cuique homini ejus aquæ duo dantur vasa, qui plura, aut qui largius lavari volunt, ministro ad minimum liardum exsolvunt, vaporarii autem domino duo tantùm teruncii numerantur. Ignis quo aqua calefit non nisi stercore quorundam animalium desiccato exstruitur: quamobrem permulti ad hoc aluntur pueri, qui huc atque illuc per stabula discurrentes, stercus omne extra oppidum in cumulum congerunt, quo per duos aut tres menses sole indurato, ignē exstruere solent. Habent & fœminæ suum vaporarium à viris secretū. Quædam tamen & viris simul & mulieribus

T ser-

ſerviunt, diverſis tamen temporibus, viris nempe à tertia uſque in decimam-quartam diei horam, reliquum temporis mulieribus patent. Interea dum ſe fœminæ abluunt, funem in primum ingreſſum extendunt, qui viros tum temporis non ulterius introeundum eſſe indicat. Neque viris hic cum uxoribus vel colloquium miſcere non datur, tanta illis eſt honeſtatis ratio. Solent hic tam viri quàm fœminæ genio admodum indulgere poſt lotionem atq; cantiunculis vocaliſſimis animi lætitiam indicare. Iuvenes nudi ſine aliquo pudore balneum intrant, viri autem pudenda linteolo tegunt. Qui ditiores haberi volunt, non commune, ſed ornatum atque nitidum ingrediuntur, quod magnatibus ſemper ſervatur. Quando aliquem abluere volunt, hunc humi ſternunt: poſtea nunc unguento quodam illinunt, nunc inſtrumentis ſordes omnes auferunt. Ditioribus pannum feretrum ſubſternere ſolent, caput verò in ligneum pulvinar panno feretro tectum reclinare jubent. Reperias quoque hic tonſores atq; chirurgos complures, qui & hic officium exercent ſuum. Maxima balneorum pars ad templa atq; collegia pertinent, illisque maximam quotannis pecuniæ vim exſolvunt, nonnullæ enim

cen-

centum, aliæ centum & quinquaginta enumerant aureos. Neque hoc loco tacendum, quod balnearum servuli singulis annis festum habent diem, idq; hunc in modum. Convocatis amicis tubis atque tibiis urbem egrediuntur, atque ibi cæpam agrestem colligunt, quam linteo lixivio madido in æneo quodã vase tegunt: posthæc multo tubarum atque tibiarũ sonitu cæpam, ad vaporarii usq; ostium afferunt, ubi cæpam canistello inclusam suspendunt, dicentes hanc fore vaporarii omen felicissimum. Mihi tamen magis hujusmodi sacrificium videtur, quale solebant olim Africani peragere, cùm nullam adhuc haberent legem, remansitque is mos illis in hodiernum usque diem. Quod & inter Christianos videre licet, qui cùm festa habeant permulta, multorum tamen rationem ignorant. Habuit præterea & quodlibet oppidum suum festum, quæ nunc à Christianis, cùm illi rerum Africanarum potirentur, abolita sunt, atque oblivioni tradita.

Hospitia.

IN hoc oppido ducenta ferè sunt hospitia, atque inter hæc maxima, quæ in eminentiori urbis parte summo templo sunt viciniora. Horum quodlibet triplicem habet contignationem; cubi-

cula autem centum & viginti, aut etiam plura. Est & cuiq; suus fons cum secessu & aquæductibus elegantissimis, qui sordes omnes efferunt. Neq; unquam majora me ædificia vidisse memini, nisi fortasse Hispanorũ collegium quod Bononiæ est, aut palatium Cardinalis Sancti Georgii quod Romæ visitur, cum his sit aliquo modo conferendum: omnes autẽ cubiculorum januæ, deambulacro ex adverso sunt positæ. Et quamvis magna admodum atq; ampla sint huic urbi diversoria, sordidissimè tamen hospites excipiunt: nullus enim hîc neque lectus neque lectica reperiri potest: hospes saltem lodicem quandam cum storea exhibet. Quòd si cœnam tibi parari velis, necessum est ut macellũ ipse adeas, atque tuo hospiti coquendum des quod inde tibi contuleris. Foventur & in his hospitiis viduæ Fessanæ, quæ neque bona habent, neque affines à quibus alantur: harum singulis aut interdum binis cubiculum assignatur, proque egregio hoc hospitio mulieres lectorum & coquinæ curam gerunt. Pandochei hic omnes ex quadam stirpe originem habent, quæ Elcheva dicta est, fœmineo autem more incedunt vestiti, barbam radunt, atque adeò fœminas imitantur, ut non sermone tantùm eas referant, verùm &

nent

nent interdum. Habet suam quisque meretricem, cum qua consuetudinem servat perinde ac si uxor esset, cùm illæ tamen non vultu solùm, verùm & moribus atque totius corporis habitu sint infames. Vinum adeò liberè vendunt ac revendunt, ut nemo sit qui molestiàm aliquam inferat. Nulli hic præterquam nebulones, ganeones, aliique id genus homines scelestissimi versantur, idque ut liberius atq; impunius peccare possint. Habent pandochei inter se consulem, tributumque urbis rectori enumerant. Quòd si usu veniat ut Rex exercitum aliquem conscribat, mox illi largum militibus commeatum mittere coguntur, utpote ad hoc muneris aptissimi. Nisi me historica lex eò coëgisset, ut rem ita prorsus ut se habet enarrarem, maluissem sanè hæc silentio prætermissa, quibus Fessa miserè dehonestatur, quibusq; è medio sublatis, nullam haberet tota Africa regionem, quæ cum hac civium probitate esset ullo modo conferenda. A pandocheorum igitur commercio adeò viri probi, literati, atque mercatores abhorrent, ut ne colloquium quidem cum his miscere velint. Est præterea illis sedulo injunctum, ne quis aut templum, aut mercatorum cœtum, aut balneum intret. Nec his quoq; permittitur

ut in illa diverſoria commigrent, quæ ſummo templo ſunt vicina, quibusque mercatores excipi ſolent. Nemo eſt qui non nequiſſimis his nebulonibus malè precetur: at quoniam regius exercitus his opus habet, ut jam diximus, eam ob cauſam invitis etiam civibus admittuntur.

Molæ.

QVadringentis circiter locis hîc molas reperias. habet autem quilibet locus molas quinque aut ſex, adeò ut molarum aliquot milia hîc invenias. quælibet verò mola in ampliſſima quadam aula columnæ eſt ſuperimpoſita, ſolentque multi ruſtici civitatis adire molas. Sunt & hic mercatores quidam, qui quum molas atque officinas habent conductitias, frumentum emunt, ac molitum civibus vendunt, unde etiam maximum emolumentum colligunt: nam potiſſima civium pars, cùm per facultatum tenuitatem frumentum penes ſe cumulare nequeat, farinam ab his emunt. ſed qui aliquanto ditiores ſunt, frumentum ipſi emunt, ac ad quaſdam molas publicas delatum curant, ubi pro qualibet menſura ſolidum exſolvunt. Pertinent autem molæ omnes aut ad templa, aut ad collegia: nam ci-
[illegible]liſſimum eſſe oportet, qui mo-

lam

Iam sibi propriam habet, quælibet enim duorum aureorum ad minimum reditum domino persolvit.

Artificum, officinarum, atque fori descriptio.

HAbent hic quælibet artes locum peculiarem, quarum nobiliores summo templo sunt proximæ: nam notariorum officinas hic circiter octuaginta reperias, quarum quædam templo sunt contiguæ, reliquæ ex opposito sunt positæ: habet autem quævis officina duos semper notarios. Inde Occidentem versus bibliopolas invenias plus minus triginta. Calcearii mercatores Meridionalé occupant plagam, hi à sutoribus calceos & cothurnos cumulatim emunt, atque inter cives distribuunt. Deinde qui puerorum tantùm calceos suunt, quorum officinæ sunt plus minus quinquaginta. In Orientali templi latere locum habent qui ænea vasa aliaque permulta ex ære confecta venalia habent. Ex opposito portæ majoris prædicti templi forum est fructuarium, in quo nullum fructus genus desiderare possis, officinis constansquinquaginta. Horum ordinem sequuntur cerearii mercatores artificio adeò ingeniosi, ut non immeritò quis eos admiretur. Institores deinde reperias, sed numero admodum

paucos Forum hinc se offert olitorium, in quo mala citrea variique generis frutices perpetua fronde virentes vernum tempus repræsentant, quorum sunt viginti circiter tabernæ: nam qui vino uti solent, inter arborũ ramos recumbunt. His confines sunt & ii lactarii institores, penes quos maxima semper est vasorum cretaceorũ, quæ Itali majorica vocant, copia: lac autem à quibusdam afferri curant ligneis quibusdam vasis, ferreis constrictis circulis, quæ angustum os, fundum aliquanto latiorem habent. ab his solent nonnulli singulis diebus magnam emere lactis copiam, atque inde butyrum conficere: reliquum lactis aut congelatum, aut acre interdum civibus divendunt, adeò ut vix diem præterire crediderim, quo amplius quam vigintiquinque venduntur lactis dolia. Hos sequuntur, qui gossypium vendunt, horum autem triginta sunt officinæ: mox eos reperias qui cannabum, funes, capistra, aliaque id genus ex cannabe confecta venalia habent. Deinde qui coriacea cingula, crepidas, capistra coriacea multo serico intertexta cõficere solent: mox illorum sequuntur officinæ, qui vaginas gladiorum & equorum pectoralia consuunt. horum vicini sunt qui sal vendunt atque gipsum. Post hos circiter

citer centum officinæ sunt figulorum, qui omnium generum vasa variis distincta coloribus fingunt. Dehinc qui ephippia, balthea, habenas, aliaq; hujusmodi conficere solent. Deinde locus est bajulorum, quos numerum trecentesimum excedere puto: habent hi inter se consulem, aut potius, præfectum, qui singulis septimanis quantum perficiendum sit inter operas distribuit. Quod porro inde lucrum venit quadam servatur in arca, quod inter eos dividunt, qui ea septimana operati sunt. Dici non potest quanto amore quantaque benevolentia se mutuo prosequantur, adeò ut si quenquam illorum è vita migrare contingat, viduam & prolē communibus alant sumptibus, donec aut moriatur & ipsa, aut novum sibi delegat maritum. pueros verò summa cum diligentia educandos curant, donec alicui arti adoleverint. Quod si quenquam contingat uxorem ducere, prolemque ex ea suscipere, omnes ferè socios invitat: vocati autē ad festum, sponso aut patri munuscula singuli offerunt. Nemo ad illorū admittitur consortium, nisi prius præcipuos illius artis ad cœnam vocaverit duces: alioqui dimidiam saltem lucri portionem ferre potest. Ab omnibus liberi sunt tributis & exactionibus: quin

& gratis illorum pinſitur panis. Quòd ſi quiſquam in flagitio aliquo deprehenſus fuerit, is privato tantum, non publico afficitur ſupplicio. Omnes dum operantur, veſtibus unius coloris breviuſculis utuntur: ocioſi autem, pro arbitrio veſtiuntur: honeſtiſſimi autem ſunt omnisque probitatis cultores curioſiſſimi. Horum ordinem ſequitur is locus, quem obſoniorum atque eduliorum præfecti occupant. Hic quoque ædificium quoddam eſt arundine contextum atq; quadratum, in quo ciceres atq; napi vendi ſolent, quæ tanto apud illos in precio habentur, ut à ruſticis emere tantũ liceat iis, qui ad id muneris ſunt creati, qui quidem telonariis quoddam exſolvere tributum tenentur: neq; ullus vix eſt dies, quo non pluſquàm quingentas cicerum atq, naporum ſarcinas invenies. Et quamvis maximo (ut jam diximus) habeantur in precio, viliſſimo tamen conſtant: triginta enim aut viginti ad minimum libræ liardo emuntur. fabæ recentes ſuo quoq; tempore parvo admodum conſtant. Non procul hinc officinas reperias, in quibus pilæ quædam carnis piſtillo contuſæ oleoq; frixæ & multo aromate conditæ venduntur, quarum quælibet unius ferè ficus magnitudinem æquat, neque alio

carnis

carnis genere quàm bubula aridiſſima confici ſolent. Deinde ſeptentrionem verſus locus eſt, ad quem omnium generum olera adferuntur, quæ cum carnibus condiri conſueverunt: huic autem rei quadraginta officinę ſunt deſtinatæ. Poſthæc locus eſt, quem illi à fumo, fumoſum appellitant: hic panem oleo frictum reperies illi perſimilem, qui apud Romanos melleus dici ſolet. hujus maxima quotidie venditur copia: ſingulis enim diebus jentaculi vice ſumunt, præſertim feſtivis. cui obſonii loco carnes aſſas addunt aut mel: interdum jure quodam macerant ſordido ex carnibus contuſis compoſito, quas ſemel elixas rurſum contundunt, atq; inde jus conficiunt, quod poſtea terra quadam rubra tingunt. Carnes non hîc veru ſed furno aſſantur. ſolent enim duos furnos componere, ſic ut unus alteri ſuperponatur: in inferiori ignem exſtruunt, atque in ſuperiorem ubi calor ſufficere videtur, carnes injiciunt. Neque facile credas quàm eleganter hic aſſentur. non enim illis fumus neq; calor ſuperfluus nocere poteſt, tota enim nocte lento igne coquuntur, ac ſummo mane expromptæ publicè venduntur. Singulis autẽ diebus carnes illæ & panis (de quo antea diximus) tam copioſe inter cives divẽditur,

ut ducentorum aureorum summam in singulos dies excedat: horum enim quindecim reperiuntur officinæ, quæ aliud nihil venale habent. Venduntur & hic pisces quidam frixi, & carnes, præterea & panis sapidissimus quem laganū fere dicas. Hunc autem cum butyro pistum, non nisi cum butyro aut melle obsonii vice addito vorant. Reperias & hic quorundam animalium pedes elixos, quibus rustici matutina hora in ipsis popinis jentaculum sumunt; deinde rursum se ad laborem recipiunt. Hos insequuntur, qui oleum, butyrum salsum, mel, caseum, olivas, mala citrea & capparos vendunt: horum officinæ vasis testaceis elegantioribus refertæ sunt, quæ multo preciosiora quam quæ in iis continentur. Butyrum & mel per præçones divendi solet, qui certi sunt bajuli huic officio destinati. Neque quemvis ad vasa implenda admittunt, id enim officii bajulis tantùm quibusdam reservatur, qui ad hoc muneris lecti sunt, quique olei mensuras implent, quoties illud mercatores emerunt. Vas apud illos centum & quinquaginta libras capit, tantum enim butyri singulis vasis injiçere solent rustici. Sequitur macellum constans officinis circiter quadraginta, in quibus carnes incidunt, stateraq; dis-

trahunt. Nulla in macello animalia mactant, est enim huic rei locus quidam non procul à flumine dicatus, ubi postquam carnes adornarunt, per quosdam servos huic tantùm negocio destinatos in macellũ mittunt. Verùm priusquam inter populum quis suas carnes vendere audeat, eas macelli præfecto deferendas curat, qui simulatque carnes vidit, chartula quadam earum precium inscribit, quam populo unà cum carnibus ostendunt, nec licet precium illud excedere. Sequitur forum in quo panni viliores venduntur. horum centum ad minimum reperiuntur officinæ: pannos quibusdam præconibus tradunt (horum plus minus sexaginta reperias) qui per singulas officinas pannum bajulantes, precium cuique indicant: quòd si vendere contingat, pro singulis aureis liardos duos recipiunt. durat autem illud exercitium à meridie ad finem usq; diei, nec sanè sine maximo mercatorũ commodo. Reperias deinde qui arma, gladios, hastas, aliaq; id genus instrumenta expoliunt ac vendunt. Postea piscatorum statio est, qui minimo optimos maximosque vendunt pisces, cùm in hujus urbis flumine, tum & alibi captos, libram enim duobus tantùm hic emas teruncijs. Maxima illius hic est piscis copia,

pia, qui apud Romanos Laccia appellari consuevit, idque præcipuè à principio Octobris ad mensem usque Aprilem, uti postea fusius dicemus, ubi de fluminibus mentio inciderit. Hos sequuntur qui caveas gallinaceas conficiunt, idque ex arundine duriori: horum quadraginta sunt officinæ. solet enim quisque civium bonam alere gallinarum copiam. & ne domum habeant multo gallinaceo stercore immundam, illas sic perpetuò caveis inclusas servant. Posthæc illorum est locus, qui saponem liquidum venalem habent, verùm non multæ admodum illorum sunt officinę, quin & plures in aliis reperias urbis locis. Neque etiam Fessæ, verùm in montibus urbi proximis sapo confici solet, unde per quosdam muliones eum sibi advectum curant. Deinde aliquot reperias officinas eorum qui farinam vendunt, quanquam & illi quoque variè per urbem huc atque illuc disperguntur: horum ordinem sequuntur, qui fruges atque legumina sationi quidem magis quàm esui accommoda, venalia habent: neq; hæc ab aliquo cive emere poteris, quandoquidem quisque suos sibi fruges servare mavult: reperias & eodem loco multos, qui mulis aut equis fruges aut legumina quocunque velis devehunt.

solet

ſolet autem mulus tres ferre in dorſo leguminum menſuras (quas muliones emetiri debent) idque tribus altero alteri ſuperimpoſitis ſaccis. Poſtea ſunt qui ſtramen vendunt, quorum decem reperiuntur officinæ. Deinde forum ubi filum ac linum vænit, tum & ubi linum pectitur: quod quidem adinſtar magnarum ædium exſtructum in circuitu quatuor habet ambulacra: primum occupant qui telam vendunt, filumque ponderant: in aliis duobus innumeræ ſedent mulieres, quæ magna copia filum venale habent, quòd quidē iſthic per præcones venditur, qui à meridie in veſperam uſq; circumferunt. In hujus loci medio frequentes reperiuntur mori, qui mercatoribus umbram præbent: tanta verò huc confluere ſolet mulierum multitudo, ut non facilè ſit ſe ex hoc mercatu ſubducere: ſuboriturque non raro tanta inter fœminas rixa, ut riſum illas audiendo vix tenere poſſis: quin & pugnis ſe mutuo afficjentes ſæpiſſimè videas. Nunc ad eam partem tandem deſcendamus, quæ occidentem ſolem reſpicit, hoc eſt, à templo ad eam uſque portam quà Mecnaſen itur. Poſt eum locum, quem antea fumoſum appellavimus, via recta ſuas habent manſiones, qui ſitulas coriaceas conficiunt,

ciunt, quibus utuntur aqua è puteis haurienda: hujus artis quatuordecim sunt officinæ. Deinde illorum locus est, qui viminea aut alia quævis vasa frumento ac farinæ reponendæ apta conficiunt, hi triginta occupant officinas. Inde sutorum locus est, qui plus quàm centum & quinquaginta officinas implent. Pòst illorum ordo est qui clypeos conficiunt coriaceos, quales sæpenumero in Europa advectos videmus. Deinde viginti ferè officinas lotores quidam occupant, vilioris conditionis homines, ad quos cives qui domi ancillam non habent, subuculas, linteamina aliaque id genus sordida deferre solent, atq; ab iisdem post aliquot dies adeò nitida & candida recipiunt, ut incredibile ferè narratu videatur. hi contiguas in hoc loco habent officinas: reperias tamen per totam urbem hinc inde dispersos plus quàm ducentos ejus generis homines. Deinde sequuntur qui lignea ephippia corio tegenda conficiunt, horum maximus in eo loco reperitur numerus, quà Orientem versus ad regis Abuhinan collegium itur. Hos sequuntur qui stapedes, calcaria, frena, aliaque hujusmodi adeò artificiose ornant, ut non facilè tales in Europa reperiri posse arbitrer, horum plus minus quadraginta sunt officinæ.

cinæ. Tandem illorũ vicus eſt, qui rudi modo ſtapedes, frena, atque calcaria fabricant. hinc in plateam deſcenditur eorum qui ephippia de quibus jam locuti ſumus triplici corio, eoque ſelectiſſimo, veſtiunt: quod optimum eſt, ſupremum locum habet, vilius infimum, quæ miro artificio perficiunt, ut videre eſt in pleriſq; locis Italiæ. horum centũ aut eò plus refertę ſunt officinæ. Deinde longas admodum habent officinas, qui haſtas lanceasq; conficiunt. Ab hoc loco rupem invenias, quæ deambulacra duo habet, quorum alterum ad Occidentalem portam, alterum ad regium quoddam palatium ducit, in quo ſe Regis ſoror, aut alius quiſpiam ex regis affinibus continere ſolent. hoc autẽ notandum, quòd forum iſtud à ſummo templo initium capit: ego verò ne ordinem inverterem, ea tantum deſcripſi fora, quæ circumcirca ſunt, ultimò de mercatorum ſtatione dicturus.

Mercatorum ſtatio.

VRbem non immerito eum appellabis locum, qui mercatoribus dicatus eſt, undique muris cinctus, duodecim habet in ambitu portas, quarum quælibet ferrea catena in transverſum ducta, equis & vehiculis tranſitũ adimit. Locus in quindecim diviſus eſt partes,

duas ſutores occupant, qui nobilium tantum calceos conſuunt: duas item ſericarii mercatores, quorum alii, funiculos atque id genus ornamenta venalia habent, ſuntque horum officinæ circiter quinquaginta: alii ſericum tantum ornandis ſubuculis, pulvinaribus, & hujuſmodi rebus ex tela confectis aptum venale habent, quorum totidem ferè reperiuntur officinæ. Deinde proſtant qui muliebria cingula ex lana rudiori componunt, quæ nõnulli ex ſerico quoque conficiunt, verùm non admodum elegantiora, illorum enim craſſitudinẽ duos digitos excedere putem, quibus vel navem contra ventorum injuriam retinere poſſent. Hos inſequuntur qui pannum ac telam vendunt, quæ ex Europa huc mitti ſolet: apud quos & pannum ex ſerico confectũ, pileos, aliaq; hujuſmodi venalia reperire poteris. Vbi hos præterieris, nonnullos reperies qui ſtoreas, ſtibadia, pulvinaria, aliaque permulta ex corio compoſita vendunt. Dein illorum locus eſt qui vectigal recipiunt, ſolent enim panni per quoſdam præcones vendi, quos priuſquam in forum adferantur, neceſſe eſt ut ab illis ſignentur, quos jam vectigal recipere diximus. Præcones plus minus ſexaginta hîc invenies, qui pro ſingulis pannis liar-

liardum recipiunt. Poſtmodum ſartorum quoque locum invenias, qui tres ſibi vicos occupant. Mox in forum deſcendis, in quo telæ mercatores ſunt, qui & muliebres ſubuculas venales habent: habentur autem hi pro ditiſſimis totius Feſſæ mercatoribus; nulla enim eſt mercatura, quæ majus adferat emolumentum. Vltra hunc locum veſtes quaſdam venales reperias, eo panno confectas, qui ex Europa iſthuc deferri ſolet. Singulis horis pomeridianis pannũ per præcones in hoc loco venditur, idq; cuilibet licitum eſt, quoties neceſſitas aut alius quicunque caſus cogit. Poſtremus omnium is locus eſt, in quo ſubuculæ, mappulæ, aliaq; permulta interpolata vendi ſolent: nec procul hinc tapetes, lectique ſtragulæ venduntur.

Quare hæc urbis pars Cæſarea ſit appellata.

LOcus iſte muro circumſeptus Cæſarea antiquo nomine à Monarcha illo Iulio Cæſare deducto, appellatur: cujus hanc ſcriptores adferunt rationem: quòd omnes Mauritaniæ civitates iis temporibus, primò Romanorum, deinde Gothorum paruerunt imperio. habebatque quælibet ſemper civitas, aut Romanos, aut Gothos, qui tributa reciperent ac ſervarent. Verùm quoniam

frequenter in hos populus intestina moverat bella atque direptiones, visum est ut in qualibet civitate locus aliquis muris undique muniretur, ubi unà cum tributo merces & preciosiora civium bona in tuto essent: sperantes hoc modo fore, ut cives æque anxiè principis ac sua servarent bona. Quod consilium si imitati fuissent Itali, non tam crebras passi fuissent direptiones. Sæpenumero enim contingit ut intestino bello commoto, milites ubi hostium bona sibi non sufficere vident, mox quoque ad amicorum bona recurrant.

Aromatarii atque Pharmacopolæ.

HVic loco vicini sunt Aromatarii, idque ea parte quæ Septentrionem respicit, horum centum & quinquaginta in via quadam recta sunt officinę, quæ utrimque munitissimis occluduntur portis. noctu vigiles quidam conductitii atque armati unà cum lucernis & canibus excubias agunt. Hi nec syrupos, nec unguenta, nec electuaria conficere norunt: nam à Medicis domi perficiuntur, à quibus & petenda sunt. Maxima officinarum pars aromatariis cõtigua est, quanquam maxima populi pars neque Medicum norit, neque medicamentorum usum. Adeò ornatæ sum-

summoque artificio fabricatæ sunt hæ officinæ, ut nō crediderim posse uspiam tales reperiri. Memini me in Tauris Persiæ civitate egregias aliquot officinas vidisse, sub quibusdā deambulacris eleganttissime exstructas, verùm obscuras, adeò ut multis partibus eas Fessæ officinis postpositas existimarim. Vbi has officinas prætericris, aliquot invenies qui pectines ex buxo, aut alio quovis ligno parant. Orientem versus non procul à Pharmacopolis, sunt qui acus conficiunt, horū circiter quinquaginta sunt officinæ. Deinde illorum locus est, qui torno ebur aliaque hujusmodi polire solent, quorum cum inter cæteras artes misceantur, non usque adeò magnus est numerus. Tandem aliquot reperias, qui farinam, saponem, atque scopas vendunt: qui cum foro ubi filum vendi antea diximus, sint proximi, vix numerum vigesimum implent: reliqui enim alibi reperiuntur, uti postea dicemus. Inter illos qui gossypium vendunt, reperias & nonnullos qui lectorum atque tentoriorū ornamenta venalia habent. Horum ordinem aucupes sequuntur, apud quos, etsi numero perpauci sint, reperias tamen omnium generum tam esui quàm oblectationi aptas aves: unde & aucupum locus appellari con-

 suevit.

ſuevit. Poſtea illorum ſunt officinæ qui funes cannabinos venales habent. Mox ſequuntur qui ſuberes ſive magnatum crepidas conficiunt, quibus per lutoſas plateas iter facturi nobiles uti ſolent, verùm ſumptuoſe admodum, multo ſerico conoque excellentiſſimo parantur: quæ viliſſimæ ſunt, aureo ad minimum conſtant, nonnullæ decem, reperiuntur & quę vigintiquinq; emuntur aureis. conficiuntur autem ex moro alba & nigra, juglande atro & zyzipho, quæ pro elegantioribus atque ſumptuoſioribus habentur, tametſi priores aliquanto fortiores ſint, diutiusque quamvis ferant injuriam. Deinde decem officinas Mauri aliquot Hiſpani occupant, qui baliſtas conficiunt: tum qui ſcopas ex palma quadam ſylveſtri componunt, quales Romæ è Sicilia advectas indies videmus. Scopas autem magna quadam ſporta per urbis plateas ferunt, easque aut vendunt, aut furfure, cineribus, detritisve calceis commutare ſolent: furfurem paſtoribus, cineres filorum dealbatoribus, detritos autem calceos ſutoribus quibuſdam revendunt. Aliquanto ulterius fabri ſunt, qui clavos fabrifaciunt: tandem vietores reperias, qui vaſa quædam prægrandia in ſitulæ

mo-

modum componunt: apud hos & frumenti quoque menſuras reperire licet. Quas ubi hujus rei quidam præfectus examinarit, pro qualibet teruncium ſuo jure accipit. Mox lanæ ſequuntur venditores, qui poſtquam lanam à lanionibus emerunt, per quoſdam huic rei conductos purgandam atque abluendam curant. Corium iidem adornare ſolent, ſed non niſi ovillum: bubulum enim, quoniam alia prorſus arte paratur, alium etiam habet locum. Deinde quoſdam reperias qui ſportas certosque funiculos parant, quos Africani equorum pedibus addere ſolent. Quos ſubſequuntur ænei opifices: hos, qui non procul ab his pondera & menſuras: tum qui inſtrumenta parant, quibus linum atque lana carminari ſolent. Tandem in longum quendam deſcenditur vicum, ubi promiſcuè multarum artium reperias artifices, quorum nonnulli ſtapedes, calcaria, aliaque hujuſmodi (quæ fabri rudia & impolita reddunt) limare ſolent. Poſtea fabros quoſdam lignarios habes, qui temonibus, aratris, molarum rotis, aliiſque hujuſmodi conficiendis ſeſe exercent. Tinctoribus ſua eſt in fluvii ripa manſio, quarum quælibet fontem habet limpidiſſi-

 mum,

mum, in quo quicquid ex ferico confectum eft, abluunt. Ex oppofito latum admodum & fpaciofum habent locum vallorum fabricatores, qui cùm fit umbriferis moris confitus, æftivo tempore amœnitate fui valde recreat. Sequitur fabrorum ordo, qui mulas & equos calceant : tum & qui baliftis arcus ex chalybe accommodant. Vlterius qui equorum calceos cudunt : hos, qui telam dealbant : ubi & urbis pars quæ ad Occidentem vergit, finitur: quæ olim civitas per fe fuit (ut antea diximus) ac poft alteram ædificata, quæ Orientem refpicit.

Alterius Feffæ partis defcriptio.

ALia quoque urbis pars ad Orientem fita, pulcherrimis palatiis, templis, ædibus, & collegiis abundat : quanquam hîc nõ tam copiofę neq; frequentes fint diverfæ artes, atque in ea quam modò defcripfimus. Hîc enim nec funt mercatores, nec fartores, nec calcearii, præterquam ex panno groffiori. Aromatariorum eft forum exiguum triginta officinarum capax. Ad mœnia urbis agunt laterarii & figuli : paulò inferius forum eft amplum, in quo vafa candida figulina, catini, fcutellæ, patinæ venundantur. Vlterius ad forũ itur granarium, in quo cellę funt frumentariæ. E regione fum-

ſummi templi forũ eſt lateribus ſtratũ, in quo diverſæ exercentur artes atque opificia. Sunt & aliæ artes mechanicæ, variè per totam urbem diſperſæ: mercatores autem pannarii unà cum aromatariis, loca ſibi deſtinata occupant. Numerantur in hac urbe quingentæ & viginti textorum ædes, pluribus contignationibus auliſque ſpacioſis magnificè admodum conſtructæ: in quarum ſingulis multæ ſunt textrinæ, quæ locatoribus magno ſunt emolumento: hujus opificii aſſerunt in urbe eſſe ad viginti milia, quemadmodum in molendinorum exercitio. Sunt quoque in hac urbe centum officinæ filo candidando exſtructæ, quarum potiores ad fluminis ripam ſitæ, caldariis, & vaſis muratis ſunt inſtructiſſimę: & in alios urbis uſus ſunt ingentia ædificia, in quibus varii generis ligna ſerrantur, quod quidem officium à Chriſtianis mancipiis exercetur, & quicquid inde lucri conſequuntur, ad illos redit à quibus aluntur. His nulla omnino quies datur, præterquam diebus Veneris à meridie in veſperam: & octo diebus diverſis temporibus per annum diſperſis, in quibus Maurorum celebrantur feſta. Habent & meretrices ſuum locum, quæ fautores habent maximos, interdum

V 5 poten-

potentissimosque urbis rectores. Reperias quoque nonnullos œnopolas, quibus vel impune meretrices alere, & cuilibet tradere licet. Sunt & hîc amplius quàm sexcenti fontes limpidissimi muris cincti, curiosissimeque servati, quorum quilibet subterraneis quibusdam ductibus, variè se huc atque illuc per domos, templa, collegia, & hospitia diffundit: estque illis hæc aqua multò charior: nam quæ è flumine peti solet, frequenter æstivis temporibus desideratur: huc accedit, quòd quoties aquæductus sunt purgandi, flumen extra urbem ducatur necessum est. Solet igitur quælibet familia ex fontibus sibi petere aquàm: & quanquam nobiles tempore æstivo fluviatili utantur, jubent nihilominus & fontanam adferri, quòd frigidior sit, gustuque gratior. Vere autem contrarium accidit. Fontium porrò maxima pars ex Occidente & Meridie fluit: nam quæ Septentrionem respicit, montibus, marmoribusque Tiburtinis est referta, ubi antra quædam reperias, in quibus frumentum ad multos annos servari solet: quædam verò adeò ampla ut plus quàm ducenta capiant frumenti modia. Qui in ea vicinia habitant cives, quique antra ea possident, satis inde pro vitæ necessitate colligunt, centesimam

mam

mam namque ſingulis annis frumenti menſuram pro locatione referunt. Pars quæ ad Meridiem eſt, dimidia fermè incolis eſt vacua, hortos habet fructiferos, in quibus nullum fructuum florumque genus deſiderari poteſt. Cuilibet horto ſuæ ſunt ædes, fonsque limpidiſſimus, roſis, aliiſque herbis cinctus odoriferis, adeò ut ſi quis Verno tempore hanc inviſat urbis partem, habet unde & animum & oculos paſcat: quare paradiſum nòn immeritò dixeris, cùm in iis nobiles ab Aprili ad Septembris uſque finem ſe continere ſoleant. Ab Occidente, hoc eſt ea parte quæ regiæ vicina eſt, arx viſitur, quæ à Rege Luntunæ extructa, magnitudine oppido æquatur: in qua Feſſæ principes priuſquam hic regiam ſtatuiſſent, ſe continere ſolebant. Verùm poſtquam nova Feſſa à Marinorum regibus ædificari cœpit, arx tantùm urbis præfecto relicta eſt. Viſitur in eà egregium ſanè templum, iis temporibus ædificatum, quibus, ut diximus, à principibus & magnatibus occupabatur, poſtea multa loca diruta, atque in hortos converſa ſunt: præfecto quædam tantùm relicta ſunt ædificia, partim habitationi, partim litibus definiendis apta: eſt & hic concameratus quidam locus, in quo captivi detineri ſolent, adeò
ſpa-

ſpatioſus multiſque columnis ſuperinſtructus, ut trium millium hominum capacem multi affirmare velint. neque in hoc carcere locus aliquis ſegregatus reperitur, quandoquidem Feſſæ omnibus unus idemque carcer aſſignatur. Præterfluit hanc arcem rivulus quidam præfecti negociis accommodus.

Magiſtratus, Iura adminiſtrandi, atque veſtiendi apud Feſſanos modus.

HAbet Feſſa particulares quoſdam magiſtratus atque judices: eſt præfectus qui cauſas civiles definit, & in malos animadvertit. habet & jus canonicum ſuum quoque judicem, ad quem omnia quæ in lege Mahumetana continentur, pertinent. eſt præterea judex quidam qui Matrimonia atque repudia curat, quique teſtes omnes & audire, & audita probè dijudicare conſuevit. Deinde cauſarum patronus, ad quem ab judicum ſententia provocant, cùm vel falluntur, vel authoritati inferioris notæ doctoris innixi ſententiam ferunt. Præfectus magnam vim nummorum ſibi corradit ex condemnationibus, quæ diverſis temporibus fiunt. Hoc autem ferè modò reus peragitur: poſtquam centum aut ducentis coram præfecto plagis affectus eſt, carnifex catenam collo injicit, atque hoc pacto nudum (pudendis

dendis tantùm exceptis) per omnes civitatis partes deducit, carnificem comitatur quidam satelles, quodque perpetratum est à reo facinus omnibus nunciatur, donec miserum suis vestibus indutum, in carcerem reducant. Fit etiam sæpenumero, ut multi simul concatenati per urbem ducantur: præfectus pro quolibet reo supplicio affecto aureum unum cum quarta habet, nec non & à quolibet jam primùm carcerem ingresso nonnihil sibi tributi dari jubet, quod per quosdam mercatores aliosque artifices ei rei destinatos particulatim numerari solet. atque inter cætera emolumenta, ex quodam monte annuum proventum septem milium aureorum colligit: idem quando res exigit, Fessæ Regi trecentos alit equites, stipendiumque persolvit. Qui jus canonicum dicunt, nullum nec salarium, nec præmium inde percipiunt: vetitum enim est lege Mahumetica, ne judici quicquam persolvatur, sed victum sibi parent vel ex prælectionibus, vel sacerdotiis. habet & hæc facultas suos causidicos idiotas literarum prorsus ignaros. Est in hac urbe locus, in quem judices propter debitum aliquod, aut leve quoddam crimen cives conjicere solent. Reperias in tota hac urbe quatuor tantùm

tùm satellites, qui noctu ab hora vigesimaquarta in secundam usque omnes civitatis partes circumeunt, neque aliud salarium quàm certum censum, quem ab iis quos in vincula deducunt, pro delicti magnitudine exigunt, illisque liberè permissum est, ut & vinum publicè vendant, & scorta domi alant. Nullos habet præfectos neque scribas, neque notarios, sed sententiam quam lubet ore profert. Vnus tantùm est in tota urbe qui census ac vectigalia recipit, numeratque singulis diebus in Regis usum triginta aureos: substituit nonnullos qui singulas urbis portas observent, neque ulla res est, quamvis exigui precii, quæ non aliquid census exsolvere cogatur. Solent & interdum in campos usque extra urbem mulionibus obviam procurrere, ne qua fortasse mercatura celetur, aut tecta in urbem devehatur. quod si fraudem comperiant, duplex exigunt vectigal. Is autem hac in re servari ordo consuevit, ut duos aureos in singulis centum vectigalis loco pendant: pro onychinis gemmis quorum magna huc affertur copia, quarta persolvitur: ligna, frumentum, boves, gallinæ, nihil census enumerant. neque ad ingressum urbis arietes tributum exsolvere coguntur, sed in macello duos liardos: & ejus

præ-

præfecto unum pensitant. Qui autem macelli præfectus est, duodecim semper secum satellites habet, ac totam frequenter adequitat urbem, panem urbisque pondera examinaturus. Quòd si panem infra justum pondus distrahant, pistorem publicè fustigare ac eo modo per urbem deducere jubet. Solet istud officii insignis tantum probitatis dari viris: nunc autem cuivis, quantumvis ignaro aut scelesto conceditur. Hujus urbis cives civili utuntur habitu, vernis temporibus vestes gerunt extero panno confectas: sagum subuculæ addunt dimidiis tantùm strictisque manicis, cui vestem quandam latam atq; ante pectus occlusam superinduunt. Pileos habent simplices, quales apud nostrates noctu gestari videmus, verùm qui aures illis non contegant: pileum fascia quædam tegit, quam binis glomerationibus capiti & circum barbam obductis nodo hærere faciunt. Caligas nec fœmoralia gerunt, verno tempore equitaturi ocreas sumunt, at qui tenuioris sunt fortunæ, sagum tantùm habent & barnussum quem vocant, & vilissimum pileum. Doctores atque nobiles grandævi veste quadam latis manicis incedunt quemadmodum nobiles Veneti. Plebei vestes ferè ex panno grossiori atque albo

albo conficere ſolent. Mulieres ſic ſatis ornatæ incedunt, æſtivo tamen tempore ſolam ſubuculam geſtant. Hyeme palla veſtiuntur latis manicis ante pectus occluſa, qualis ea eſt, quam viros geſtare modò diximus. ſi quando in publicum prodire volunt, fœmoralia cruribus addunt, quibus totæ tibiæ cooperiuntur, præterea pannus illis ex capite pendet, qui ad Syriæ formam totum corpus velat. facies quibuſdam tela quadam in eum velatur modum, ut oculis tantùm feneſtellas quaſdam relinquant. Aures anulis aureis gemmiſque ornant precioſiſſimis: qui infimioris ſunt conditionis, argenteos tantùm anulos auribus addunt, neque alias inaures habent. Brachiis armillas adjungunt aureas quæ nobiliores ſunt, reliquæ argenteas, nec non & tibias circulis aureis argenteiſve ornare ſolent, idque pro facultatum ratione.

Cibum capiendi modus.

NVnc quoque de victus ratione nonnihil dicendum eſt. vulgus bis qualibet ſeptimana carnes recentes coquere ſolet, nobiles verò & ditiores, quotidie & quoties lubet. Ter in die ſumunt cibum: jentaculum ex fructibus quibuſdam & pane, vel liquido pultis genere farina frumentove conſtat:hyeme far

liqui-

liquidum carnibus salsis conditum sorbent. In prandio carnibus,acetariis, caseo, atque olivis vescuntur: æstate autem aliquantò lautius prandent. Cœna concoctu facillima, pane, melonibus, uvis, aut lactariis paratur:at hyeme carnes elixas comedunt, quas Cuscusu appellant, quæ ex farina in massam redacta conficitur, & in vasis quibusdam perforatis primò igni admovetur,deinde butyro subacta jure quodam conspergitur. Est & quibusdam carnium assarum satis frequens usus. Habes hic tam nobilium quam plebeiorum vivendi formam: quanquam magnates nonnihil lautius cœnent: verùm si nobilium victum qui in Europa sunt, respicias, miseros atque sordidos Africæ nobiles dixeris, non ob ciborum raritatem, sed quòd nulla prorsus inter hos mundiciei servetur regula. mensa namque illis humilis, nuda, atque sordida apparatur: nullas præter terram sedes habent, nulla omnino præter digitos unguesque instrumenta. Cuscusu omnibus una tantùm testa apponitur, ex qua tam nobiles quàm alii manibus non cochlearibus exhauriunt.Ius simul cum carnibus eadem quoque lance apponitur,unde sibi quisque quam vult partem digitis aduncis excerpere solet: nullos

prorsus in mensa cultros videas, quin canino more carnes lacerant, atq; summa cum festinatione vorant. neque potum sibi quis expetit, nisi prius cibis expleto stomacho, tum demum quisque ingentem epotat aquæ cyathum. Doctores quidem aliquanto melius habent: sed ut verum fatear, vix tam miserum habet Italia nobilem, qui non victu, deliciis atque apparatus magnificentia vel summos quosque superet Africæ magnates.

Qui in matrimoniis consecrandis servantur ritus.

Circa matrimonium hæc ferè servatur regula. Vbi pater filiam cuidam despondit proco, mox in templum itur, sponsum ac sponsam comitantur parentes & consanguinei, duo item accersuntur notarii, qui præsentibus omnibus pacta dotemque conscribunt. Qui mediocris sunt fortunæ, filiæ triginta aureos in dotem enumerant, cui ancillam quindecim ad minimum aureis emptam adjungunt: præterea & telam versicolorem serico intertextam, cum aliis quibusdam panniculis ex serico confectis, quos in capite pepli loco gestare solent. deinde & par calceorum artificiose atque eleganter consutorum: duo item soccorum paria elegantissima:

multas

multas quoque clenodias argenteas, aut ex alia quavis materia fabrefactas, ut sunt pectines, suffimenta, ventilabra, aliaque istiusmodi, quæ mulieres maximo habent in precio. Quibus ita peractis, quotquot utrinque interfuerunt, ad cœnam vocantur, quæ ut sit suis deliciis optimè referta, panis adfertur frixus, quem antea melle temperatum diximus: huic carnes adduntur assæ, idque primò sponsi sumptibus: postea & sponsæ pater suum apparare jubet convivium. Quòd si filiæ præter jamdictam dotem aliquas dederit vestes, hoc illi pro liberalitate quadam asscribunt. Quanquam pater dotem triginta tantùm aureorum pollicitus sit, solet tamen interdum ducentos, nonnunquam etiam & trecentos insuper in vestibus conficiendis, necnon & aliis quibusdam ad mundum muliebrem pertinentibus consumere aureos. rarò autem pro dote domum, vineam, aut agrum aliquem donant. Sponsæ tres conficiunt pallas, easdemque ex panno sumptuosissimo: tres item ex serico undulato, aut alio quovis panno precioso. Subuculas item artificiosissimè elaboratas, necnon & pepla elegantissima, & linteamina artificiosis emblematis undiquaque exornata. cervicalia item & pulvinaria elegantissima.

 So-

Solent quoque octo anaclinteria sponsæ dari, quorum quatuor ornatus tantùm gratia armaria contegunt: duobus lana viliori refertis lecti vice utuntur: ac duobus coriaceis cubiculi stratum sternunt. Dantur insuper tapetes quidam villosi, circiter ulnarum viginti: tria item stragula, altera parte panno ac tela suffulta, altera verò tormento referta, quibus noctu sic utuntur. Parte quadam lectum sternunt, aliam reflexam corpori subjiciunt: quod illis perfacile est, cùm utrinque decem circiter ulnas in longitudinem pateat. His totidem serica multo artificio à superiori parte exornata addunt, quæ ab inferiori parte tela & gossypio duplicata sunt. Dant & candida stragula, æstivo tantùm tempori accommoda: tum & sindonem laneam in plures partes divisam, atque eleganter elaboratam, cum certis quibusdam ceu pinnulis coriaceis deauratis, quibus assuunt floccos sericos versicolores, & singulo flocco sphærulam sericam, qua sindon ornatus gratia parieti affigi posset. Habes hic summatim quid doti addi soleat, qua quidem in re nonnulli ita cæteros excellere student, ut sæpenumero nobiles quosdam ad paupertatem redigi contingat. Sunt ex Italis qui putent viros

dotem

dotem præbere mulieribus. verùm ii harum rerum omnino sunt ignari. Sponsus suam ducturus domum sponsam, primò tabernaculum ligneum octogonale serico tectum intrare jubet, in quo à bajulis defertur comitantibus parentibus & affinibus, multo cum tubarum ac tibiarum sonitu, tympanorumque strepitu, necnon maximo facium numero: præcedunt sponsi affines cum facibus, sponsæ verò sequuntur: sic maximum itur ad forum, temploque prætereito, sponsus socerum & reliquos omnes salutat, domumq; quantum potest properat, atque in cubiculo sponsæ adventum præstolatur. Pater, frater, & patruus, sponsam ad cubiculi ingressum deducunt, pariterq; omnes matri sponsi tradunt: quamprimum verò sponsa cubiculum ingreditur, maritus pede suo uxoris pedem tangit, statimque ambo recluduntur. Interim apparatur convivium, & fœmina quædam pro foribus expectat, donec devirginata sponsa hic linteolum sanguine tinctum illi porrigat, quod manu gestans hospitibus ostendit, alta voce clamans virginem hactenus incorruptam fuisse. Hanc cum aliis quibusdam fœminis, primò sponsi, deinde sponsæ quoque parentes, excipiunt splendidè. Quòd si fortasse non

virginem fuiſſe reperiatur, mox maximo omnium dedecore, nuptiiſque infectis, ad parentes relegatur. Tria ferè parari ſolent convivia: primum eodem celebratur die quo marito conjuncta eſt puella, ſecundum poſtridie mulieribus tantùm paratur, tertium ſeptimo à celebratis nuptiis die, huic omnes ſponſæ amici atque parentes interſunt, quo etiam die ſponſæ pater pro facultatum ratione magnifica ad generum deferri curat edulia: at quam primum maritus domum egreditur (quod ſeptimo ferè fit die) bonam emit piſcium copiam, quos aut per matrem aut aliam quamlibet mulierem ſuper pedes uxoris projicere jubet, id enim ex antiqua conſuetudine pro bono habent auſpicio. Solent & alia inſuper duo in ſoceri ædibus apparari convivia, alterum pridie quàm elocetur filia: hîc totam noctem ſaltando atque jocando tranſigunt. Poſtridie mulieres ad ſponſam exornandam veniunt, capillos comunt, genas minio tingunt: manus verò ac pedes nigros reddunt, ſed mox ea perit tinctura & elegantia, alterum eodem die exhibetur convivium. Sponſam autem loco quodam eminentiori ſtatuunt, ut ab omnibus facilè videatur, tum quæ ſponſam adornarunt, lautè excipiuntur. Vbi ad

viri

viri domum deducta, solent mariti parentes grandia quædam vasa pane, oleo frixo mulsoque referta ad sponsam mittere, cum aliis quibusdam eduliis, quorum enumerationem brevitatis gratia hoc loco omisimus, quæ omnia inter amiculos per sponsum vocatos consumuntur. Ea nocte quam saltando transigi diximus, nuptiis interesse solent tibicines & succentores, qui alternatim nunc tibiis, nunc voce satis elegantem edunt harmoniam: semper soli tripudiare consueverunt, & finita cantiuncula, stipem aliquam cantoribus adjiciunt. Quòd si quisquam saltatorem honore afficere velit, jubet eundem genu flexum ante se sistere, illique totam faciem pecuniis tegit, quas tibicines mox excipiunt. Fœminæ solæ seorsim à viris ad propriorum tibicinum concentum saltare solent. Hæc (uti diximus) ita geruntur cùm sponsa virgo est. Viduarum nuptias minori cum reputatione peragunt. Coquunt bubulam, arietinam, gallinas elixas, quibus varia interponunt edulia. Convivis apponunt vice quadræ magnas duodecim scutellas ligneas, rotundas, adhibitis in convivium saltem decem aut duodecim. estque hic inter nobiles & mercatores mos receptus. Qui tenuioris sunt fortunæ,

offulas quaſdam ex pane lagani perſimi- li vorant, quem carnium jure madidum digitis tantùm nō cochlearibus ex majuſculo vaſe liguriunt, quorum ſingulis nō plures quàm duodecim circumſtare ſolent. Conſueverunt & ſolenne parare convivium, cùm circumciditur maſcula proles, quod ſeptimo fit nativitatis die, huic inciſor unà cum affinibus & conſanguineis intereſſè ſolet: quo tranſacto, quiſque pro facultatum ratione inciſorem munuſculis ſalutat, idque ferè in hunc modum. Suas quiſque pecunias in facie cujuſdam pueri affigit, quem circumciſor huc adduxit. puer pronunciato cujuſque nomine gratias agit: deinde puero circumciſo, diem non minori lætitia tranſigunt, quàm nuptias. Verùm ſi filia naſcatur, minus alacritatis demonſtrant.

Ritus diebus feſtivis obſervati, & quo modo mortuos lugeant.

REmanſerunt & apud Feſſanos certa veſtigia feſtivitatum à Chriſtianis olim inſtitutarum, ceremoniis utentes, quas nec ipſimet intelligunt. Pridie nativitatis dominicæ ferculo quodam veſcuntur, ex variis herbis compoſito: coquuntur & apud hos omnia ferè leguminum genera, quibus eadem nocte ceu delitiis veſcuntur. Primo anni die pueri

pueri nobilium & mercatorum domos larvata facie adeunt, & cantiunculis quibusdam fructus venari solent. Cùm apud Christianos Baptistæ natalitia celebrantur, maximos ubiq; videas ignes multo stramine compositos. Vbi puero dentes adventare vident, convivium à parentibus paratur, itidem pueris, quod Latino vocabulo Dentillare vocant. Habent & alias consuetudines & modos auguria sumendi, quales Romæ atque in aliis Italiæ civitatibus observari vidi. Quod ad festa attinet, quæ in lege Mahumetica præcipiuntur, ea fusius in eo libello descripta reperies, quem de lege Mahumetica conscripsimus. Mulieres si quando aut marito, aut patre, aut alio quovis orbantur amico, mox fit numerosus mulierum concursus, vestibus depositis, saccis induuntur vilissimis, faciem multo conspurcant luto: deinde quosdam ad se accersunt, qui muliebribus induti vestibus, quadrata secum adferunt tympana, ad quorum strepitum cantiunculam de more funebrem canunt, idque quantum possunt in defuncti laudem: ad cujusque carminis finem, mulieres mœstissime vocem extollunt, capillos evellunt, multisq; cum lachrymis pectus ac genas ita percutiunt, ut sanguine faciem cooperiant,

riant, durantque hujusmodi superstitiones per septem continuos dies. Deinde quadraginta interpositis diebus, luctum eundé (verùm per triduum duntaxat) repetunt, estque hic inter plebeios tantum modus observatus, nobiles aliquanto modestius se gerunt: omnes quotquot sunt amici accedunt, mœstam solantur viduam, variosq; eò mittunt cibos: non enim in domo funebri culinam curare, nisi post evectum cadaver licet. Mulieres nunquam funus comitantur, tametsi maritus, aut pater, vel frater, in sepulchrum deferantur. Quibus autem modis cadaver abluant sepeliantque, quibus in sepeliendo superstitionibus uti consueverunt, eodem libello scripta reperies quem supra nominavimus.

Columbaria.

MVlti reperiuntur in hac urbe qui columbis alendis maximam sumunt voluptatem, quarum hic omnium colorum maxima reperitur copia. Eas in domuum summitate caveis quibusdam inclusas habent, quas bis in singulos dies aperiunt, mane & circa vesperam, magnam ex volatu oblectationem capientes, nam quæ volando alias superant, pro optimis habentur. Evenit non rarò, ut columbæ vicinorum inter se

misceantur

miſceantur, quam ob cauſam qui eas alunt ſe mutuis pugnis afficere videas. Habent & nonnulli reticulum quoddam ſummitati cannarum oblongarum affixum, quo in domus tecto latitantes, prætervolantes vicini columbas captare ſolent. Inter carbonarios ſeptem aut octo tantum officinas invenias, quæ columbas venales habent.

Ludendi apud Feſſanos modus.

INter cives Feſſanos latrunculorum ludus eſt uſitatiſſimus, & antiquiſſimus. Reperiuntur & alia quædam ludorum genera, verùm rudia vulgoque tantummodo nota. Quibuſdam anni temporibus pueri unius vici in alterius regionis pueros fuſtibus agere ſolent, idque interdum tanto cum animi fervore, ut ad arma recurrentes etiam adverſarios interficiant, idque diebus præſertim feſtivis, quibus mutuo extra urbis mœnia ſe provocare conſueverunt. Poſtquam totum ferè diem acriter pugnando tranſegerunt, circa veſperum ſaxis volatilibus res agitur: tandem accedentibus urbis ſattellitibus, nonnulli captivi adducuntur, ac publicè per totam urbem fuſtigantur. Accidit interdum ut juvenes armis inſtructi noctu civitatem exeant, ac per agros & hortos diſcurrant: quòd ſi alterius factionis juvenes obvios

reperiant, dici non potest quàm cruentũ inter se ineant prœlium: etsi sæpenumero atrociter in illos animadvertatur.

Poëtæ Afri.

NOn desunt Fessæ poëtæ famosissimi, qui lingua vulgari diversa pangunt carmina. Horum nonnulli amores suos erga amicam, nonnulli erga puellas, omni pudore postposito carmine exponunt. Singulis annis quædam solent condere in Mahumetis laudem carmina, præcipuè autem ipso Mahumetis natali: tum enim summo manè in eum confluunt locum ubi consulum præfectus suam habet mansionem, cujus sedile conscendunt, atque inde sigillatim suam quisque magna vulgi frequentia recitat cantionem: quam qui elegantius & accommodatius dictaverit, eo anno poëtarum princeps acclamatur. Verùm quo tempore incolumis adhuc Marinorum regum erat familia, qui tum regno potiebatur, in regiam suam vocabat quotquot in urbe erant, doctos & literatos: quos magnificè excipiens jubebat ut se præsente è loco eminentiori suum quisque ordine in Mahumetis laudem recitaret carmen: qui verò omnium suffragiis optimè dixerat, à rege equo præstantissimo, serva, centum aureis, necnon veste, qua tum

Rex

Rex indutus erat, donabatur: cæteris omnibus quinquaginta enumerabantur aurei, adeò ut nullus nisi regis expertus munificentiam inde discederet. verùm centum & triginta elapsi sunt anni, ex quò hæc omnia paulatim decrescente Fessanorum imperio, in dissuetudinem abiere.

Ludorum literariorum descriptio.

PUerorum apud Fessanos literas addiscere volentium, ducentæ ferè numerantur scholæ, quarum quælibet formam aulæ habet amplissimæ. Circumcirca visuntur certi gradus, quibus pueri ceu sedilibus utuntur. Ludi magister legere ac scribere docet non ex libro verùm è tabula quadam maxima. Quotidie sententia una aut altera Alcorani exponitur: quo absoluto, rursum ab initio auspicantur, idque toties reiteratur, donec memorię tenacissimè insculptum hæreat, quod ad plurimum fit septennio. Deinde gymnasiarcha pueris orthographiæ partem aliquam prælegit, verùm ea sicut & reliquæ grammaticæ partes, multò exactius in collegiis, quàm in hujusmodi scholis trivialibus tractātur. Exiguum admodum præceptoribus numeratur stipendium, verùm quando pueri Alcorani partem aliquam attigerunt, solent ludi magistro munuscula aliquot

aliquot pro facultatum ratione adferre. postquam verò puerorum quisquam integrum ad unguem habet Alcoranum, pater condiscipulos omnes magnifico excipit apparatu: in quo filius splendidè vestitus pulcherrimo vehitur equo, quem unà cum vestibus civitatis regiæ Præfectus mutuò dare tenetur. Reliqui scholastici eum comitantur pariter equites adusque hospitium quod ingrediuntur, varias cantilenas in Dei laudem ac Machumetis canentes. Deindè convivium pueris paratur splendidissimum, cui quotquot sunt patri affines, interesse solent: tum quisque ludi magistrum aliquo munusculo salutat, pater verò novis illum vestibus ornat. Solent & pueri celebrare festum ipso natali Machumetis, quo parentes mittere in scholam facem tenentur: deferunt singuli pueri singulas faces, quarum nonnullæ triginta libras pendent. Sunt autem faces elegantissimè confectæ, variisque circumcirca cereis exornatæ fructibus, ipsoque diluculo incensæ ad solis exortum ardent, interea succentores aliquot Mahumetes referunt laudes, moxque exorto sole finitur illius diei festivitas: soletque hic dies maximam ludimagistris adferre utilitatem, vendunt enim quod reliquum illis relinquitur ceræ cen-

centum aut eò plus interdum aureis. Pro scholæ locatione, nemo quicquam exoluit: nam ante aliquot lustra in studiosorum gratiam exstructos intelleximus ludos literarios. Quicquid cereis ornatus gratia additur, ludimagister inter pueros & succentores distribuit. Tam in publicis quàm trivialibus scholis duobus qualibet septimana diebus feriatur, quibus nec docent, nec student.

Fatiloquorum qui in hac urbe reperiuntur enumeratio.

NIhil adhuc de coriariis diximus, qui permultas habent in ripa fluminis mansiones, & pro quolibet corio unius assis vectigal enumerant, unde singulis annis ducenti ferè colliguntur aurei. Reperias hic chirurgos atque tonsores aliquot, quorum quoniam exiguus est numerus, vix hoc loco annectere potui. Venio ad fatidicos & divinatores, quorum ingens est numerus, triaque genera: horum enim nonnulli geomanticis uti solent figuris. Alii aquam catino vitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo dæmones confertim se videre affirmant, qui exercitum numerosum repræsentant, quorum nonnulli in itinere sunt, alii rivum transmittunt, alii terrestre prœlium gerunt,

gerunt, quos ubi quietos videt, de rebus quas ſcire cupit interrogat: dæmones porrò nutibus reſpondent, vel aliquo manuum vel oculorum indicio: adeò temeraria atque damnanda horum eſt hac in re credulitas. Vitreum illud vas pueris interdum vix octavum egreſſis annum in manum dant, à quibus num hunc vel illum dæmonem viderint interrogant. Permulti in hac civitate reperiuntur eò dementiæ redacti ut maximas profundant in his nugis pecunias. Tertium genus divinatorum conſtat mulieribus veneficis, quæ cum dæmonibus familiaritatem habere affirmant: dæmones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellitant: atque ubi alicujus fatum eloqui volunt, certis odoribus ſemetipſas ſuffiunt, eum quem accerſerunt dæmonem ſe tum recipere affirmantes: deinde mutata voce dæmonem in ipſis loqui fingunt: tum qui rei alicujus perdiſcendæ gratia venerunt, quicquid volunt ex veneficis illis ſceleſtiſſimiſque mulieribus ſciſcitantur, idque maximo cum tremore ac reverentia, deinde numerato dæmoni precio diſcedunt. Verùm qui ſanioris ſunt judicii, mulieres has Sahacat, quod Latinis fricatrices ſonat, appellant, quod illis damnanda ſit conſuetudo, venerem

inter

inter seipsas exercere, quod honestiorī vocabulo exprimere non possum. Si quando contingat ut formosæ quædam mulieres illas adeant, veneficæ harum amore non secus atq; adolescentes puellarum accenduntur, & in dæmonis specie rogant, ut concubitum pro mercede patiantur: hoc modo sæpenumero fit, ut dum se dæmoniorum dictis paruisse putant, rem cum veneficis habuerunt. Neque desunt quæ ejus rei voluptate allectæ, veneficarum consortium ambiant, & morbum fingentes unam earum ad se vocent, vel miserum eò mittant maritum: quæ ubi rem intellexerint, mulierem à dæmone quodam vexatam affirmant, eamque ob causam nullo modo liberari posse, nisi se illarum adjunxerit numero. His verbis miser ille tandem victus, non id permittit modò, quin & sumptuosum veneficarum ordini parat convivium: quo absoluto ad strepitum tympanorum mirum in modum saltare solent: deinde uxorem charissimam diis ventisque committit. Reperiuntur tamen nonnulli qui vel minimo negotio fustibus uxores pulsando dæmonem ejiciunt: alii dæmonium se habere fingentes, non alio modo veneficas illas decipiunt, atque illorum deceptæ sunt uxores.

Præstigiatores.

Reperitur & Fessæ præstigiatorum genus quoddam, Muhazzimin vocant: hi omnium promptissimè dæmonia ejicere dicuntur. & quia illorum vaticinio nonnunquam succedit effectus, dici non potest quantum ea res existimationem augeat: quòd si ejicere non possint, aëreum esse spiritum asserunt. Modus autem adjurandi dæmones hic ferè est: primò characteres circulosque nonnullos in foculo, aut alio quovis loco depingunt, deinde signa quædam in dæmoniaci manibus aut fronte describunt, illumque miris modis fumigant. Postea carmen conficiunt: ex dæmone sciscitantur quà & quomodo huc intraverit, quis sit, quodque illi sit nomen ediscunt, tandem inde exire præcipiunt. Sunt & alterius generis, qui regula quadam Caballistica (Zairagia appellant) operantur: hæc autem multis continetur scriptis, naturalis siquidem scientia putatur. neque alios Fessæ reperias, qui majori cum fide magisque indubitanter ad interrogata respondeant, verùm hæc ars difficillima est: qui enim huic operam dare studet, non minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat, necesse est. Memini me aliquando hujus artis peritum in

unius

unius figuræ descriptionem integrum consumpsisse diem : figuræ autem in hunc ferè describuntur modum. Primò circulos multos in majori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cujus extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt , Orientem , Occidentem, &c. in centro ubi lineæ concurrunt, utrunq; notant polum: extra primum circulum quatuor depingunt elementa: deinde circulum in quatuor secant partes, & sequentem circulum in totidem : posthæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum quamlibet characteribus majusculis Arabicis insigniunt, adeò ut quodlibet elementũ viginti octo habeat characteres.In sequenti circulo septem planetas notant, in alio duodecim Zodiaci signa, in sequenti duodecim mensium Latina nomina, in alio viginti octo Lunæ domicilia, in alio trecentos sexagintaquinq; anni dies depingunt, extra hunc verò quatuor ventos cardinales adnotant. Deinde unam tantùm rei propositæ literam sumunt,atque per omnia antè enumerata multiplicant , productumq; characteris numerum quodam modo dividunt, atque pro characteris ratione loco aliquo collocant, utque elementum illud exigere videtur in quo reperitur character

 sine

ſine figura. his omnibus ita peractis, figuram animadvertunt, quæ cum numero jam producto convenire videtur, cum quo eodem modo procedunt, veluti cum priore fit progreſſio, donec vigintiocto characteres habeant, ex quibus unam dictioné colligunt, ex dictione verò oratio conflatur, quæ ad rem ipſam in quæſtionem vocatam reſpondet: ea porrò oratio ſemper in carmen primæ ſpeciei cadit, quod Arabes Ethavil appellant, componiturque ex octo paxillis & chordis duodecim, juxta Arabicæ linguæ metricam, de qua tractavimus in ultima parte grammaticæ noſtræ Arabicæ. Carmen igitur ex iis characteribus compoſitum, verum atque indubitatum rei propoſitæ præbet reſponſum, primò quid quæratur, deinde rei interrogatæ ſententia. Hi verò nunquam errant, quod Cabaliſticam ſummè admirandam reddit: & quanquam naturalis habeatur, nunquam tamen quicquam vidi, quod cum ſcientia ſupernaturali atque divina majorem habeat affinitatem. Memini me quondam in loco aperto collegii Regis Abulunan (quod Feſſæ viſitur) in area levigato marmore ſtrata inſignem vidiſſe figuræ deſcriptionem. areæ quodlibet latus quinquaginta erat ulnarum, hujus duæ

tertiæ

tertiæ iis occupabantur quæ ad figuram pertinebant: tres verò descriptionem faciebant, quorum quilibet suum tantùm curabat locum, duravitque ea descriptio per integrum diem. Hujusmodi quoque aliam Tuneti à quodam ejus artis peritissimo descriptam vidi, cujus pater duo volumina commentationum in ejus artis canones conscripserat, quos qui exactè sciunt, summo habentur ab omnibus precio. Ego solùm tres, Tuneti unum, Fessæ verò duos videre potui: duas quoque in ejus artis regulas explicationes, & commentarium Margiani cujusdam, ejus parentis quem Tuneti olim vidi, & aliud ab Ibnu Caldim Historiographo conscriptũ. Quòd si quisquam desiderio teneretur ejus artis regulas cum suis commentariis videndi, posset quinquaginta aureorum dispendio hoc perficere: nam Tunetum adnavigando Italiæ vicinum oppidum, prædicta opera inveniret. Mihi oblata est occasio tam temporis quam præceptoris, qui me gratis se docturum receperat: sed mihi non placuit, eò quòd lege Mahumetica vetita, haberetur velut hæretica. Hujus enim scriptura omne divinationum genus vanum esse asserit, Deumq; solum arcana & futura nosse: quare & à Mahumetanorum

inquiſitoribus non nunquam in vincula conjiciuntur, neque ceſſant perſequi ejus diſciplinæ ſequaces.

Regulæ quædam & ſuperſtitiones in lege Mahumetica obſervatæ.

REperias & hic doctos quoſdam, qui ſe ſapientes philoſophoſque morales appellari volunt. Regulas nonnullas obſervant, quarum nec ipſe unquam meminit Mahumetes. Hi à nonnullis catholici, ab aliis hæretici habentur, maxima tamen vulgi pars illos ceu divos venerantur, tametſi multa illicita velint, quæ lege Mahumetica ſunt interdicta, cujuſmodi eſt illud: Mahumetica lege vetitum, ne quis amores ſuos cantiunculis Muſicis exprimat, quod illi tamen fieri poſſe affirmant. Innumeræ in hac lege reperiuntur regulæ, quarum quælibet ſuos habet fautores atque protectores doctiſſimos. Secta hæc incœpit pullulaſcere anno poſt Mahumetem octuageſimo, & qui primus eam introduxit Elheſenibnu Abilhaſen. nominabatur, Baſra oppido oriundus, hic diſcipulos quos in ſuam ſententiam illexerat, regulas aliquot edocuit, cæterum nihil omnino ſcriptum reliquit. Poſt hunc circiter annis centum fuit alius quidam inſignis à Bagadedo (Elharit Ibnu Eſed appellabant) qui egregium

gium discipulis suis scriptum reliquit. Postea quotquot illius reperti sunt fautores, à pontificibus & legisperitis damnati sunt. Octuagesimo deinde anno cœpit eadem hæresis repullulascere sub insigni quodam viro, qui permultos ad se pertraxit, quibus publicè doctrinam suam prælegebat. Tandem cum omnibus suis à pontifice ac Iurisperitis morti damnatus est. quod ubi hæresiarcha intellexit, subitò literis ad Pontificem datis, petiit ut cum Legisperitis de sua doctrina liceret disputare, à quibus si vinceretur, æquissimo animo se mortem subire velle, sin minus, non decere ut pro injusta calumnia tam multi perirent innocui. Pontifex justam arbitratus petitionem, quicquid scriptum erat approbavit. Vbi ergo ad concertationem ventum fuit, jurisperitos omnes facillimè devicit. Quod ubi pontifex animadvertisset, sententiam ceu iniquè latam revocavit, & collegia & monasteria permulta in ejus assectarum usum exstrui jussit. Remansit post hunc ea hæresis annis circiter centum, donec Imperator Malicsacho, stirpis & originis Turcicæ, ex Asia majore huc veniens, omnes ejus sectæ assertores delevisset. Horum nonnulli ad Chairum, reliqui in Arabiam confugerunt, qui

viginti annos huc atque illuc dispersi, donec regnante Caselo nepote Malisachi, Nidamus Elmulus ejus consiliarius, vir magni ingenii, sectæ huic addictus, eam restituit, erexit, atque ita confirmavit, ut opera doctissimi cujusdam Ebgazzuli, qui de ea re insigne opus in septem divisum partes conscripsit, Legisperitos cum hujus dogmatis assertoribus reconciliaverit, ea tamen conditione, ut Iurisconsulti prophetæ Legis conservatores, hi verò ejus doctrinæ reformatores appellarentur. Remansit hæc inter eos concordia, donec Bagaded à Tartaris excisa fuit; quod anno Hegiræ sexcentesimo quinquagesimosexto accidit: quo tempore adeò illorum creverat numerus, ut totam ferè Asiam atque Africam occuparent. Neque quenquam in eorum admittebant ordinem, nisi literatissimus atque in omni disciplinarum genere exercitatissimus esset, quò & suam legem defendere, & adversariorum opiniones refellere posset: nunc autem quantumvis rudem ac literarum ignarum admittunt, affirmantes nulla hic opus esse eruditione, nam spiritus sanctus (inquiunt) illis qui mundo sunt corde, veritatis aperit cognitionem, multasque in hanc sententiam rationes adducunt, quamvis non admodum va-

lidas.

lidas. Spretis igitur patrum ritibus, legisq; obſervationibus, nihil aliud quàm delicias voluptatesque ambiunt. crebro convivantur, laſcivas proferunt cantiones. Interdum veſtes pro verſuum quos cantillant ratione, aut pro ingenii corruptiſſimi depravatione dilacerant, ſe tum amore divino correptos mentientes: ego verò ciborum affluentia & crapulà correptos potius dixerim. ſinguli enim tantum cibariorum abliguriunt, quantum tribus facilè ſufficere poſſe dicas. aut, quod veriſimilius apparet, hos clamores planctibus comitatos extollunt, quòd imberbium juvenum amore correpti ſint. Nonnunquam enim contingit, ut ad nobilis cujuſdam viri nuptias accerſatur unus ex præcipuis cum univerſo diſcipulorum cœtu, qui convivium auſpicaturi, orationes & cantiones divinas recitant: abſoluta verò cœna, qui majores natu ſunt veſtes ſaltaturi dilacerant: quòd ſi inter choreas quenquam propter copioſiorem potationem cadere contingat, mox ab uno diſcipulorum erigitur, atque laſcivius plus ſatis deoſculatur. Vnde proverbium apud Feſſanos ortum: Heremitarum convivium. quo tunc uti ſolent, cùm diſcipulum aliquem ſui domini ſponſum eſſe intelligunt.

Diversæ regulæ ac sectæ, & superstitiosa multorum credulitas.

INter has sectas reperias nonnullos, qui diversam non legem modò, verùm & fidem quoque habent, quare à nonnullis hæretici habentur. Sunt & nonnulli qui hominem per bona opera, per jejunia, & abstinentiam, angelicam naturam adipisci opinantur, quæ ita mentem expiare & ab omni crimine liberare volunt, ut peccare tametsi vellet, nullo modo posset: Verùm hanc fœlicitatem attingere non posse credunt, nisi prius per quinquaginta disciplinarum gradus ascenderint: & licet in peccatum inciderint, priusquam quinquagesimum attingant gradum, id sibi à Deo peccatum non imputari dicunt. Hi principiò quidem strictissimam agunt vitam, jejunio mirum in modum sese macerant: deinde omni deliciarum ac voluptatum generi vacant. Habent quoque arctissimam, vivendi normam à doctissimo quodam Essehravardo, à Sehravard Corasaniæ civitate oriundo quatuor libris descriptam. Fuit & alius autor, dictus Ibnul Farid, hic omnem illorum fidem festivis versibus descripsit, qui allegoriis referti nihil quàm amores tractare videntur: quam ob rem Elfarganus quidam, opus commentario explicavit, atque

que ex verſibus ſectæ canones perſtrinxit, & gradus per quos tranſeundum eſt, oſtendit. Carminum porrò tanta eſt venuſtas & elegantia, ut hujus dogmatis aſſertores nulla alia ſuis in conviviis cantillent ac recitent: nam annis abhinc trecentis, nemo præter hunc eam linguam magis excoluit. Hi firmamentum, elementa, planetas ac ſtellas unum eſſe Deum arbitrantur, nullamque nec legem, nec fidem erroneam: cuique enim (inquiunt) adorare licet, quod ſuo animo maximè adorandum occurrit. Credunt omnem Dei ſcientiam in unum hominem transfuſam, quem eorum lingua Elcoth appellant, hunc à Deo electum, Deoque in ſcientiæ portione æqualem eſſe dicunt. Reperias inter eos quadraginta homines, qui uno omnes nomine Elauted nuncupantur, quod nobis idem quod truncus ſignificat: ex his mortuo Elcotha, alius rurſum creatur, idque ſuffragio ſeptuaginta, penes quos hujus eligendi poteſtas eſt. Sunt & alii quidam numero ſeptingenti ſexaginta quinque, quorum nomen memoriæ excidit, ex his deficiente uno ex ſeptuaginta Elcothæ electoribus, alius eligi ſolet. Hi regula quadam aſtricti coguntur ſemper incogniti incedere, ſolentque totum fere tranſ-

currere

currere mundum vilissimo quodam habitu, amentes dicas atque ab omni sensu atque humanitate alienos, atque sub hujusmodi umbra scelestissimi homines nudi atque effrenati totam reperiuntur Africam discurrentes, quibus adeò exigua vel honestatis vel pudoris ratio est, ut fœminas interdum publice beluino more ineant, vulgus tamen illos ceu eximiæ sanctimoniæ homines veneratur. Horum maximam reperias Tuneti copiam, ac multò plures in Ægypto, & Alcairo præcipue: ubi in foro quod Bain Elcasrain vocant, quendam illorum pulcherrimam mulierem quæ balneum egrediebatur in omnium conspectu deflorare meis oculis vidi: quod ubi peregisset, mox omnes accurrebant, vestesq; mulieris ceu rem maximè sacram manibus contingebant. Adulterum verò sanctimoniæ summæ virũ affirmabant, eumque peccatum finxisse saltem, nullo autem modo perpetrasse: quod ubi stupratæ maritus intellexisset, Deum benedicens, solenni convivio & eleemosynarum largitionibus tam singulare beneficium prosequebatur. Voluerunt urbis judices in scelestum animadvertere, verùm periculum fuit, ne à populo interficerentur. qui hos ut antea diximus, ceu divos summæque sanctimoniæ viros

ros

ros colit. Vidi & alia quædam ſcelera- tius perpetrata, quorum vel meminiſſe pudet.

Cabaliſtici.

Est & aliud hominum genus, quos Cabaliſticos nominare poſſumus. Hi arctiſſimè jejunant, neque ullius animalis carnibus veſcuntur, verùm certos habent cibos & veſtes, cuilibet horæ diei ordinatos ac deputatos, & noctu certas preces pro ratione dierum ac menſium recitant, & tabellas quadratas characteribus depictas certisque numeris inciſas circumferre ſolent. Angelos quotidie collocutores ſe habere fingunt, à quibus omnium rerum notitiam edocentur. horum inſignis quidam fuit doctor, quem El Boni appellarunt, qui illorum regulam, orationes, & quadratas tabellas compoſuit. Quod quidē opus cum vidiſſem, judicavi eam artem plus affinitatis habere cum Magica, quàm Cabala. Ejus octo præcipuè erant partes, quarum prima Ellumha Enoramita, hoc eſt luminis demonſtratio: quæ orationes ac jejunia complectebatur. Secunda, quam Semſul Meharif, hoc eſt ſcientiarum ſolem appellant tabellas continebat, quas antea illos circumferre diximus, nec non & earum utilitatem. Tertiam partem Sirru Laſmei Elchuſ-

Elchufne vocant, hæc virtutes enumerabat quas nonagintanovem Dei nominibus inesse dicunt, quam Romæ penes Venetum quendam Hebræum vidisse memini. Est & alia quædam inter eos regula, quæ Suvach, hoc est heremitarum vocatur, cujus sectatores nemora solitariosque locos inhabitant, nec aliis unquam vescuntur cibis, quàm quos locus ille agrestis suppeditare solet: Horum vitam exactè describere nemo potest, quòd omnem fugiant humanam consuetudinem. Verùm si sigillatim describendæ mihi essent variæ Mahumetanorum sectæ, longe à proposito digrederer: tamen qui ampliora desiderat, opus consulat Elacsani, qui fusius tractat de diversis sectis ex Mahumetana religione manantibus, quarum potiores sunt septuaginta duæ, quarum quilibet suam tuetur tanquam bonam & veram, in qua homo salvari possit. Hodie duas tantùm præcipuas invenies, quarum altera Leschari per totam Africam, Ægyptum, Syriam, Arabiam, atque Turciam extenditur: altera Imamia, totam occupat Persarum regionem, necnon & Corasani quædam oppida, quam & Sophi Persarum Rex tuetur: propter hanc sectam tota ferè Asia deleta est, nam cùm antea Leshari dogma

gma haberent, Rex vi atque armis suum introducere voluit: tamen una duntaxat secta universum complectitur Mahumetanorum dominium.

Thesaurorum investigatores.

Reperias & Fessæ nonnullos quos Elcanesin appellant, qui thesauros in ædificiorum antiquorum fundamentis reconditos putant, & perpetuò quærunt. Solent stupidi illi homines extra urbis mœnia specus & antra quædam intrare, certissimò sibi persuadentes quòd adempta Romanis Africa, dum ad Hispaniæ Bæticam confugerent, thesauros multos in terræ viscera, quos conferre non potuerant, abdidisse, & magica arte ita excantasse, ut non nisi iisdem quoque artibus evelli possint, quare & incantatores quærunt qui effodiendi thesauros artem doceant. Nec desunt, qui in certa caverna aurum vidisse asserunt: alii verò argentum, verùm non potuisse evellere, quod fumigationibus & incantationibus accommodis destituti essent, & vana hac opinione seducti terræ penetralia fodientes, ædificiorum & sepulchrorũ fundamenta destruunt, & nonnunquam ad iter dierum decem aut duodecim à Fessa producunt: eoque vesaniæ redacti sunt, ut libros qui effodiendi auri rationem pollicentur, ceu oracula

oracula Sybillinaq; tenent folia. Priusquam Fessà discederem, suę insaniæ creaverant consulem, & factà à locorũ possessoribus fodiendi facultate, ubi quod satis erat fodissent, jacturam omnem illis resarciebant.

Alchimistæ.

EST quoque magna in hac urbe Alchimistarum frequentia, qui vanissimæ huic arti insignem navant operam: sunt verò stupidissimi homines, quique sulfure & aliis fœtidis odoribus sese contaminant. Serotina hora usitato more solent in summum templum convenire, ubi falsas suas opiniones disputant. Habent autem ejus artis multa opuscula à doctis viris conscripta, inter quos potiorem locum habet Geber, qui centum annis post Mahumetem vixit, quem natione Græcum ajunt fidem abjurasse. Hujus opus, universæque præceptiones allegoriis refertæ sunt. Habent & alium quendam autorem qui de hac arte ingens edidit volumen, inscriptum Attogrehi: hic Bagadedæ principi à secretis fuit, de quo in vitis philosophorum Arabum scripsimus. Scripsit quoque ejus artis cantica seu articulos Mugaribus quidam Granatensis, quem commentatus estMammaluccus doctissimus patria Damascenus, sic tamen ut
multò

multò facilius textum quàm commentaria intelligas. Alchimiſtarum autem duo hic ſunt genera, quorum alii Eliſſir, hoc eſt, materiam quærunt quæ æs & metallum tingit, alii metallorum quantitatum multiplicationem, quo ea commodè miſceant. Scopus tamen ferè eſſe ſolet, adulterinam cudere monetam: quare horum maximam partem Feſſæ manu truncatam reperias.

Adjuratores & anguium incantatores.

MAgna denique in hac urbe eſt viliſſimorum hominum copia, quos Itali adjuratores vocant: Hi per omnes urbis vicos ineptas cantiones & rhythmos cantitant, tympano, lyra, cythara, aliisque inſtrumentis meras edentes ineptias, amuleta vel antidota, ut vocant, indoctæ plebi divendunt. His accedit & aliud viliſſimum hominum genus ejuſdem omnino familiæ, qui vicatim ſimias ſaltantes deducunt, & collum brachiaque crebris anguibus circumdata habent. Profitentur & hi geomanticam, ſortemq; ſe mulieribus prædicere perſuadent. Solent quoq; admiſſarios quoſdam equos ducere, quos fœtus gratia certo precio equabus adjungunt. Poſſem alia enumerare hominum genera, verùm hoc loco monuiſſe ſufficiat maximam illorum partem viliſſimę

esse conditionis, quique exteris parum faveant, quanquam exiguus in hac urbe sit peregrinorum numerus, quòd à mari distet centum aut amplius miliaribus, ac via quæ ad mare ducit aspera & incommoda. Nobiles multa superbia tumidi, exiguam admodum aut nullam cum civibus habent consuetudinem, quemadmodum neque doctores, neque judices, qui ut majori sint in precio, paucorum admittunt colloquium: oppidũ tamen est pulcherrimum, & commodo loco ædificatum, in quo quum hyemali tempore lutosæ admodum sint plateæ, adeò ut non nisi peronibus quibusdam per eas incedere possint, per aquæductus tantam aquarum vim effundunt, ut facilè omnes abluantur sordes. Vbi aquæductus desunt, vehiculis omne lutum in proximum deferunt fluvium.

Suburbiorum extra hanc urbem descriptio.

EXtra hujus oppidi mœnia Occidentem versus suburbanum est, quod quingentas ferè numerat familias, domus abjectæ incolas habent vilissimos, camelorum actores, aquæ bajulos, lignorumq; præparatores, quæ in regia consumi solent. Crebras tamen officinas, omnisque generis artifices invenias. Hic omnes adjuratores nulliusque precii tibicines

bicines habitant, de quibus jamjam locuti sumus: meretricum adhæc ingens numerus tametsi sordidissimæ atq; abjectissimæ sint. In suburbii hujus præcipuo vico antra quædam artificiosissime in marmore Tiburtino excisa reperies, in quibus magnates recondere solebant frumentum: verùm postquam bellorũ injuria sæpissimè auferretur, in Fessam novam suum quisque frumentum advectum ibidemque servatum curavit: Tiburtina autem antra ab eo tempore deserta remanserunt. Dictum incredibile quàm sint hæ speluncæ latæ atque spatiosæ, nam quæ harum est minima, plus quàm mille frumenti mensuras capit, antra autem centesimum & quinquagesimum superant numerum, quæ modò deserta & aperta remanent, adeò ut nonnullos ex improviso in ea cadere contingat, quamobrem fauces muris sunt circumcinctæ. Cuilibet hic œnopolam & lenonem agere licet, quare non immeritò hoc suburbium Fessæ sentinã dixeris. Ab hora vigesima, neminem in omnibus his tabernis reperias: tum enim quisque choreis, jocis, luxui & ebrietati vacat. Est & aliud ejusdem oppidi suburbium leprosis dicatum, quorum familiæ sunt circiter ducentæ: Habent præfectum qui annuos reditus à nobi-

libus legatos colligit, quiq; tam exactam eorum curam gerit, ut nulla re egeant. Ex officio tenetur urbem à contagiosis hominibus liberam tueri, & quos intellexerit eo morbo infectos, protinus in hoc suburbium se recipere cogat. Si quem leprosorum ex hac vita migrare contingat, nulla prole nullove hærede relicto, hujus bonorum pars altera in communem omnium cedit utilitatem, altera accuratoris est: quòd si proles supersit, bona prolibus cedunt. In horum numerum rediguntur & illi qui candidis labeculis aut alio quovis morbo incurabili laborant. Vlterius est aliud suburbium, quod muliones tantùm, cementarii, & lignatores inhabitant: quod licet angustum, familias tamen circiter centum & quinquaginta numerat. Ea quoque via quæ in Occidentem vergit, maximum est suburbium, domorum amplius quadringentarum capax: sunt autem domus humiles & vilissimæ, incolæ pauperrimi, qui inter alios habitare nec possunt, nec volunt. Ab hoc suburbio planicies quædam est lata, quæ ad fluvium duobus miliaribus distantem ducit, extenditque sese Occidentem versus ad tria ferè miliaria. In hac planicie singulis hebdomadibus frequentissimus fit mercatus, convenit ingens hominum

num multitudo cum armentis & pecudibus. Institores merces suas sub tentoriis vænum exponunt. Consuetudo invaluit, ut exigua nobilium turma pariter coëant, qui arietem mactatum inter seipsos partiuntur, lanioni caput pro mercede relinquentes, pedes verò atque vellus lanariis vendunt mercatoribus. Pro iis autem quæ hic venduntur mercibus, tam exiguum principi exsolvunt tributum, ut ejus declaratio hoc loco supervacua videatur. Hoc porrò silentio non est prætereundum, me nec in Asia, nec in Africa, neque etiam in Italia frequentiorem vidisse mercatum, neque mercium majorem copiam. Non procul à Fessa rupes visuntur altissimæ, quæ fossa quadam cinguntur, cujus longitudo duorum est miliarium, ex rupibus saxa exciduntur, unde calx conficitur. Ad fossæ ripam multi sunt clibani, quorum nonnulli tantæ sunt magnitudinis, ut calcis amplius quàm sex mille mensuras expleant, calcem verò ditissimi Fessæ cives conficere jubent. Ea parte quæ in Occidentem ducit extra Fessæ mœnia in fluminis ripa circa centum inveniuntur tuguriola, quæ tantùm ab iis occupantur, qui telis albicandis operam insumunt. Huc verno æstivoque tempore telam cives ad-

ferre ſolent, quam in pratis explicatam quoties à ſole deſiccari vident, ſitulis quibuſdâ coriaceis ad id paratis aquam aut ex flumine aut ex canali hauriunt, qua telam aſpergunt: veſperi autem quiſque ſibi creditam telam in dicta retrahit tuguriola. Prata autem quæ eò ſervantur, nunquam reperias herbis nudata. Non facilè credas quanta ſit oculorum oblectatio, ſi quis procul albicantes in viridi prato telas, & fluminis aquam limpidiſſimam aſpiciat, quæ coloris glauci eſſe videtur, quarum rerum amœnitatem poëtæ ſuis celebraverunt carminibus.

Communis extra civitatem ſepulturæ deſcriptio.

MVltos ubique non procul ab urbe campos reperias, qui in publicam defunctorum ſepulturam à nobilibus quibuſdam ſunt relicti. Sepulchro ferè oblongum atque figura triangulari ſaxum ſuperimponunt. Siquando nobilis, aut alicujus nominis civis moritur, huic ſaxum unum ad caput, unum item ad pedes ponunt, quibus epitaphium inſculpi conſuevit, unà cum die & anno quo ex hac vita migravit. Ego multum inſumpſi laboris colligendis epitaphiis quæ cùm Feſſæ tum in aliis Barbariæ locis vidi, quæ omnia in

libel-

libellum collecta Regis fratri dedi: varia autem est apud illos epitaphiorum materia, alia enim consolationis, alia plena sunt tristitiæ.

Sepultura Regia.

EXtra urbem in colle quodam altissimo Septentrionem versus palatium visitur, in quo monumenta quorundam Regum Marinorum reperias, multo artificio epitaphiisque in marmore excisis ornatissima, quorum elegantiam non facilè literis exprimere queam.

Hortorum descriptio.

SEptentrionem, Orientem, atque Meridiem versus, frequentissimos invenias hortos omnis generis fructibus arboribusque altissimis refertissimos. Per hortorum medium fluminis aliquam ducunt venulam, estque nonnullis tantus arborum numerus, ut nemora citius quàm hortos appelles. Nullo modo hortos excolunt, nisi quòd Majo mense assidue irrigant, quare & magna illis provenit fructuum copia. Fructus autem, malis tantùm Persicis demptis, optimi sunt saporis, quorum postquam maturitatem attigerunt, plusquam quingenta quotidie plaustra in forum adferuntur, uvis exceptis quas hoc loco non annumero. Fructus autem in quendam Fessæ vehuntur locum,

in quo persoluto censu, per præcones præsentibus fructuariis venduntur. In eodem loco numerato quoque tributo mancipia fusci coloris venduntur. Deinde Occidentem versus planicies est, quæ in latum quindecim, in longum verò triginta patet passuum milibus: hæc fontibus atque rivulis abundantissima est, atque in usum summi servatur templi. Hanc elocant hortulanis, qui magnam lini, melonum, naporum, raphanorum, aliarumque id genus herbarum atque olerum ferunt copiam, adeò ut singula æstate plusquam quindecim totidemque hyeme plaustrorum millia colligi dicantur. Aër tamen illis non admodum serenus est, nam qui eam partem incolunt crebris laborant febribus, suntque coloris rufi aut lutei.

Fessa civitas nova.

FEssa nova duplici muro altissimo atque fortissimo cincta est, in planicie amœnissima non procul à flumine sita est, à veteri unius ferè miliarii spacio distat, idque ad Occidentale atque propemodum Meridionale latus. Inter duos urbis muros ea parte quæ Septentrionē respicit intrat pars quędam fluminis, ubi molas esse anteà diximus, reliqua fluminis pars in duas rursum secatur partes, quarum hæc inter Fessam novam atque

atq; antiquam non procul à ripa fluit, illa verò per quosdam valles & hortos delabitur, tandemque sese in regionem Meridionalem effundit. Reliqua fluminis pars per rupem, ac tandem per collegium Regis Abutiman defluit. Hujus civitatis conditor fuit Iacobus Abdultach filius, primus ex stirpe Marinorum Rex, qui exactis Maroccenorum regibus eorum regna sibi usurpavit: cui contra Maroccenos bellum gerenti impedimento erat Rex Telemsinorum, ut Maroccenos sibi devinciret, & lætiorem Marinorũ fortunam subverteret: finito autem Marocceno bello, Iacobo in animum venit ut injuriam sibi à Thelemsinis illatam summis ulcisceretur virib⁹. Propugnacula illius regni à Telemsino longè abesse animadvertit, quare multò tutius esse statuit, novam hanc sibi extruere urbem, in quam regia totius Marocci transferretur: quam ædificatam, Albam urbem appellavit, postea verò ab incolis Fessa nova est nuncupata. Hanc conditor Iacobus in tres divisit partes, quarum prima regiam habebat, variasq; nobilium mansiones, statuitque ut harum quælibet amœnissimum haberet hortum. Non procul à Regia templum ædificavit elegantissimum, summoque artificio sumptuosissimum. In altera

urbis parte præsepe amplissimum construxit, in quo Regii equi servarentur. Deinde & palatia quamplurima suæ aulæ nobilibus exstrui jussit. A porta verò Occidentali usque ad Orientalem civitatis forum esse voluit, cujus tractus & longitudo mille propemodum & quinquaginta passus explet, artificum & mercatorum officinis interius dispositis. Ad portam Occidentalem custodibus amplissimam porticum ædificavit, in qua se perpetuò civitatis contineret custodia. Non procul hinc duo constituit equilia, quæ trecentos facilè capere possent equites, quos in regiæ suæ protectionem alebat. In tertia urbis parte se regii satellites atque stipatores continebant, qui ex Orientali plaga ferè omnes venerant, neque præter arcus alia habebant militaria instrumenta, nam tum temporis nullus erat in ea regione balistarum usus, quibus à Rege satis amplum enumerabatur stipendium: modò autem hic locus templis & hypocaustis elegantissimis, magnoq; sumptu exstructis refertus est. Iuxta Palatium Regium sunt Monetariorum ædes, quæ interius habent aream quadrangularem, fabricatis undiquaque porticulis, in quibus degunt monetæ signatores. Est & alia porticus in medio
areæ,

areæ, in qua ſedet monetariorum præfectus, cui perpetuò adſunt Scribæ & Notarii. Hic enim quemadmodum & aliis multis in locis, quicquid emolumenti colligitur, in univerſum ad Regem redit. Huic loco confines ſunt Aurifabrorum officinæ, quorum Conſul ſigillum & typos monetarum conſervat. Feſſæ nec annulus, nec aliud quidpiam ex auro vel argento fabricari poteſt, niſi metallo prius ſigillato: graviſſime enim in prævaricatores animadvertunt. Verùm ſigillato metallo, quicquid inde conficitur, ac ſi moneta eſſet, expenditur. Maxima autem Aurifabrorum pars qui Feſſam novam inhabitant, Iudæis conſtat, vaſaque aurea & argentea ad Feſſam antiquam loco quodam non procul ab aromatariis ſito deferunt ac vendunt. In Feſſa namque antiqua, nec aurum, nec argentum cuditur, nec Mahumetanis eam exercere artem licet, quòd fœneratores habeant, qui opus aliquod argenteum vel aurum carius revendunt, quàm pro ratione ponderis, quanquam id Iudæis ab urbis rectoribus conceditur. Reperias hic quoque nonnullos qui civium tantùm vaſa conficiunt, quibus tantùm pro laboris ratione merces numeratur. Eam urbis partem quam Regii olim Stipatores inhabi-

habitabant,hodie Iudæi occupant: hisce enim temporibus Reges eo satellitio non utuntur. Iudæi denique prius Fessam veterem incolebant, verùm post Regis alicujus fatum, à Mauris expilabantur: quare Abusabid Rex illos in novam Fessam migrare jussit, illisque tributum annuum duplicavit. Hi igitur in præsentem usq; diem in hac civitate longum admodum occupant vicum, in quo suas habent officinas & synagogas, accrevitq; in infinitum illorum numerus ab eo potissimum tempore, quo ab Hispaniis ejecti sunt. Hi ab omnibus summo habentur contemptui, neque cuiquam calceis uti licet, sed soccos sibi juncis marinis conficiunt. In capite dulipanum gestant nigrum, si quis pileum gerere velit, huic panniculum quendam rubeum annectat oportet.) Enumerant Fessæ Regi aureos quadringentos in singulos menses. Tandem spacio annorũ centum & quadraginta fuit hæc civitas mœnibus cincta munitissimis, exornata templis, collegiis, palatiis, aliisque id genus ad ornandam urbem accommodis, adeò ut plus in expolienda urbe quam in mœnibus cingenda consumptũ esse crediderim. Extra urbis mœnia exstructæ sunt rotæ aliquot admirandæ magnitudinis, quæ aquam è flumine su-

pra

pra mœnia civitatis in quosdam canales mittunt, unde per certos canaliculos in templa,hortos,palatia,aqua effunditur. Rotæ autem nostro ævo, hoc est annis ab hinc ferè centũ exstructæ sunt, anteà enim aqua per quendam canalem, qui suam habebat à fonte decem inde miliaribus distanti scaturiginem, in urbem fluebat. Hujus aquæ ductus artificiosissimi autorem fuisse dicunt quendam Genuensem, Regi per id tempus maximè familiarem: rotarum verò inventorem dicunt Hispanum: estque in rotis illis tantum artificii, ut incredibile fere videatur: nam in tanto aquarum impetu quater tantùm & vigesies die ac nocte quælibet volvitur rota. Superest dicendum, paucos hîc esse nobiles exceptis aliquot aulicis, reliqui enim sunt ignobiles& mechanici: nam qui probitatis & bonitatis existimationẽ sustinent, adeò aulicos ac Regis nobiles spernunt, ut illis filias despondere nullo modo dignẽtur.

Qui mores atque ritus in Regis serventur curia.

INter Africæ totius principes nullus legitur populi suffragiis ad regnum vel principatum accitus, neque aliunde vocatus. In lege quoq; Mahumetana, nullus dominium seculare quod legitimum dici queat, exceptis Pontificibus obtinet: verùm

verũ decrescentibus indies viribus Pontificiis populorum duces deserta incolentium, habitata loca bello petere cœperunt, & vi bellica diversos principes contra legẽ Mahumetanam, invitis Pontificibus constituere. Velut in Oriente accidit, ubi Turcæ, Cordi, Tartari, aliique populi Orientales, dominium in eos usurpaverunt qui viribus illis impares fuere. Sic in Occidente regnarunt Zeneti, sic Lontuni, & Concionatores, deinde Marinorum quoq; familia. Lontunos tamen dicunt Occidentalibus regionibus auxilium tulisse, ut miseros ab hæreticorum assererent injuria, qua in re se amicos, non hostes declaraverunt: postea exorta est tyrannis. Habes igitur rationem, quare non hæreditario jure, neque populi aut majorum electione, nunc assumunt imperium. Solet autem princeps, ubi se morti addictum videt, ad se omnes magnates & nobiles convocare, atque juramento astringere, ut vel filium, vel fratrem, aut alium quemvis cui magis favet, in regnum succedere sinant. Verùm illi post principis mortem nihil jusiurandum curantes, alium quemvis pro arbitrio eligunt. Est hæc ferè Fessæ Regis electio, qui simulatque Rex est proclamatus, mox ex majoribus suis quendam sibi consiliarium primarium

marium eligit, atque huic tertiam totius regni proventuum partem legat. Deinde & alium assumit, qui simul Regi sit à secretis, à thesauris, atque ab œconomia. Postea quoque magister equitum creatur, qui in principis custodiam sunt admissi, hi ferè semper cum equis in campis degunt. Postremo cuilibet civitati novum creat rectorem, ad quem ejusdem loci proventus omnes redeunt, ea tamen lege, ut quoties bellum aliquod ingruere videtur, suo Regi aliquot præstet equites. tandem & illis quoque qui montes inhabitant suos constituit duces, quemadmodum & Arabibus suo imperio subjectis. Variè ubique pro loci consuetudine justitiam administrant rectores urbium. Reperias & nonnullos qui à Rege ad id muneris creati sunt, ut omnes totius regionis proventus recipiant, summaque cum fide adhibitis calculis, ad Regem perferant. Eliguntur & quidam quos illi custodes appellant, atque horum cuilibet castellum aliquod aut pagum legat, unde tantum sibi proventuum colligat, ut & se alat, & regem, ubi opus est, in castris comitetur. Alit & Fessæ Rex armaturæ levioris equites, quibus tantisper dum regem in exercitu comitantur victus ex aula adportatur: pacis au-

tem tempore, frumentum, butyrum, carnesque salsas pro anno integro administrat, rarò autem pecunias à Rege percipiunt. Semel in anno vestiuntur, neque equorum domi aut foris curam habent, Rex enim quicquid opus habent persolvit. Qui equos curant Christiani sunt, omnes ex captivis mancipia facti, qui cathenis grossisq; compedibus vincti incedunt. Quòd si cum exercitu aliquo proficiscendum sit, camelis vehuntur. Est & alius qui camelorum tantùm curam gerit, hic pastoribus pascua adsignat, camposque inter illos dividit, & quantum camelorum Regi satis esse novit, providet. Sunt autem cuique camelario duo cameli, quos sarcinis Regiis deferendis juxta praefecti institutum onerant. Habet quoque Rex Oeconomum, qui ex officio annonam tum Regi, tum castris suppeditat, conservat, & distribuit. Huic sunt decem aut duodecim tentoria, in quibus annonam reponit, & camelos mutans assiduè recentem convehi jubet, ne exercitui alimonia unquam desit: huic subsunt ministri culinarii. Est praeterea stabulorum praefectus, qui equorum, mulorum, & camelorum regis curam habet, cui de rebus necessariis ab Oeconomo providetur. Est & alius qui frumento

præ-

præficitur, cujus partes sunt, hordeum, & bestiarum pabulum curare: hic suos scribas atque notarios habet, qui expensum sedulo notant, de omnibus enim ad summum Oeconomum ratio deferenda est. Habet insuper & ducem quendam, cui quinquaginta parent equites, quos omnes veredarios dixeris, qui nomine Regis negotia illis à Secretario commissa exequuntur. Habet & alium quendam magni nominis ducem, tanquam regiæ custodiæ præfectum, qui Regis nomine justitiæ administros urgere potest ut jus dicant, sententiasque latas exequantur. Hujus tanta est autoritas, ut vel maximi nominis nobiles interdum in carcerem conjicere, ac severius animadvertere in eos ex Regis præcepto liceat. Est & Regi fidissimus Cancellarius, penes quem regium est sigillum, hic regias literas & scribit & sigillo munit. Innumeros habet à pedibus, quorum præfectus pro arbitrio quos lubet acceptat vel dimittit, salariumque inter suos pro cujusvis dexteritate distribuit. Quòd si Regem tribunali interesse contingat, hic perpetuò Regi adest, ac supremi cubicularii officium ferè exequitur. Est & alius qui sarcinis & impedimentis præest, quique tentoria huc atq; illuc deferenda curat,

in quibus armaturæ levioris regii equites hoſpitantur, quorum tentoria mulis deferuntur, militum verò camelis. Eſt quoque ſigniferorum turma, qui iter faciendo ſigna militaria complicata geſtant: verùm qui exercitum præcedit, vexillum fert explicatum maximæque altitudinis. Signiferi porro quotquot ſunt, exactiſſimè vias omnes, fluviorum vada, ac ſylvarum tranſitus norunt, quare & exercitum ferè ducunt. Tympaniſtæ, quorum magna in regiis caſtris viſitur frequentia, tympana ænea ad magnitudinem ingentis cacabi compoſita pulſant, quorum pars inferior ſtricta, ſuperior lata pelleque cooperta eſt. Hi porrò equo inſident, habentque ex altero equi latere ſemper aliquod perpendiculum ejus ferè cum tympano graviſſimo ponderis. Illis velociſſimi parantur equi, quòd maximo habeant dedecore, tympanum aliquod amittere. Fit autem tantus tamque horribilis tympanorum ſtrepitus, ut non à longè audiantur tantùm, verùm & hominibus & equis maximum incutiant terrorem, quæ non niſi taurino membro pulſare ſolent. Tibicines regiis non aluntur ſtipendiis, quòd civitates propriis impenſis certum numerum ad prælium mittere cógantur: qui quemadmodum

dum se in prælio gesserunt, ita & in mensa à Rege excipiuntur. Habet & Rex quendam ceremoniarum præfectum, qui Regi ad pedes in Senatu assidet, omnesq; pro dignitatis ratione & sedere & sigillatim loqui jubet. Quæ in Regis familiam admittuntur ancillæ, omnes sunt fusci coloris, quemadmodum & pedissequæ, quanquam uxorem semper colore candidam habeat. Reperias & in hujus aula captivas Christianas, quæ vel Hispanæ, vel Lusitanæ sunt, omnesque per quosdam accuratissimè observantur eunuchos, qui & ipsi mancipia sunt. Habet sane Fessæ Rex latam admodum ditionem, cæterum exiguus proventus vix trecentorũ milium aureorum summam attingit, quorum ne quinta quidem pars Regi cedit: nam reliquum in varias secari partes antea diximus. His adde quòd redituum maxima pars, frumento, pecudibus, oleo, atque butyro persolvitur, atque hoc minus pecuniarũ adfert. Quibusdam locis pro jugero quolibet aureum cum quarta parte numerant, alibi tantundem quælibet persolvit familia. Aliæ quoque reperiuntur regiones, in quibus qui annũ decimumquintum excesserit, tantum quoque auri adferre cogitur. Neque alia in re gravatur populus in maximo hoc

oppido, quàm in censu persolvendo. Illud quoque hoc loco notandum, quòd Mahumetanis (sacerdotibus exceptis) non licet majores habere proventus, quàm quos illis Mahumetem concessisse legitur, hoc est, ut qui centum aureos præsenti possidet pecunia, duorum cum dimidio censum annuum persolvat. Qui ex agro decem frumenti mensuras colligit, decimam adferre pro tributo tenetur. Statuit autem hæc tributa ad Pontificem deferri, qui quod Principi abundare novit, in publicam confert utilitatem: ex eo namque egeni, ægroti, viduæque foventur, bellaque adversus hostes sustinentur: verùm ex quo Pontifices defecere, principes (ut ante diximus) tyrannidem exercuerunt. non enim illis abunde fuit hos proventus omnino usurpasse, ac pro eorum libidine expendisse, verùm majora etiam à populo exegerunt tributa, adeò ut omnes ferè Africæ coloni tam sint exactionibus quotidianis gravati, ut vix illis supersit, quo vestes aliaque vitæ necessaria sibi comparent: cujus rei causa nullus fere est inter doctos ac probos homines, qui cum aulicis aliquam quærat consuetudinem, nec eadem mensa dignetur, neque munera quantumvis pretiosa ab illis recipere velit: quicquid illis

illis divitiarum est, ex furto atq; rapinis collectum æstimantes. Fessanus Rex perpetuò sex alit equitum millia, quingentos balistarios, totidemque sclopetarios bello semper paratos atque instructos, quos pacis tempore à se per integrũ miliare semotos habet, idq; quando Rex usquam proficiscitur: nam si Fessæ sit, non admodum custodia eget. Siquando bellum cum hostibus Arabibus gerendum sit, quoniam illi prædictum non sufficit satellitium, ex Arabibus sibi subditis auxiliares petit copias, qui propriis stipendiis numerosum præstant exercitum, ad arma multò exercitatiorem, quàm quos regem modò diximus alere milites. Pompę ac cerimonię hujus Regis sunt satis exiguæ, nec libenter ab illo celebratæ, verùm diebus festivis, vel necessitate requirente his ferè uti solet. Sicubi equitandum sit, magister cerimoniarum id cursoribus denunciat, deinde illi iidem regis parentibus, magnatibus, purpuratis, ducibus, custodibus, equitibusque indicat, qui mox ante regiam confluunt. Egrediente palatium Rege cursores singulis ordinẽ ac locum equitaturæ designant. Primò incedunt signiferi, deinde tympanistæ, tum stabulariorum præfectus cum suis ministris & familia, hos sequitur totius regni pensio-

 narius,

narius, custodia, cerimoniarum præfectus, secretarii, thesaurarius, postremo omnium judex unà cum totius exercitus duce, tandem Rex quem aut consiliarius primarius, aut alius quisquam Princeps comitatur. Regem nonnulli præcedunt qui diversas habent functiones, quorum hic regium ensem, ille scutum, ille verò balistam portat. utrimq; stipatores incedunt, quorum alius stapedes, alius regis jaculum, alius ephippii stragulum, alius equi fert capistrum. ubi Regem ex equo descendisse vident, mox ephippium stragulo contegunt, & capistrum quo teneatur equus supra habenas ponunt. Est & alius stipator, qui soccos regios artificiosissimè compositos defert. Regem sequitur stipatorum præfectus, deinde eunuchi, tum Regis familia, postea equites levioris armaturæ, tandem balistarii & sclopetarii. Vestitu utitur Rex tum temporis honesto ac mediocri: quem qui non agnosceret, adesse non existimaret: stipatores enim multo sumptuosius incedunt. Nullus autem rex aut princeps Mahumetanus coronam, diadema, neque aliud simile in capite gerit, id enim lege vetitum est. Vbi Rex cum suis copiis in campis degit, primò maximum illius figitur tentorium, quadrangulari forma ad castri simi-

ſimilitudinem compoſitum, quadraturæ autem quodlibet latus quinquaginta ulnarum eſt longitudinis. Habet angulus quilibet turriculam pinnatam ex tela compoſitam, cum elegante ſphærula in ſummitate cujuſque turriculæ, quam auream eſſe opineris. Habet regium hoc auguſtale quatuor portas, quarum quælibet ab eunuchis ſervatur. In imis vero partibus alia inſuper ſunt fixa tentoria, inter quæ Regis eſt cubiculum ita compoſitum ut facilè poſſit loco amoveri. Huic proxima ſunt magnatum atque nobilium tentoria, qui apud Regem maximè ſunt familiares: deinde & cuſtodiarum tabernacula caprinis ferè pellibus Arabico more compoſita: in medio Regis eſt culina & pœnarium. Non procul hinc equites levioris armaturæ ſuas habent ſtationes, qui omnes in pœnario regio cibũ capiunt, ſed habitu ſordidiſſimo. Non longe hinc abſunt equilia, in quibus optimo ordine ſervantur equi. Extra hunc circum tabernaculorum degũt muliones, qui Regis ſuppellectilem huc atque illuc devehunt: reperias & hic laniones, tabernarios, aliosque id genus cauponas. Qui huc confluere ſolent mercatores aut artifices, ad mulionum locum ſeſe adjungunt, ſic ut Regis caſtra

velut adinstar civitatis munitissimę sint posita, nam custodię tabernaculis aliisq; contiguis ita cinguntur, ut certis tantùm locis ad Regé pateat aditus. Circa Augustale tota vigilatur nocte, verùm qui huic officio destinati sunt, vilissimi sunt homines atque inermes. Eodem modo & circa equilia aguntur excubiæ, verùm tanta interdum negligentia, ut furto non solum abducti sint equi, verumetiam conjuratores in Regis tentorio reperti. Rex maximam anni partem in campis transigit, cùm propter regni custodiam, tum ut subditos sibi Arabes in officio contineat, soletque nunc venationibus, nunc scacorum ludo sese exercere. Non me latet quàm fuerim in hujus urbis descriptione prolixus, verùm quoniam totius Barbariæ, totiusq; Africæ caput est, libuit partes omnes accuratissimè depingere.

Macarmeda oppidum.

DIstat à Fessa Orientem versus viginti ferè passuum milibus, à Senetis ad cujusdam fluminis ripam loco amœnissimo exstructa. Hæc quondam latissimam habuit ditionem, nec non & civium maximam affluentiam. In hujus fluminis ripa, multos utrinq; reperias hortos crebris vineis consitos. Fessæ reges hoc oppidum camelorum præfectis assigna-

aſſignare ſolebant, verùm Sahidico bello ſic deſtructum fuit ac deletum, ut hodie mœnium vix ſuperſint reliquiæ, Ager verò nobilium quorundam eſt Feſſanorum & ruſticorum.

Hubled caſtrum.

IN montis cujuſdam dorſo, qui à Feſſa ſex miliaribus diſtat extructum eſt, ex quo Feſſana civitas omneſque circumjacentes agri, facile conſpici poſſint. Conditorem habuit quendam eremitam Feſſanum, inſignis ſanctimoniæ virum. Non latum admodum illi circumjacet territorium, eò quòd domibus ruina collapſis, incolis vacuum, mœnibus ſaltè ac fano relictis permanſerit. Quod ſupereſt agrorum, ſummo Feſſanorum templo ceſſit. In hoc caſtro æſtates quatuor peregi, quòd ei loco ab hominum ſtrepitu ſemoto ac ſtudiis accommodo aër ſit ſaluberrimus: præterquam quòd pater hunc agrum plurimis annis à Templi cuſtode conduxerit.

Zavia.

ZAvia exiguum oppidum, à Ioſepho ſecundo Marinorum rege exſtructū, à Feſſa plus minus quatuordecim diſtat miliaribus. In hoc Ioſephus inſigne condidit Xenodochium, ſtatuitque ut in hoc oppido ſepeliretur. verum non permittente fortuna, in obſidione The-

lensina interfectus est. Zavia ab hoc tempore collapsa & habitatoribus nuda remansit, in qua hodie tantùm videtur Xenodochium. Hujus loci reditus maximo apud Fessanos tēplo donati sunt, ager autem à quibusdam Arabibus Fessę regionem incolentibus excultus est.

Chaulanum castrum.

CHaulan antiquum castrum, octo miliarium distantia à Fessa Meridiem versus, in ripa fluminis Sebu exstructum est. Non procul ab hoc scaturiginem aquæ calidissimæ reperias, cui Abulhesen quartus Marinorū rex egregium addidit ædificium. Ad hoc balneum se Fessæ nobiles semel in anno Aprili ferè mense conferre solent, perq; dies quatuor aut quinque manere. Nullam in hoc castro reperias civilitatem: incolæ vilissimæ sunt conditionis, mirumque in modum avari.

Mons Zelag.

SVmit hic mons ex Oriente initium à flumine Sebu, extenditur Occidentē versus ad quatuordecim ferè passuum milia, ejusq; summitas, quæ Septentrionem respicit, à Fessa septem abest miliaribus. Omnis ea facies quæ Meridiem respicit, incolis est nuda: verùm ea pars quæ Septentrioni exposita est feracissima, infinitis propemodum pagis atque castris.

castris exornata. Ager ferè omnis vitibus excultus est, quarum uvis suaviores me gustasse non memini, quod & de olivis, reliquisque fructibus dici potest qui hic proveniunt. Hujus incolæ cùm sint ditissimi, ferè omnes in civitate Fessana aliquam possident domum. Fessàni verò nobiles majori ex parte vites isthic possident. Ad hujus radices quà in Septentrionem itur, agros reperias omnibus frugum generibus atque fructibus feracissimos. Irrigatur enim omnis ea planicies Meridiem versus flumine Sebu. tum & hortorũ cultores rotis versatilibus summo artificio fabricatis, aquam è flumine exhauriunt qua hortos irrigant. Numerantur autẽ in hac planicie ducenta ferè jugera, quorum reditus illi concessi sunt, qui Fessæ Regi est à ceremoniis, verùm nõ ultra quingentos inde colligit aureos, quorũ decimæ ad Regem spectant, quæ circiter tria milia frumenti modiorum producunt.

Zaronius mons.

HAbet hic mons à planicie Esais quæ à Fessà decem distat miliaribus initium, extenditur Occidentem versus ad triginta, patetq; in latum ad decem ferè passuum milia. Perpetua in hoc monte sylva, vastissimumque desertum, olivis alioqui feracissimum. Quinquaginta in hoc

hoc monte cùm mapalia tum castra reperias, incolæ ditissimi, est enim medius inter duas urbes opulentissimas, nam ex Oriente Fessam, ex Occidente verò Mecnasem habet. Hujus loci fœminæ telam ad regionis modum texunt, multis se ornant annulis, armillisq; argenteis. Viri validissimi perpetuò leonibus insidiantur, quorum & bonam ad Fessæ Regem copiam mittunt. Rex verò venationem hunc in modum instruit: In campo spaciosissimo capsulæ quædã sunt extructę tantę altitudinis, ut in eis erecto corpore quis stare possit: harum quælibet ostiolo clauditur, interius verò armatus homo leoné in aream emissũm apertis foribus præstolatur, tum leo quà patêre videt fores, magno impetu currit, quibus identidem reclusis concitatur: taurũ deinde adducunt contra leoné dimicaturum, ineunt pugnam cruentam, in qua si taurus leonem occiderit, transacta est ejus diei celebritas, sin auté leo superior evaserit, mox egrediuntur armati omnes, qui numero fere sunt duodecim, leoné oppugnaturi. Habet autem quilibet venabulum cuspidis sesquicubitalis. Quòd si armati leonem superaturi videntur, Rex numerũ diminui jubet: sin côntrà armatos inferiores vident, protinus Rex cum suis è loco quodam eminentiori,

unde

unde venationem conspiciunt, balistis leonem interficiunt. Fit autem sæpenumero ut priusquam leo interficiatur, illorum quisquam pereat, reliquis vulneribus affectis. Dimicantium adversus leonem præmium est, ut singulis dentur aurei decẽ unà cum veste nova: neq; ad pugnã hanc admittuntur ulli, nisi viribus sint præstantissimi, atq; ex mõte Zalag oriundi: qui verò leonibus insidiantur, ex Zaronio monte originẽ ducunt.

Gualilu oppidum.

A Romanis in summitate prædicti montis iis temporibus exstructum est, quibus illi Granatam Bæticæ regebant. Vndiq; muris ex lapide elaborato, maximæque crassitudinis cinctum est. Portas habet amplas admodũ & altas, agriq; exculti in circuitu ferè sex milia-ria, olim tamen ab Africanis deletũ fuit. Postea verò cùm Idris Schismaticus hanc ingressus fuit regionem, cœpit destructũ hoc oppidum renovare, novisq; incolis sic reparare. ut brevi temporis spacio civibus fuerit refertissimum, verùm post illius mortem à filio Fessæ fabricationi (ut diximus) intento, neglectum est. Idris tamen in hoc oppido sepultus, visiturq; ejus sepulcrũ maxima cum veneratione à totius ferè Mauritaniæ populis, non enim multo minori in precio apud

omnes

omnes habitus est, quàm si Pontifex fuisset, quod ex Mahumetis stirpe ortum traxisset. Hodie duæ tantùm aut tres in hoc oppido reperiuntur domus, quæ in sepulchri curam ac veneratione exstructæ sunt. Qui porrò circumjacent agri, optimè exculti sunt: hortos verò amœnissimos reddunt duæ fontium scaturigines, quæ variè per colliculos ac valles discurrendo totum hunc agrum irrigant & præterfluunt.

Pharaonis palatium.

EXigua civitas à Romanis in summitate cujusdam montis exstructa, à Gualidi circiter octo distat miliaribus. Hujus montis populus unà cum aliquot scriptoribus firmissime sibi persuasum habent, hanc civitatem à Pharaone Ægyptiorũ Rege, temporibus Moses ædificatam fuisse, atq; à conditore nomen traxisse, quod tamen mihi non admodũ sit verisimile: nusquam enim legitur Pharaonẽ aut Ægyptiorum quenquam has regiones incoluisse. Verũ ex libro quem de verbis Mahumetis Elcalbas quidam edidit, hanc desumptam ridiculam opinionem facilè crediderim. Habet enim hoc volumen ex Mahumetis autoritate, quatuor duntaxat fuisse Reges, qui universam hanc Mundi machinam gubernaverunt, quorum duos fideles, duos

item

item ethnicos fuiſſe perhibet: fideles vocat Alexandrum Magnum & Salomonē Davidis filium: ethnicos, Nembrotum & Pharaonem. Mihi potius perſuaſum eſt ex Latinis literis civitatis muris inſculptis, conditores habuiſſe Romanos. In hujus circuitu duo præterfluunt utrimque fluvioli. Vicini colles & valles olivis ſunt feraciſſimi. Non procul hinc vaſtiſſima reperiuntur deſerta, leonibus ac leopardis refertiſſima.

Petra rubra.

PEtra rubra civitas anguſta eſt, in dorſo prædicti montis à Romanis ædificata, ſylvæque adeò vicina, ut quotidie leones civitatem ingreſſi, oſſa vicatim colligant, tam cicurati ac domeſtici, ut horum aſpectum nec fœminæ nec pueri abhorreant. Muri altiſſimi ex vaſtiſſimo lapide conſtructi, plurimis in locis ſolo æquati ſunt: civitas verò in vicum redacta eſt. Ager olivis omnisque generis legumine feraciſſimus eſt, quòd Aſgaræ planiciei conjunctus ſit.

Magilla.

MAgilla oppidulum eſt parvum ac vetuſtum in jugo prædicti montis à Romanis poſitum ea parte quæ Feſſam reſpicit. Egregios habet in eo monte agros olivis fœliciſſimos: eſt & planicies quædam, fontium amœnitate,

cana-

canabi item ac lini copia fertilissima.

Verecundiæ castrum.

ANtiquissimum hoc castrum ad hujus montis radices ea via extructum est quæ à Fessa Mecnasen ducit: habuitque nomen ex eo quòd incolæ avarissimi fuerunt, quales ferè omnes illi sunt populi. Hac olim quendam præteriisse regem dicunt, quem incolæ ad prandium invitarunt, rogantes ut invidiosam loci appellationem immutaret: quod ubi concessisset, jusserunt aliquot arietes mactare, ac pro loci consuetudine multos utres vasaque lacte implere, quo postridie Rex jentaculum sumeret. Verùm quoniam vasa plus satis capacia videbantur, inito inter se consilio, tantundem aquæ lacti commiscuere, sperantes à Rege nequaquam animadversum iri. Postridie Rex etsi non admodum ambiret jentaculum, urgentibus tamen ministris sensit aquam lacte commixtam, ac ridens, Amici, quod natura, inquit, dedit, nemo auferre potest. hoc dicto profectus est. Nunc castrum illud solo æquatum atque omnino deletum est, cujus agri per miserrimos quosdam coluntur Arabes.